54972/B

42326

E libris
Tho: Howell.
1820.

PHARMACEUTICE RATIONALIS.

SIVE

DIATRIBA

DE MEDICAMENTORUM

Operationibus in humano Corpore.

AUTHORE

Tho. Willis M. D. in *Univ. Oxon* Prof. Sedleiano,
Nec non *Coll. Med. Lond.* & Societ. Reg. Socio.

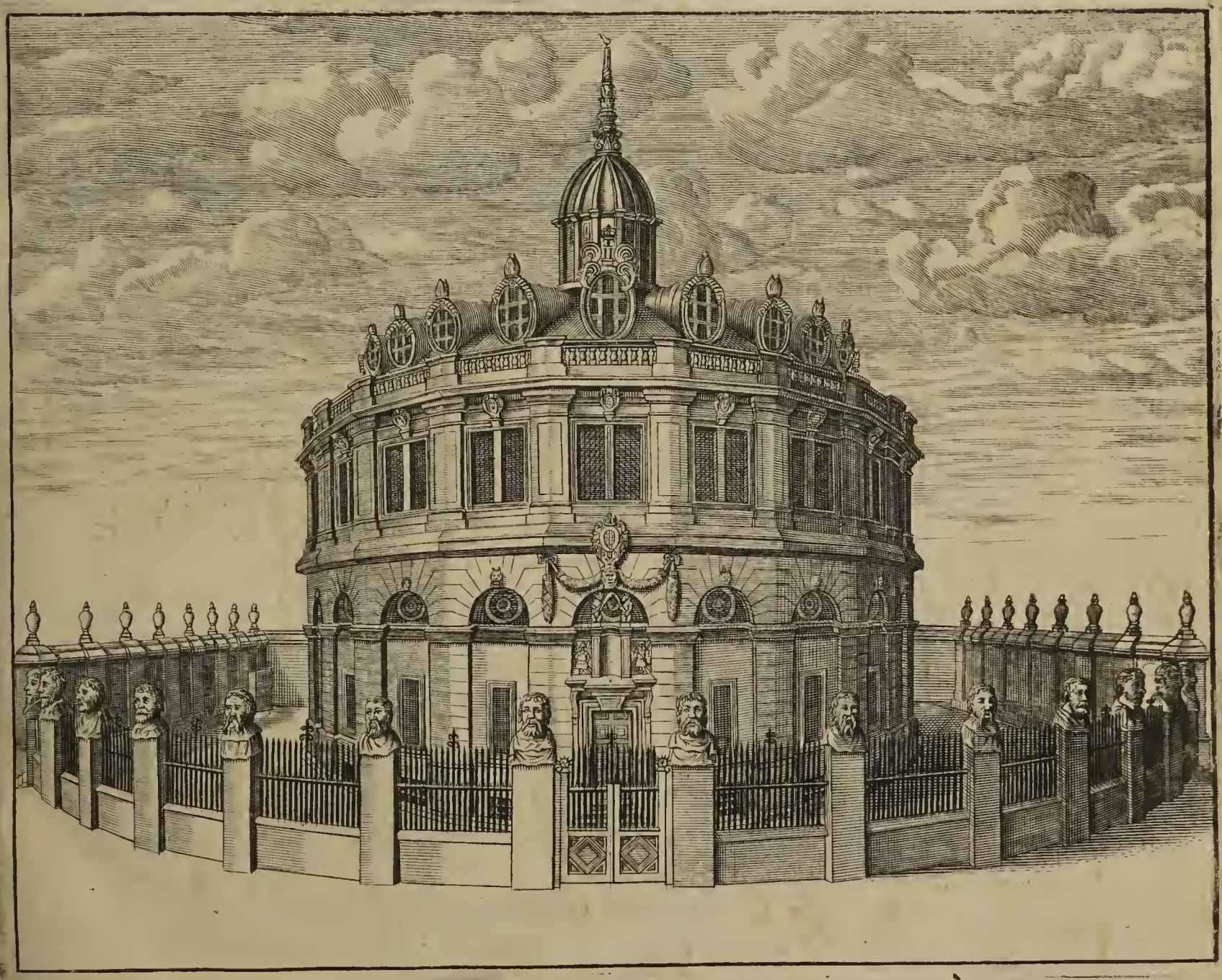

E THEATRO SHELDONIANO. M. DC. LXXIV.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

CELEBERRIMO

MEDICORUM LONDINENSIUM

COLLEGIO;

Et Singulatim

VIRO INSIGNISSIMO

DOCTISSIMOQUE

Dno GEORGIO ENT

EQUITI AURATO

Præsidi Illustrissimo,

Nec non

CENSORIBUS DIGNISSIMIS,

Cæterisque omnibus, amplissimæ hujus
Societatis Membris.

DIATRIBAM HANC PHARMACEUTICAM

Observantiæ & Honoris ergo
Dicat, Dedicatque,

THO. WILLIS.

LIBRUM hunc, Authore ſuo, ſagaciſſimo Phyſiologo, Medico peritiſſimo, dignum; olim Symmiſta, ſemper Amicus, libentiſſime Typis mando.

Oxon.
Octob. 31.
1673.

RAD. BATHURST.
Vice-Cancel.

CANDIDO LECTORI

PRÆFATIO.

QVod in pleriſque aliis ſcientiis, ac artibus, cum maximo ſemper emolumento contigiſſe advertimus, nimirum ut experimentis, & obſervationibus, aut caſu, aut conſilio repertis, ſtatim Ætiologiæ quantum fieri poteſt aptæ ſubderentur; quæ dein ſedulo perpenſæ ad inventa ſubinde altiora deducerent: hoc in Medicina, quæ inter ſcientiarum nobiliſſimas jure cenſetur, nimis deſideramus. In Mathematicis & Mechanicis experientia & Praxis, Theoricen primo ſuggeſſere; dein Hæc rerum cauſas, & efficiendi rationes proferens, Praxin haud tantum excoluit, ſed auxit plurimum, ac illuſtravit. Ars tamen medendi licet primo ab Empiricis

piricis tradita, & ab Agyrtis quibuſque & mulierculis paſſim arrepta, uſque tamen quaſi myſterii ritu, in cujus rationes minime inquirere fas eſſet, inexplicata permanſit: idcirco indocti, quinimo interdum doctique, nunc temere ac pene fortuito (tanquam funditores jacula in aerem mittentes) pharmaca propinant; incerti quo tendant quoſque fines aut effectus habitura ſint. Hinc non modo è literatis Cynicis quidam, ſed viliſſimi quiq; è plebis fæce, in Jatricen oblatrant, & opprobria paſſim impingunt. Et quidem neſcio quomodo illa in totum excuſari poſſit ne mendax, vana, aut præſtigioſa dicatur; quouſque Pharmaceuticæ, à qua vita ſaluſque humana multum dependent, & ſæpe non minus periclitantur, rationes adhuc in abſtruſo latent. Enimvero hæc ſive neglecta, ſive ignorata, Operationum medicinalium doctrina; magnum velut Chaſma pandens, unice aut ſaltem potiſſime impediit ne hactenus Jatrice quoad ſyſtema ejus integrum tandem rite compacta, omnibuſque numeris abſoluta prodierit. Quippe cum materies medica ex ſingulis tum vegetabilium, tum mineralium, tum inſuper animalium familiis conquiſita, ſatis digeſta, &

completa

completa videatur; cumque morborum omnium Typi, & naturæ, per observationes accuratissimas collecti ab innumeris Authoribus explicentur; cum insuper corpus humanum, in quo velut campo Martio, inter pugiles istos decernitur, quoad omnes suas partes ab Anatomicis exactissime describatur: attamen quod maximi interest, & sine quo prædicta ista haud bene conveniunt, nondum satis clare detegitur, quæ sint pugilum istorum tela, quis apparatus, quis demum impetus, ac resistentia; qualis porro inter medicamenti particulas, atque spiritus, humores, aut solidas partes, actio, passio, & reactio fuerint. Enimvero Dramatis hujus pharmaceutici res fere tota sub velo peragitur, quapropter varii particularum congressus, fermentationes, impulsus, aliique motus diversimodi, qui intus peracti sensus latent, altiori intellectus scrutinio indaganda fuerant. Quod si felici tandem invento perfici queat, nihil amplius desiderabitur, quo minus Jatrice secundum omnes sui partes consummatissima, in scientiam vere, & majori cum certitudine practicam, imo Mathesi haud inferiorem accresceret. Ita namque remedia empirica ab Antiquis

tiquis tradita non promiſcue ac perperam (uti nunc à Medicaſtris aſſolet) in quolibet morbi ſtatu, aut Ægrotantis caſu, ſed opportune ſemper, & ſecundum aptiſſimas ſanandi intentiones exhiberentur. Porro medicamenta nova, & magis efficacia (quoties ad magnos, & inſolitos quoſdam affectus talia indicantur) & facile, & tuto, cum nullo aut medici errore, aut patientis diſcrimine inveniri queant. Quippe dum manifeſto liquet, cujuſmodi particulæ in patiente aut alterandæ, aut in motum concitandæ fuerint, & quales in agente ad opus illud requiruntur, non difficile erit hoc ſatis apte deſignare, ac ad alterum illud rite accommodare. Verum longe aliter, cumque inſigni corporis humani periculo, & abuſu à Pſeudochymicis res agitur; qui remediis uſu receptis, & probatis haud contenti, nihil minus quam magnum Elixir, aut Panacæam quandam, ſive medicinam Univerſalem, ſe in fornacibus ſuis moliri jactitant. Dumque interea mineralia inſcite tractant, eventum quendam incertum expectantes, potius quam aliquid ſerio deſignantes; ſi forſan productum inſolitum apparuerit, cum novo hoc pharmaco, (cujus virtutes prorſus ignotæ, ſæpe

aut

aut nullæ, aut maleficæ existunt) sese morbos statim omnes sanaturos pollicentur, ipsumque in quovis casu ad magnam ægrotantis noxam, & non raro perniciem audacter exhibent: adeo secure, & temerarie solent carnifices isti, de corio humano ludere, dum ad medicamenta ista (in quibus aculeus semper latet venenosus) aut paranda, aut exhibenda, nullo consilio, nulliusque methodi filo, sed mero casu, & cæco quodam impetu ducuntur.

Itaque summe optandum esset, tum pro Medicinæ dignitate, & augmento, tum pro salutis humanæ cura ac incolumitate, medicamentorum in corpore nostro energias, & operandi modos quoad singulorum indolem, & rationes quasi mechanicas patefieri. Nam si plane innotesceret, & quo ritu pharmaca assumta vires suas statim in primis viis exerunt, indeque eas mox per totum corpus diffundunt, & quas alterationes illa in singulis regionibus suscipiunt, quas item in spiritus aut sanguinem, & humores aut partes solidas faciunt, tunc equidem tutius multo ac certius, cumque majori ægrotantis commodo pharmacia exerceri queat.

Spartam hanc, sc. operationis pharmaceuticæ Ætiologiam, prius fere intactam, si nunc temere

aggreſſus, non digne ſatis abſolvero, veniam utcunque merebor, quia terram non modo incognitam, ſed, & valde ſalebroſam, & quaſi labyrintheam peragrare incumbebat; et ſi forſan in pertractatione hac ſecretiores quoſque receſſus, & ſinus omnes intimiores, quidque in illis agitur, nondum ſatis inveſtigaverim, attamen exiſtimo, me ſilum pro iis quibuſque olim accuratius adinveniendis appendiſſe.

Enimvero ſi hæc duo, quæ in tota hac diſquiſitione proſequutus ſum, exacte cognoſcerentur, Viz. quo ritu pharmaca, ſive eorum particulæ, ſpiritus Animales in quibuſque locis afficiunt, quibus item, & quot modis, illæ ſanguinem, & humores fermentant; inde ad pharmaciæ cujuſque rationes explicandas ſemita perduceret. Quo melius iſtorum, & totius pharmaceuticæ rationes pateſcant, Ventriculum ac Inteſtina quoad eorum membranas, & fibras (in quibus nempe ſpiritus Animales hoſpitantur, & ubi primo à particulis medicamenti afficiuntur) accuratiſſime deſcribenda curavimus. Quamvis enim horum ſubſtantiæ, figuræ, cavitates, ſitus, & connexiones jamdudum ab aliis ſatis exacte delineabantur; attamen ſingulorum

gulorum membranas & nerveas, & muſculares, & glanduloſas, atque fibras quaſdam mere ſenſiles, aliaſque motrices, quinetiam vaſorum ſanguiferorum plexus denſiſſimos, & glandulas numeroſiſſimas, ab ore uſque ad Anum tunicæ interioris tergum conſitiſſime incruſtantes, (Hæc inquam ad doctrinam pharmaceuticam illuſtrandam adprime facientia) nullo exemplo, aut aliorum Autborum ductu, clare deteximus: circa quæ tamen inventa Anatomica, ſicut olim in quibuſdam prioribus, me rurſus operæ ſedulæ, ac induſtriæ, Med. Doctiſs. D. D. Edmundi King *plurimum debere agnoſco. Porro mihi in hoc penſo abſolvendo Amicus meus* D. D. Maſter *manus adjutrices ſæpe exporrexit.*

A principio incepti pharmaciam hic totam pertractare, ejuſque operationum omnium aut ſaltem præcipuarum rationes expendere deſignaram: verum hoc opus ſub manibus dum fuit, præ ſubjecti fœcunditate in tantam molem accrevit, ut neceſſe habuerim, longe ante metam abrumpere, eique medio nondum ſuperato, finem imponere. Nam præter medicamenta univerſalia, quorum ἐνεργείας, *& operandi modos jam deſcripſimus, ad ſpecula-*

tionem hanc remedia alia (ſpecifica, & appropriata vulgo dicta) pertinent; quæ nempe aut peculiarem morbum ſanare, aut privatam quandam corporis regionem aut partem reſpicere perhibentur. De nonnullis horum, & præſertim de medicamentis Thoracicis, meditationes quaſdam congeſſeram. Sed cum perpendo, in mari periculoſo, cenſuris ac convitiis tanquam Scopulis ubique pleno, navigandum eſſe, haud æquum duxi, fragili huic rati, merces ſimul omnes, aut nimias una vice committere, ſed primo cum his paucis fata experiri; quæ ſi benigna fuerint, poſtea forſan cætera hujus generis exponere minus verebor.

ELEN-

ELENCHUS RERUM.

Sect. I. Cap. I.

Designatio totius Operis.

Medicinæ initia quæ fuerunt, p. 1. *Qualis progressus.* p. 2. *Operationum Medicinalium Ætiologia desideratur, & considerationem meretur, ibid. Illarum loca notantur.* p. 3. *Subjecta earum sunt Spiritus, tum qui primas vias, tum qui cerebrum, & nervos incolunt: ibid. & Humores, sc. sanguis, ejusque recrementa, atque liquor nerveus.* p. 4. *In unoquoque pharmaciæ genere, tria sunt consideranda. Primo Medicamenti virtus, & operandi modus. Secundo ejus species, & formulæ selectæ. Tertio præparationis ejus ratio.* p. 5.

Sect. I. Cap. II.

Primarum viarum descriptio.

Primæ viæ dicuntur Oesophagus, Ventriculus, & Intestina. p. 6. *In quibus pharmaciæ subjecta immediata sunt spiritus, & humores; mediata fibræ, & membranæ. ibid. Oesophagi tunicæ describuntur.* p. 7. *Interior nervea: ibid. quam intus, præter crustam villosam, etiam tunica glandulosa, cum vasorum plexu retiformi, quemadmodum in ventriculo ac intestinis, obducit. Tunicæ istius usus ostenditur ibid. Oesophagi tunica media. Carnea sive muscularis motui inservit. ibid. Fibrarum istarum duo sunt ordines.* p. 8. *Oesophagi Tunica extima describitur; & singularum*

gularum usus inquiruntur. Ibid. Tunica intima ad sensationem facit, inquiritur annon etiam ad motum. p. 9. Contractiones fiunt tantum à fibris carneis; extensiones, & intumescentiæ proprie à fibris nerveis. p. 10. Illarum instantiæ in Oscitatione, pandiculatione, & viscerum inflationibus; quæ omnes cum spirituum explosione quadam fiunt. p. 11. Tunicæ Oesophagi mediæ, & extimæ usus. ibid. Ventriculi descriptio. p. 12. Tres habet Tunicas ibid. Interior crusta villosa obducitur, etiam glandulis, & vasorum plexibus. p. 13. Tunicæ hujus usus, & munia designantur. p. 14. Affectiones ejus quoad inflationis, & distentionis motum. Ibid. Tympanitidis ratio innuitur. p. 15. Ventriculi plicæ, & rugæ; & unde fiunt, & quibus usibus inserviunt. ibid. Ventriculi tunica media, carnea sive muscularis est; in qua duo fibrarum motricium ordines sunt. Ibid. Quomodo illæ notari, & describi possint. p. 16. Tunicæ carneæ fibrarum ordo exterior. ibid. Fibrarum carnearum, quæ ordinis interioris sunt, investigatio, & descriptio. p. 17. Fibrarum utriusque generis munia, ac usus. p. 18. Quomodo eædem contractiones oppositas perficiunt. Ibid. Undenam & per quos ductus illarum instinctus traduntur. p. 19. Tunicæ exterioris, quæ prorsus nervea, & forsan tendinosa est, descriptio. ibid. Ventriculi bina orificia. p. 20. Nervi, & plexus nervei, ad os ejus pertinentes. Ibid. Pylori descriptio, & usus. p. 21. Vasa ad ventriculum pertinentia sunt Nervi, Arteriæ, & Venæ. p. 22. Harum plexus, & ramificationes densissimæ. Ibid. Usus tum arteriarum, tum venarum explicatur. p. 23. Intestina duplicia sunt, sc. tenuia, & crassa. p. 24. Priorum situs, & dimensiones. ibid. Intestina mesenterio affixa tres habent tunicas. p. 25. Harum intima duas alias includit, sc. villosam sive glandulosam, & vasculosam sive illam quæ vasorum sanguiferorum

guiferorum plexibus conſtat. p. 26. Hoc in Tabula planius, quam in deſcriptione exprimitur. Tunica media carnea eſt, in qua duo fibrarum ordines, ſc. rectarum, & circularium. p. 27. Earum uſus inquiritur. ibid. Inteſtinorum motus per fibras carneas, una cum illarum inſtinctu, & irritatione. p. 28. Tunica inteſtinorum extima deſcribitur. p. 29. Vaſa & ductus ad inteſtina pertinentia. ibid. Arteriæ, & venæ innumeræ cum plexibus conſitiſſimis ad has partes ſpectant. p. 30. Illarum uſus explicatur. p. 31. De Inteſtinis craſſis, in quibus Iliacæ paſſionis plerumque ſedes habetur. Ibid. Figurarum, in quibus membranæ, & fibræ, cum vaſis, & glandulis ad prædicta viſcera pertinentibus exprimuntur, explicationes. p. 32. ad 36.

SECT. II. CAP. I.

De Vomitione.

QUomodo Ventriculus, & Oeſophagus in vomitione afficiuntur. p. 37. Quibus fibris carneis his ſpaſmus Emeticus perficitur. p. 38. Vomitio eſt motus convulſivus. ibid. Quomodo ab aliis ſpaſmis differt, & præſertim à Catharſi per inferiora. p. 39. Cauſa ejus proxima eſt Spirituum in fibris Tunicæ carneæ vehemens exploſio. p. 40. Spiritus exploſiones tales ineunt, quatenus valde irritantur. Ibid. Irritatio Emetica in ventriculo fit propter incongrua ore ingeſta aut in ſtomacho genita, aut illuc aliunde ſuffuſa; & vomitio ob tales περφάσεις producta dicitur idiopathica p. 41. & 42. Vel irritatio vomitum ciens aliis in locis infligitur, & nervorum commeatu ventriculum afficit. p. 43. Loca iſta, vel ſunt propinquiora, ſc. utraque ſtomachi oriſcia;

cia; vel remotiora, & vel infra, vel ſupra hoc viſcus, nempe ἐγκέφαλος, item renes, uterus, & alia Abdominis contenta. p. 44. Horum omnium rationes ſingulatim explicantur. p. 45. 46. 47. His præmiſſis inquiritur quo ritu Pharmata Emetica operantur: & primo qua ratione à Catharticis differunt. p. 48. Dein cur hæc mitius, illa fortius operantur. p. 49. Qualem affectionem utraque ventriculo imprimunt. 50. Cujuſmodi, & quotuplex materia per vomitum ejici ſolet. Ibid. Operationis emeticæ modus, ratio, & accidentia deſcribuntur. p. 51. Quare vomitio in quibuſdam citius, in aliiis tardius accietur, quinetiam modo facile modo difficillime ſedatur. p. 52. Vomitoria in forma ſolida quomodo agunt. p. 53. Haud perinde eſt, in qua doſi ſumuntur. Ibid. Non virtute ſpecifica agunt, nec in peculiares humores operantur. p. 54. Opinio iſta vulgaris unde prognata fuit. p. 55. Pharmacia emetica magis efficax, ſed periculoſa eſt. p. 56. Vomitorium Indicantia ibid. permittentia, & prohibentia. p. 57. Emetica aut mitia aut fortiora ſunt. p. 58.

SECT. II. CAP. II.

Vomitoriorum formulæ, præparationes, & quarundum ex iis Ætiologiæ.

VOmitoriorum formulæ tum in liquore, tum in pulvere. p. 59. Emetica chymica parantur ex vitriolo, Antimonio, & Mercurio. ibid. Salis vitrioli præparatio, & uſus. p. 60. Antimonium crudum minime Emeticum. Ibid. Hujus ratio explicatur. Ibid. Crocus metallorum, & Ætiologia ejus. p. 63. Sulphur Antimonii, cum Analyſi ejus. p. 64. Antimonii, & ſulphuris communis, ſyntheſes. Ibid.

Mercurius

ELENCHUS RERUM.

Mercurius vitæ, cum Ætiologia ejus. p. 65. Ejuſdem correctio. 66. Qua ratione hic, & alia ſtybeata operantur. Ibid. Quomodo Mercurialia in corpore noſtro operantur. p. 67. Mercurius præcipitatus per ſe. Ibid. Proceſſus ratio. 68. Mercurius præcipitatus ſolaris. Ibid. Ætiologia ejus. 69. Mercurius præcipitatus communis, cum Ætiologia ejus. Ibid. Mercurialia quomodo in ventriculum operantur. p. 70. Turbith minerale. ibid. Proceſſus ejus ratio, & compendium. p. 71. Aurum vitæ. Ibid. Herculcs Bovii. p. 72. Proceſſus utriuſque rationes. p. 73. 74.

Sect. II. Cap. III.

De Vomitionis nimiæ Remedio.

Vomitio nimia interdum à Pharmaco, quandoque ab aliis cauſis accietur. p. 75. Prioris ratio, & remedium. p. 76. Poſterior aut critica, aut ſymptomatica. p. 77. Hæc rurſus vel ſympathica, vel idiopathica. Ibid. Quando ſtomachus primario afficitur, quid agendum. Ibid. & p. 78. Remedia contra ſtomachi fermentum vitiatum. 79. Quando hoc vel acidum, vel acre nimis eſt. Ibid. Quæ conveniunt contra fermentum ejus nimis amarum. p. 80. Vomitio à ventriculi debilitate procedens ut curanda eſt. p. 81. Hujus duo ſunt caſus, ſc. fibrarum tonus labefactus; & nervorum obſtructio ibid. Prioris curatio. Ibid. Ventriculi Paralyſis ut curanda eſt. p. 82.

ELENCHUS RERUM.

Sect. III. Cap. I.

De Medicamentis purgantibus.

Purgatio est affectio vomitioni contraria, seu potius inversa. p. 83. Descriptio ejus. p. 84. Quæ, & quotuplex materia per catharsin educitur. Ibid. Sc. primo massa chilacea, fæces, mucus, lympha, & serum, glandulis & Arteriis exundantia. Ibid. Secundo flatus. p. 85. Quomodo flatus in visceribus gignitur. Ibid. Flatus extensionum splanchnicarum modo causa, modo effectus sunt. p. 86. Quomodo in affectibus spasmodicis producuntur. Ibid. Intestinorum motus excretorius quomodo secundum naturam habet, & per quas fibras perficitur. p. 87. Quibus stimulis urgetur. p. 88. Viz. fæcum pondere, & molestia. Ibid. Cui accedunt alia accidentia, sc. primo Alimenta incongrua, aut depravata; item bilis, & succus pancreaticus. p. 89. Humores è sanguine, succo nerveo, & habitu corporis. p. 90. Hujusmodi materies etiam per pharmaca expurgantur. Ibid. Hæc autem operantur tum irritatione, intra primas vias; tum fermentione intra sanguinem, & humores. Ibid. Prior harum quomodo intra ventriculum peragitur. p. 91. Fibris nerveis molestiæ sensus imprimitur, & proinde motrices in spasmos excretorios accientur. p. 92. Cathartici operatio qualis intra Duodenum, & tenuia intestina. p. 93. Actio ejus in porum bilarium, & pancreaticum; in glandulas, & Arteriarum oscula. p. 94. Qualis in sanguinem. p. 95. Fit partim fermentatione, partim irritatione, ibid. utriusque modus, & rationes explicantur. Ibid. Operationis catharticæ tres gradus. p. 96. Purgantia non per attractionem, aut electionem operantur. p. 97. Catharticorum

ticorum differentiæ, & rationes. Ibid. Quatenus diversimode in viscеribus irritant, & quatenus varie cum sanguine & humoribus fermentescunt. p. 98. Purgationis Elateriæ mala. p. 99. Hujus notabilis instantia. ibid. Purgationis Electivæ error unde subortus est. p. 100. Humorum præparatio ad catharsin non necessaria. ibid. Qualis apparatus tum respectu stomachi, tum sanguinis requiritur. p. 101. Cathartici facultas tum irritativa, tum fermentativa à cujusmodi particulis dependeat. p. 102. Prior non à spiritu, aqua, aut terra, nec à sale, aut sulphure solitariis; sed ab utrisque combinatis. Ibid. Virtus fermentativa fere tantum à salibus procedit. p. 103. Medicamenti vis septica à quibus particulis procedit. Ibid. Per sedem, quemadmodum Cantharides per urinam, operatur. p. 104.

Sect. III. Cap. II.

Catharticorum species, formulæ, & quarundam Ætiologiæ.

Cathartica vix ulla à mineralibus parantur, licet inde vomitoria, & Diaphoretica præcipua. p. 105. Discriminis hujus ratio inquiritur. Ibid. E vegetabilibus cathartica quamplurima. p. 106. Ad hæc præparatio chymica haud multum requisita est. p. 107. Sal Tartari ad Tincturæ catharticæ extractionem quid confert. Ibid. Purgantium formulæ præcipuæ notantur. p. 108. Potiones, & pilulæ tum lenes, tum fortiores. p. 109. Pulveres cathartici, item Boli, & Electuaria. p. 110. Morsuli & Tabulæ, item Vina, & Cervisiæ medicatæ. p. 111. Mercurius sublimatus, tum dulcis, tum corrosivus. p. 112. Utrisque

que Ætiologia. p. 113. *Resina Jalapii, & processus ratio. Ibid. Resina Scammonii. Extractum Hellebori nigri. p.* 114. *Eorum rationes. Ibid. & p.* 115.

Sect. III. Cap. III.

De Hypercatharseos remedio, item de Dysenteria Londinensi.

Hypercatharseos medicamentosæ ratio. p. 116. *Ejus præcautio, & curatio. p.* 117. *Diarrhææ symptomaticæ quomodo tractandæ sunt. p.* 118. *Dysenteria Londinensis. Ibid. Ejus duæ species; Aquosa, & Cruenta. p.* 119. *Prioris descriptio. Ibid. Curatio ejus quibus medicamentis perficitur. p.* 120. *Medicamentorum formulæ. Ibid. Morbi Ætiologia. p.* 121. *Oritur imprimis à liquoris nervei vitio. p.* 122. *Causæ ejus remotiores; & quare in Autumno desævit. Ibid. Quare in hac urbe Endemia est. p.* 123. *Causæ ejus* προηγούμεναι. *Ibid. Causæ evidentes. p.* 125. *Dysenteria cruenta describitur. p.* 125. *Huic febris Anomala in aliis locis contemporanea. Ibid. Morbi symptomata, & modus. p.* 126. *Medendi methodus. Ibid. Remediorum formulæ. p.* 127. 128. *Morbi Ætiologia. Ibid. Tria ad hunc concurrunt, primò sanguinis dyscrasia propter Anni intemperiem orta. Secunda ejusdem effervescentis compages nimis constricta, & particularum confusio. Tertio pororum constipatio. p.* 129. *Morbi hujus differentiæ. p.* 130. *Indicationes curatoriæ duæ respectu sanguinis, & totidem respectu viscerum. p.* 131. *Curationis exemplum, cum remediorum formulis, & methodo. p.* 132. & 133. *Exemplum aliud. p.* 134.

Sect.

ELENCHUS RERUM.

SECT. IV. CAP. I.

De Diureſi, & medicamentis diureticis.

DIureſis, & Diaphoreſis inter ſe affines. p. 136. Urinæ materies quibus liquoribus conſtat. p. 137. Quomodo ſerum à ſanguine intra renes ſeparatur. Ibid. Ad hos non attrahitur. p. 138. Renum ſtructura, & uſus explicantur. Ibid. ſerum à ſanguine per renum ductus percolatione ſeparatur; ſed non ſine fermenti cujuſdam opera. p. 139. Succi nutritii pars quædam illac etiam effluit. Ibid. Urinæ materies potiſſimum à ſanguine, à quo modo ægre, modo facile nimis ſecernitur. p. 140. Seri à ſanguine ſecretio, per lactis fuſionem, coagulationem, & reductionem optime illuſtratur. p. 141. Lactis coagulatio quibus modis fieri, inhiberi, aut tolli ſolet. p. 142. Singulorum rationes traduntur. Ibid. & p. 143. Ad ſanguinem quantum Analogos habet. 144. Experimenta de liquoribus chymicis ſanguini calenti affuſis. Ibid. Ut ſerum ſanguis rite deponat, tum à fuſione, tum incraſſatione nimia præſervari debet. Ibid. & p. 145. Seri excretio quomodo in exceſſu, aut defectu peccat. Ibid. Diureticorum diſtributio quoad fines, quoad materiam, & formam. p. 146. Primo Diuretica ſalina ſale volatili vel acido prædita, quæ in ſanguinis compage nimis ſtricta conveniunt. Ibid. Secundo ſale fixo prædita quibus uſibus inſerviunt. p. 151. Diureticorum formulæ, & primo quibus ſal fixus pro baſi eſt. Ibid. Diuretica ſale volatili prædita quomodo juvant. p. 152. Diureticorum formulæ quibus ſal volatilis pro baſi eſt. p. 153. Medicamentorum ejuſmodi formulæ. ibid. Diureticorum ſale alchaliſato præditorum operandi modus, eorumque formulæ.

mulæ. p. 156. Diureticorum, quibus pro baſi particulæ ſpirituoſæ, aut ſulphureæ ſunt, operandi modus, eorumque formulæ. p. 157. Salis prunellæ ſive chryſtalli mineralis præparatio, ejuſque Ætiologia. p. 158. Spiritus nitri deſtillatio, & proceſſus ratio. p. 159. Spiritus ſalis nitri; ejus Ætiologia & modus compendioſior. p. 160. Spiritus urinæ, ejuſque explicatio. p. 161. Tinctura ſalis Tartari, & Ætiologia ejus. p. 162. Sulphur, ſive oleum vini parandi modus, & ratio. p. 163. Sal ſuccini, & ratio ejus.

SECT. IV. CAP. II.

De Diureſi nimia ejuſque remedio; & ſpeciatim de Diabete.

DIabetes morbus olim rarus. p. 164. Deſcriptio ejus. ibid. Cauſa ejus proxima non renum obſtructio, ſed potius ſanguinis deliquium. p. 165. Cauſa conjuncta & immediata in ſanguine ſubſiſtit, quam aliquando mala renum affectio promovet. p. 166. Cauſa iſta ut plurimum eſt ſanguinis compages nimis diſſoluta, quemadmodum & urinæ ſuppreſſio, nonnunquam à compage ejus nimis ſtricta oritur. p. 167. Quod Autoritate, & obſervationibus Anatomicis confirmatur. Ibid. Diabetis cauſæ remotiores ſunt humores acidi in ſanguinem ſuffuſi. p. 168. Et præſertim è liquore nerveo degeneri. ibid. Hinc affectus ſpaſmodici Diabetem plerumque præcedunt, atque illis urinæ profluvium ſæpiſſime accedunt. p. 169. Diabetes, quamvis hydrops ad matulam dicatur, ab eo morbo plurimum differt. p. 170. Diabetis cauſæ evidentes. p. 171. Symptomatum rationes. ibid. Unde mictio copioſa, & crebra cum ſiti, ac febre. ibid.

Quare

Quare ægrotantium urinæ instar mellis dulcescunt. p. 172. Viz. non à succo nutritio, sed ob salium ac sulphuris combinationes. ibid. Morbi prognosis. ibid. Methodus medendi, cum indicationibus Therapeuticis. p. 173. Curatio cum salinis potissime perficitur. p. 174. Indicatio vitalis ibid. Curationis Historia, cum remediorum formulis. p. 175. & 176. Postquam pathologia hæc Typis excusa fuerat, alium Diabete laborantem, & pro deplorato habitum, cum eadem methodo, & præcipue cum aqua Calcis vivæ curavi.

SECT. IV. CAP. III.

Medicaminum Ischureticorum species, & formulæ.

A Stringentia in Diabete minime juvant. p. 177. Tres medendi intentiones; salium combinationes impedire, fact as tollere, sanguinis fusiones & effervescentias per hypnotica impedire. Ibid. Prima intentio à sanguinem incrassantibus perficitur; quorum medicamentorum formulæ subduntur. p. 278. Secunda intentio salina indicat, quorum formulæ item traduntur; juxta quod pro basi habent aut salem fixum, aut Alchalisatum, aut volatilem. p. 180. & 181. Hypnoticorum (quæ per intentionem tertiam indicantur) formulæ. p. 182.

SECT. V. CAP. I.

De Sudatione, & medicamentis hydroticis.

Egestionum plures viæ patent, licet ingestionis sit unica. p. 183. Hujus ratio innuitur. ibid. Diaphoresis quomode

modo à catharsi differt. p. 184. Sudoris materies est vel elementaris, vel humoralis; utriusque particulæ notantur. p. 185. Ad sudationem copiosam tria requiruntur. Primo ut sanguis rapidius circuletur. Secundo ut compages ejus sit soluta. Tertia ut cutis pori sint aperti. p. 186. Conditiones hæ singulatim explicantur. p. 187. & 188. Ἐφίδρωσις ob multas occasiones, & causas evidentes contingit. Primo ob sanguinis dyscrasiam, uti post febres diuturnas. Secundo quia serum per renes aut lymphæ-ductus non satis amandatur. Tertia ob poros nimis apertos. p. 189. Sudoris ratio formalis, & causæ conjunctæ, & procatarctica. ibid. Ejus causæ evidentes. p. 190. Quæ sunt primo nimia corporis, & mentis agitatio. ibid. Secundo calor ambiens. p. 191. Transpiratio prohibita. ibid. Calidiora assumta. ibid. Sudoris differentiæ. p. 192. Medicamenta Diaphoretica cujusmodi debent esse. ibid. Eorundem ratio generalis innuitur. p. 193. Cardiacis nonnihil affinia sunt. p. 194. Eorum materies aut mixti partes integrales, aut Elementares sunt. p. 195. Quæ prioris generis sunt recensentur, & operandi ratio ostenditur. ibid. Hydrotica, quorum materies sunt partes elementares, aut sunt spirituosa. p. 196. Aut Salina; quæ item in multiplici sunt statu. p. 197. Ad Diaphoretica rite exhibenda quo apparatu, & quibus circumstantiis opus est. p. 198.

Sect. V. Cap. II.

Diaphoreticorum species, ac formulæ, & quorundam Ætiologiæ.

Diaphoreticorum census, & formulæ. p. 199. Quæ pro basi habent mixti partes integrales. ibid. Præscribuntur

tur in forma pulveris, boli, potionis; ibid. Eorum formulæ ſingulatim notantur. p. 200. ad 203. Vel pro baſi habent partes elementares; & ſic vel ſpirituoſas. p. 204. Vel Salinas, fixas, aut volatiles. p. 205. Aut ſalem nitroſum, aut acidum. p. 206. Vel particulas ſulphureas. p. 207. Bezoarticum minerale. ibid. Ætiologia ejus, & via compendioſior. p. 208. Antimonium Diaphoreticum, & Ceruſſa ejus. 209. Utriuſque ratio. ibid. Flores ſalis Armoniaci, & proceſſus ratio. p. 210. Spiritus ſalis Armoniaci. ibid. Ætiologia ejus, & quomodo à ſpiritu C. C. & aliis conſimilibus differt. p. 211. Spiritus Fuliginis, C. C. &c. p. 212. Spiritus Guiaci, Buxi, & ſimilium, cum proceſſus ratione. p. 213. Reſina Guiaci, & explicatio ejus. p. 214. Spiritus Tartari. ibid. Hujus Ætiologia. p. 215.

SECT. V. CAP. III.

De Diaphoreſi nimia, aut depravata, & utriuſque remedio.

AFfectio hæc, ſatis crebra, interdum morbi alterius ſymptoma eſt. p. 216. Quandoque item effectus eſt; cujus exemplum notabile profertur. p. 217. Caſus iſtius Ætiologia. p. 218. Diaphoreſeos nimiæ cauſa, partim à ſanguinis dyſcraſia, partimque ab accenſione ejus diminuta. ibid. Curatio ejus. p. 219. Indicatio prima, humorum dyſcraſias tollere. ibid. Quibus remediis perficitur. p. 220. Intentio ſecunda, pororum debita conſtitutio procuranda eſt. Ibid. De affectu, qui vulgo dicitur Aptitudo ad frigus captandum. p. 221. Exemplum ejus notabile, una cum morbi Ætiologia. p. 222. ad 223. Ratio formalis, & cauſa ejus

conjuncta. ibid. Morbi procatarxis partim in ſpiritibus. p. 224. Partim in ſanguine, partimque in mala pororum conſtitutione. p. 225. Curatio ejus deſignatur. p. 226. Intentio prima, & præcipua eſt ſpirituum Animalium corroboratio. ibid. Remedia in hunc finem propria, eorumque formulæ. p. 227. Intentio ſecunda. p. 228. Intentio tertia, ſc. pororum alteratio optime perficitur. Cæli mutatione. ibid. Sudationis ſpecies tertia, quæ ſc. per ſe morbus eſt; ejus Hiſtoria notabilis. p. 229. Ætiologia cauſus. p. 230. De ſudore Anglico. ibid. Morbi, & Curationis ejus Hiſtoria ex variis Authoribus. p. 231. 232. Ætiologia ejus inquiritur. ibid. Cauſa primaria in liquore nerveo. p. 233. Symptomatum rationes explicantur. ibid. A ſimili huic cauſa Diabetes, & Dyſenteria incruenta oriuntur. p. 234. Liquor nerveus degener, & in ſanguinem redundans communis omnium iſtarum cauſa eſt. p. 235. 236.

SECT. VI. CAP. I.

De Medicamentis Cardiacis & Alexiteriis.

HUjuſmodi remedia communiſſimi ſunt, & ſemper fuerunt uſus. p. 237. Cordi ſuccurrere vulgo dicuntur. ibid. ſed omnino improprie. p. 238. Quia in ſanguinem, & ſpiritus Animales potius, quam in cor agunt. ibid. Sanguinem emendant, & quoad craſin, & quoad accenſionem ejus. p. 239. Quando ſanguis minus debito accenditur quæ remedia conveniunt. p. 240. Quæ item in accenſione ejus nimia. ibid. In febribus, ſanguis quoad craſin peccans, aut compagem habet nimis ſtrictam, aut nimis laxam.

laxam. p. 241. Posterioris hujus vitii remedia sunt Alexiteria ita dicta. p. 242. Sanguinis compages nimis stricta qualia remedia requirit. p. 243. Hæc potissimum salina sunt. p. 244. Et pro basi habent vel salem volatilem ibid. Vel salem alchalisatum. Vel acetosum. p. 245. Vel salem fixum. Vel salem nitrosum. p. 246. Hujusmodi remedia Vitalia magis proprie dicuntur, quam Cardiaca. p. 247. Quomodo in ventriculo operantur, & quomodo in sanguine. ibid. & p. 248. Secundum Cardiacorum genus, quæ spiritus Animales respiciunt. ibid. Hæc duplicis sunt generis: prima Lenia, & spiritus demulcentia, quæ affectum hunc cient in visceribus, aut sensoriis. p. 249. Vel Aspera, & incitantia, quæ spiritus in ordinem quasi flagellant. p. 250. ad 252.

SECT. VI. CAP. II.

Cardiacorum species & formulæ.

CArdiaca sanguinis accensionem augentia. p. 252. Eorum abusus notatur. ibid. Propter quas occasiones hic invalescere solet. p. 253. Medicamenta sanguinis accensionem nimiam reprimentia. p. 254. Compagem ejus nimis strictam aperientia. ibid. Eorum formulæ, quorum basis sal volatilis est, etiam sal Alchalisatus. p. 255. Hæc in pleuriticis valde conveniunt. ibid. Cardiacorum formulæ, quorum basis sal nitrosus, item sal acidus, atque sal fixus est. p. 256. Alexiteriorum tum præparationis, tum curationis gratia adhibitorum formulæ. p. 257. ad 259.

ELENCHUS RERUM.

Sect. VI. Cap. III.

De Passionibus Cardiacis, earumque Remediis.

Cordis Passiones sunt Tremor, & Palpitatio ejus. p. 260. Posterioris descriptio; Ætiologia ejus. ibid. Et 261. Non à totius Cordis motu convulsivo procedit; sed à sanguinis circa vasorum appensorum radices, remora, & regurgitatione. ibid. Insuper ob alias causas interdum oritur. p. 262. Quandoque ab ipsius sanguinis in corde stagnantis vitio dependet; quandoque item à vasis obstructis, aut spasmodice affectis. p. 263. Horum instantiæ, & Casus varii notantur. p. 264. In quos usus plures nervi Arteriarum tunicis inseruntur. p. 265. Viz. ad fibras Earum motrices, & velut musculares, spiritus deferunt. Ibid. Arteria sicut cor movetur, & quandoque spasmis afficitur. p. 266. Ab hac causa Cordis Palpitatio sæpe oritur, præcipue in hypochondriacis. ibid. Affectus istius curatio. p. 267. 268. De Cordis Tremore. p. 269. Morbi hujus Ætiologia. p. 270. Hujus uti aliorum musculorum subsultus à quibus causis oriatur. ibid. Quot species ejus. p. 271. 272. Passio sive Tremor Cordis, cujusmodi affectus sit. p. 273. Ejus ratio formalis, & causa conjuncta. ibid. Hæc perperam Lieni, aut vaporibus ascribitur. p. 274. Curatio ejus per tria remediorum genera perfici solet. p. 275. Singulorum formulæ quædam describuntur. Ibid. De pulsu intermittente. p. 276. Ejus duæ species, quarum una propter Aortæ culpam, altera ab ipsius cordis vitio procedit. p. 277. Hujus varii Typi. ibid. Affectus, Causa, Prognosis, & curatio describuntur. p. 278. Arteriæ descriptio Anatomica. p. 279. Galenus quatuor ejus tunicas notabat.

tabat. ibid. Et totidem revera habet quæ ſingulatim deſcribuntur. p. 280. & 281. Tunicarum harum uſus. ibid. Vaſorum ſanguiferorum plexus, & glandulæ notantur. p. 282. Hæc omnia ſimilia ſunt in ventriculo ac inteſtinis, at ſub diſcrimine quodam obſervanda. p. 283. & 284.

SECT. VII. CAP. I.

De Medicamentis Opiatis.

SOmni, & vigiliæ viciſſitudo ſicuti ad ſanitatem tuendam neceſſaria ita cum circa eam delinquitur, Medicina opus eſt. p. 285. Opiologiæ contenta quæ, & quot ſint. p. 285. Primo oſtendendum erit quo ritu Opiata ſpiritus Animales afficiunt. ibid. In cujuſmodi particulis eorum virtus conſiſtat. p. 286. In quibus locis primo operari incipiunt. p. 288. Viz. potiſſimum in cerebri cortice ubi Spiritus extimos perimunt, aut repellunt; interiores ab effluxu in partes nerveas inhibent. p. 289. Opiata etiam aliquatenus, dum in ventriculo ſunt virtutes ſuas exerunt. ibid. Hujus ratio explicatur. p. 290. Opiatarum virtus quouſque extenditur; & in quas partes. ibid. Illæ non ſanguinem, uti ſpiritus Animales venenant. p. 221. Primario in ſpiritus cerebri incolas agunt. ibid. Quandoque illarum vis etiam ad cerebellum, ejuſque ſpiritus incolas pertingit. p. 292. Opiatarum effectus notantur, qui ſunt vel boni, vel mali. ibid. Bona illorum vel ſpiritus, vel ſanguinem, vel humores reſpiciunt. ibid. Quot & quibus modis ſpiritus juvare ſolent. p. 293. Reſpectu motus horum, juvant in vigilia, ac delirio, reſpectu ſenſus in dolore. p. 294. Qua ratione opiata dolorem ſedant, abſque ſomno, vel poſt eum finitum.

finitum. ibid. & p. 195. 196. Ubi ἀναλγησίας hujus rationes fuse explicantur. ibid. Quo ritu Opiata spasmos sedant. p. 297. In calculo, & podagra juvant. ibid. Inordinationes circa pulsum, & respirationem opiatæ sæpe tollunt. p. 298. Viscerum spasmos excretorios sedant. p. 299. Quomodo opiatæ in sanguinem operantur. p. 300. Sanguinem illibatum & brevi (Alexiteriorum more) pertranseunt, proindeque urinam & sudores movent. ibid. Hujusmodi effectus illarum, Historiis tribus comprobatur. p. 301. 302. 303.

SECT. VII. CAP. II.

De Opii nocumentis, item Cautiones circa usum ejus.

Quot & quibus modis Opium lædere solet. p. 304. Malignitas ejus interdum cerebro, quandoque etiam cerebello prius ac potius infertur. p. 305. Narcotica mala producunt vel in capite, pectore, aut ventre. p. 306. Quomodo Turcæ, aliique Opii devoratores, ab eo affici solent. ibid. Effectuum istorum rationes. p. 307. Cujusmodi Pectoris mala opium producit. p. 308. Et quæ imi ventris. ibid. Cautiones circa Opii usum. p. 309. Primo respectu constitutionis Ægroti. ibid. Secundo respectu morbi. p. 310. Tertio respectu Spirituum Animalium. ibid. Ultimo respectu sanguinis, & humorum. p. 311. 312.

ELENCHUS RERUM.

Sect. VII. Cap. III.

Opiatarum ſpecies, præparationes, & formulæ.

Medicamentorum Anodynῶν diſtinctio. p. 313. Narcoticorum recenſio. ibid. Primo, Papaver album, è quo parantur Opium, & Diacodium. p. 314. Opii natura, & partes in quibus vis narcotica conſiſtit. p. 315. In omnibus haud parimodo operatur, & præſertim non in cane, uti in fele ac homine. ibid. Experimenta circa Opium canibus exhibitum. p. 316. Opii præparatio. p. 317. Veterum Opiata recenſentur. p. 318. Neotericorum Opiata Laudana unde dicta, item Nepenthes. ibid. Laudaniſtarum mala. p. 319. Laudana vel in forma extracti. ibid. vel in forma liquida. p. 320. Pro laudanis conficiendis menſtruum maxime idoneum eſt Tinctura ſalis Tartari. ibid. Laudanum Helmontii dictum. p. 321. Papaver erraticum ejuſque præparata. ibid. Cynogloſſus, ejuſque præparata. p. 322. Nicotiana, ejuſque fumiſuctionis mos; effectus, eorumque rationes deſcribuntur. p. 323. 324. Compoſitionum narcoticorum baſes, & formulæ. p. 325. 326. Medicamenta Anthypnotica, & ſpeciatim de potu Coffee. Cujus mos, effectus, & eorum rationes exponuntur. p. 327. 328. Ejus commoda, & incommoda, notantur. p. 329. 330.

DE

DE MEDICAMENTORUM OPERATIONIBUS IN Corpore Humano.

SECTIO. I.

CAPUT. I.

Desiignatio totius operis.

ARtem medicinalem à primâ inventione, usque ad Hippocratis secula merè empiricam fuisse, ejusdem annales consulentibus compertum est. Quippè cum varii homines varia tentarent remedia, si quidpiam in aliquo affectu juvisse experientia comprobaverat, postea idem in simili casu etiam aliis adhiberi solebat. Quare, uti refert Herodotus, antiquiores Ægyptii ægrotos suos non ad medicos, sed in compita, & publicas vias deferebant, populum prætereuntem pro morbi curatione consulturi. Porrò & horum, & Græcorum Sacerdotes, quo quisquam remedio sanatus esset, scriptis mandantes, observationes suas in Templorum

Artis medicinalis quale initium.

Cujusmodi progressus & augmenta ejus.

Adytis, etiam aliis subinde ægrotis communicandas reponebant. Postquam verò, accrescente indies observationum cumulo, ἰατρικὴ in præcepta & methodum redigi cœpisset, in duplici hoc cardine res penè tota versabatur; nempe ut materia medica cum toto ejus apparatu, & selectis præscriptorum formulis apte dispensaretur, ac insuper ut Indicationes Therapeuticæ, circa supellectilis medicamentalis usum rite designarentur. Si quispiam hæc utraque satis calluisset, in re pharmaceuticâ *omne punctum tulisse* putabatur. Verùm enimverò in hoc negotio, inque medicinæ praxi inter desiderata meritò collocamus, quòd à nemine adhuc explicetur, quo ritu & quali partium corporis humani affectione, medicamenta intus sumta, aut exteriùs adhibita, operationes suas perficiant; viz. quomodo, & quare hæc vomitum, illa purgationem, alia diaphoresin, aut alterationem, aut quandam alterius generis operationem moveant; quæ sit partium & particularum in agente & patiente affinitas, aut dissimilitudo, impulsio, pulsio, & reactio: dein quali illæ invicem commistæ luctâ aut fermentatione agitentur, & quâ mechaniâ aut ἐνεργείᾳ effectus suos producant. Super his solutio vulgaris solet esse, pharmaca quæque per virtutes quasdam specificas operari, & δυνάμεις suas peculiares exercere. Quod equidem nihil amplius sonat, quàm idem per idem explicare; quemadmodum si dicatur vomitoria quædam esse, quia facultate vomitum in nobis ciendi prædita sunt. Quandoquidem igitur speculatio hæc Therapeutica hactenus à medicis fere intacta relinquitur, operæ pretium videtur inquirere de ratione quasi mechanicâ, quâ medicamina cujusque generis in corporibus nostris vires suas exercent; scilicet ut, pro libitu nostro, illa in viscéribus excretionum motus ciere, aut sistere, sanguinis & humorum effervescentias excitare, vel compescere, cujusque insuper partis aut membri

Desideratur adhuc operationum medicinalium Ætiologia.

Harum ratio quasi mechanica inquiritur.

bri indigentiis, aut anomaliis peculiari quodam respectu, ac velut tributo subvenire valeant. Hic etsi parùm refert quo ordine pharmacorum species recensentur, tamen methodi gratiâ, eorum rationes quasdam generales imprimis designare visum est, dein juxta has eadem in classes redigere. Itaque circa medicamentorum operationes primò distinguere oportebit loca in quibus virtutes, sive energias suas primò, aut potissimum exerunt; quæ nimirum vulgò dividi solent in tres regiones, scil. 1°, primas vias, quibus præcipuè comprehenduntur Ventriculus, Intestina, ductus Felleus, & Pancreaticus, nec non vasorum Meseraicorum oscula; 2°, Massam sanguineam cum appendicibus ejus sanguineis, scil. Præcordiis, Hepate, Liene, &c. 3tio, Cerebrum & systema Nervosum, cum membris & habitu corporis. Præter has distinctas activitatis sphæras, quarum modò hæc, vel illa seorsim à cæteris, modò plures, aut omnes simul à pharmaco attinguntur; insuper secundo in loco considerare debemus subjecta immediata in quæ medicamenta operantur, quæ nimirum non solidæ partes, sed vel Spiritus animales, vel Humores sunt; tametsi his mediantibus etiam illæ interdum afficiantur. Pharmaca intus sumta vel immediatè agunt in Spiritus animales, eos nempe qui Oesophagi, Ventriculi, Intestinorum, aliorumque in primis viis ductuum fibris insident; vel mediante sanguine in eos qui Cerebrum & partium longius dissitarum fibras nerveas aut membranaceas incolunt. Sive hos, sive illos cum illorum virtus attingit, eosdem vel irritando in motus excretorios cient; aut erigendo amplius expandi & velut ovare faciunt; vel demulcendo ipsorum inordinationes sedant, & molestias tollunt; vel denique consternendo eorum furores consopiunt. Humores, quibus pharmaca intus sumta vires suas imprimunt, sunt Ventriculi, & Intestinorum tum fermenta, tum oblinimenta, San-

Operationum medicinalium imprimis loca notantur.

Eorum subjecta, spiritus & humores.

Quibus modis pharmaca operantur in spiritus.

Humorum species recensentur.

guis, cum succo nutritio, & recrementis, sc. Sero, Bile utraque; & succo Pancreatico, & humore Lymphico, atque liquor Nervosus; in quos modò singulares, modò plures simul medicamina diversimode operantur, in quantum eos aut fundunt & præcipitant, aut ab eo statu reducunt; quandoque segnes exagitant, vel nimium effervescentes leniunt ac demulcent, vel denique eos qualitate, consistentia, temperamento, aliisque accidentibus enormes alterant, & sensim crasi genuinæ restituunt. Cum itaque circa pharmacorum operationes, totidem & tam variæ sint considerationes, methodi nostræ filum juxta loca, in quibus vires suas primo aut potissimum exerunt, ducatur; eoque respectu à Catharticis tum Vomitoriis, tum Purgantibus incipiemus: dein proximè medicamenta Diuretica, Diaphoretica & Cardiaca tractabimus: ac ultimo de Opiatis, & Specificis vulgo dictis, hoc est, de medicamentis cujusque particularis membri aut visceris anomalias, aut defectus respicientibus, dicemus. In singulis hisce tractandis hæc tria observabimus; sc. Primò in unoquoque pharmaciæ genere medicamenta in corporis humani sive Spiritus, sive Humores, sive in utrosq; simul & partes solidas operandi, & afficiendi modos designabimus. Secundo cujusque medicamentorum classis species omnes, aut saltem præcipuas, unà & selectiores præscribendorum formulas notabimus. Tertio quæ ad singulas spectant remedia Chymica primæ notæ describemus, eorumque Ætiologias, hoc est, mutationum & accidentium, quæ in eorum præparationibus contingunt, variationes, nec non virtutum, & effectuum quæ in præparatis eminent rationes subdemus. Quarto his superaddi possit, in re pharmaceuticâ exercitatio adhuc alia, nimirum ut præparationum Chymicarum Ætiologiis rite perpensis, ejusmodi medicamentorum apparatus alii, tum elegantiores, tum utiliores investigari queant. Verùm hanc nos in-

Quibus modis medicamina in eos agant.

Tractatus hujus methodus designatur.

In unoquoque pharmaciæ genere tria sunt consideranda.

institutionem, quia Arcana, temerariis Agyrtis medicinas hodie quasvis verbo tenus perceptas, non sine Ægrotantium periculo, passim impune factitantibus facile violanda, continet, in aliud tempus reservabimus: quod proxime incumbit, in corpore humano primas vias vulgo dictas, viz. in quibus medicamenta operari incipiunt, & actionis cujusque pharmaceuticæ quasi proscenium sunt, breviter & accurate describemus.

SECTIO

SECTIO I. CAP. II.

Partium intra quas medicamenta operari incipiunt Descriptio, Usus & Affectiones.

QUANDOQUIDEM medicamenta sicut alimenta iisdem in corpore humano ingeruntur viis, & per eosdem ubique feruntur ductus; idcirco velut ad Chylosèos, ita ad Pharmaciæ rationes, & fiendi modos ritè intelligendos, partium ac viscerum, in quibus dramata utraque ista peraguntur, schenographiam quandam delineare ex usu foret. Attamen hoc opus plenum, & omnibus numeris absolutum tradere, esset totius corporis humani Anatomiam exhibere. Quapropter illas solummodo partes, in quas pharmaca recipiuntur, & ubi operari incipiunt, breviter delineabimus. Sunt autem hæ, Oesophagus, Ventriculus & Intestina, cum appendicibus eorum; in quibus non tantum Vomitoria & Purgantia, sed & Cardiaca, Opiata, Diaphoretica, imo & alia cujuscunque generis medicamina virtutes suas primo exerunt, & ad ἐνεργείας quascunque edendas determinantur. Horum itaque non perfectam descriptionem (quæ jam jam ab aliis Anatomicis accuratè satis traditur) at breves solummodo Commentarios, qui Pharmaciæ illustrandæ inservire possint, adjiciemus. Cumque insuper medicamenta quæque immediatius agant in Spiritus, aut Humores, aut simul in utrosque; atque illorum subjecta sint fibræ, membranæ, vasa, & ductus, quomodo hæc in prædictis visceribus habent, & affici solent, particulariter exponemus.

Primæ viæ, sc. Oesophagus, Ventriculus & Intestina operationis cujusque pharmaceuticæ proscenium sunt.

Medicamentorum subjecta immediata, Spiritus & Humores sunt;

Mediata, fibræ, membranæ, vasa & ductus.

Oesophagus, juxta omnium sententias, & communem observationem, tres habet tunicas. Harum interior in intima superficie quoddam quasi velum habet, fibris seu villis tenuissimis constans, quod totam ejus cavitatem

Oesophagus tribus constat tunicis.

tem velut lanugine quadam investit: reliqua hujus tunicæ substantia tota nervea est; fibris varii generis & diversimodè contextis donata, pariter ac Ventriculi & Intestinorum tunica interior. Porro hæc membrana illi, quæ palatum, os, fauces, & labia tegit, continuatur: insuper illa usque ad Ventriculum descendens, os ejus circumcirca, & inferius spatio trium digitorum latorum oris latera intus obducit. Hæc tunicæ istius nerveæ extremitas intra Stomachi orificium crassa admodum & villosa, & à Ventriculi tunicâ interiore, quam obtegit, valde distincta apparet; quod post levem elixationem plenius cernitur; tunc enim tunica ista à Gulâ proveniens, secus ac interior illa Stomachi, mirè candicat. Pars ea procul dubio ad sensationem maximè exquisitam facit. Hinc enim grata comesta & deglutita, grata jucunditatis affectio usque ad Ventriculi ingressum comitatur: quin & ab ingratis comestis aut commemoratis, irritatione hîc factâ, nausea sæpe ac vomitus succedunt. Porro hujus tunicæ altior in Ventriculum insertio, intimum ac citissimum illud inter Stomachum & Gulam commercium facit; ita ut, si pars alterutra in vomitionem ciebatur, mox altera in συμπαθειαν adducatur: cumque eadem tunica Palatum aliasq; Oris partes investiat, etiam hæ cum illis circa vomitionem mutuo consensu afficiuntur.

Tunica interior prorsus nervea, crusta villosa obducitur.

Os ventriculi ingreditur, & aliquanto spatio obducit.

Sensum gustus in totâ gulâ & in ore ventriculi facit.

2. Proxima Gulæ tunica carnosa admodum & crassa est, veluti si esset musculus perforatus. Hofmannus revera hanc musculum esse; & Paralysi & Convulsionibus obnoxiam fieri asserit. Hujus Tunicæ fibræ carneæ vulgo rotundæ & transversæ habentur; sed Clar. Stenon. observavit eas spirales atque duplicis ordinis esse, quæ nimirum se mutuo intercussant, & binas velut cochleas oppositas constituunt. Super his, quantum observatione propria colligere potui, ut dicam, videtur totus Oesophagus duobus musculis compositis constare, qui quatuor para-

Oesophagi Tunica secunda sive media prorsus carnea, motui inservit.

Fibrarum motricium duo ordines oppositi.

parallelogrammos cum fibris oppositis, & se invicem decussantibus efficiunt. Hoc plane conspicietur, si hæc Gulæ tunica media cæteris exuta, & in extremis ligata insufflatione distendatur, simulque aquæ ebullienti, ut fibræ contrahantur & intumescant, aliquoties immergatur; ita namque duæ series fibrarum descendentium cum tendinibus cernentur. Dein si hæc tunica inversa pariter insuffletur, fibrarum ascendentium ordines oppositi in conspectum venient. Ultimo si tunica in medio tendinum per longum secetur, & in planum explicetur, duo Parallelogrammi in unâ superficie, & totidem oppositi in alterâ apparebunt.

Oesophagi Tunica tertia sive extima.

3. Tertia & extima Oesophagi tunica, quæ huic & Ventriculo communis, atque à Diaphragmate (cui, dum foramen ejus pertransit, unitur) oriunda, tenuissima, & fibris tantum membranaceis & perquam exilibus prædita existit.

Inquiritur in tunicarum usus.

Quod ad usus & officia harum partium spectat, dicimus in genere tunicam interiorem potissimum ad sensus, mediam ad motus munia præstanda, atque tertiam, ut totius integumentum sit, componi: super his verò, quia primi Pharmaciæ aditus sive propylæa sunt, operæ pretium videtur ut particularius, & paulo fusius disquiramus.

Crustæ villosæ quid sit munus.

Primò igitur quod Oesophagi tunica interior crustâ villosâ seu velut lanugine quadam obducatur, (quæ item Palato & Linguæ communis est) hoc ita fieri videtur ad comessationem, quæ pro vita tuenda necessaria est, magis invitandam; nempe ut, dum alimenta grata deglutiuntur, in toto Oesophagi transitu, à villis istis arripi, iisdemque diutius adhærere, & jucunditatis sensum imprimere queant. Quod autem tunica ipsa fibris tantum nerveis varie intertextis constet, imprimis ad sensationem facit, dein ad robur & firmitatem, uti cum sportula pluribus viminibus intexitur; & 3^tio^ ut pars

Tunica nervea imprimis ad sensationem facit.

ea

ea melius distendi queat. Præcipuum vero illarum munus est sensibilium appulsus suscipere, eosque mox τῷ πράτῳ αἰσθητηρίῳ tradere, proinde ut, juxta complacentiæ aut displicentiæ affectus ibidem excitatos, deglutitionis aut rejectionis motus continuentur, aut de novo excitentur.

Hîc autem merito inquiritur, an non hæc Tunica prorsus nervea, siquidem fibris ita numerosis & variis intexitur, etiam motui cuipiam inserviat? Quippe cum Oesophagum ejusq; partes inter deglutiendum, expuendum, evomendum, oscitandum, aliasque affectiones diversimode moveri constet; porro cum alia viscera membranacea, & imprimis Ventriculus & Intestina, in varios spasmos, inflationes & distensiones, passim agantur: explicare oportet, à quibus fibris, & quo ritu affectis, istiusmodi variæ sive actiones sive passiones obeantur.

Inquiritur an non etiam ad motum.

Fallopius præstantissimus sui seculi Anatomicus: cum observasset in musculo (qui præcipuum aut unicum motus localis instrumentum est) *partes geminas, alteram quidem, quæ musculi corpus carnosum continens, fibris carneis; & alteram, quæ chordam, fibris nerveis constat: atque ex his duabus, corpus tantùm musculi seipsum movere, & contrahere, chordam verò tantùm trahi, neque seipsam movere*; tandem concludit, *nullam particulam in Animali seipsam movere, nisi fibrosa sit, ac carnem veram habeat.* Observ. Anatom. p. 412.

Fallopii de membranarum motu sententia.

Congruenter ad hæc in *peculiari tractatu* nuper ostendimus, *quod & quomodo omnis contractionis motus* à *fibris* tantum *carneis* perficiatur: viz. *Hæ spirituum (qui à fibris tendinosis prosiliunt) incursibus subitò inflatæ ac intumefactæ mox abbreviantur, proindeque partes appensas versùs se corripiunt.* Cæterùm verò cum & planè constet quasdam partes nerveas, ac imprimis viscera concava, non solùm contrahi, sed

Contractiones à fibris tantum carneis perfici.

expandi, multùm inflari, inque majorem capacitatem ampliari, quod certè per contractionis motum fieri nequit; cumque insuper liquidò pateat spiritus animales intra fibras nerveas, haud minùs quam intra carneas moveri, inque iis non tantùm blandè scatere, sed interdum valdè irritatos, aut explosos impetuosiùs exilire: His, inquam, præmissis, non dubitamus statuere, spiritus animales intra fibras nerveas sive membranaceas scatentes, non modò sensiones, quæ proprium illorum munus sunt, sed & motus quosdam locales, scil. expansiones sive inflationes efficere. Quippe dum spiritus animales in explosiones acti, & insigniter rarefacti, has fibras (quæ secus ac carneæ non certis ordinibus, sed quaquaversus dispositæ, plurimùm attenuari, inque majores expansiones distendi, & dilatari possunt) impetuosiùs subeunt; necesse est viscus ex iis constans ubique inflari, ejusque latera quaquaversus explicata, summeque attenuata in majorem capacitatem ampliari. Profectò ex instituto naturæ, quandoque ad hunc modum fieri convenit; nimirum ut, dum partes quas membranæ constituunt, subtendunt, aut investiunt, hoc ritu expanduntur, humores superflui, aut molesti iisdem infixi, aut adhærentes, excuti & ablegari possint. In hunc finem & hac ratione, pandiculationes, oscitationes, & quosdam alios inflationis aut distensionis motus excitari putamus. Quapropter siquidem in oscitatione, Oesophagi ductum nobis vel invitis ampliari, & quasi à vento quodam inflari, & expandi sentimus; concludere licebit, exinde hunc affectum oriri, quatenus Gulæ tunica interior, propter humiditatem nimiam (quâ aggravatur) discutiendam, à spirituum explosione quadam expanditur, & ampliatur. Porrò hunc oscitationis motum (quia molestus semper & indecorus videtur) dum inhibere nitimur, mox Tunicæ exterioris

Expansiones à fibris nerveis ebiri;

Excitati in pandiculatione, oscitatione, & viscerum inflationibus.

Oscitatio quomodo peragitur.

fibræ

fibræ carneæ in contractionem cientur: quo fit ut inter oppositos hosce expansionis & contractionis nixus in Oesophagi tunicis quædam quasi colluctatio (quam facilè percipimus) oriatur. Quo ritu spiritus Animales in Affectibus convulsivis viscera membranacea valdè inflent, ac attollant, ac, ut vivi animalis exilitiones mentiantur, intumefaciant, alibi à nobis ostensum est. Porrò cum à Pharmaco incongruo, aut veneno, Ventriculi aut Intestinorum distensiones & inflationes horrendæ, & non rarò totius Abdominis intumescentiæ subitaneæ, & immanes contingant, ita fieri solet, in quantum spiritus animales summè irritati, inque impetus explosivos adacti, fibras membranaceas simul omnes incurrunt, & quoad ultimum extendunt; proindè ut viscus ab iis contextum, mox totum infletur, & quantum fieri potest amplietur. Verùm è diverticulo hôc de motu membranaceo regressi Oesophagi tunicæ alterius usum considerèmus.

Membranarum extensiones a spirituum explosione.

2. Exterior Gulæ tunica, carnosa admodum & crassa; siquidem duobus fibrarum carnearum ordinibus, qui obliquè ascendunt & descendunt, seque mutuò decussant, constat; duplex quasi musculus censeri debet; cumque unus fibrarum duplicatarum ordo sic descendens deglutitioni inserviat, alter procul dubio ascendens expuitionis & vomitionis opera perficit. Novi quosdam ob Paralysin in hac Oesophagi tunicâ carneâ excitatam, deglutitionis magnâ difficultate laborasse, alios que ob fibras penitus resolutas, fame interiisse. Porrò suspicari fas sit, ob fibras nerveas tunicæ interioris, dum spiritus in iis explodunt-tur, inflatas nimis & distentas, præfocationis sensum, & velut globi cujusdam ascensum in Hysstericis evenire. 3° de Tunicâ Oesophagi extimâ & communi non est ut multa dicamus; hæc enim fibris tenuissimis & membranaceis constans, ferè tantùm pro visceris hujus integumento esse videtur.

Oesophagi tunica media carnosa binis constat fibrarum motricium ordinibus.

Tunica ejus extima.

Ventriculi descriptio.

II. Ventriculus (in quem Oesophagus desinit, ejusque Orificio sinistro Tunicam suam nerveam inducit) instar manticæ oblongus est, cum fundo ampliori & orbiculariter expanso, cumque summitate planâ, & breviori, in quâ duo extant orificia, ad quandam distantiam è regione consita; per sinistrum alimenta ductu recto & perpendiculari in stomachi cavitatem descendunt, quæ ibidem dissoluta, & in chylum mutata, per ostium dextrum, cujus ductus obliquus est, rursus ascendentia, exinde ad Intestina transeunt; adeo, quicquid alterutro stomachi ostio egreditur, fit per acclivem ascensum: atque, ut ventriculus contenta sua à lævâ per vomitum, aut à dextrâ per sedem amandanda excernat, necesse erit simul fundum & latera ejus unà contracta, & sursum lata, ad Orificium hoc, vel illud tota inclinari.

Hæc de Stomachi φύσει exteriori: ampliùs in hoc viscere (quod ad Pharmaciam attinet) considerare oportet ejus Tunicas, cum fibrarum texturis; Orificia, atque vasa, & ductus, simulque eorum omnium actiones, & usus. Ventriculus pariter ac Oesophagus tribus constat Tunicis; unâ communi à Diaphragmate ortâ, & duabus propriis, externâ, internâque.

Tres habet tunicas.

Interior nervea crustâ villosâ obducitur.

Hæc Interior tota nervosa est, ac (prout de Gula observavimus) in superficie interna, substantia villosa, seu filamentis rectis, Tunicæ ipsi perpendiculariter insertis (prout in panno serico qui dicitur velutus) ubique obducitur. Hæc crusta Ventriculum intus obtegens, post levem elixationem manifestissimè apparet, distincta tamen ab ea quæ Gulam investit, (utpote levidensis & minùs candida) similis videtur illi, quæ linguam obtegit. Quippe tum hujus, tum Ventriculi superficies aspera & crustata esse debet, ut alimenti tum libati, tum deglutiti particulæ parùm in eâ detineantur, & dein paulatim tunicæ nervosæ tradantur,

dantur, quæ ab eorum nudo & immediato contactu, nimis irritari & postea indurari periclitaretur. Porro hæc ventriculi crusta villosa, aliis etiam usibus inservit; Chyli enim reliquiæ inibi aggestæ, & ad acorem servatæ, in fermentum quoddam, & pro appetitu, & pro digestione requisitum, evadunt. Cæterùm hæc lanugo vasorum, quæ tunicæ nerveæ densissimè inseruntur, ora ubique obtegit, ac tutatur, nec non humores ab arteriis & nervis exudantes suscipit; dum interim venæ Chylum alioſve succos in hac parte scatentes, exugunt. Crusta hæc villosa in postica sive convexa ejus superficie, quâ tunicæ nerveæ cohæret, glandulis annulatis numero ~~bissimis~~ ubique consita est, quæ procul dubio vasorum in tunica nervea dehiscentium ora contegunt, ac, uti videtur, humorem illis destinatum, aut ab iis depositum immediatiùs excipiunt & percolant.

Crustæ villosæ usus.

Velum hoc, sive crusta villosa, post immersionem stomachi in aqua fervida facilè separatur, & per se tunica satis firma, & ab aliis distincta apparet, atque ob rationem modo dictam, haud impropriè tunica glandulosa dicatur. Hâc igitur amotâ, occurrit ipsa tunica nervea fibris varii generis, & diversimode intextis constans; per cujus Telam A. A. raram, vasa sanguifera innumera, & ramificatione densissima producuntur; inque superficie ejus interiori, ubi tunicæ glandulosæ cohærent, terminantur. Utriusque harum membranarum, scil. nerveæ & glandulosæ portiones, per Iconas, in Tabula quarta elegantissimè repræsentantur.

Hæc glandulis referta tunica per se ab aliis distincta videtur.

Tunica ista nervea interiorem Ventriculi cavitatem, quasi vas Chymicum sive Matracium, in quo alimenta dissolvuntur, & in Chylum digeruntur, constituit. Fibræ ejus potissimè ad sensationem, & forsan quadantenus etiam ad motum faciunt. Quoad prius, hæ inanitæ

Tunica nervea vasis sanguiferis innumeris obducitur.

inanitæ famem excitant, atque præ siccitate aut salsedine corrugatæ, ab Aromaticis aut potulentis vinosis ingestis excalefactæ, sitim inducunt: si quando humores acres, aut acidi has stimulant, aut vellicant, Cardialgia accietur. Denique in has fibras medicamina quæque imprimis agunt, &, juxta impressionem sensibilem iis inflictam, operatio hujus aut istius modi (prout inferiùs speciatim declarabitur) succedit. Quamprimum ab alimentis idoneis Ventriculo ingestis, hæ fibræ implentur, illico spiritibus harum incolis complacentia quædam & satietas, dein horum consensu toti ipsorum systasi, sive Animæ sensitivæ, refectio & velut ovatio quædam inducitur: Interim, quatenus venæ mox subtilissimam Chyli portionem arripiunt, etiam flammæ vitali pabulum ditius exporrigitur.

Tunicæ hujus munia quoad sensum.

Affectiones quoad motum.

Quoad Tunicæ hujus motum, etsi contractiones spontaneas ei prorsus denegemus, attamen satis manifestò liquet, eam frequenter distendi, inflari, intumescere, inque majorem capacitatem ampliari: quod ita fieri contingit, non solùm à flatibus intra stomachi cavitatem genitis, sed longè sæpius à spiritibus fibrarum ipsarum incolis; qui, si valdè irritati, inque impetum explosivum adacti, istas simul omnes, dum tumultuosè, & ἀθρόως incurrunt, summè inflant, & distendunt, proindeque totam membranam quasi vesicam inflatam intumefaciunt. Nam si fibræ illæ nerveæ omnes essent cavæ & tubulatæ, iisque ventus subitò insufflaretur, necesse foret vas quod contexunt, illico distendi & dilatari. Pariter habet quando spiritus, velut Oestro perciti, in eas impetuosiùs irruunt. Propter hujusmodi causam conjunctam, & afficiendi rationem Ventriculus in Paroxysmis Hystericis, & Colicis, & non rarò in affectione Hypochondriaca intumescere solet. Hinc etiam singultus oritur, ejusque

Quomodo viscerum inflationes & distensiones fiunt à fibris nerveis affectis.

recipro-

reciprocationes, propter Ventriculum per has fibras modò inflatum, & per Diaphragmatis systolen modò depulsum, contingunt. Denique Pharmaca deleteria & venena, quatenus spiritus valde stimulant, inque has fibras furiosè concitant, Ventriculi aliorumque viscerum distensiones, & inflationes sæpe horrendas inducunt; atque ob similem ferè rationem Tympaniten oriri statuimus.

Tympanitis ratio formalis innuitur.

Interior hæc tunica in corporibus sanis multas habet rugas sive plicas, in Ventriculi superficie concava eminentes, quæ videntur esse quasi totidem sepimenta, sive sulci, quibus chyli portiones hic illic tenuiter dispersæ, meliùs coctionis ergo ab invicem detineantur, ne simul in massam spissiorem confluerent. Plicæ istæ formantur, quatenùs hæc tunica exteriori carneâ multò amplior est; quare ut ab eâ contineatur, necesse habet in plicas, sive rugas istas colligi. In Biboníbus verò & Gulosis, quibus à crebra & nimia ventriculi impletione tunica carnea plurimùm extenditur, etiam interior illi coextensa, rugas suas omnes amittens, plana & tenuis instar vesicæ inflatæ evadit. Prædictæ rugæ ac plicæ in Tabul. 4. Figur. 1. exprimuntur.

Ventriculi plicæ & rugæ unde fiunt, & quibus usibus inserviunt.

2. Proxima Ventriculi tunica, quæ & propria & per totum carnosa, fibris omnino carneis constat, tantùm motibus, iisque solùm contractivis obeundis inservire videtur. Reverà totum Ventriculi corpus membranâ, sive panniculo hoc carnoso, qui ipsum diversimodè pro variis, quæ occurrunt usibus & officiis contrahat & componat, integitur. Quandoquidem enim stomachus circa Chylificationis opus, & medicamentorum operationes, in varios gestus alterari, & modificari debet, id propter hæc tunica multiplices fibrarum motricium ordines, nunquam satis admirandos, continet. Quamvis non facile sit eos utpotè valdè intricatos describere, quia tamen hoc ad Phar-

Ventriculi tunica carnea.

In tunicâ carneâ plures fibrarum motricium ordines sunt.

maciæ

maciæ rationes plurimùm facit, idcirco pro virili nostro, Anatomen hanc particularem hactenus ferè intactam tradere conabor.

Quo stomachi apparatu notari possint.

Propter hujus apparatum, Ventriculus hominis, aut Quadrupedis bidentis, inanitus, & ligatura circa utrumque orificium facta inflatus, aquæ ferventi, ut fibræ paulatim contractæ intumescant, aliquoties immergatur, usque dum totus semicoctus appareat; dein Tunica extima, sive membrana totum ventriculum obtegens, notetur. Hujus fibræ, ab uno Orificio ad alterum excurrentes, Stomachi fundum ac latera in tota earum longitudine circumdant, & juxta varium protensionis ambitum, breviores aut longiores, nec non magis rectæ, vel obliquæ existunt. Porrò in quibusdam locis, viz. propè orificia & circa stomachi fundum & fines, multò crassiores sunt quàm in medio, revera ut ibidem quadantenus carneæ & motrices videantur. Membranæ hujus fibræ nerveæ (pariter ac in plerisque musculis observare licet,) fibras carneas immediatè substratas, ad rectos angulos secant; utpote quas non tantùm obtegere, sed viere, ac intrà ordines suos singulatim, ne dissiliant, continere debent. Hujus Figuram Tabula secunda aptè repræsentat.

Viz. immergatur iste in aquâ fervidâ:

Dein tunica extima observetur, & separata amoveatur:

Tunc tunicæ carneæ fibrarum exteriorum ordo apparebit.

Itaque hac Tunica separata & amota, subtus ad rectos angulos jacet fibrarum carnearum series, quæ Ventriculi fundum & latera quoad profunditatem cingentes in plano superiori, quod orificiorum interstitium est, inque ipsis orificiis terminantur. Procul dubio harum munus est, dum contrahuntur, Ventriculi fundum & latera sursum ducere, & proindè cavitatem ejus plurimùm arctare, adeò ut contenta superiùs lata per hoc aut illud orificium eliminari possint. Tunicæ hujus carneæ superficies exterior sive convexa, cum fibrarum motricium ordine in Tab. Tertia exactè delineatur.

Ut

Ut verò istius motus excretorius, versùs hoc, vel illud orificium determinatè fiat, & materies stomacho inclusa, per vomitum aut sedem amandanda foràs convehatur, alterâ fibrarum serie opus est, quæ respectu priorum transversæ, stomachi extremitatum unam, sc. lævam vel dextram, versùs alteram ducant; adeò, ut, dum utriusque generis fibræ coagunt, stomachus quoad omnes dimensiones suas contractus, & sursùm latus, contenta sua per orificium, ad quod pro data occasione inclinatur, ejiciat. Et quidem tales fibras adesse, & prioribus subjacere, Tunicæ istius superficiem alteram interiorem sive concavam intuenti planissimè constabit. Itaque Ventriculus compage ejus per Pylori Orificium paulo resectum traducta, invertatur adeo, ut superficies interior & concava, exterior & convexa evadat, & tunc membranæ interioris crusta villosa cum rugis & plicis, prout superiùs describitur, & in Tab. 4. Figura prima elegantissime exprimitur, apparebit. Dein post levem immersionem in aqua ferventi, crusta Villosa separetur, & amoveatur, ipsamque ita Tunicam nerveam vasorum ramificatione densissima obductam videbimus: utriusque harum portiones, ut superficies ipsarum cum glandulis, & vasis quibus cohærent conspiciantur, in ejusdem Tabulæ Fig. secunda, & tertia exacte describendas curavimus. Denique tunica nervea penitus ablata, carneæ sive mediæ superficies interior fibrosa, qualis in Tabula quinta ad vivum delineatur, in conspectum veniet. Itaque in hac fibrarum carnearum, ramificatione ordo notabilis est, quæ pone os Ventriculi oriri, & sinistram ejus oram cingere visæ, antrorsum versùs stomachi regionem dextram feruntur. Harum manipulus insignis in Ventriculi jugo, sive summitate utrinque lineis rectis procedens, Pylori Antrum ingreditur, ejusque cavitatis longitudinem spar-

Fibrarum interiorum ordo quomodo investigetur.

Ejusdem descriptio.

sim obducens, in ipso orificio terminatur, prout in Fig. quinta repræsentatur. Reliquæ autem hujus ordinis fibræ, utrinque per stomachi latera oblique, & prorsum versus fundum ejus tendunt, ibidemque conveniunt. Priorum munus videtur, Orificium alterutrum, versus alterum pro Egestione per inferiora, & superiora respective facienda adducere; nam eædem fibræ, juxta quod spasmus ab hoc, vel illo ipsarum fine incipit, ad dextram vel lævam trahunt. Prout in tractatu nostro de motu musculorum nuper edito ostendimus. Siquando contractio juxta Pylorum incipit; dum illic Ventriculi fundus, & latera per fibras alias, tum interiores tum exteriores colliguntur, etiam os ejus per has rectas versus Pylorum inclinatur; propterea ut stomachi contenta quæque ad intestina transmittantur. Sin vero contractio ab alteris fibrarum istarum finibus juxta os Ventriculi inchoetur, dum illuc fundus, & latera ejus, per fibras alias contrahuntur, etiam Pylorus pro vomitu acciendo versus ipsum simul adducitur. Quod ad reliquas hujus ordinis fibras obliquas spectat, dum spasmo à dextris ipsarum finibus incipiente, deorsum illæ; & oblique contrahuntur, motu suo, Ventriculi cameram sinistram, versus fundum & Pylorum pro cibis dum coquuntur, strictius comprimendis atque illuc devolvendis inclinant: è contrario item, spasmo à finibus sinistris inchoato, illæ sursum, & oblique contractæ Ventriculi fundum, & cameram dextram versus os ejus pro vomitu excitando corripi faciunt. Juxta utrasque harum contractiones, fibræ carneæ exteriores, Tunicæ mediæ superficiem convexam constituentes in Actione conspirant, adeoque Ventriculi cavitatem plus coarctant, & pro evacuatione superne vel inferne molienda; aptius componunt. Quapropter secundum quod irritatione hic aut illic factâ, contractio

Fibrarum ejus usus.

Eædem fibræ carneæ, contractiones oppositas efficiunt.

contractio juxta Pylorum vel os Ventriculi incipit, tota Ventriculi capacitas simul collecta, sursum lata, atque huc vel illuc inclinata egestionem supernam vel infernam molitur. Utrasque hujus tunicæ superficies, in iisque distinctas fibrarum motricium series in Tabul. tertia & quinta per Iconas exactissimè describendas curavimus. Motuum contractivorum, quos hæc Ventriculi tunica carnosa peragit, species singulas recensere & explicare, hujus loci non est; cujusmodi in affectibus spasmodicis excitari solent, alibi ostendimus; & quales à medicamentorum operationibus accientur, cum de singulis speciatim agemus, declarabitur. Interim verò annotamus, motuum, quos hæc tunica carnosa obire solet, instinctus sive impulsus diversimodè communicari: viz. Imprimis ac potissimè à tunica nervea substrata, quæ prout à Ventriculi contentis variè afficitur, mox illam, retentionis, aut expulsionis gratiâ, in hujus aut istiusmodi contractiones ciet. Cæterùm nervi huic tunicæ carnosæ inserti, ei varios motuum instinctus ab ἐγκεφάλῳ partibus vicinis, aut remotis, supernis, aut infernis deferunt. Hinc à Phantasia, Appetitu, immo à plerisque sive Animæ sive quarumlibet corporis partium affectibus, Ventriculus sæpe perturbatur, & diversimodè commovetur.

Contractionum quas tunica carnea obit instinctus unde.

3. Tunica Ventriculi extima, ei cum Oesophago communis, cujusmodi substantiæ ac texturæ fuerit, modò innuimus: quod ad usum spectat, hæc totius Ventriculi integumentum existens, Tunicæ subtratæ fibras carneas investit, easque fibris suis viet, ac velut viminibus simul colligat. Membranæ hujus fibræ in quibusdam locis (prout suprà observavimus) crassiores sunt, ut, quando Ventriculus supra modum saginatur, plurimùm distendi possint. Hæ parùm motui, sensioni tamen quadantenùs inservire videntur; quan-

Tunica Ventriculi extima prorsus nervea:

quam & hujus perexiguus tantùm usus fuerit; utpote quia nihil exteriùs objectum, aut ore assumtum huic occurrere potest. Quod si serosus humor, aut abscessus, aut bilis constans suffusio in partibus vicinis aut contiguis accidat, in quantùm hæc tunica propterea multùm ac crebrò irritatur, in stomacho nausea ferè continua, inappetentia, & frequens vomitio excitatur; prout in pluribus post obitum dissectis observavi. Tunicæ hujus præcipuus usus est, quòd totius Ventriculi integumentum existens, membranæ substratæ carneas fibras investit, vasorum ramificationes sustentat, quinimò ad Ventriculi robur, ejusque calorem conservandum, inservit. Porrò non improbabile est, in quibusdam locis hujus fibras nerveas, respectu fibrarum carnearum subjacentium loco Tendinum esse.

Forsan & tendinosa.

Ventriculi bina orificia.

Ventriculus ad hunc modum instar manticæ à tribus istis tunicis tanquam à panno triplicato conflatus, bina habet Ostia sive Orificia, in summitate ejus è regione consita. Unum à parte sinistrâ, ex Oesophagi in os Ventriculi insertione consistit, ac simili ritu habet, ac si infundibuli tubus in vesicæ implendæ foramen inderetur: ductus hujus rectus & perpendicularis, ingesta quæque ac deglutita in stomachum admittit. Orificium alterum à parte dextra, longo & obliquo ascensu in Duodenum continuatur, inque ipsum, Chylum in Ventriculo elaboratum, sensim deponit.

Nervi & plexus nervei ad os Ventriculi pertinentes.

Nervi Paris vagi ad Ventriculum quasi ultimam suam metam delati, juxta hoc Orificium plexus insignes, immo & quoddam quasi reticulum, quo totus ejus ambitus obducitur, constituunt: insuper & Oesophagi tunica villosa & nervea hujus cavitatem altiùs investit; hinc ut os Ventriculi maximè sensile cum aliis partibus nobilibus, ac imprimis cum Cere-

bro

bro & Præcordiis mire communicet, ut non prorsus de nihilo sit quod Helmontius hîc animæ sedem collocaverit.

Orificium alterum vulgò Pylorus dictus, à dextro stomachi latere cum antro capaci & longo sensim angustato, in foramen parvum desinit, indeque retortum in Duodenum continuatur. Tunicæ hîc multò crassiores, quàm in alio quovis Ventriculi loco existunt. Intima nervosa multis rugis ac sulcis asperatur, inque ipso foramine in molem oblongam, quæ instar Episstomii est, attollitur; in eum certè finem, ut chylus, sensim egressus, haud denuò in stomachum regurgitet. Tunica carnosa, prout ubivis præterea, binas habet fibrarum series; aliæ namque antrum hoc circumdantes constringunt, ac pro data occasione occludunt; aliæque per latera ejus in longum productæ, cæteras stomachi partes sursum colligentes, versùs hoc ostium ducunt. Quinetiam vice versa, hæ fibræ ob contractionem ab alteris earum finibus incipientem, Pylorum versùs orificium sinistrum sæpe trahunt, uti in Vomitione: cumque adeò spasmus ulteriùs continuatur, Duodenum sursùm trahitur, & propterea bilis & humor Pancreaticus in Ventriculum exantlantur. *Pylori descriptio.*

Pylori munus est, non tantum Ventriculi contenta affatim, & simul in magna copia ad intestina transmittere, (quod quidem in Catharsi, & Diarrhæa frequenter facit) sed potiùs chylum satis confectum, in sinum suum excipere, aliquamdiu continere, & dein paulatim, & per minutas portiones excernere. Enimvero hujus antrum longum & capax, quidam in Ventriculo recessus & diverticulum esse videtur, in quod massæ chylaceæ portio magis elaborata & perfecta secedere, & inibi manere queat, donec pars alia crudior, ut nuperiùs ingesta, in Ventriculi fundo *Pylori munus.*

plus

plus digeratur. Hinc est, quod è comestis sæpe quod ingratum est brevi evomitur, cibis interim gratioribus in stomacho restantibus; viz. quatenus in Ventriculo plures quasi distinctæ cellæ sunt, in quas ingestorum alia ab aliis divertere, & permanere possint. Porro observare est medicamenta vomitoria cum mitiùs operantur, tantùm Ventriculi partes orificio sinistro proximas lacessere, sed cum fortiùs irritant, insuper ipsum Pylorum cum Duodeno appenso intus & sursum trahere, adeoque bilis in Ventriculum raptæ evacuationem facere.

Vasa ad Ventriculum pertinentia.

Vasa ad Ventriculum pertinentia sunt nervi, arteriæ, & venæ; priorum descriptio satis exactè in Neurologia nostrâ traditur, sc. quod nervi paris vagi utriusque lateris in stomacho desinentes, ramos insignes, plexus, & propagines multiplices eidem impertiunt; insuper paris intercostalis plexus nervei, in hypochondriis, & abdomine hic illic consiti, surculos plures, & insignes ad Ventriculum mittunt: Quæ ratio est, quòd in affectibus Hysstericis, Colicis, & Hypochondriacis vomitio ita passim succedat.

Nervi.

Vasa sanguifera innumera ad Ventriculum spectant.

Vasa sanguifera quamplurima ad Ventriculum pertingunt; quod plane cernitur si hominis, canis, aut porci stomachus, vasis cœliacis primò ligatis & resectis, eximatur, & orificiis constrictis insletur; tunc enim jucundissimo spectaculo videbis minores Venarum & Arteriarum truncos partim Ventriculi summitati, & partim fundo ejus insertos, qui mox in ramos minores, & deinde in ramusculos & propagines minimas divisi, sibi invicem occurrunt, mutuò inosculantur, & quaquaversus expansi totum stomachi ambitum perreptant, & velut coma fruticosa obducunt. Hæc vasa sanguinea introrsum tendentia, & demum in propagines innumeras discerpta, in tunica intima nervosa terminantur; cujus interiorem

superficiem præ densitate punctorum, in quæ vasa desinunt, rubore inficiunt, & quasi cruentant. Hoc manifesto liquet, si quando post stomachi immersionem in aqua ferventi, tunica villosa separetur; tunc enim tunica nervea ob densissimas vasorum terminationes, quodam quasi reticulo sanguineo obtecta videbitur.

Quæ in tunicæ nerveæ superficie interiori terminantur.

Si usus horum inquiratur, qui calorem præcipuum coctionis & digestionis in Ventriculo peragendæ instrumentum esse statuunt, hinc focum & fomitem satis uberem deducant; viz. in quantum circumcirca Ventriculi quasi lebetis fundum & latera omnia sanguis efferveſcens, quasi ignis accensus perpetuò detineatur; & quidem aliquatenus in hunc finem, stagnum illud sanguineum ibi consitum esse videatur. Attamen præterea vasa hæc sanguifera munus quoddam aliud, haud minùs necessarium præstare censemus; viz. Arterias humorem aliquem in Ventriculo deponere, & venas alium quendam illinc perpetuò auferre, adeoque chyli cum sanguine, & è contra, commercium immediatum ac constans intercedere.

Eorum usus inquiritur.

Enimvero ut Alimenta ingesta non solùm coctione, sed multo magis fermentatione in Ventriculo dissolvantur, inque chylum homogeneum digerantur, illa ibidem liquore quodam spirituoso, qui instar fermenti sit, (uti cum flos cerviſiæ cerviſiam aliam fermentat) imbui debent: Hujusmodi humorem, (siquidem copia ejus requiritur) tantummodo Arteriæ suppeditare possunt; atque hic chyli reliquiis in crusta villosa hærentibus conjunctus, proculdubio succum istum, qui vulgò stomachi fermentum dicitur, constituit. Porrò à comestis cum sæpenumero refectio citissima postuletur, siquidem ea per longas intestinorum, & vasorum chyliferorum ambages fieri nequit, quid verisimilius est quam venas intra Ventriculi

Arteriæ humorem fermentalem adducunt.

Venæ succum nutritium excipiunt.

culi cavitatem consitissime dehiscentes, subtiliorem quandam chyli portionem excipere, & protenus cruori infundere? Quo ritu vasa sanguifera stomachi fundo, & summitati inserta totam ejus superficiem, cum densa & multiplici ramificatione obducunt, in figura primâ verissimè, & ad vivum exprimitur.

Intestina duplicia, sc. tenuia & crassa.

III. A Ventriculo ad Intestina descendimus, quæ cum duplicia fuerint, tenuia sc. & crassa, non opus erit eorum omnium hic historiam describere, utpote quorum numerus, & conformatio jamjam non modò Anatomicis sed & laniis quibusvis sunt notissima. In prioribus, quantum ad rem Pharmaceuticam spectat, considerare oportet primò eorum situs, & fabricam, secundò Tunicas, atque tertiò vasa, & ductus. Horum munus est, chylum in Ventriculo elaboratum suscipere, ampliùs fermentare, ab eoque magis elaborato & perfecto, succum nutritium in vasa chylifera exprimere. Intra hæc potissimùm Intestina, medicamenta cathartica operationes suas peragunt.

Tenuium situs & dimensiones.

Intestinorum tenuium licèt unus continuus sit ductus, tamen, propter distincta quæ obeuntur munera, hujus tria velut stadia designantur, & quasi tot visceribus, distincta imponuntur nomina. In Primo horum chylus à Pyloro descendens, mox novis fermentis, Bile sc. & succo Pancreatico inficitur; quibus cum tota ejus massa paulatim, & per partes imbui debet, idcirco unaquæque portio celeri transitu hanc regionem, sc. Duodenum trajicit. In Circo proximo sc. Intestino jejuno, chylus fermentescens plus subigitur, ab acore vindicatur, & majorem volatilitatem acquirit; cumque hic etiam moram trahere non debeat, mox fermentatus, & ulteriùs provectus ductum hunc plerumque vacuum relinquit. Intra specum dein tertium, chylus volatilisatus, & perfectus copiosè aggeritur, & aliquamdiu sistitur, dumque Intestinum

Ileon

Ileon ità Chylo plenum à fibris carneis paulò constringitur, pars purior & subtilior sanguini transmittenda in vasa lactea (simulque, ut nostra fert sententia, in venas mesaraicas) exprimitur, & tandem fæces residuæ & pæne effœtæ ad crassa intestina promoventur.

Intestinorum tres sunt tunicæ.

Cuncta hæc tenuia intestina, sive totus eorum ductus, easdem tunicas simili etiam ritu conformatas obtinent; quæ item à ventriculi membranis haud multùm differunt, nisi quòd paulo tenuiores existant. Intestina omnia, tum tenuia, tum crassa (exceptis eorum principio, & fine, & quadam Coli parte quæ Omento affigitur) Mesenterii tanquam planè circularis margini connectuntur: de quibus interim mirari subit, quomodo illa quorum longitudo 6 circiter ulnarum est, à peripheria ista, quæ à centro spithamam tantum distat, comprehendi possint. Attamen super his observare est, Mesenterii planum in plicas multas & magnas collectum, in circumferentia sua trium circiter ulnarum longitudinem habere; Porrò Mesenterii circumferentiam, ut longitudinem intestinorum coarctet, in singulis palmis, duodecim circiter palmos intestinorum complecti. Ad hunc modum cum ob multas rationes fieri debuit, ità præcipuè tum ut intestina in parvo, & angusto spatio distinctim, & sine confusione subsisterent; tum insuper ut motu lento, & successivo, & quasi proreptim ab uno termino ad alterum moveri possint. Quippe Fibrarum motricium, quibus intestinorum ductus, sive cavitates contrahuntur, Tendines in Mesenterii fimbriâ, sive margine collocantur, & ab hoc viscere motus cujusque intestinalis instinctus procedit, uti mox clariùs ostendetur: interim de Tunicis intestinorum gracilium differere pergamus.

Quomodo Mesenterio alligantur.

Tunica intima plures habet rugas transversas.

Harum intima plurimas rugas transversas quasi juga eminentia habet, quæ etiam mobiles quasi totidem Chyli remoræ sunt, atque ad moderatam ejus retentio-

nem faciunt, ne sc. debito citiùs, & priusquam satis perfici, & exprimi queat, ad crassum intestinum ipsaque ad fæces efflueret. Adsunt rugæ istæ, prout optimè observavit Fallopius, in quantum hæc tunica interna multo longior sit quàm externa, & ideo crispatur, rugaturque. Nam si illa ab hac excoriatur, sinubus istis expansis, hujus longitudinem triplo excedet.

Tunica ista nervea crustâ villosâ etiam obducitur.

Porrò tunica hæc interior penitus nervosa, atque vasorum tum lacteorum, tum sanguineorum oscula in se continens, ejnsmodi crustâ villosâ quâ ventriculus intus obducitur, & propter eosdem, utì videtur, usus; viz. hæc vasorum ora obtegit, ac tutatur, insuper & Chyli aliorumque contentorum primos appulsus sustinet, eosque dein tunicæ nerveæ paulatim tradit. Hæc autem tunica omni fibrarum genere constans, & ductus intestinalis cameram intimam constituens, ad sensationem imprimis facit, atque juxta impressiones ipsimet inflictas, tunicam carneam superstratam ad motus excretorios tardos, aut celeres, deorsum vel sursum (licèt rariùs) obeundos ciet. Siquando vel hujus interna superficies à contentis acrioribus stimuletur, vel fibris ejus humores incongrui impingantur, proinde ob sensiones molestas dolores ac tormina excitantur. Insuper hæc tunica nervea tum distentionibus à flatibus inclusis, tum expansionibus, & intumescentiis ob spiritus intra fibras ejus explosos plurimum obnoxia reperitur. Cæterum illa præter fibras nerveas, quibus diversimodè intextis constat, insuper vasorum sanguiferorum in ea terminatorum, ramificatione densissima (pariter ac in stomacho habere advertimus) ubique obducitur: Hinc ut suspicari liceat, Arterias humorem quendam forsan recrementitium in cavitates intestinorum passim deponere, atque venas mesaraicas haud minùs quàm vasa lactea Chyli portionem illìc excipere, & sanguini immediatiùs inferre.

Vasa sanguifera innumera in ea terminantur.

2. Se-

2. Secunda sive media intestinorum gracilium tunica paulo crassior, & penitus carnosa est. Fibrarum hujus motricium duo sunt ordines, alter alteri substratus; primus, & interior est Annularis, qui totos intestinorum omnium ductus, sive cavitates integras, ubique serie densâ cingens, Mesenterii fimbriæ tanquam tendini inseritur. Alter fibrarum ordo est rectarum, sive longitudinalium, quæ prioribus superstratæ, easque ad rectos angulos secantes, per totas intestinorum longitudines protenduntur; iisque tendinum loco esse videtur tunica extima, quæ prorsus nervea seu velut tendinosa, universæ istarum fibrarum seriei obvolvitur.

2. Tunica carnea sive media.

In qua duo fibrarum motricium ordines,

Sc. rectarum & circularium.

Quod ad usus earum spectat, cum intestinorum munus sit, chylum & fæces à parte in partem promovere, adeóque prorsum urgendo, demum per totos ipsorum ductus trajicere; insuper dum ipsa contracta & abbreviata quoad cavitates coarctantur, subtiliorem chyli partem in vasa lactea & venas Mesaraicas exprimere; obvium est concipere, quomodo prædictæ fibræ utrumque hoc pensum exequantur: Quippe dum fibræ circulares successivè sive seriatim contractæ, intestini profunditatem coarctant, eodemq; tempore longitudinales inflatæ, & intumefactæ ipsum amplius angustant, simulque decurtant; necesse erit viscerum horum contenta ponè compressa, usque prorsum urgeri.

Earum usus inquiritur.

Interim haud putandum erit, fibrarum utriusque generis contractiones ità magnas, & continuas fieri, ut intestinorum contenta simul omnia à parte in partem propellantur, (quanquam & hoc in Catharsi & Diarrhæâ interdum accidere censemus) verùm ordinarie, spasmi isti leviores, & intercisi, sed tamen seriatim facti, & crebrò repetiti, intestina quasi succutiunt, adeóque chylum & fæces de loco in locum leniter promoveri faciunt. Cæterum ob tales intestinorum succussus, & contractiones repetitas, chylus perpetim agitatus, plùs

Cujusmodi motus intestina habent.

elaboratur, inque vasa pro receptione ejus dehiscentia facilè exprimitur. Quòd si inquiratur quo instinctu prædictæ utriusque generis fibræ in motum accieantur, atque ad partes modò has, modò illas seriatim contrahendas determinentur; dico circa intestina perinde ac ventriculum habere; viz. in utrisque Tunicæ carneæ motus à nerveæ sensu pendere, ita ut juxta hujus irritationes illius contractiones sequantur. Quoties incongruum aliquod fibris nerveis sensationem tristem imprimit, mox propter istud excutiendum, fibræ motrices intestini partem affectam contrahunt, ut quicquid molestum est depellant.

Eorum instinctus potissimum à Tunicæ nerveæ irritatione.

Fibras nerveas ordinariè ac blandè irritant, 1^mò Chyli reliquiæ, quæ, postquam succus purior satis exprimitur, effœtæ ac molestæ evadunt; donec enim Chyli distributio peragitur, fibræ motrices à fronte contractæ, eum, ne citò nimis elabatur, sistunt, postea verò spasmis à tergo excitatis, eum utpote inutilem eliminant. 2^dò Fibræ nerveæ paulo acriùs irritantur à bile & succo Pancreatico è ductibus suis, item ab humoribus acribus, & infestis ab Arteriis intrò suffusis, quibus ibidem contractiones crebriores & fortiores succedunt. 3^tiò, Irritatio adhuc vehementior, & præternaturalis ab Alimentis incongruis aut improportionatis, item à Pharmacis & Venenis inferri solet; de quibus penultimis inferiùs speciatim dicetur.

Quibus de causis fibræ nerveæ irritari solent.

Porrò Intestinorum fibræ carneæ & motrices nonnunquam ob causas alias remotiores in contractiones Alvi solutivas accientur. Quippe violentæ Animi aut corporis passiones Diarrhæam frequenter inducunt; viz. in quantum spiritus, intra ἐγκέφαλον aut principes quasdam appendicis nervosæ partes consiti, insigniùs perturbati, protinùs per nervorum aut propaginum nerveārum ductus, inordinationem suam spiritibus Intestinorum incolis tradentes, eos in spasmos ἐκκοφωτικὰ

cient

cient. Irritationi quocunque modo factæ contractiones succedunt, quatenus spiritus animales tum è tendinosa mesenterii fimbriâ in fibras carneas annulares, tum è tunicæ extimæ fibris tendinosis in carneas longitudinales prosiliunt, quas utrasque dum adeò inflant, & intumefaciunt, proinde breviores & contractiores reddunt. Nimis à proposito hîc esset, insuper exponere quas partes in peragendo hôc Intestinorum motu peristaltico mesenterium obeat; præterquam enim quòd fibrarum circularium tendines in hujus fimbria radicantur, porrò advertere est in ejus plano fibras motrices recta à centro ad circumferentiam tendere; quarum munus aliud vix excogitari potest, quàm ut illæ pro dato instinctu hìc, illic variè contractæ, in his, aut illis intestinorum partibus, pares contractiones cieant.

Quaratione irritationibus contractiones succedant.

De Tunicâ intestinorum extimâ non est ut multum differamus; hæc à peritonæo orta & prioribus obvoluta, cum nervosa prorsus & tenuissima fuerit, vulgò ferè tantum pro cæterarum integumento esse perhibetur: verùm insuper, cum fibrarum longitudinalium series huic tunicæ immediatè substernantur, nullique tendines illarum alibi reperiantur, revera hanc tunicam tendinosam esse, & ex hujus fibris nerveis pro carnearum istarum contractionibus spiritus animales prosilire, & in has spasmo cessante reverti meritò suspicamur.

Tunica intestinorum extima.

Vasa & ductus, quæ ad tenuia intestina pertinent, vel sunt spirituum, vel humorum vehicula. Prioris generis habentur nervi eorumque plexus, & propagines, quos omnes in Neurologiâ nostrâ satis fusè explicavimus. Quod ad ductus alios spectat, vel humores ad intestina deferunt, utì meatus Cholidochus & Pancreaticus, atque Arteriæ; quadantenus item nervi (prout alibi de morbo Colico differentes ostendimus:) vel humores è visceribus istis exportant, utì vasa lactea, & venæ Mesaraicæ. Singuli hi ductus atque spiritus & humores

Vasa & ductus ad intestina pertinentia.

mores qui in illis scatent, quique insuper aut in viscerum cavitatibus continentur, vel eorum fibris nervéis aut carnosis insident, Pharmaciæ subjecta sunt vel objecta, & à Medicamentis quibuscunque primò ac immediatius affici solent; quibus verò modis, in particulari cujusque Pharmaciæ generis Theoria designabitur.

De meatu Bilario, & ductu Pancreatico cum jamjam ita plurima ab Autoribus dicta sint, atque nihilominus veritas adhuc lateat, aut in ambiguo maneat, haud opportunum erit disquisitionem, (quam valde prolixam & intricatam fore necesse est) hoc loco instituere. Quid Vomitoria & Purgantia in has partes agant, inferius declarabitur.

Vasa sanguifera innumera ad intestina pertinent.

Ad vasa sanguifera quod attinet, communis observatio est, Arterias & Venas quamplurimas per totum Mesenterium ramificari, indeque surculos innumeros ad intestina omnia distribui. De quibus insuper advertimus, cum tunicæ extimæ inserantur, earum paucos tantum surculos huic impendi, majores vero ramos fere omnes mox intus immersos ad tunicam interiorem remeare, in quo terminantur, propagines infinitas ac minutissimas, quæ superficiem ejus densissimam obducunt, ubiq; mittere.

Hic igitur mirari subit, quamobrem in hæc viscera ex se ferè exanguia tam ingens sanguinis affluxus destinetur. Haud verisimile est hoc solummodo pro calore ac nutricatu dispensandis fieri, cum musculi & intestinorum tunicæ exteriores, quibus his in copia magis uberi opus est, vasis paucioribus sunt contenti. *Illorum opus inquiritur.* *Clar. Mœbius* ut hunc nodum solveret, *asserit naturam Arterias in tanta copia intestinis addidisse, ut in Embryone excrementa sanguinis materni quo nutritur eo tempore ad intestina deponerentur.* Cujus rationem subdit, eò nempe, quòd *intestina Embryonis aut infantis recens nati excrementum nigricans contineant.* Verum enimvero hoc argu-

argumentis facilè concidit, si cum Harveo & Neotericis Embryonem in utero materno sugere & liquorẽ nutritium ore suscipere (uti par est) concedimus. Quin potiùs dicendum erit, Arterias istas in adultis animalibus sanguinis recrementa, per diaphoresin aliasque vias amandari inhabilia, sæpenumero per intestina velut cloacam expurgare: Porrò interim venas quandam chyli portionem excipere, eamque sanguini reducendo protinus immiscere.

De intestinis crassis.

Circa intestina crassa, quod ad Pharmaciam attinet, non opus erit hîc multa dicere; quia Medicamentorum ore assumtorum virtus ferè tota exhauritur, priusquam ad hæc viscera deveniatur, adeo ut horum irritatio partim per consensum à superioribus intestinis, partimque ab illorum contentis violenter exturbatis, potiùs quàm ab ipso Pharmaco oriatur. Tunicas easdem ac gracilia obtinent; cumque in Colo fæces rectâ ascendant, fibris carnosis robustioribus, quæ contractionis motum fortiorem efficiant, opus est. Hinc, si inflammatio aut sphacelus (uti sæpius novi) circa Coli initium contigerit, adeò ut fibræ carnosæ læsæ, contractiones pro fæcibus sursum elevandis obire nequeant, illæ versus Ileon restagnantes Passionem Iliacam incurabilẽ inducunt. Porrò in hoc intestino involucra ista concamerata sive cavernæ adduntur, ut fæcibus alvi diutius detentis, crebrius desidendi molestia tollatur. Pharmacia ad hanc regionem pertinens in clysteribus præcipuè consistit. In quibusdam verò Coli tunica interior adeò valde tenera & sensilis est, ut ab Enemate, licèt Anodyno, injecto, spiritus statim excandescentes, ac intra fibras nerveas explosi, membranas summè inflent, ac distendant, adeoque in toto abdomine maximas molestias excitent. Quæ circa viscerum motus excretorios, à fibrarum carnearum contractionibus dependentes, modò tradita sunt, melius elucescent, si Hypothe-

Iliaca passio sepissime à Coli inflammatione.

sis

sis nostra de musculi fabricâ, & motu, non ita pridem edita consulatur. Quod supereſt, pro partium istarum Anatome clarius illustrandâ singularum figuras, exactissimè ac ad vivum à peritissimo Artifice delineatas, hic subjiciendas curavimus; & quamvis in descriptione Ventriculi, cum Oesophago, & Intestinis, Fallopium alioſque tum veteres, tum recentiores sequuti, cujusq; illorum tres tantum tunicas assignavimus; attamen separatione harum (post immersionem in aqua ferventi) paulo accuratius facta quatuor distinctæ apparebunt. Crusta etenim villosa, quæ tunicæ nerveæ tantum epiphysis quædam habetur, membrana per se satis crassa & peculiaris existit, atque propter innumeras quibus superficies ejus exterior scatet glandulis, propriè tunica Glandulosa dicatur, prout ex Iconibus satis liquet.

Figurarum explicationes.

TAbula prima repræsentat Hominis Ventriculum, cum vasis sanguine turgidis exemtum, & inflatum, ut Arteriæ & Venæ omnes cum ramificationibus earum, (quæ verè & exactissime delineantur) conspici possint.

A. *Oesophagus.*

B. *Os ventriculi, juxta quod Oesophagi fibræ motrices superius obliquæ, ob subitam illius occlusionem ac apertionem rectæ evadunt.*

C. *Pylori orificium cum Duodeno appenso.*

DD. *Duodeni portio, cujus fibræ carneæ illic loci crassiores sub tunica extima apparent.*

FF. ad C. *Pylori Antrum.*

GG. *Ven-*

Tab. I.

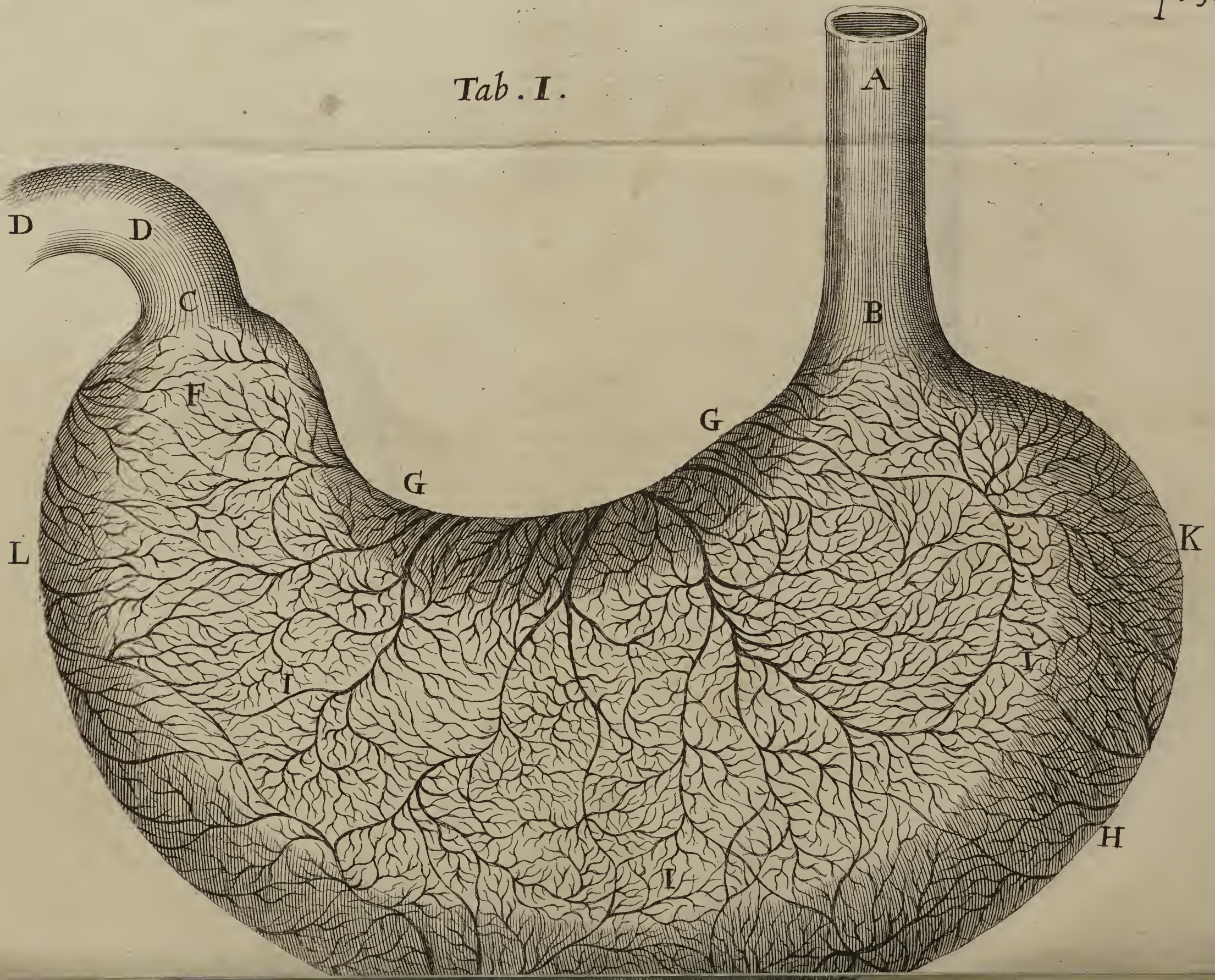

Tab. II.

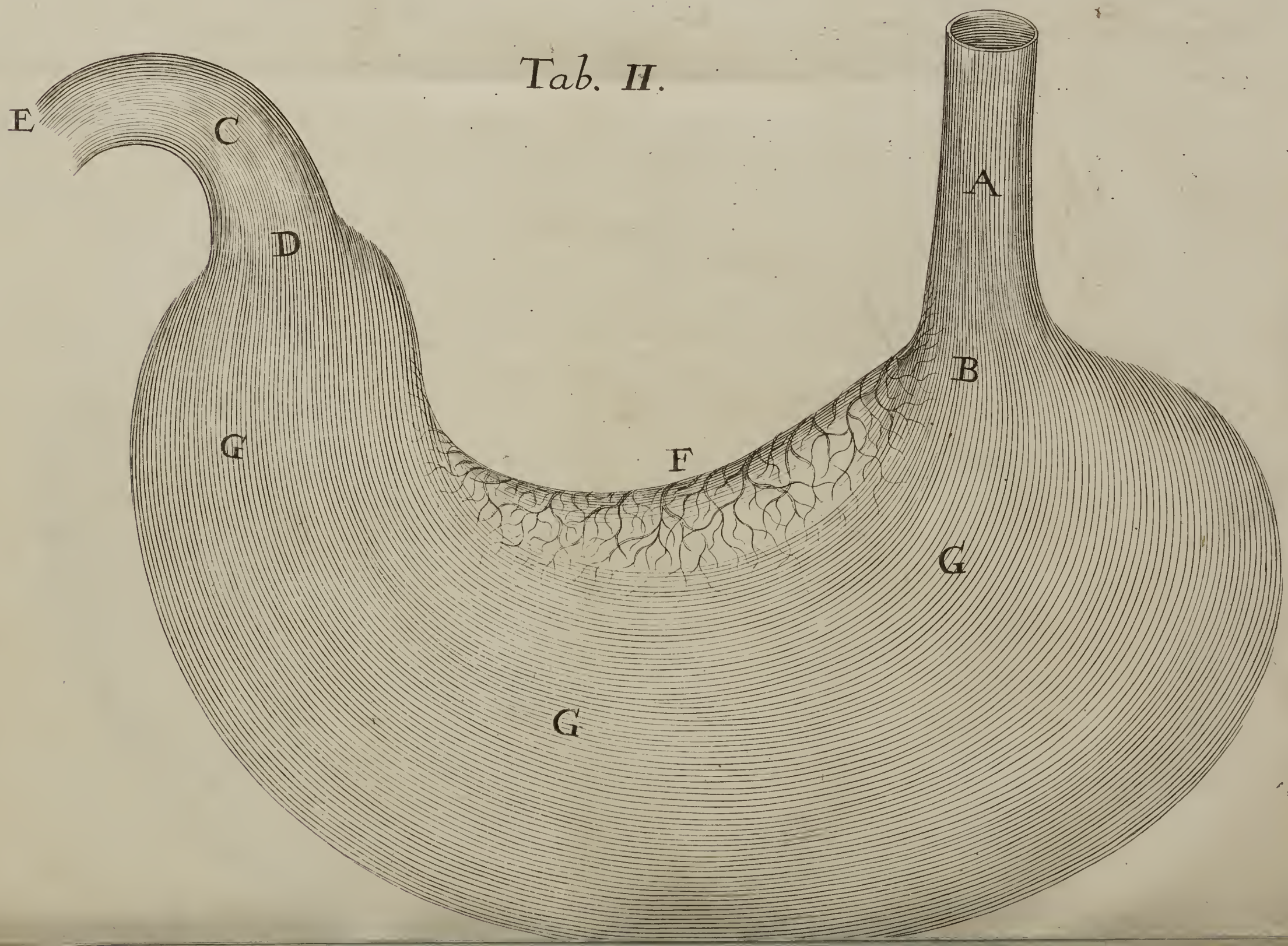

Tab. III.

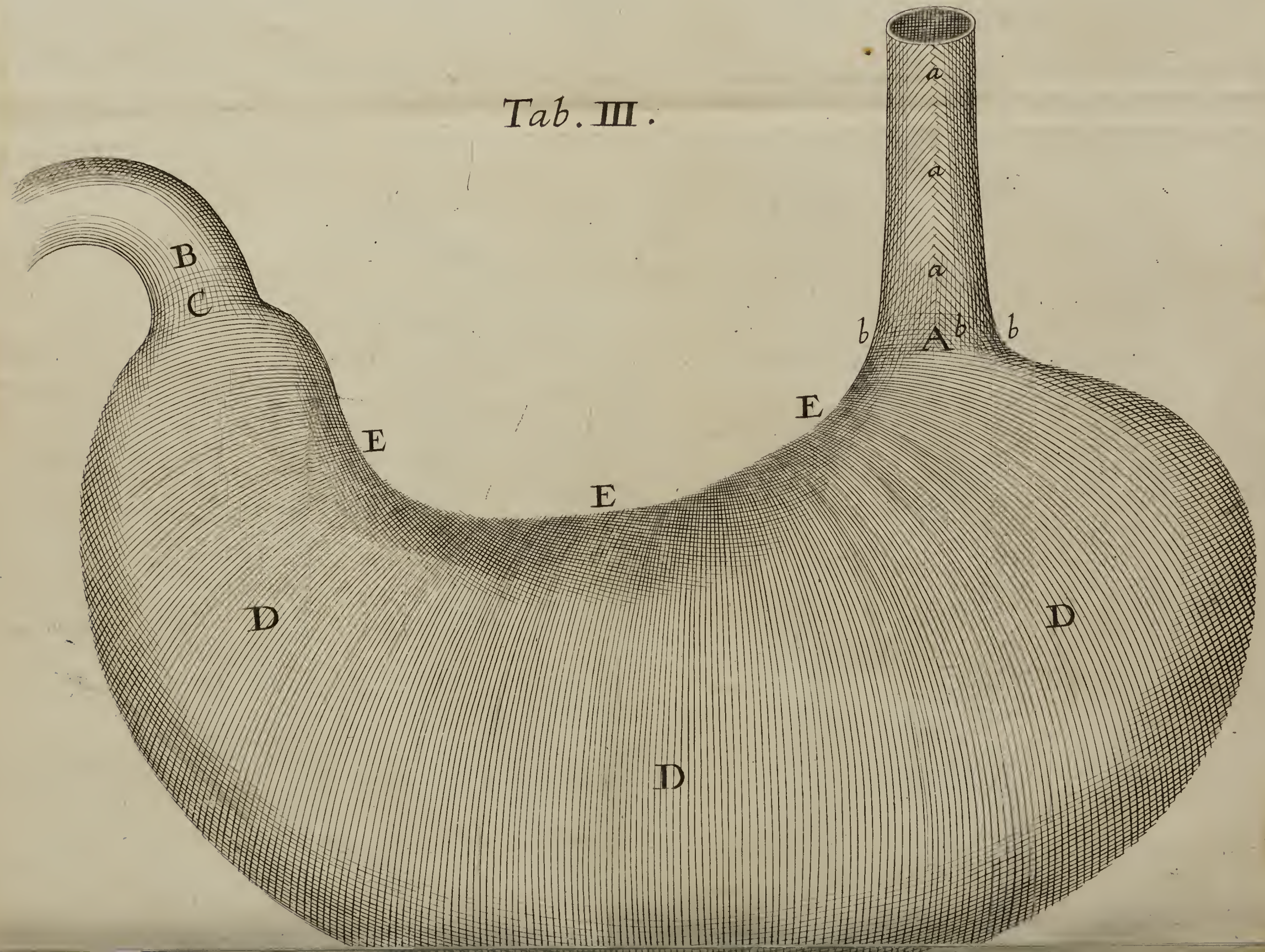

Tab. IV.

Fig. 2.

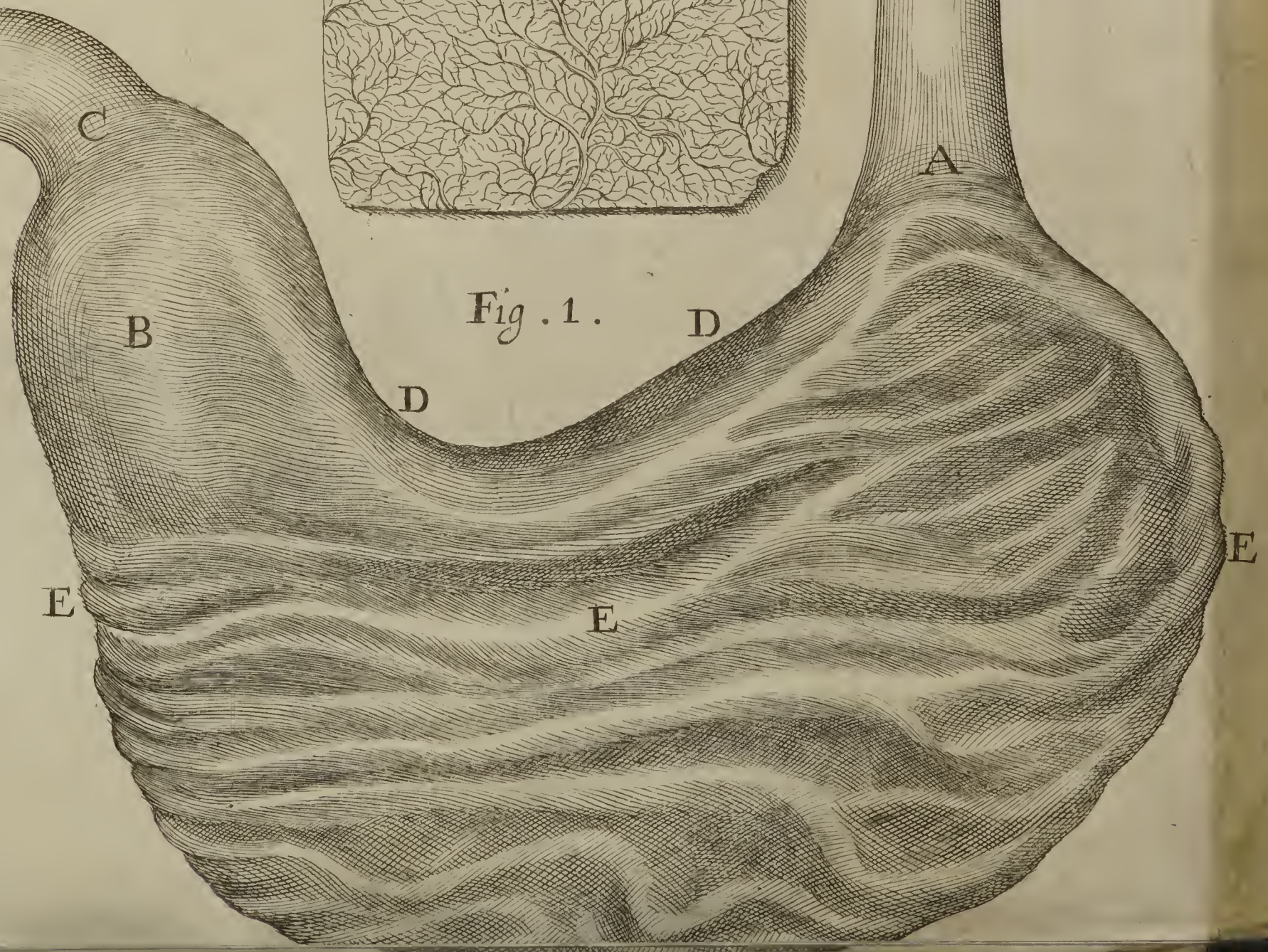

Fig. 1.

Fig. 3.

Tab. V.

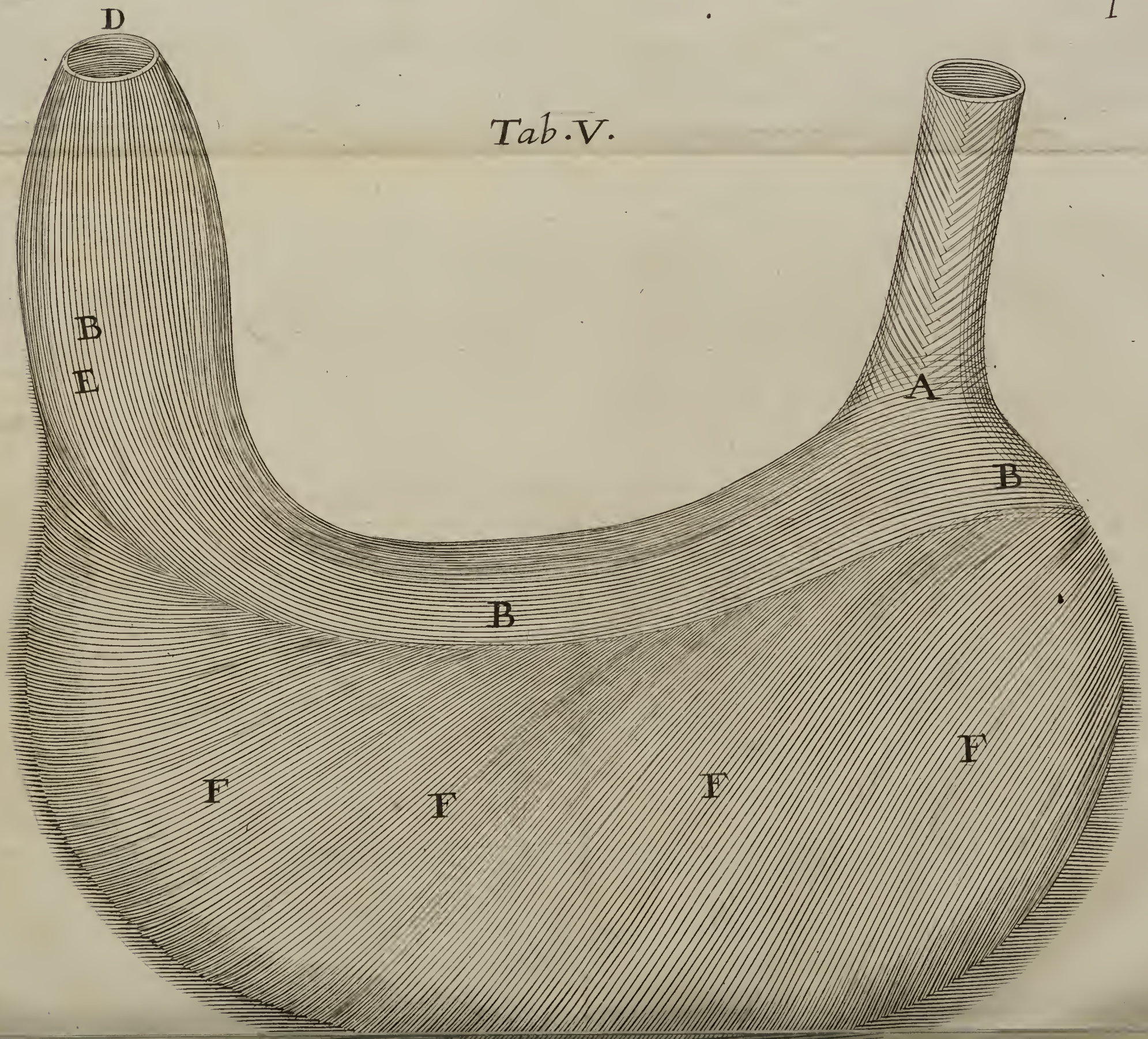

Tab. VI

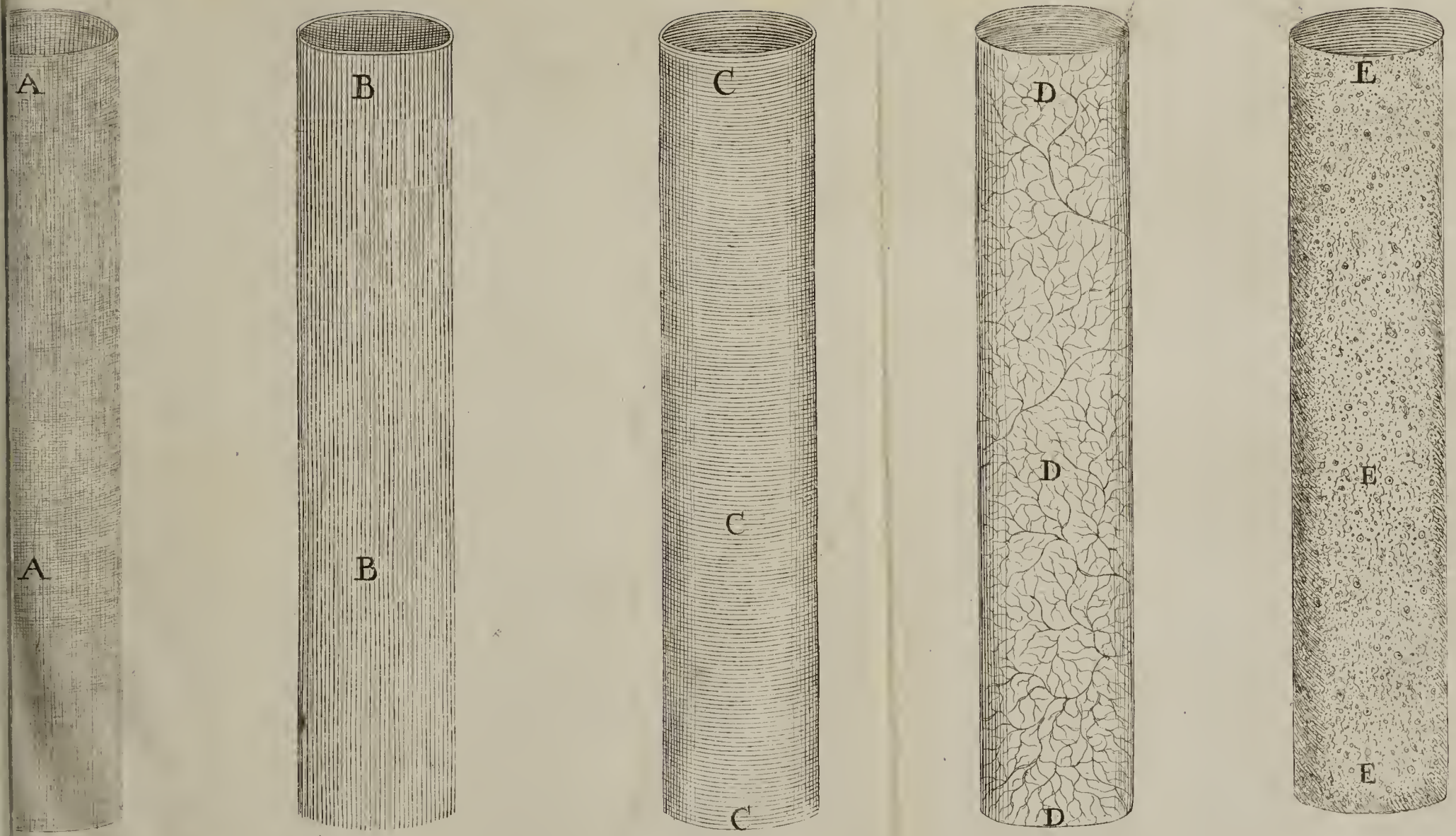

GG. *Ventriculi ſummitas, ubi vaſa ſanguifera inſerta deſcendunt, & quaquaverſus ſurculos & propagines ſpargunt.*

HHH. *Ventriculi fundus, cui vaſa ſanguifera inſerta, in aſcenſu ſuo ramulos & propagines quaquaverſus denſiſſime ſpargunt.*

III. *Vaſorum utriuſque inſertionis mutuæ inoſculationes, & miræ communicationes.*

K. L. *Stomachi finis dexter, ac ſiniſter.*

TABULA II. exprimit Ventriculi Humani Tunicam extimam prorſus nerveam, cujus fibræ nerveæ per longitudinem ejus ductæ, carneas exteriores ſubſtratas ad rectos fere angulos ſecant.

A. *Oeſophagus, in cujus Tunica exteriori fibræ omnes nerveæ recta deſcendunt, carneas ſubſtratas oblique decuſſantes.*

B. *Os Ventriculi.*

C. *Pylorus cum Antro ejus* D. *& Duodeni appenſi portione* E.

F. *Ventriculi ſummitas, ubi vaſa ſanguifera denſiſſime conſita apparent.*

GGG. *Fibræ nerveæ & tenues per Stomachi longitudinem ab orificio uno ad alterum, & utrinque ulterius protenſæ.*

TABULA III. exhibet Ventriculũ Humanum Tunica extima nervea nudatum, ut Tunicæ mediæ cum fibris ejus carneis ſuperficies exterior ſive convexa appareat.

A. *Os ventriculi cui Oeſophagus* a. a. a. *inſeritur, &*

quem fibræ circulares carneæ b. b. b. *cingunt, ac pro data occasione contractæ, occludunt.*

B. *Pylorus cum Duodeno appensо.*

C. *Pylori orificium & Antrum; quæ utraque fibræ circulares dum contrahuntur coarctant, ac (uti videtur) occludunt.*

DDD. *Fibræ circulares ventriculum in toto ambitu ejus quoad profunditatem cingentes.*

EEE. *Ventriculi summitas, sive jugum, ubi fibræ istæ oriundæ, versus ipsum dum contrahuntur, totam stomachi compagem valde coarctatam ducunt.*

TABULA IV. Cujus figura I. ostendit Ventriculum inversum, cum superficie interiore & concava in exteriorem & convexam mutata, ut crusta villosa cum rugis & plicis stomachum obducentibus conspiciatur.

A. *Orificium sinistrum, sive os ventriculi.*

B. *Pylori Antrum, in quo Tunicæ crassiores existunt.*

C. *Orificium ejus, cui Duodenum annectitur.*

DD. *Ventriculi summitas sive jugum orificiis interjectum.*

EEEE. *Latera, finis, & fundus ejus, in quibus Tunicæ interioris crusta villosa, in eaque rugæ ac sulci, ad vivum exprimuntur.*

Figura II. repræsentat portionem Tunicæ nerveæ, in qua, crustâ villosâ exemtâ, superficies interior sive concava, cum vasorum ramificatione densissima apparet.

Figura

Figura III. exhibet portionem Tunicæ villosæ, sive glanduloſæ, in qua superficies ejus exterior, quâ Tunicæ nerveæ cohæret, glandulis, & vaſorum oſculis, refertiſſima, conſpicitur.

TABULA V. exhibet Tunicæ carneæ ſuperficiem interiorem, & concavam exterius inverſam, ut fibrarum motricium ſeries altera conſpiciatur.

A. *Os ventriculi, juxta quod fibrarum ſeries exoriri viſa antrorſum lineis partim rectis, partimque obliquis defertur.*

BBB. *Fibrarum manipulus inſignis, quæ os ventriculi cingentes ſupra jugum ejus, ad Pylorum tendunt, & Antri ejus longitudinem obducentes, in orificio terminantur.*

D. *Pylori orificium.*

E. *Pylori Antrum.*

FFFF. *Fibræ carneæ aliæ, quæ à ſtomachi parte læva verſus dextram oblique tendentes, ad fundum ejus deſcendunt.*

TABULA VI. repræſentat inteſtinorum gracilium Tunicas omnes ab invicem ſeparatas, ut fibræ nerveæ cum glandulis & vaſorum ramificationibus, nec non fibrarum motricium ordines, clare & diſtincte obſervari poſſint.

AA. *Exhibet inteſtini integri ſuperficiem extimam, cujus Tunica nervea tenuiſſima cum fibris nerveis tenuißimis in Orbem, uti videtur, protenſis apparet.*

BB. *Tunicæ carneæ ſive mediæ ſuperficies exterior, quæ, altera exemta, cum fibrarum motricium longitudinalium ſerie, ſive ordine ſuo, plane conſpicitur.*

CCC. *Ejusdem Tunicæ fibræ circulares sive annulares, quæ, priori serie sive ordine exemto, manifeste apparent.*

DDD. *Tunica interior nervea, cujus superficies interior, crustâ villosâ sublatâ, cum vasorum ramificatione densissima in conspectum prodit.*

EEE. *Tunicæ villosæ sive glandulosæ superficies exterior sive convexa, qua tunicæ nerveæ cohæret, glandulis, & vasorum osculis consitissimis referta.*

SECT. II.

Sectio II. Cap. I.

De Vomitione, & Medicamentis Vomitoriis.

DEsignata ad hunc modum Actionis Pharmaceuticæ palæstrâ, aut saltem primo ejus circo breviter adumbrato, jam proxime incumbit singula Operationum Medicamentalium genera, eorumque rationes, & afficiendi vias describere. Itaque ab initio, quid in primo stadio, scil. Ventriculo peragatur, & quomodo Vomitoria operentur, disquiramus. Ubi imprimis explicare oportet, qualis affectio vomitio sit, quibus item de causis, & propter quas occasiones, secundum aut præter naturam excitari soleat. Dein secundo ostendetur in quas partes, earumque aut spiritus incolas, aut humores irriguos, & quo ritu Medicamenta, dum Vomitum cient, operantur.

Quomodo ventriculus & Oesophagus in vomitu afficiuntur.

Quoad prius, siquando quispiam Vomitu afficiatur, in se persentit fundum Ventriculi sursum contrahi, atq; orificium superius aperiri, Pyloro interim (uti videtur) occluso, aut introrsum deducto, simulque totum Oesophagi ductum motu inverso, sc. ab imo ad summum, velut cochleatione quadam conniti, ut contenta quæque usque superius protrusa, demum per os egerantur. Hujusmodi partium istarum motus, proculdubio perficiuntur per fibras carneas mediam ventriculi tunicam contexentes. Nam advertimus in hac binos distinctos fibrarum carnearum sive motricium ordines, quæ stomachum quoad omnes dimensiones suas cingunt, atque simul contractæ, fundum & latera ejus unà colligunt, sursum ducunt, & versus hoc, vel illud orificium inclinant; propterea ut contenta quæque per ostium, modo hoc, modo illud ejiciantur. Quoad fibras interiores, quæ cæterarũ omnium contractiones ad hanc, vel istam eva-

evacuationem determinant, ſi irritatione leviori circa ſtomachi fundum aut latera alicubi factâ, ſpaſmus juxta Pylorum incipiat, atque fibræ motrices internæ in finibus ſuis dextris prius ac potius contrahantur, tota ventriculi compages illuc contracta, ſaburram ſuam ad inteſtina ſuffundit: ſin vero irritatio vehemens, & valde laceſſens in quavis ſtomachi parte excitata, facile compeſci, aut verſus inteſtina transferri nequeat, ſpaſmus juxta fibrarum interiorum fines ſiniſtros incipiens, & verſus os ventriculi ducens, illuc totam ſtomachi capacitatem, ſumme coarctatam, & ſimul contractam, corripi facit; adeo ut Pyloro intus deducto, vel occluſo, atque ventriculi aperto, contenta quæque ſuperius ejiciantur. Eædem fibræ carneæ, prout ſpiritus animales varie proritati, ex his vel illis tendinibus prius in illarum fines dextros aut ſiniſtros proſiliunt, ibidemque ſpaſmos inchoant, reſpective ad feceſſum aut vomitum moliendum determinantur. Porro dum ad egeſtionem ſupernam Ventriculus prædicto modo diſponitur, etiam Oeſophagus propter eadem contenta ejus ſurſum efferenda in actione conſpirat. Quippe cum in tunica hujus carnea fibrarum motricium binos ordines duplicatos, quarum aliæ oblique aſcendentes, aliæque deſcendentes ſeſe omnes mutuo decuſſant, notaverimus; priorum munus eſſe videtur, ut illæ in nixu Vomitivo ſeriatim contractæ, gulam pone ſaburram egerendam uſque occludant, eamque adeo in oris hiatum propelli faciant.

Quibus fibris carneis ſpaſmus emeticus perficitur.

Vomitio igitur, ſiquidem ſtomachi motus violentus & ſæpiſſime involuntarius fuerit, haud immerito convulſivus dicitur; quem inſuper à ſpirituum animalium, qui iſtas fibras carneas poſſident, exploſione, ſive magna quadam expanſione, (juxta ſpaſmologiam noſtram alibi traditam) procedere ſtatuimus. Enimvero ſpiritus iſti ſumme irritati, & proinde ſtatim elaſtici, primo è ten-

Vomitio, vel motus convulſivus.

è tendinibus prope orificium ſiniſtrum conſitis, & deinde mox ex aliis, in fibras carneas impetuoſe irruunt, eaſque ſumme inflant, ac abbreviant; adeo ut Tunicæ iſtius partibus omnibus ad ſe invicem propius adductis, tota ſtomachi cavitas coarctata, & ſimul complicata, adeoque ſurſum verſus ſiniſtrum orificium contracta, contenta quæque velut emboli impulſu, ſuperius per Vomitum excernenda propellat.

Quomodo Vomitio ab aliis ſpaſmis differt.

In pleriſque aliis ſpaſmorum generibus motus convulſivus verſus eundem terminum ac naturalis peragi ſolet: Vomitio autem videtur affectio, ſtomachi actioni ordinariæ & naturali contraria, aut ſaltem oppoſita. Hujus enim ſolennis & fere conſtans geſtus eſt, quoad totum aut partes ejus deorſum, aut verſus Pylorum contrahi: tali namque motu, & tendentiâ ejus opus eſt, quo alimenta deglutiri, in ventriculi fundum deſcendere, ibidemque arctius comprimi, de latere in latus devolvi, in chylum digeri, ac demum ad inteſtina tranſmitti queant. Itaque propter hos uſus fibræ motrices utriuſque ordinis, blandis ſpirituum incurſibus inflatæ, Ventriculum ad eum modum, quem naturæ inſtinctus ſuggerit, facile componunt.

Quinimo ſi irritatio quæpiam, ſtomachi fibris nerveis acciderit, donec noxa levior, & facile mobilis fuerit, contractio expulſiva verſus Pylorum potius quam gulam inſtituetur: In Vomitu autem fibrarum motricium ſpaſmus ab alteris eorum finibus, viz. ſiniſtris incipiens, & ſtatim violentus, & impetuoſior factus, totam ſtomachi cavitatem ſimul collectam, & valde coarctatam, verſus ſiniſtrum orificium corripi, & illac evacuari cogit. Cujus ratio eſt, quoniam ſiquid valde incongruum, ac naturæ infeſtum ſtomacho inſederit, illud non ordinaria via per longas inteſtinorum ambages, ut tandem per anum expellatur, circumferri, verum exitu propiore rejici, & è veſtigio, ne mora ſua labem

bem incurabilem afferat, excerni debet. Porro cum aliis partibus à Ventriculo diſſitis moleſtia magna infertur, ne, dum natura circa eas occupatur, ſtomachus (ubi primus vitæ fomes eſt) noxium aliquod ſuſcipiat, in majorem ejus tutelam ſæpenumero Vomitus per conſenſum excitatur. Adeo ſumma Divini Conditoris providentia cautum eſt, ut pro certiore corporis humani tanquam Arcis cuſtodia, quoties hoſtis externus ingruet, aut inter proprias Accolas ſeditio exorietur, illico extra primos aditus, ſcil. ventriculi porticum, hoſpites quicunque tanquam perſonæ ſuſpectæ ejiciantur.

Vomitionis cauſa conjuncta.

Itaque Vomitionis cauſa proxima ſive conjuncta eſt, ſpirituum Animalium ventriculi Tunicæ carneæ inſitorum ſubita & vehemens exploſio, qua quidem illi plurimum irritati, proindeque expanſi, & rarefacti, cum è fibris tendinoſis omnibus, tum prius & præcipue ex illis quæ prope os ventriculi conſitæ ſunt, in fibras carneas impetuoſe proſiliunt, eaſque adeo repente inflant, ac abbreviant, propterea ut ſtomachi latera & fundus ad ſe invicem propius adducta, ſimulque verſus orificium ſiniſtrum ſurſum correpta, contenta quæque in Oeſophagi ductum ejiciant; unde (cum & hujus contractio ab imo ad ſummum è veſtigio ſuccedat) per oris hiatum egeruntur.

Qua ratione ſpiritus in ſpaſmos emeticos cientur.

Spiritus iſti ejuſmodi exploſiones emeticas ineunt, quia ſumme irritantur: quâ ratione id fiat, in tractatu de Affectibus convulſivis oſtendimus; nimirum illi, cum natura valde Elaſticâ præditi ſint, à quolibet ὁρμῶντι, immo interdum ſua ſponte ob copulam heterogeneam exiliunt, & ſe quaquaverſus impetuoſe proripiunt. Attamen quibus de cauſis, & quibus afficiendi modis, eos ita irritari contingit, mox inquiremus. Interim obſervare licet, ſpiritus fibrarum ſtomachicarum incolas in quibuſdam aut craſſiores aut firmiores exiſtere, ut non,

non, nisi ab irritamento fortiori, in explosiones Emeticas agantur; in aliis vero eos aut subtilores, aut nimis elasticos esse, ut à levi occasione in spasmos Vomitivos incitentur. Porro cum noxa aut molestia stomachi fibris carneis infligitur, spasmus excitatus in his versus pylorum, in aliis versus os Ventriculi promtius fertur; proindeque aut Vomitio, aut Purgatio succedit.

Vomitionis causæ remotiores.

Quod itaque ad Vomitionis causas remotiores spectat, hujus censûs erunt, quæcunque spiritus, stomachi fibris carneis insitos, multum aut graviter irritant: Quod siquidem pluribus modis fieri contingit, eos ad certa quædam capita reducemus. Atque imprimis huc referri debent objecta improportionata ventriculi tunicæ alteri interiori ac nerveæ, seu potius spiritibus ejus incolis, admota; hæc enim vellicata, sæpe alteram superstratam in spasmos Emeticos ciet. Irritamenta ista sunt vel ore ingesta; scil. Alimenta incongrua, Pharmaca, aut Toxica, vel Materies in ventriculo genita, vel denique è longinquo per arterias & nervos illuc delata; aut secundo Spiritus fibrarum stomachi carnearum incolæ irritantur propter molestiam quandam spiritibus aliis, hic illic procul dissitis inflictam, & inde per fibrarum, aut nervorum ductus ventriculo communicatam. Vomitio priori modo excitata, dicitur propria ventriculi affectio, atque hæc posterior per consensum fieri. Horum omnium instantias quasdam notabimus.

Vomitio respectu ventriculi vel Idiopathica, vel Sympathica.

Primo igitur irritatio ventriculi tunicæ interiori facta, præ alia quacunque causâ Vomitionem ciet. Etenim hæc pars nervea, & valde sensilis ab omnibus stomachi contentis, impressiones suscipit; & juxta quod hæ jucundæ, aut molestæ fuerint, tunica carnea superstrata, ad complexionis vel excretionis motus stimulatur; & quoad posteriores hosce, prout objectum improportionatum plus, aut minus naturæ infestum est, aut Vomi-

Prior ab irritatione Tunicæ ejus nerveæ procedit.

tio aut Purgatio accietur. Porro in hac ſtomachi tunicâ, peculiare quoddam ſenſorium ſive tactûs ſive guſtûs, à quovis alio in toto corpore diſtinctum collocari videtur: Quippe cum Pharmaca, aut alimenta quædam, uti Stibium, Mercurius vitæ, Flores Antimonii, ova Piſcis Barbi, cum multis aliis ore maſticata, nullam exhibent ſenſui moleſtiam, illa ſtomacho immerſa tunicam hanc quam immaniter irritant, & brevi ſpaſmos graviſſimos cient. Porro ſi quis Alimenti per Antipathiam incongrui portiunculam, vel inſcius deglutiverit, illud quam minimum licet, aliiſque cibis obvolutum, & velut larvâ obtectum, à ſtomacho dignoſcitur, & tanquam eſſet hoſtis clandeſtino ingreſſus, impetu protinus concitato foras ejicitur: Irritamenta Emetica ore ingeſta, ſunt vel Pharmaca, quorum agendi rationes mox ſubdentur; vel Venena, quæ effectum iſtum producunt, quatenus naturæ plurimum infeſtæ ſpiritus ſtomachicos primo contactu percellunt, & velut in furorem adigunt; vel tertio Alimenta, de quibus ſatis vulgo notum eſt, ea ſi in qualitate manifeſta aut occulta, vel quantitate, vel aſſumendi modo delinquant, ſtomacho improportionata evadere, proindeque non raro Vomitum ciere.

Irritamenta Emetica.

Materies Emetica,
1. Vel ore ingeritur;

2. Vel in ventriculo gignitur:

Secundo, Materies Emetica nonnunquam in ventriculo generatur; nempe cum aſſumtorum nulla ſit culpa; quandoque chylus, aut ventriculi ſuccus fermentativus in humorem acidum, auſterum, aut amarum, aut alias infeſtum, proindeque irritativum degenerat; prout in Cholericis, & Hypochondriacis paſſim evenire ſolet.

3. Vel aliunde illuc ſuffunditur.

Tertio, Nec minus frequenter humor irritativus in ventriculum aliunde ſuffunditur: præterquam enim quod Bilis (ac uti nonnulli opinantur) ſuccus Pancreaticus, modo ſingulatim, modo ſimul congreſſa & mutuo effervescentia in ſtomachum exantlata, fibras ejus

in

in ſpaſmos Vomitivos cient; Inſuper materies heterogenea per Arterias huc tranſlata, Vomitus ſæpe immanes concitat; ita in Paroxyſmis, & criſibus febrium, & præſertim in peſte, & variolis ſæpiſſime contingit. Interdum maſſa ſanguinea turgeſcens recrementa ſua, ſiquidem per διαπνοὴν expellere nequit, per Arteriæ Cæliacæ ramos, ventriculi & inteſtinorum cavitatibus ingerit; adeò ut horum tunicæ, inſigniter vellicatæ, Vomitiones horrendas, ſimulque affectus dyſentericos patiantur; Nec tantùm per Arterias ſed quandoque etiam per nervos materies Vomitiva deſcendere videtur. Hinc Colicam ſæpiſſime oriri ſatis clare oſtendimus: Quinimo in multis (qui Pathematis ſpaſmodicis obnoxii fuerunt) obſervavi, poſt Cephalalgiam cum torpore, & vertigine diatheſin Vomitivam ſucceſſiſſe: ut abſque notabili ſtomachi impuritate, quotidie ingeſta vomitu redderent. Materia ita per Arterias vel nervos ſtomachi tunicæ ſuffuſa, modo laxa & facile diſſipabilis, brevi rurſus excutitur, adeo ut affectio cito pertranſeat; modo fixior iiſque pertinacius adhæreſcens, immo nonnunquam in Tumores varii generis concreſcens, diatheſin Vomitivam diuturnam & non facile curabilem inducit.

Hæc de Vomitu, cujus cauſa materialis ſive irritativa alicubi circa ſtomachi ſuperficiem internam conſita, & nudo contactu fibras nervas afficiens, ſpiritus fibrarum carnearum incolas, in Exploſiones Emeticas ciet. Reſtant plures aliæ vomitionum ſpecies, in quibus irritatio fit in aliis locis, & mox ſtomachus per conſenſum in ſpaſmos concitatur. Quippe inter hoc viſcus, & pleraſque alias partes, cum tanta ſit neceſſitudo, & mutua dependentia, frequenter accidit, ob ſpiritus quoſdam animales alicubi valde perturbatos, mox ſpiritus alios ventriculi hoſpites, aut fibrarum continuitate, aut nervorum commeatu, pariter affici, inque exploſiones Vomitivas adigi.

Vomitio ſympathica, ſive per conſenſum.

Hujuſmodi Vomitionis ſympathicæ loca, ſunt vel propinquiora, ſcil. utraque ſtomachi orificia, cum duodeno, & Oeſophago; vel remotiora; ſcil: ἐγκέφαλος & Meninges, nec non Lien, Renes, Ureteres, Meſenterium, Uterus, & alia forſan abdominis viſcera; in quorum uno, vel ſimul pluribus, ſpaſmus excitatus, & exinde per nervorum ductus ſtomacho communicatus, fibras ejus carneas in contractiones Emeticas ciet. Pariter in Capite, cum ſpiritus Animales valde perturbentur, horum inordinatio mox alios Ventriculi hoſpites per conſenſum afficit, inque ſimiles ἀταξίας concitat. Singularum ex his inſtantias cum earundem Ætiologiis notabimus.

Quarum partium conſenſu excitatur.

1. Ab orificio utrovis affecto.

Primò utraque ſtomachi orificia ſive oſtia, cum ob multiplices nervorum inſertiones valde ſenſilia ſint, facile irritantur; proindeque modo introrſum, modo extrorſum deducta, varieque expanſa, vel occluſa, ſpaſmos excretorios in toto ventriculo, aut ſurſum aut deorſum tendentes excitant. Nullus fere in ſeipſo quin perſentiat, humores acidos aut amaros in ſtomacho fluctuantes, & orificium ſiniſtrum mordicántes, nauſeam & vomitionem ciere. Nec minus à bile in Pylorum regurgitante idem effectus producitur.

Vomititio à Pylero affecto.

Nimis à propoſito eſſet, Helmontii de partium harum dignitate, ac Dominio inſomnia referre: Orificium ſiniſtrum animæ ſedem ſtatuit, atque dextrum ſcil. Pylorum appetitûs, aliorumque Pathematum mere naturalium officinam eſſe; Porro ab hujus indignatione & obſtinatâ occluſione, Vomitiones horrendas procedere. Quanquam his minime aſſentiamus, attamen propter hæc oſtia nimis obſerata, Vomitum, aliaſque ſtomachi affectiones malas oriri, Hiſtoriæ ſequentes declarabunt.

Hujus obſervatio Anatomica.

Juvenis illuſtris diu Cachecticus, ac Vomitu crebro & dein per plures menſes quotidiano, & fere continuo laborans,

laborans, demum viribus ſumme attritis mortem obiit: Cadavere aperto deprehendi Pylorum tuberculis ſcirrhoſis valde teneris, & ſenſibilibus circumcirca obſitum, quæ hiatum ejus pænè occludebant; adeò, ut Chylus nodorum interſtitiis impactus, ſummè putreſceret, Totumque proinde viſcus ſenſu moleſtiſſimo, & ſpaſmo ferè continuo afficeretur. Nec minùs à ſiniſtri orificii occluſione vomitum ferè perpetuum excitari, Oxonienſis cujuſdam caſus oppidò rarus indicabit: Vir robuſtus, & aliter ſatis ſanus, à longo tempore vomitu crebro laborans, comeſta quæque ſæpius, etſi non ſemper, mox rejicere ſolebat: Tandem victis omnibus remediis morbus in eum ſtatum devenit ut valde eſuriens comederet ille, donec Oeſophaphus ad Gulam uſque impleretur, dein nihilo in ventriculum illabente, ingeſta quæque cruda regereret; Cum Pharmacis minimè juvantibus, præ fame ſummè elangueſceret, & propediem interire periclitaretur, inſtrumentum ei inſtar virgulæ, è pinna cetaceâ, cum ſpongiæ fibula apici ejus affixa parabam; hoc ægrotans ſtatim à cibo & potu aſſumtis, gutturi, unaque Oeſophago immittens, Alimenta ſecus reſtagnatura in Ventriculum, orificio ejus reſerato, detrudebat; atque hujus ope per ſedecim annos pabulum quotidie ſumſit; eâdemque adhuc machinâ utitur, & etiamnum vivit valetque, ſecus inedia periturus. Procul dubio in hoc caſu Os ſtomachi ſive à tumore ſive à paralyſi ſemper occluſum, nihil, niſi violenter reſeretur, in Ventriculum admittit.

Vomitio ab ore Ventriculi affecto.

Caſus hujus notabilis.

De vomitione.

2. Nec minus frequenter propter irritamenta ſupra hoc orificium ſiniſtrum, ac infra Pylorum in viciniâ habita, ſpaſmus excitatus, & fibrarum continuitate in Ventriculum propagatus, contractiones ibidem Emeticas ciet. Cum inter deglutiendum Alimenta in Oeſophagi ductu, ob Paralyſin vel obſtructionem hærent,

Vomitionis ſympathicæ cauſa in Oeſophago.

rent, & fibras nerveas ſtimulant, mox carneæ ſurſum contractæ, etiam ventriculum in ſpaſmi eonſenſum rapiunt. Similis effectus à palato aut uvula irritatis paſſim ſuccedit. Hinc à cibo, potuve ingratis, ferè tantum ore libatis, etiam à pluma gutturi indita, ſæpiſſime vomendi nixus, aut vomitio cietur. Propter eandem rationem etiam in Pthiſi, tuſſim vehementem quandoque vomitus comitatur, aut ſequitur; ſcil: ob vellicationem, ſive concuſſionem ejuſdem tunicæ, quæ pariter Gulam & ſummitatem Tracheæ obducit: Pariter in Ventriculi appendice inferiore ſcil: inteſtinis ſi moleſtia cum ſpaſmo alicubi contingat, ſæpe affectus iſte, fibrarum continuitate ſurſum obrepens, vomitum ciet. Propter hanc rationem in morbo Cholerâ, Iliaca paſſione, aliiſque Inteſtinorum torminibus, vomitio excitatur. Hinc etiam nonnulli, quibus viſcera teneriora ſunt, ab Enemate admiſſo conſtanter vomunt. Facile eſſet hujuſmodi inſtantias plurimas hic congerere, verum ad alias vomitionis cauſas tranſeamus.

Etiam infra ventriculum in viſceribus.

3. Præter has modò citatas, in quibus irritatio in ipſo ventriculo, aut in appendice ejus habetur, quandoque accidit ſtomachum, ex ſe ſatis ſanum & inſontem, partium aliarum longe diſſitarum culpas luere; quod non fibrarum continuitate, ſed nervorum commeatu ſive commercio peragitur. Quippe horum ductu, cum ſpiritus animales in uno loco perturbantur, alii procul degentes ſimilem ἀπαξίαν concipiunt, atque ſpaſmos ineunt: hinc à vulnere aut plaga graviore capiti inflictâ, quatenùs ſpiritus intra ἐγκέφαλον perturbati, nervorum paris octavi commeatu, alios ventriculi hoſpites in pares ἀπαξίας concitant, vomitio frequenter ſuccedit: propter eandem rationem, nonnulli in navigio aut curru vecti, vomitu immani tentantur: Cujus ſymptomatis cauſa, haudquaquam eſt

Vomitus cauſa interdum in capite.

(uti

(uti quidam asserunt) humorum agitatio; at verò spiritus animales cerebrum incolentes, in motus inordinatos coacti, nervorum principia tumultuosè subeunt, eorumque ductu viscerum contractiones, emeticas cient. Interim materia vomitu rejecta, mera est bilis, quæ à vasis choledochis, propter spasmum prius inductum, exantlatur; tantum abest, ut causa vomitionis primaria fuerit. Porrò ex ejusdem octavi paris nervi trunco si quando propagines, & rami inferiores, ac in abdominis peculiaria viscera distributi, in spasmos irritantur, aliæ had infrequenter propagines quantumlibet intactæ, pariles concipiunt Anomalias, & aliis ipsæ visceribus, ac imprimis Ventriculo motus convulsivos impertiunt. Hoc manifestum est de vomitu, qui in Paroxysmis Nephriticis, item in affectibus Colicis, & Hystericis ità dictis, passim excitatur.

In Abdominis partibus remotis.

Hactenus de vomitione in genere, ejusque subjecto, ratione formali, causis, variisque fiendi modis; ubi ostensum est affectionem hanc omnino à spiritibus Ventriculi tunicam carneam incolentibus summè irritatis, inque explosiones spasmodicas actis produci, eos verò plerumque ac potissimùm in ejusmodi motus contractivos incitari, propter sensionem molestam tunicæ interiori nerveæ impressam; præterea tamen spiritus istos ἐμετοποιητικὰς affici, ob spiritus aliis in locis perturbatos, & inordinationem suam aut fibrarum continuitate, aut nervorum ductu, ventriculo communicantes. His istà præmissis, restat proximè ut (quod secundo in loco erat propositum) de Pharmacis vomitivis agentes, quo ritu & quali discrimine illa in ventriculum, aliasque corporis nostri partes operentur, ostendamus.

Pharmaca Emetica quomodo operantur.

Circa hæc obvium erit concipere, vomitiva ore ingesta, & in ventriculum suscepta, primò tunicam ejus

ejus interiorem prorsus nerveam irritare, eique moleſtiæ ſenſum affigere ; dein hujus inſtigatione tunicam carneam ſuperſtratam affici, & ad moleſtum hoc ejiciendum in contractiones excretorias concitari. At vero in hoc opere, tum quoad irritationis modos, tum & excretionis vias, diſcrimina quædam ſubſunt, eorumque rationes non facilè patent.

Primo enim cum Pharmaca Cathartica, ſtomacho immerſa, fibras ejus carneas in contractiones excretorias ſtimulent, undenam contingit, ab his ſæpius ac potius vomitum, & ab illis purgationem, & non indifferenter alterutrum concitari?

2. Porro ex iis quæ vomitionem plerumque & ferè conſtanter movent, obſervare eſt, quædam ἐνεργείᾳ ſive operandi ratione manifeſtâ, effectum iſtum producere; uti cum aſſumta, ſapore, odore, aliave qualitate ſenſibili prorſus ingrata ſunt; aut quantitate peccant; inſuper & alia dari Pharmaca, propriè magis, & ſpecificè pro Vomitoriis habita, quorum virtus Emetica, ſenſibus noſtris prorſus abſcondita, tantùm per effectus in ſtomacho editos ſe prodit. Horum ſolutiones pro Emetologiâ rite condenda plurimùm faciunt.

Vomitoria à Cathartics vel differunt,

1. Quoad prius, ut medicamen quodpiam per vomitum potius, quàm per ſeceſſum operetur, ejuſmodi illud particulis conſtare debet, quæ, cum naturæ infeſtæ, aut ſaltem incongruæ ſint, inſuper quoad qualitatem vel quantitatem ità habeant, ut neque à ſtomacho prorſus ſubigi; neque tam diu ab eo tolerari poſſint, donec fibris, ſive villis ejus paulatim deterſæ, una cum aliis ſuccis ſenſim & per partes à Pyloro eliminentur: Quinverò ſiquidem illæ, aut Ventriculi fibras atrociùs vellicant, aut pertinaciùs adhærent, aut motu ſuo ipſum aggravant, ac diſtendunt, ſtatim carneæ fibræ ad ſpaſmos excretorios accinguntur,

cinguntur, & dein naturæ inſtinctu illæ potiùs in eum modum contrahuntur, quo moleſtum hoc cum majore impetu, & breviore exitu foràs amandent. Quomodo fibræ carneæ moveantur pro purgatione moliendâ, ordine infrà dicemus.

2. Quod ad Emeticorum diſtinctionem, & diverſas operandi rationes ſpectat, cum vulgò duplicia audiant, ſcil: mitiora, & fortiora; quorum priora vim ſuam emeticam in aperto gerunt, & per manifeſta indicia vim irritativam produnt; uti cum decoctum Hyſſopi aut Cardui, infuſio radicum Scyllæ, aut Raphani; ſolutio vitrioli, aqua tepida vel mulſa pleniùs epota, & ſimilia; quæ primo aſpectu, vel libamine ſtomachum movent, ad vomitionem ciendam exhibentur: iiſque exhibitis, ut vomitus ſuccedat, ſæpe palati aut gulæ irritatio ſuccenturiari debet. 2° Emetica fortiora (quæ & propriè magis ad hunc cenſum pertinent) ejuſmodi ſunt Pharmaca, ut, ſi in debita quantitate aſſumantur, vomitionem ferè in omnibus concitent; qualia imprimis ſunt Helleborus albus, Nux vomica, Vitriolum, eorumque, uti & Mercurii varia præparata; quæ certè licet uſui Medico ſatis commoda, immo perquàm neceſſaria exiſtant; tamen quoad eorum naturam, & vires, in quibus potentia Emetica conſiſtit, parùm à venenis differre videntur: quare ſi in doſi nimiâ exhibeantur, non rarò mortem accerſunt. Quo ritu & quibus afficiendi modis, hæc in Ventriculum aliaſque corporis humani partes operentur, quandoquidem nunc diſquirendum reſtat; imprimis Phænomena, quæ in hoc Pharmaciæ genere præcipuè notabilia occurrunt, ſubdemus.

Emetica vel mitiora vel fortiora.

Fortiora parum à venenis differunt.

Emetica ſtibiata, aliaque fortiora ſtomacho ingeſta, haud ſtatim (niſi in priùs nauſeabundis) irritare, aut moleſtiæ ſenſum inferre ſolent; poſtea verò,

Qua ratione in Ventriculo operantur;

modo citius, modo tardius nauſea & perturbatio quædam ſentitur, dein ſtomachi contractio, & aſcenſus, cum orificii ejus aperturâ, & Oeſophagi verſùs guttur exilitione ſuccedunt, vomitu mox ſubſequente; dein hoc finito, viſcera hæc ſubſidunt, & paululùm quieſcunt: brevi tamen poſtea ſtomachi inquietudo, & nauſea, atque hujus, ſimulque gulæ aſcenſus cum vomitione redeunt; adeoque per plures interdum vices vomendi impetus, & ceſſatio repetunt, donec, viribus Pharmaci penitùs attritis, operatio hæc deſinat.

Et quo ritu eum efficiunt.

A Vomitionis initio Ventriculus tantùm ſurſum contrahi, & non immaniter laceſſi videtur. Poſtea hujus ſpaſmi vehementiores fiunt, & ſe latius explicant, adeo ut duodenum motu inverſo, contractiones ſuas ſurſum dirigat, & contenta quæque in ſtomachum (quibus irritatio Emetica intenditur) ſuffundat: Si irritatio adhuc amplius intendatur, non tantum ſpaſmi, at ſæpe diſtenſiones, & intumeſcentiæ, ac imprimis periculoſior Ventriculi convulſio, ſcil: ſingultus, ſuccedit: quinimo ob ſpiritus animales in tota ſyſtaſi perturbatos, & quandoque diſſipatos nimis, vel excitatos, Lipothymiæ crebræ, ſudores frigidi, & non raro membrorum aut totius corporis ſpaſmi lethales eveniunt.

Cujuſmodi materies & quotuplex à vomitorio ejicitur.

Ab Emetico fortiori exhibito, quando ſtomachus evomere incipit, primò ejicitur illud quod in cavitate ejus fluctuat; dein quicquid viſcoſi phlegmatis villis ejus adhæret, aut in plicis reconditur: Si vellicatio perſeveret, ſeroſi humores Arteriolarum, & nervorum oſculis exprimuntur; dein ſpaſmo Duodeno ejuſque ductibus communicato, bilis & ſuccus Pancreaticus, è meatibus extorti, inque Ventriculum ſuffuſi, egeruntur: Hinc bilioſa plerumque ultimo rejiciuntur, & tunc non raro mera bilis copioſe evomitur:

tur: quod ſi ita contingat, qualibet excretionis vice, tormina paulò infra Ventriculum, in latere dextro excitata, ſurſum perreptant; quæ procul dubio ſunt à bile in duodenum expulsâ, & iſtinc ob motum inteſtini convulſivum, ac inverſum intra Pylorum ſuffuſa. Si irritatio nec dum ceſſat, Arteriæ (oſculis ipſarum ſumme irritatis) humores è totâ maſſa ſanguineâ vomitu excernendos profundunt.

Vomitorii ratio, & operandi modus deſcribitur.

Ex hac Vomitionis hiſtoria conjicere licebit, quomodo & qua ratione Pharmacum Emeticum operetur: viz. hoc ventriculo immerſum, cumque humore iſtic contento ſeſe immiſcens, ſuique tincturam imprimens, à cruſta villoſa ſuperficiem internam obducente paulatim ſuſcipitur: inde fibræ nerveæ, tunicam interiorem contexentes, & hanc cruſtam ſuſtinentes, tincturam iſtam virulentam ſenſim imbibunt; qua cum aliquatenus ſaturantur, propter ſucci incongruitatem, corrugari, & multum inquietari incipiunt; hinc fibræ carneæ ſuperſtratæ, propter moleſtiam à nerveis conceptam irritatæ, ſpaſmos primò leviores hic illic ſparſim ineunt; unde nauſea & ſtomachi perturbatio; mox verò, earum ordinis utriuſque interioris omnium, ſpiritus incolæ ſummè excandeſcunt; & ſimul exploſi contractiones validiſſimas & Emeticas, quò moleſtum illud fibris nerveis excuſſum vomitu ejiciatur, peragunt: Cumque hoc ritu fibræ iſtæ ſucco medicamentoſo, quem imbiberant, liberantur, paululum ceſſat vomendi nixus; donec tincturæ virulentæ, quam ſubindè à cruſtâ villoſâ hauriunt, novo penu rurſus imbutæ, in parem moleſtiam & irritationem Emeticam urgeantur: Atque ita aliquoties repetit vomendi impetus, uſque dum tincturæ venenatæ materies, etiam à cruſta villoſa abſtergatur, & demum tota foras ejiciatur, proinde ut tunicæ interioris fibræ nerveæ, virus illius non amplius imbibant.

Quare Emetica ex intervallis & per vices egerantur.

Quare vomitio non facile ſedatur.

At verò non ideo ſemper Vomitionem finiri contingit, quin Pharmaco licet penitus rejecto, nulloque ejus contagio ſuperſtite, ſæpe tamen ſpiritus iſti ſtomachici, nimis laceſſiti, furorem ſuum ægrè dimittunt; adeò, ut à ſucco quocunque alio (quem fibræ nerveæ imbiberint) irritentur, inque ſpaſmos Emeticos agantur, quin & crebra interdum vice eos repetant: Quare tunc, ut vomitio ceſſet, nihil omnino potus ſive alimentoſi, ſive Cardiaci ventriculo ingeratur; atqui, fotu calido externè adhibito, ſomno indulgeatur.

Humores in ventriculum expreſſi pharmaci operationem ſæpe augent.

Porrò nonnunquam humores alii è vaſis expreſſi, ac præſertim bilis è meatu choledocho in ventriculum ſuffuſa, non tantùm vomitorio vires addunt, ſed operatione ejus finitâ, ſtomachum ultrà laceſſere & in contractiones excretorias urgere perſtant: quinimo fibræ hujus nerveæ flavum iſtud virus, tincturâ Emeticâ haud minùs moleſtum imbibentes, ſpaſmos excitant, & ſupra Pharmaci vires, crebros vomendi impetus propter moleſti iſtius excluſionem continuant. Ob hanc rationem, quando bilis exundat, ſiquidem à levi occaſione illa in ſtomachum accerſitur, ſæpiſſime à pharmaco mitiori, vomitio immanis cum horrendis ſymtomatibus excitatur; cujus interdum ſedandæ gratiâ, Enema leniens, quo bilis turgeſcens verſus inferiora ſolicitetur, exhibere convenit.

Quare vomitoria in quibuſdam citius aut ſtatim operantur.

Quod verò interdum ab Emetico aſſumto vomitio immediatè conſequatur, cum ſcil: Pharmacum vix fundum ventriculi attigit nec dum fibras ejus altiùs ſubierit; in cauſa eſt, vel quòd cruſta villoſa ex parte detrita (uti in guloſis & bibonibus aſſolet) fibræ nerveæ nudatæ citò ac facilè irritantur; vel quia phantaſia, Medicinam averſata, nauſeam priùs intulerat; vel denique quia ſtomachus materiæ excrementitiæ putrilagine pergravatus, ſponte prius ſua fuerat in vo-

mitum

mitum proclivis. Quod ad fibras nerveas ſpectat: quæ tincturam Emeticam imbibentes, moleſtiæ ſenſum, à quo fibræ carneæ in ſpaſmos convulſivos irritantur, concipiunt; prorſus eædem illæ ſunt, quæ plurimum inanitæ famem ſive ſtomachi latratum, exſiccatæ ſitim efficiunt; ab alimentoſis ſucco grato ſaturatæ ventriculo complacentiam, & toti prætereà corpori refectionem impertiunt.

Vomitoria in forma ſolidæ operantur.

Cum Pharmaca Emetica in forma liquida vel ſolida exhiberi ſoleant, ſatis obvium erit intelligere, quomodo priora ventriculi fibras nerveas ſubeant, eaſque ad plenitudinem irritativam ſaturent: Attamen de poſterioribus merito à nonnullis ambigitur, quo nempe ritu, pulvere perexiguo, prout ſtibii aut florum Antimonii, in trium aut quatuor granorum pondere exhibito, vomitio perquam immanis inferatur; cum à Pharmaco tantillo & non facile penetrante, videatur fibras illas vix ulla ex parte, ſaltem haud quantum pro irritatione Emetica ſufficiat, imbui poſſe. Super his dicendum erit, Medicamentum iſtud in ſubſtantia ſicca exhibitum, illico diſſolui, & humorem ſatis multum in ventriculo imprægnare; adeò, ut factâ velut Croci Metallorum infuſione ſulphuris Antimonialis particulas ſolutas, fibræ ſtomachicæ imbibant, inque ſpaſmos proinde Emeticos irritentur.

Vomitoria in quacunqae doſi haud pariter operantur.

Quod à nonnullis aſſeritur vomitorium in doſi quantumcunque magna exhibitum, non fortiùs operari, quàm ſi in modica ſolum quantitate ſumeretur; à veritate omnino alienum eſt, ejuſque rei experimentum non ſinè periculo tentandum; quippe ſi plures adſint Medicaminis particulæ, fibras etiam plures imbuent, eaſque altius ſubeuntes, gravius laceſſent; adeo ut ſpaſmi immaniores & crebriores neceſſario conſequantur.

Quod ad vulgi opinionem ſpectat, Pharmaca vomitoria

mitoria proprietate quadam ſpecifica, humores ſurſum agere, & per ſuperiora excernere, merè frivolum videtur; nam cujuſmodi illa virtus fuerit, nullus explicare; nec, quòd talis revera exiſtat, probare poteſt. Interim pro Emetologiâ intelligenda ſatis erit concipere medicaminis particulas naturæ plurimùm infeſtas, à tunicæ ſtomachi interioris fibris nerveis imbibi, ipſiſque moleſtiam magnam inducere; dein ad ſuccum iſtum ſubitò & viciniore via rurſum expellendum, tunicæ alterius fibras carneas irritari, inque ſpaſmos Emeticos inſtigari: Quod verò à nonnullis urgetur Helleborum album umbilico admotum, & infuſionem Croci Metallorum Clyſteris forma exhibitum, vomitum movere; exprimento ſæpius facto, minimè verum eſſe deprehendi: Quod ſi interdum ita fiat, quidni irritatio violenta inteſtinis inflicta ibidem Spaſmos & Contractiones inverſas, & dein, ſecundario & per conſenſum, in ventriculo Vomitiones concitet? (pari quidem ritu, ac cum hæc ventriculi affectio, ſæpiſſime Colicæ ac Iliacæ paſſioni ſupervenit.) Olim vinum ſtibii infuſione imprægnatum in canis robuſti venam Jugularem ad ℥vj injiciendum curavi; poſt 5 vel 6 circiter horæ minuta iſte ceſpitare, inter progrediendum titubare, & dein immaniter vomere cæpit. Attamen arbitrari fas ſit, effectum iſtum à Pharmaco, cerebrum potiùs quam ſtomachum impetente, excitatum fuiſſe; cum par vomitio poſt linimentum aut fotum è ſucco aut decocto Nicotianæ capiti adhibitum paſſim ſuccedat.

Vomitoria non virtute Specifica prædita ſunt.

Nec minus ſententiam iſtam, quæ ſtatuit quædam vomitoria in Bilem, alia in Pituitam, aliaque in Melancholiam agere, & humorem hunc, vel illum à cæteris diſcretum & quaſi ſincerum educere, à veritate alienam, & fundamentis prorſus nugatoriis nixam judicamus. Circa delectum verò in Emeticis habendum,

Non in peculiares humores operantur.

dum, præcipua diſcriminis ratio eatenùs obſervari debet, ut in affectibus nonnullis mitiora exhibeantur, quæ ultra ventriculum nihil perturbent; & ſola ea quæ in cavitate ejus fluctuant, aut tunicis adhæreſcunt, leniter educantur: In aliis fortiora conveniunt; ut ſpaſmo etiam viſceribus aliis impertito, quodcunque excrementitium in iis ſtagnat, aut alicubi congeritur, è minera commoveatur, & protinus ſurſum aut deorſum foras eliminetur. Quod vero interdum materia viſcoſa & velut Phlegmatica potiſſimum excernatur, in cauſa eſt, quoniam ventriculi ſaburra, inconcuſſis bilioſi humoris receptaculis fere tantum expurgatur; veruntamen quando emulgentur vaſa choledocha, excretio maxima ex parte evadit bilioſa: Humoris atri vomitio à medicamenti tinctura ut plurimum dependet; egeſtam enim materiam vitriolica, nigredine inficiunt.

Error iſte vulgaris unde ſubortus.

Evacuatio per vomitum uti violentior, quàm per ſeceſſum; ita, ſi cum virium tolerantiâ peragatur, in nonnullis affectibus plus quam purgatio decies repetita prodeſſe ſolet: Hoc enim modo Phlegma ponderoſum ſtomachi plicis coaleſcens, quod cathartica cætera quævis præterlaberentur, veluti ſcopis purgatur; inſuper partes vicinæ, Pancreas, Meſenterium, Lien, ipſumque Jecur, concuſſione validâ commoventur; adeo, ut obſtructiones in iis factæ, etiam ſanguinis & humorum ſtagnationes quæcunque hoc remedii genere facillimè amoveantur. Fermenta extranea, ubivis in corpore genita, atque altiora morborum ſeminia, abſque Vomitoriis adhibitis rarò extirpantur; præcipuè autem in Cerebri & nervoſi generis affectibus Emeticorum uſus valdè proficuus deprehenditur: Etenim hoc pharmaciæ genere non tantum ſtomachi, & viſcerum ſordes, quæ chylum, & ſanguinem inquinant uberius abſtregentur, ſed etiam Glandulæ,

Pharmacia Emetica ſi conveniat, alia quacunque efficacior eſt.

Glandulæ, quæ ſanguinis & ſucci nervoſi emunctoria ſunt, in viſceribus conſitæ emulgentur, vaſa choledocha, aliaque excrementorum receptacula copioſius evacuantur, proinde ut eadem inanita, ſerum, & alia utriuſque humoris purgamenta, & ſuperfluitates, ſecus in caput reſtagnare apta, promtius ſuſcipiant: Inſuper his, cum innumera Arteriarum oſcula, ſub cruſta villoſa in Ventriculum dehiſcant, hæc à vomitorio inſigniter vellicata, humores quoſque vitioſos aut malignos in ſanguine ſcatentes, ibi per vomitum excernendos profundunt; atque ob hanc potiſſime rationem eſt, quod morbi Herculei ab Emeticis optime, & vix ſine iis curantur. Hæc enim pharmaca ſiquidem naturæ activæ ac indomitæ fuerint, non tantum Arterias vellicando, humores ſuperfluos è maſſa ſanguinea exprimunt, ſed & Venarum quæ illic innumeræ dehiſcunt ductus ſubeundo, Sanguinem fundunt, ejuſque ſeroſitates, aliaque recrementa præcipitant ac ſecerni faciunt. Interim vero pharmacia emetica haud indiſcriminatim ab omnibus uſurpari debet. Quippe in nonnullis Ventriculi tonus nimis laxus, & debilis eſt, & conſtitutio adeo tenera ut à Vomitoriis ſtatim ſpiritus fatiſcant, & vires exolvantur; nonnulli etiam viſcera ſenſationis immodice pertinacis obtinent, quæ licet difficulter evomant, Vomitio tamen ſemel incæpta haud facile ſedatur; quin & creberrimo vomendi nixu, uſque ad magna virium diſpendia, & non raro animi deliquia tentantur.

Sed magis periculoſa.

Quare ut Vomitorium rite exhibeatur, perpendere oportet, quæ ſint ejus indicantia, permittentia, & prohibentia. Emetica indicari videntur, quando in Ventriculo humor bilioſus, & amaricans fluctuat, ut exinde nauſea, ſapor ingratus, aut cephalalgia inducantur; item ſi ſtomachus Pituita viſcida aggravetur, ut in virginum Pica, in viris poſt crapulam &

Vomitorium Indicantia.

victum

victum inordinatum. In pleriſque caſibus, ubi cum reſpiratione difficili, Ventriculus oppletus Anorexiâ, vel Nauſeâ afficitur, Anacatharſis uſui eſſe ſolet. Porrò dum ſtomachus fermento extraneo obſidetur, ut ingeſta quæque ſtatim vomitu rejiciat; etiam ratione partium diſſitarum, non rarò Vomitio cum fructu adhibetur: namque hoc pacto vaſa choledocha quàm maximè inaniuntur, ut propterea bile è ſanguine uberiùs elutriatâ, dyſcraſiæ ejus febriles eximantur. Dein quatenus humoris nervoſi ſuperfluitates, aut ſtagnationes, hujuſmodi excretionis methodo facillimè curantur; in Arthritide, Aſthmate, Epilepſiâ, Maniâ, & pleriſque aliis morbis, qui magni & Herculei habentur, Emeticorum uſus haud minimam medendi rationem ſuccenturiabit. Secundò hujus remedii exhibitionem permittunt viſcerum robur, & corporis firma conſtitutio, ac imprimis quibus collo & pectore curtiore præditis Ventriculus & os ſpatio minore diſtant; huc etiam faciunt Vomitionis facilitas & διφορία, materiæ excernendæ laxitas, & promta ſecretio, item naturæ ſedatio, & huic operi inſiſtendi velut otium. Tertiò Emeticum prohibent, vomendi difficultas, ſive ineptitudo priore experientiâ inventa, corporis tenera & mollis conſtitutio, ſtatura gracilis, & procera, viſcera infirma; & præcipuè ſi adſit diatheſis tabida, cum ulcere Pulmonum, aut ſputo ſanguineo: item nimia Cachexia, in quâ periculum exiſtit, ne humores à toto corpore ἀθρόως in Ventriculum exprimantur; Inſolita etiam ſanguinis efferveſcentia, febrium paroxyſmi, & Criſeos expectatio hujuſmodi Pharmaciam omnino excludunt.

2. *Permittentia.*

3. *Prohibentia.*

Medicamenta quæ Vomitoria perhibentur, diſtingui ſolent quoad operandi vim, in lenia, mediocria, & fortia; quoad materiam è qua deſumuntur, in Mi-

 neralium,

Emeticorum divisio.

neralium, vegetabilium, & Animalium partes, aut præparata; quoad saporem, aut palato valde ingrata sunt, uti Vitriolum, Nicotiana, Radix Bryoniæ, &c. vel sapore pollent satis grato, uti fructus Mezerei, Nux Indica, ova piscis Mulli sive Barbi; aut sunt ferè insipida, uti flores Antimonii, Crocus Metallorum, Mercurius vitæ, &c.

SECT. II.

Sectio II. Cap. II.

Vomitoriorum formulæ, & quorundam ex iis quoad præparationes, & Analyſes chymicas, Ætiologiæ.

℞ *Oximelitis ſcillitici ℥iſ. vini ſcillitici ℥ij. miſc. f. vomitorium.*

℞ *Folior. Aſari recentium numero 6 ad 9. contuſis affunde vini albi ℥iij. f. expreſſio, quæ ſumatur cum regimine.*

℞ *pul. rad. Aſari ʒj. ad ℈iiij. oxymelitis ſcillitici ℥iſſ. miſce, ſumatur in hauſtu liquoris poſſetici.*

℞ *Salis vitrioli ℈j. ad ℈ij. vel ʒi. ſumatur in hauſtu liquoris poſſetici.*

℞ *Infuſionis croci metallor. ℥ſſ. ad ℥j. vel ℥iſſ. ſumatur in hauſtu liquoris poſſetici cum regimine.*

℞ *Infuſionis croci metallor. ʒvi. vini ſcillitici ℥iſſ. ſyrup. acetoſi ſimp. ℥ß. miſc: f. vomitorium.*

℞ *Sulphuris Antimonii gr. vj. ad viij. cremoris tartari ℈j. miſce, detur in pulpa pomi aut pruni cocti, vel in cochl. j. panatellæ.*

℞ *Mercurii vitæ gr. iij. ad vj. ſumatur eodem modo. Flores Antimonii, Aurum vitæ, ſive Præcipitatum ſolare, & Turbith minerale ſumantur ſimiliter.*

Emetica, quæ præcipuæ notæ ſunt, chymica parari ſolent primò ex Vitriolo, ſecundò ex Antimonio, tertiò ex Mercurio.

1. *Emetica Vitriolica.*

Sal Vitrioli.

Sal vitrioli variis modis præſcribitur, ſc. ex colcothare elixiviato, ex vitriolo cæruleo calcinato & elixiviato,

viato, juxta Angelum Salam, & ex Vitriolo albo crebris ſolutionibus, & coagulationibus purificato; quod medicamentum Gilla Theophraſti vulgò appellatur, eſtque omnium tutiſſimum & paratu facillimum; attamen duo pharmaca priora inſigniter ſtyptica, &, quatenus ignem paſſa, nonnihil corroſiva exiſtunt: poſterius autem ſatis benignum, ſtomachi fibras leniter convellit, & nonnihil corrugari facit, proinde ut, quod moleſti eſt excutiendi gratia, illæ demum ſpaſmos & vomendi nixus ineant; qui tamen citò pertranſeunt, & Ventriculi perturbatio ſtatim compeſcitur.

Gilla Theophraſti.

Uſus ejus.

Sal vitrioli ideo pluris æſtimatur, quòd rarò ultra ſtomachum commoveat, nec uti ſtibiata viſcerum ſpaſmos & ſanguinis inordinationes, aut ſpirituum deliquia inducit; illi tamen vitio vertitur, quòd ſegniùs, & interdum vix omnino operatur; quare à vitriolo aſſumto, & liquore poſſetico copioſè epoto ſæpe opus eſt Vomitionem penna gutturi indita provocare, aut poſſetum carduatum, vel oximel ſcilliticum propinare.

2 Emetica Antimonialia.

2. Antimonium crudum, mixtione integra manente neque per Vomitum, nec ſedem operatur; cujus ratio eſt quòd particulæ ſulphureæ, & ſalinæ, à quibus virtus emetica procedit, in eo ligatæ, aliiſque obvolutæ ſeſe exerere nequeant; attamen concreto hoc præparatione quadam reſerato, & nonnihil ſoluto, particulæ iſtæ ſatis liberæ & ad agendum promtæ redduntur. Quod ſi inquiratur utrùm facultas Vomitiva à corpuſculis ſulphureis, an à ſalinis dependeat? videtur quòd à neutris ſingulatim, ſed ab utriſque ſimul combinatis fiat: Quippe cum illæ ſeorſim ab his, prout in tinctura Antimonii, aut hæ ab illis, prout in ceruſſa ejus exhibentur, Vomitio minime ſuccedit. Alibi notavimus particulas merè ſulphureas aut

Antimonium crudum minime Emeticum.

Antimonii virtus emetica in quibus conſiſtit.

ſalinas

ſalinas guſtum & olfactum vix movere, ſed utraſque ſimul conjunctas ſenſoria iſta valde afficere: Pariter habere putamus, circa peculiarem Ventriculi ſenſum; eum nempe potiſſimum à ſulphureo-ſalinis jucunditatem, & moleſtiam accipere, & ejuſmodi compoſitionibus gratis aut infeſtis tum Cardiaca tum Vomitoria conſtare. Stibium, quo in medicamentum ſatis activum cedat, parari ſolet vel per ſe, quomodo vitrum, & flores Antimonii efficiuntur; vel cum ſalibus, adeoque vel cum ſale nitroſo, uti crocus ejus; vel cum ſale fixo, uti ſulphur ejus; vel cum ſale acido, uti butyrum ejus, & qui ex eo efficitur Mercurius vitæ. Extant plures aliæ Stibii præparationes emeticæ, prædictæ autem maximè notæ, & communiſſimi ſunt uſus. Quo medicamina tum iſta tum alia quæque rite præparentur, imprimis danda erit opera, ut Antimonium purum, & plumbo impermixtum eligatur. Circa hoc præter ſplendorem, & ſtriarum elegantiam, certiſſima probationis via eſt, ut fruſtulum maſſæ emendæ cum æquali nitri parte calcinetur; bonitatis ſignum eſt, ſi totum in hepar, & ſcorias abibit; nam ſecus portio ejus in merum plumbum interdum liqueſcit. Hoc ritu quondam ex Antimonii lib. j. Saturni ℥ij. elicui.

Particulæ ejus quâ ratione Emeticæ fiant.

1. Vitrum Antimonii.

℞ *Antimonii electi pul. q. ſ. calcinetur in vaſe terreo, agitando donec fumare deſinens, colorem cinereum ſive griſeum acquirat; materies exemta & in crucibulo ſatis fuſa, in tabulam aut pelvim effundatur; frigeſcens in vitrum pellucidum, & hyacinthinum abibit. Doſis hujus pulveris gr. iiij. ad vj. infuſionis in vino factæ doſis ʒvj. ad x. fortiter operari ſolet.*

Vitrum Antimonii.

Prædicti

Præparationis Ætiologia.

Prædicti apparatus ratio (ut opinor) hæc eſt. Antimonium inter calcinandum diu agitatur, ut, dum particulæ ſulphureæ copiosè evaporant, ſalinæ ad vitrificandum aptæ denſius agglomerentur; quæ poſtea, dum maſſa ab igne intenſo funditur, terreſtres etiam attenuatas prehendentes, facilè in vitrum concreſcunt: quod inſuper ob particulas quaſdam ſulphureas adhuc relictas rubeſcit, & emeticum exiſtit. Enimvero Stibium ſulphure ſuo magnâ ex parte aut omnino ſpoliatum in vitrum diſponi, hac inſtantia manifeſto liquet, in quantum ſcilicet calx ſive caput mortuum à deſtillatione Butyri Antimonii relictum fuſione in vitrum liqueſcit; quod tamen album & virtutis emeticæ expers eſt, in quantum particulæ omnes ſulphureæ aſcendentes, maſſam iſtam penitus deſtituerant.

2. Flores Antimonii.

Flores Antimonii.

℞ *Antimonii ſelecti & pulv. q. v. in cucurbita cum alembico aut in vaſis terreis in hoc opus adaptatis ſublimetur igne moderato, aut per ſe, aut cum arena, vel pulvere laterum, vel tartaro calcinato admixtis: flores aſcendunt flavi, citrini, & albi, quorum qui albiſſimi ſunt colligantur, & uſui reſerventur.*

Præparationis Ætiologia.

In hac præparatione Antimonii particulæ ſalinæ & ſulphureæ, aquoſis & terreſtribus excuſſis aſcendunt, ac unà combinantur; quapropter, cum & corpus minerale plurimum reſeretur, & corpuſcula maximè activa (hebetioribus, quæ hæc obtundunt, depoſitis) ſimul conjungantur, medicamentum hoc atrociter Vomitivum, & non facilè tutum evadit. Doſis *gr. ij. iij. iiij.*

3. Croçus

3. Crocus Metallorum.

℞ *Antimonii electi, & nitri purissimi ana ℥iiij. singulatim trita, & probè mista, mortario æneo indantur, & carbone vivo injecto igniantur; cum intonatione quadam efflagrabunt: residua demum massa, subrubra (quæ ob colorem hepar Antimonii vulgo dicitur) à scoriis partim nigris partim albidis circumcirca jacentibus separetur, & usui servetur: hepar in substantia exhibetur ad gr. iij. iiij. vel v. vinum infusionis ejus, ab ℥ss. ad ℥i. vel ℥iss. Hoc satis benigne operatur, & emeticum maximè usitatum est.*

Croci metallorum præpar.

Processus hujus ratio est, quod Nitrum cum Antimonio pariter ac cum sulphure communi tritum ac commistum habet; utraque sc. mixtura à levissimo incendiculo ignitur, in quantum utræque particulæ, sc. nitrosæ ac sulphureæ ad quamcunque accensionem requisitæ copiosè ac intime convenerunt. A deflagratione hac corpus minerale satis aperitur, ejusque particulæ ab invicem laxantur, & quamvis sulphuris portio quædam avolavit, sat tamen relinquitur, quod sale combinatum & colorem croceum, & virtutem emeticam producat. In præparatione hac, si nitro in majore proportione admisto Antimonium plus solito calcinetur, massa ab efflagratione residua, pauciori nunc sulphure imbuta, non ampliùs rubra, sed flava sive citrina, atque minùs Vomitiva evadit.

Ætiologia ejus.

4. Sulphur Antimonii.

℞ *Salis Tartari, vel Absynthii ℥viij. crucibulo inditum in fornace Anemii fundatur, idein cochleatim*

Sulphuris Antimonii præparatio.

tim injice Antimonii crudi pulveriſati ℥vj. *fluere ſinatur per horæ quadrantem, dein effundatur in vas argenteum aut æneum, maſſa crocei coloris edulcoretur crebris ablutionibus. Doſis gr.* v *ad* x *longe mitius ac benignius operatur, quàm quodvis præterea Antimonii præparatum.*

Ætiologia ejus. In hoc præparato ſal fixus & ab igne fuſus Antimonii corpus ex ſulphure potiſſimum (& ſale acido compoſitum reſerat; dum enim ſales adeo combinantur, particulæ ſulphureæ magis ſolutæ, atque ſpiculis ſalinis minus aculeatæ evadunt; quapropter ſummè licèt rubeſcat, ſtomachum haud valde, aut violenter irritat. Porro ob ſulphur plus ſolutum, & ſalem magis liberum, hujus pulvis ſpiritui vini tincturam facilè impertit; quæ, cum particulis ſalinis prorſus deſtituatur, vi emeticâ privata, inſigne confortativum evadit.

Antimonii & Sulphuris communis ſyntheſis. Quod verò Antimonium, & ſulphur commune, forſan & multa alia ejuſdem farinæ, ex ſale acido & ſulphure unà combinatis conſtant, pluribus experimentis facilè evincitur: Præterquam enim quod ejuſmodi concreta à ſale fixo facillimè reſerantur, inſuper ſiquando à menſtruo ſulphureo, uti oleo Terebinthinæ, Juniperi, aut Lini, diſſolvuntur, particulis ſulphureis, à ſolvente imbibitis, ſalinæ relictæ in cryſtallos (quæ deſtillatæ in ſtagma acidum abeunt) facilè concreſcunt: Hoc in præparatione balſami ſulphuris evidentiſſimè liquet. Cæterum ſi ſtagma acidum, ſcilicet Aqua fortis, aut Regia, pulverato Antimonio affundatur, & deſtillatio igne forti urgeatur, ſulphur citrinum à vulgari haud diſcernendum in magna copia ſublimabitur; indicio certe manifeſto ſulphur commune potiſſimum conſtare ex corpuſculis ſulphureis cum ſalè acido compactis. Ex ſul-

Eorundem Analyſis.

phure

phure Antimonii, prout ſuprà deſcribitur, parato, liquorem oleiformem conficio, qui, purum putum Antimonii ſulphur, argentum primo illitu deaurabit, atque in medicina egregii uſus eſt.

5. Mercurius vitæ.

℞ *Antimonii electi, & Mercurii ſublimati ana ℥vj. ſimul trita, & probè miſta deſtillentur in retorta vitrea calore arenæ; aſcendet liquor gümmoſus glaciei inſtar valde corroſivus, qui collo retortæ adhærens, carbone vivo admoto liqueſcet, inque vas recipiens decidet. Hic rectificatione depuratus, aqua fontana deſuper infuſa mox in pulverem albiſſimum præcipitabitur; lympha interim ſaporem acidum inſtar Vitrioli ſpiritus acquirente; pulvis iſte edulcoratus, & exſiccatus vulgo dicitur Mercurius vitæ, ſed minus recte, cum nihil omnino Mercurii in ſe contineat, & ni caute exhibeatur, ſæpius mortis, quàm vitæ autor eſſe ſolet. Doſis gr. iij. ad. vj.*

Præparationis Ætiologia.

In hac operatione ſpiritus acidi vitrioli, & nitri, prius cum Mercurio inter ſublimandum combinati, cum denuo ab igne laxantur, hoſpitem iſtum primum deſerentes, Antimonii corpuſcula magis amica amplectuntur, cumque ipſis vi caloris elevati, in ſubſtantiam glacieiformem concreſcunt; quæ nimirum conſtat ex Sulphure toto Antimonii, cum aliquanto ejus ſale, nec non ex nitri, & vitrioli ſtagmate acido; ob particulas ſalinas inſtar glaciei obrigeſcit, & propter ſulphureas ab igne liquatur. Materies hæc aqua infuſa præcipitatur in pulverem album, qui ſc. corpuſculis mere ſtibiatis conſtat, floribus Antimonii analogis; interim ſales acidi in menſtruo ſoluti, eum quaſi vitrioli ſpiritum aceſcere faciunt. Attamen pulverem iſtum nihil Mercurii

in ſe continere, inde conſtat, quoniam hic ſalibus congelativis privatus, priſtinam Argenti vivi ſpeciem reſumit, inque retorta totus colligitur. Revera ſales iſti à Mercurio facile avocantur, ipſumque, quoties corpus aliud magis amicum reperiunt, ſponte deſerunt: hinc ſi Sublimatum cum laminis ferreis in aqua communi coxeris, ſalibus mox ferrum amplectentibus, Mercurius reviviſcet. Pulvis iſte nimis atrociter Vomitivus, ſi cum ſale marino calcinato teratur, & crebra ablutione edulcoretur, longè mitior, & ſatis tutus evadit; in quantum ſc. medicaminis aculei ſalini à ſalibus alterius indolis atteruntur, aut ſubiguntur. Porro ſi iſte nitro in crucibulo fuſo indatur, particulis ſulphureis in totum ablatis, vim emeticam prorſus amittit, atque Antimonium diaphoreticum purum putum evadit.

Correctio iſtius pharmaci.

Hæc de Vomitoriis Antimonialibus, quorum particulæ in Stomacho diſſolutæ, tincturam ſulphureo-ſalinam conſtituunt, quam fibræ ejus imbibentes inſigniter adeo vellicantur, ut ſpaſmus ibidem excitatus quaquaverſus in totam ejus cavitatem, nec non viſcera juxta conſita, nempe duodenum, porum choledochum, ductum pancreatis protenſus, eorum omnium contenta exprimi, ac in Ventriculum exantlari, quinimo ex arteriarum oſculis humores ſeroſos emulgeri faciat; adeo ut vomitus atroces, & diu infeſtantes ſuccedant. Cæterum probabile eſt, tincturæ iſtius emeticæ aliquantulum à venis etiam excipi, quæ in maſſam ſanguineam delata ob ſalium occurſus, & colluctationes ac combinationes, materiæ cujuſdam præcipitationes, & excretiones inducat: quapropter affectus partium longè diſſitarum, ſc. morbi cutanei, leproſi, ac arthritici à medicamentis ſtibiatis nonnunquam ſanantur.

Vomitoria Stibiata quomodo in corpore noſtro operantur.

Attamen hoc multo efficacius medicamenta Mercurialia (de quibus jam proxime dicemus) efficiunt; utpote quæ non tantum in ſtomacho vellicationes, & excre-

Et quomodo Mercurialia.

excretiones vomitivas cieant, at insuper per particulas suas magis activas sanguini communicatas, diversimodas ejus fluxiones, atque seri aliorumque humorum fusiones, præcipitationes, & secretiones faciunt; unde præter vomitum & purgationem, diuresis, aut diaphoresis, ac interdum salivatio inducantur: Quapropter in morbis inveteratis, & contumacibus ad horum usum quasi ultimum refugium recurritur.

Mercurius sive Argentum vivum per se non catharticum.

Mercurius sive Argentum vivum si per se & simplex assumitur, pariter ac Antimonium, nec per vomitum nec secessum operatur, nullamque ferè in corpore humano perturbationem ciet. Sin verò mistione soluta, ejusque particulis activis in libertatem solutis, in pulverem redigatur, medicamentum summè elaterium evadit. Cum plures sint modi versatilem & fugitivum hunc Protea figendi, ac in usum medicinalem præparandi, potissimùm his duobus insistitur; nempe vel sublimatur, vel in Præcipitatum reducitur. Prioris generis præparata ejus, Emeticorum classi haud propriè accensentur; posterioris vero ferè singula huc referri debent. Attamen in rem nostram satis erit, illorum pauca, quæ præcipuæ notæ sunt, hic breviter perstringere. Itaque imprimis advertimus Mercurium præcipitari vel per se, vel cum metallis solis, vel cum salibus solis, vel cum metallis & salibus simul.

Qua ratione operativum fiat.

1. Mercurius præcipitatus per se.

1. Præcipitatus per se.

℞ *Mercurii optimè purificati* ℥iij. *indatur vitro ad hoc opus adaptato (quod sc. nonnihil ad clepsydræ formam accedens duplici constet fundo turbinato, sitque in utroque latum, & planum, ac in medio angustum, habeatque rostrum angustissimi orificii, à fundo uno in ventrem usque productum:) huic vasi in furno arenæ ad Æquilibrium collocato subdatur ignis primo lentus, dein*

dein fortior, donec pars Mercurii in pulverem griſeum, atque altera in fundum ſuperiorem elevata ſub forma argenti vivi hæreat; dein vaſe inverſo fundus ſuperior arenæ immergatur, ac ita vitrum aliquoties invertatur donec Mercurius omnis in pulverem abeat, qui vitro effracto colligendus, & aquâ dulci abluendus: doſis gr. iiij. ad v. vel vi. Vomitum fere ſemper movet, ac minimè per ſalivationem operatur.

Proceſſus Ætiologia.

Proceſſus hujus ratio videtur eſſe, quod ignis perrennis effluvia, Mercurii concretionem primo laxant, ejuſque particulas paulatim diſſolvunt, & deinde ab invicem diſtrahunt, ità ut aliæ ab aliis ſecedant, & quaſi in minutias fractæ, diſtinctæ permaneant; hinc corpuſcula maximè activa, ſalina potiſſimum ac ſulphurea, ſui juris facta, in corpore humano, & fibras vellicando, & cum ſalibus efferveſcendo, perturbationes ingentes cient: attamen Præcipitatum hoc in ſales ſanguini inſitos minus operatur quam Mercurius cum ſalibus tantum præcipitatus, quoniam ſalivatio ab hoc facillime, & nequaquam ab iſto concitatur. Quemadmodum Mercurius, ita quædam alia corpora mineralia, ſc. plumbum, ſtannum, Antimonium, & ferrum, conſtanti ignis obſidione, in pulverem ſive crocum calcinari ſolent.

2. Mercurius præcipitatus Solaris.

2. Mercurius præcipitatus cum metallis ſolis.

℞ *Auri cum Antimonio purgati, & ſubtiliter limati* ℥j. *argenti vivi optimè depurati, ſive ex cinnabare & ſublimato eliciti* ℥viij. *f. amalgama in crucibulo, Aurum candefactum in Mercurium actu calidum projiciendo; hoc ſale & aceto probè lotum, & per linteum expreſſum, in tali vitro, ac ſimili apparatu ac Mercurius præcipitatus per ſe, in arena digeratur, donec in pulverem rubrum redigatur; cum aquis cordialibus edul-*

edulcoretur. Dosis gr. iij. ad vj. per vomitum ferè tantum operatur, nec uti præcipitata salina salivationem movet. Eodem planè ritu Lunare Præcipitatum, item Joviale parari possint.

Hujus processus ratio eadem est ac superioris, nimirum ignis corpuscula, quasi totidem pistilla corpus minerale in particulas minutas contundunt, easque ad tempus ità frangunt, ut non facilè cohæreant & unà concrescant. Porro amalgama hoc, ob Mercurii & Solis corpora prius à se invicem reserata, multo facilius quam Mercurius per se in præcipitatum abibit. *Præparationis Ætiologia.*

3. Mercurius Præcipitatus communis.

℞ *Mercurii optime purgati* ℥ij. *Aq. fortis* ℥iiij. *fiat solutio, quæ vasi terreo vitreato indita primo leni calore evaporet, ad humiditatis absumtionem, inde igne aucto usque ad vasis incandescentiam calcinetur, agitando cum stylo ferreo, donec colorem rubicundum acquirat: Materies exemta, & pulverata primo crebris ablutionibus cum aqua dulci, deinde iterata accensione spiritus vini eidem affusi edulcoretur, ac usui servetur. Dosis gr. iij. ad v. vel vj. operatur per vomitum sat violenter, & certius quam aliud quodvis Mercurii præparatum, salivationem ciet.* *Mercurius præcipitatus cum liquoribus corrosivis.* 1o *Cum Aquâ forti.*

Ἐπιχειρήσεως hujusce chymicæ si ratio inquiratur, dicimus Mercurium ab aqua forti dissolvi, quatenus particulæ salinæ menstrui, salibus metalli occurrentes, eos sibi statim arripiunt, proindequ mistionis vinculo soluto cæteræ omnes particulæ manumissæ, & quaquaversus expansæ intra poros menstrui delitescunt, dein postea humiditate absumtâ, particulæ salinæ relictæ, & in *Præparationis Ætiologia.*

in conſpectum datæ, Mercuriales incluſas, & ubique permiſtas prorſus obtundunt. Quod autem Mercurius hoc modo cum aqua forti, aut Regia, præcipitatus rubeſcat, ſecus ac cum oleo ſulphuris aut ſpiritu vitrioli paratus; ratio eſt partim ex nitro colorem flammeum ſemper præbente, quod menſtruum illud, & non hæc ingreditur; partimque ex ipſo Mercurio, cujus ſoluti particulæ, dummodo liberæ & non ab aliis occultatæ, ex ſua natura rubeſcunt, prout cernitur in Mercurio præcipitato per ſe, & in ſolutione ejus, quæ ab oleo Tartari infuſo pulverem rubicundum, ſc. mercurialem deponit.

Præcipitatio ejus cum oleo ſulphuris aut ſpiritu vitrioli.

Medicamentum hoc ſalibus valde corroſivis, æquè ac particulis Mercurialibus ſolutis conſtans, in quantum Ventriculi fibras ſummè irritat, Vomitionem atrociſſimam ciet, ita ut in hunc uſum, ſolitarium raro exhibeatur. Siquando autem aſſumitur, atque Ventriculo & primis viis demum ſuperatis, in maſſam ſanguineam defertur, quatenus hujus ſales inſiti exinde plurimum fermentantur, cumque ipſis particulæ Mercuriales ubertim infuſæ, ac intimè commiſtæ, inviſcantur adeo, ut nulla via commodius quàm per ductus ſalivales (prout alibi oſtendimus) rurſus eliminari poſſint; id propter hoc pharmacum præ aliis pleriſque ſputationem movet.

Mercurialia quomodo in Ventriculum operantur.

4. Turbith Minerale.

Turbith minerale.

℞ *Argenti vivi purificati, olei Vitrioli (vel ſulphuris per campanam) dephlegmati ana partes æquales; retortæ vitreæ indita deſtillentur, igne per gradus aucto, donec humiditas omnis abſtrahatur, reſtante in fundo maſſa alba, quæ ab aqua fontana affuſa illico flaveſcit, hæc crebra ablutione & ſpiritus vini accenſione edulcorata, & exſiccata detur à gr. iiij. ad vj. vel vij. Per vomitum operatur*

operatur paulo mitius quàm Præcipitatum commune, quandoque item ſalivationem inducit.

Proceſſus hujus quoad Mercurii præcipitationem ratio eadem eſt ac prioris; calx autem reſidua non uti prior rubeſcit, partim ob nitri abſentiam, & partim quia Mercurius minus ſubactus, calcinationem non adeo intenſam patitur, ut ſalibus magna ex parte diffla-tis ipſe proprium, nempe coccineum, colorem oſtentet; quippe ſi hujus gratia igne violento urgebitur, prorſus avolabit; itaque à ſalibus qui Mercurii particulis adhærent, eaſque occultant, color albidus procedit; quibus poſtea aliquatenus ablatis flavedo ſuccedit. Porro in quantum particulæ mercuriales ſalibus non ſtrictè adeo combinantur, proindeque haud tam uberi copiâ ab iis in maſſam ſanguineam introducuntur, ſalivatio non ità promtè ac certè, ab hoc pharmaco excitatur. *Præparationis Ætiologia.*

Medicamentum hoc compendio quodam, & non minùs efficax ad hunc modum parari poteſt.

℞ *Argenti vivi depurati, olei vitrioli, vel ſulphuris ana ℥ij. crucibulo indita igne primum lento humiditas omnis evaporet, dein fortiori urgeantur, ut materia calcinata melius figatur.*

5. Aurum vitæ.

℞ *Mercurii purificati ℥v. Solis optime purgati ℥ſſ. ſingulatim ſolvantur propriis menſtruis, ſolutiones conjungantur, & deſtillatione in retorta humiditas omnis avocetur; calx reſidua calcinetur ſuper laminam ferream ignitam, ut ſales magna ex parte abigantur, materia relicta edulcoretur, ablutione cum aq. dulci, & accenſione ſpiritus vini.* *Aurum vitæ.*

6. Her-

Hercules Bovii.

6. Hercules Bovii.

Medicamentum hoc meliùs parabitur, ſi utrumque corpus metallicum eodem menſtruo ſolvatur, quod ex præſcriptione Thomaſi Bovii ad hunc modum conficitur.

℞ *Vitrioli calcinati, & nitri ana lib. j. deſtillentur in furno reverberii, liquor exſtillatus affundatur ſalis marini calcinati lib. j. in retorta vitrea, & avocetur leni calore arenæ; nam facillime aſcendit: Hujus portio una Mercurium, & alia diſſolvat Aurum; dein utræque ſolutiones conjunctæ avocentur, & crebris cohobiis addendo ſingulâ vice ejuſdem menſtrui partem ſubtriplam deſtillatio repetatur donec materies ſatis figatur, quæ edulcorata prædicto modo uſui ſervetur. Doſis gr. iij. ad vj. vel vij.* (*vel*)

℞ *Mercurii purgati* ℥*iv. Auri limati* ℥*ſſ. f. amalgama ut ſupra oſtenditur; cui loto, & retorto indito affunde prædictum menſtruum Bovii, avocetur in furno arenæ, & cum crebris cohobiis, addendo ejuſdem menſtrui quaque vice partem ſubtriplam, deſtillatio repetatur, donec materia ſatis figatur; quæ ſuper lamina ferrea candente calcinetur, & crebris ablutionibus & accenſione ſpiritus vini edulcoretur. Doſis gr. iij. ad vj. Per vomitum operatur non admodum violenter; &, quatenus ultra viſcera in maſſam ſanguineam operatur, in magnis ſæpe morbis juvamen confert.*

Utriuſque præparationis Ætiologia.

Quod verò ad proceſſus iſtius chymici Ætiologiam ſpectat, dicimus, dum bini hi pugiles ſimul litigantes ſe mutuò comprehendunt, ac invicem conterunt, tertius

tius (ac interdum quartus) ſuperveniens iis vincula, quibus paulo arctius complicentur, & minutius confringantur, injicit. Enimvero tum Aurum à Mercurio, tum utrumque à menſtruis diſſolvuntur, inque minutias dirimuntur; dein humiditate abſtractâ Metallorum particulæ ſalinæ cum menſtrui ſalibus combinantur, reliquis interea corpuſculis metallicis interjectis, ac intra ſalium poros occluſis. Attamen hæc combinatio non adeo ſtricta eſt, ac cum metalla inter ſe, aut alterutrum cum proprio menſtruo ſolutione & coagulatione in Præcipitatum redigitur. Quippe in Præcipitato iſto compoſito, cum particulæ tum metallicæ, tum ſalinæ menſtruales, totidem, ac tam diverſæ fuerint, iſtæ omnes penitus aduniri non poſſunt: quapropter materies iſta (prout ſæpius obſervavi) non niſi ægrè admodum figi, inque calcem medicinæ idoneam reduci ſolet; nam ſi pro menſtruo avocando calor nimis intenſus adhibetur, Mercurius aſcendet, Aurumque relictum propriam ſpeciem reſumet; ſin ignis debito remiſſior fuerit, ſalium cum particulis metallicis combinatio non ſatis arcta ſuccedet, quin merâ ablutione tollatur; ita, ut aqua communis Præcipitato affuſa ipſum penitus diſſolvat, totamque materiam in ſe abſorbeat, hinc ut pro medicamento conficiendo labor ferè totus reiterari debeat.

Herculis Bovii Ætiologia.

Pharmaci hujus baſis Mercurius eſt, cujus gratiâ expectatur, particulas ejus corporis humani ſuccos omnes fermentare, & heterogenei cujuſque tum in viſceribus, tum in vaſis aggeſti ſecretiones promovere. Aurum videtur addi, propter Mercurium cicurandum, ejuſque particulas nimis efferas, ac indomitas nonnihil refringendas. Porrò menſtrui ſales utrumque corpus in minutias frangunt, eaſque in maſſam ſanguineam & penitiores quoſque receſſus promtiùs manuducunt.

Menſtrui Epicœni ratio.

In deſtillatione iſtius menſtrui Epicœni à Bovio deſcripti (à quo ſc. utrumque metallum diſſolvitur,) ſa-

lium congreſſus, & quaſi pro aris fociſque decertationes notabiles occurrunt: quippe cum Aqua fortis ſali marino præparato affunditur, terram ejus occupat, & proprii velut ſoli poſſeſſionem capit, exinde ſpiritum ſalis velut emancipatum abigens. Hoc clarius liquet, ſi quando ſpiritus vitrioli, ſali marino calcinato affuſus, ad deſtillandum committitur; quippe à leviſſimo Balnei Arenæ calore ſpiritus ſalis purus putus quaſi exul aſcendet, ſtagmate vitriolico domicilium ejus invadente. Revera hi ſales nimis congeneres ſunt, quàm uti ſimul combinentur; quare intra habitaculum nimis anguſtum commiſſi, cum nec uniri, nec cohabitare poſſint, potentior, dominium uſurpans, imbecilliorem foras expellit.

SECT. II.

SECTIO II. CAP. III.

De Vomitionis nimiæ Remedio, item de Medicamentis antemeticis, sive vomitum sistentibus.

NAtura ad motum violentum incitata, sæpe fines transgreditur, ac ultra metam excurrit, hinc interdum ut sufflamine sive remorâ opus sit, quo impetus ejus sistatur. Hoc in vomitu, siquando per medicamenti operationem, aut propter alias occasiones immodicus fuerit, planissimè cernitur: quapropter medicinæ, haud minus hunc stomachi furorem compescere, quàm ciere, negotium incumbit. Quot modis, & quibus de causis vomitio, absque Emetico assumto evenire solet, superius declaravimus; insuper observationi communi obvium est, evacuationem hanc à medicamine proritatam, quandoque adeo violentam, ac diuturnam evadere, ut, ni artis ope sistatur, exinde manifestum vitæ periculum incurratur. Quemadmodum igitur in Praxi medicâ Pharmaca Emetica necessarii sunt usus; ita interdum excretionis istius (quoties nimia aut præternaturalis fuerit) sistendæ gratiâ, remedia prioribus contraria, sive Vomitionis Antidota indicantur. Primo igitur quæ ὑπερκαθαρσιν ab Emetico inductam medentur, dein secundò qua ratione, & quibus remediis vomitioni præternaturali, ob alias causas inductæ, succurratur, proponemus.

Vomitio immodica aut à pharmaco emetico aut ab aliis causis procedit.

Quoad prius, Vomitio à Pharmaco illata vehementior evadit, ac diutius persistit, quia spiritus Animales supra modum irritati, & excandescentes, inordinationes suas haud facilè, aut statim remittunt, quin illi crebrâ vice explosi spasmos Emeticos violentos cient, & sæpius repetunt. Porrò impetus iste explosivus,

in Ventriculo inceptus, non raro in ſpiritus partium vicinarum incolas, & exinde in alios, & demum aliquando in totam eorum ſyſtaſin propagatur, in tantum, ut vomitioni tormina & ſpaſmi in viſceribus, poſtea in præcordiis, & denique in toto corpore cum manifeſto vitæ diſcrimine ſuccedant.

Prioris rationes explicantur.

Spiritus ſupra modum irritantur, vel à ſolo Pharmaco ob quantitatem vel qualitatem iis improportionato; vel inſuper ab aliis humoribus, ut bile, ſero acriori, aliiſque inter vomendum in ventriculum ſuffuſis. Porrò in nonnullis ſpiritus animales adeò teneri, & elaſtici exiſtunt, ut ab irritatione quavis emetica ut ut leviori, tum ventriculi hoſpites, tum vicini quique in exploſiones ſpaſmodicas concieantur. Hinc plures à Vomitorio, de Liene, utero, aliiſque viſceribus perturbatis & non facilè ſedandis quærentes, rem totam Vaporibus à pharmaci operatione ſuſcitatis imputant; cum revera illud omnino ob ſpiritus animales promtè nimis commotos, & ægre compeſcendos accidat.

Curatio ejus.

In hypercatharſi à Vomitorio inductâ, patiens mox lecto commiſſus, remediis tum externis, tum internis ſedulò tractetur; & primò, ut ventriculi hoſpites quietentur, aut fotus calidus è decocto Abſynthii Pontici, Menthæ, & Aromatum in vino rubro adhibeatur; aut placenta è mica panis toſti, & clareto calfacto immerſi applicetur. Enema ex lacte cum Theriaca diſſoluti injiciatur: membrorum frictiones calidæ, & ſupra genu ligaturæ fortes, quæ ſpaſmos ab iis partibus arcent, adhibeantur. Ventriculus interim, niſi lipothymia urgebit, vacuus ſervetur: quamprimum verò iſte quidpiam alimenti aut medicamenti recipere poteſt, Aqua cordialis, aut vinum uſtum calidum aſſumatur. In perturbatione ingenti, ſi pulſus admittit, Theriaca Andromaci, aut Diaſcordium, quandoque item Laudani ſolutio, aut Tinctura opiatica conveniunt.

In

Vomitus ab aliis causis, aut criticus est, aut symptomaticus.

In vomitu præternaturali, ab aliis causis excitato, considerare oportet, an criticus iste, vel Symptomaticus fuerit. In priori nihil subito aut temere agendum est: excretio istæc, dummodo vires ferunt, minimè sistatur; quin materiæ expellendæ exitus, aut facilitetur, aut festinetur, aut alio ducatur. Hinc nausea, aut nixu vomitivo urgente, cervisiam lacteatam, aut simplicem, aut cum foliis cardui incoctis alteratam, quandoque item oxymel, aut vinum scilliticum, aut stibiatum exhibere conveniat. Enemata interdum ex usu erunt; quandoque item lenis purgatio materiam in stomacho turgentem faciliore exclusionis via per intestina perducit.

Posterior aut Idiopathicus, aut sympathicus.

In Vomitione symptomatica causa conjuncta (prout supra innuimus) aut in ventriculo subsistens affectum istum idiopathicum producit, aut in aliis partibus defixa earum spasmos, &, communicatione per nervos facta, in ventriculo perturbationes emeticas ciet; uti in paroxysmis Nephriticis, Colicis, Hystericis, Vertigine, & multis aliis contingere solet; cujusmodi vomitionis sympathicæ medela à morbi primarii curatione dependet.

Quando stomachus primario afficitur, quâ methodo utendum.

Quando Stomachus primariò afficitur, in causa est, quod fibræ nerveæ supra modum irritatæ, alteras motrices in spasmos excretorios cieant. Irritantur autem istæ ab objecto improportionato: viz. in quantum materies quædam iis incumbit, quam rite concoquere, aut subigere, aut ad intestina detrudere nequeunt; quin necesse habent vomitu excitato eam ociissime foras ejicere. Materies ista adeò incongrua aut indomita evadit, vel ex proprio ipsius vitio, quatenus qualitate, vel quantitate peccans, fibras nerveas lacessit; vel ipsius stomachi culpa, utpote cum tonus ejus laxus, & fibræ adeò debiles fiant, ut ne chylum ipsum, multo minus humores excrementitios subigere, aut tolerare queant,

queant, quin, ſarcinæ cujuſque impatientes, contenta quæque per vomitum excernant. Utriuſque horum cum varii ſint caſus, & afficiendi modi, ex iis præcipuos quoſdam, unà cum remediis, & medendi rationibus, hic breviter ſubjiciemus.

Materies emetica in Ventriculo ſubſiſtens, vel in ipſum aliunde ſuffunditur, vel ob coctionis defectum, aut depravationem illic progignitur: utroque reſpectu præſens ſaburra imprimis eliminari; dein ejuſdem uberior proventus præcaveri, aut præſcindi debet.

Itaque ut impura materiæ viſcoſæ colluvies è ventriculo abſtergeatur, vomitio lenis cum ſero lactis carduato, vel oxymelite aut vino ſcillitico, vel cum decocto florum camomeli, aut radicum eupatorii, ſolutione ſalis vitrioli, aliiſve ſimilibus inſtituatur; dein reliquiæ per Enemata, aut catharſin, aſſumtis pilul. Maſtich. Stomach. cum gum. vel Tinct. ſacra, aut infuſione rhabarb. blandè ſubducantur. Porrò cum ſanguis impurus aut rancidus materiæ incongruæ penum ſubinde novum, aut per arterias, aut per vaſa choledocha ſæpe exundantia ventriculo ſuggerens, diatheſin Emeticam infert, Phlebotomia non rarò juvamen præſtat; & propterea gravidarum vomitiones hoc remedii genere crebro ſanantur. Inſuper ea conveniunt, quæ ſanguinem attemperant, quo minus recrementa aduſta in eo generentur. Hinc ſerum lactis, acidularum potus, herbarum ſucci, ſal prunellæ, & ſimilia, quatenus ſanguinem fundunt, ejuſque recrementa alio perducunt, diſpoſitionem vomitivam non rarò tollunt. Hujuſmodi remedia etiam in uſu erunt, ſi vomitio crebra, ac quotidiana ab humoris Biliarii, & Pancreatici (uti quorundum fert ſententia) congreſſu, & luctâ, inque ventriculum regurgitatione procedat.

Vomitio crebrior, & curatu difficilior ea eſt, quæ à materia incongrua proindeque emetica intra ventriculum

lum

lum genita provenit; quatenus nimirum ob viſceris hujus fermentum vitiatum comeſta quæque in putrilaginem irritativam degenerant. Quamobrem in hoc caſu, poſt ſtomachi ſordes per evacuantia lenia deterſas, remedia vulgò Digeſtiva appellata, ex uſu eſſe ſolent; quæ juxta quod ventriculi ſuccus fermentalis, indolis utplurimum ſalinæ, quandoque etiam ſulphureæ exiſtens, in vario fixitatis, fluoris, aut aduſtionis ſtatu fuerit, diverſimoda exiſtunt, & modo hæc, modo illa potiùs juvant.

Vomitio à ventriculi vitiato procedens, ut curanda.

In ructu, & vomitione acidâ, Medicamina ſequentia tententur, & à juvantibus methodi inſiſtendæ ratio deſumatur.

℞ *Pul. Ari compoſ. ℥iſſ. ſalis Abſynt. ʒij. ſacchari roſacei ʒiij. f. pul. detur ʒj. mane & horâ quintâ pomerid. in hauſtulo cerviſiæ cum macere, & cruſta panis coctæ, vel in aq. deſtillata, aut Tinctura abſynthii Pontici.*

Contra fermentum ejus nimis Acidum remedia.

℞ *Pul. eboris, oculor. cancri, corallii rubr. ana ʒij. corallii calcinati ʒj. ſantali rub. Cinnamomi ana ℈ſſ. f. pulvis. Doſis ʒſſ. eodem modo.*

℞ *Pul. ligni Aloes, ſantali citrini, corticis Wint. ana ʒij. Cretæ albiſſ. ʒvj. ſacchari candi ℥ſſ. ſolutionis Tragacant. aq. Menthæ factæ q. ſ. f. paſta, formetur in trochiſc. pond. ʒſſ. comedat iij. vel iiij. ter vel ſæpius in die.*

℞ *Tinct. ſalis Tart. ℥j. Doſis ♃j. ad ʒſſ. bis in die in aq. deſtillata appropriata.*

2. In vomitione acri, & calidâ medicamenta ſale acetoſo & vitriolico prædita magis conveniunt. Celebre iſtud Riverii in hoc caſu locum habet.

2. *Contra fermentum ejus nimis acre.*

℞ *Salis abſynthii ♃j. detur in cochl. j. ſucci limonii.*

℞ *Coral-*

℞ *Corallii præp. ʒij. salis absynthii ʒiſſ. ſucci limonii ℥iiij. ſtent in vitro capaci, adde aq. Cinnamomi fortis ʒij. Doſis coch. j. vel ij. bis in die, vaſe priùs agitato.*

℞ *Pul. eboris, corallii, ana ʒij. vitrioli Martis ʒj. ſacchari candi ʒj. miſce, divide in 6 vel 8 partes, pars j. ſumatur bis in die cum conveniente vehiculo.*

In hoc caſu aq. minerales purgantes, quæ plurimum nitri in ſe habent, etiam acidulæ ferratæ, quinimo & noſtræ artificiales chalybeatæ, juvamen egregium conferre ſolent.

3. Contra fermentum ſtomachi nimis amarum.

3. Siquando ſtomachus, pleraque ingeſta in putrilaginem bilioſam, & amaricantem (uti crebro aſſolet) pervertens, propterea in vomitiones crebras ſit proclivis, remedia tum acida, tum amara convenient:

℞ *Elixir. proprietatis ℥j. Doſis ϑj. bis in die in vehiculo idoneo.*

℞ *Rhabarb. pul. g. XXV. ſalis abſynt. ϑj. Aq. Cinnam. ℥ſſ. ſucci limonii ℥j. miſce, ſumatur aut per ſe, vel cum alio liquore.*

℞ *Pul. Ari compoſ. ʒiſſ. Tart. albi chryſtallini ʒiij, vitrioli Martis ʒj. ſacchari ʒſſ. f. pul. doſis ʒſſ. vel ϑij. omni mane ſuperbibendo hauſtum tincturæ abſynt. Ponti, vel Coffee.*

℞ *Pul. oculorum can. ʒſſ. Tartari chalybeati ʒij. ſacchari candi ʒj. f. pul. Doſis ʒſſ. cum vehiculo idoneo bis in die.*

Vomitio à ventriculi debilitate.

Vomitionis crebræ, & habitualis ſæpenumero cauſa eſt non tam materies ventriculum irritans, quam fibrarum ejus nervearum debilitas, & nimia in irritationes propenſio; in quantum ſc. illæ teneræ admodum, aut infirmæ, neque ingeſta concoquere, nec eorum onus ſive gravamen ſufferre valent; quin à quolibet iis incumbente

cumbente mox irritantur, & proinde quod moleſtum eſt expellendi gratiâ fibras carneas in ſpaſmos emeticos cient.

Hujuſmodi affectionis duo ſunt præcipui caſus: viz. aut ſtomachi debilitas fibris ipſis inſita à paſſionibus inordinatis, uti crapulâ, potationibus aſſiduis, ac immodicis, vinorum aut aquarum ardentium ingeſtione crebra, aliiſque in victu erroribus contrahitur; quatenus nempe fibræ iſtæ ſupra modum diſtentæ, aut nimis excalfactæ, ac velut aſſatæ, ſpiritus animales, in uberi satis copia admittere, aut continere nequeant: vel ſecundò fibræ iſtæ, quanquam per ſe recte ſatis habentes, tamen propter nervos alicubi obſtructos, debito ſpirituum affluxu deſtituuntur, proindeq; languidæ & flacceſcentes, ingeſta quæque haud tolerant, quin ſtatim aggravatæ per vomitum rejici cogunt: ita novi plures ſine ulla ventriculi impuritate, aut languore ab inordinationibus contracto, viſceris iſtius quadam quaſi Paralyſi affectos appetitu caruiſſe, atque vomitioni aſſiduæ obnoxios fuiſſe.

Cujus duo ſunt caſus.

Aut fibrarum tonus labefactus,

2. *Aut ſpirituum ob nervos obſtructos defectus.*

In priori affectu ejuſmodi remedia indicantur quæ fibras nimis diſtentas, & tenues ſtypticitate ſuâ corrugari ac in ſpatium brevius contrahi faciant, nec non quæ mulcimine ſuo pergrato, ſpiritus illuc copioſius allectent, & languidos refocillent.

Affectionis prioris Curatio.

℞ *Elix. vitrioli Mynſichti* ℥j. *Doſis gt.* 10. *ad* 15. *bis vel ter in die in coch. aq. deſtill. ſequentis, ſuperbibendo ejuſdem coch.* 7 *vel* 8.

℞ *Summitatum Cupreſſi m.* vj. *foliorum Eſclareæ M.* iiij. *cort. exteriores* 12. *Aurant. Cinnam. Maceris, ana* ℥j. *rad. Cyperi, Galangæ minoris, an.* ℥ſſ. *inciſis, & contuſis affunde cerviſiæ Brunſwicenſis lib.* viij. *deſtill. organis communibus.*

℞ *Tinct balſami Tolutani. cum tinct ſalis Tart. extractæ* ℥j. *Doſis gt.* 20 *cum eodem vehiculo Tinct. Abſynt. cum eodem menſtruo parata, etiam tentari poteſt.*

℞ *Pul. folior. Abſynt. Myrti æſtivo ſole exſiccat. ana* ʒij. *cinnam. flor. roſ. rubr. ana* ʒj. *cubeb. rad. galang. minoris, ana* ʒſſ. *corallii rub. præ.* ʒj. *f. omnium pul. ſubtilis, inde ſacchari albiſſ. in aq. Cinnam. ſolut. & ad tabulat. coct.* ℥vj. *ſ. a. f. Tabulæ pond.* ʒſſ. *comedat* 1 *vel* 2 *ſæpius in die ad libitum.*

℞ *Conſer. Roſ. rub. vitriol.* ʒiiij. *Myrobalan. condit.* ℥vj. *zinziberis in India condit.* ʒſſ. *ſpec. de Hyacynt.* ʒij. *croci Martis rubicundiſſ.* ʒj. *ſyrupi è coralliis q. ſ. f. electuar. Doſis* ʒj. *bis in die ſuperbibendo hauſtulum aq. deſtill.*

2. *Ventriculi paralyſis ut curanda.*

2. In ventriculi debilitate ſive reſolutione propter nervos alicubi obſtructos excitatâ, remedia Antiparalytica cum ſtomachicis adjunctis præcipui erunt uſus.

℞ *Elix. Proprietatis Tart.* ℥j. *Doſis* ♃i. *bis in die cum aq. ſuperius præſcripta. Tinct. ſalis Tart. corallii, Antimonii, eodem modo uſurpari poſſunt. In hoc caſu ſp. ſalis dulcis, item ſp. ſalis Armoniaci, aut flores ejus juvamen egregium præſtant. Porro vomitoria, & purgantia, quin & diaphoretica ſæpe cum fructu adhibentur. Novi hunc Affectum per balneationem in Thermis noſtris Bathonienſibus aliquoties feliciter curatum.*

SECT. III.

Sectio III. Cap. I.

De Purgatione, & medicamentis purgantibus.

PUrgatio videtur affectio vomitioni contraria, ſeu potiùs inverſa; ſiquidem in hac, & illâ ab iiſdem ventriculi carceribus, ad diverſam tenditur metam. Quemadmodum enim à vomitu fibræ carneæ ſtomachi interiores, à ſiniſtris ipſarum finibus per ſubitos ſpirituum incurſus inflatæ, & proinde contractæ fundum, & latera ejus ſimul colligi, & ſurſum verſus orificium ſiniſtrum adduci faciunt, propterea ut contenta quæque ſuperius egerantur: ita in Catharſi eædem fibræ carneæ, à dextris ipſarum finibus pariter inflatæ, & contractæ, totum ſtomachi ambitum ſimul colligi, & verſus Pylorum inclinari cogunt, ut excretio per inferiora ſuccedat. Sicut motus excretorius à ventriculo inceptus, in Vomitu per Oeſophagum; ità in Purgatione per inteſtina continuatur, & utrinque per fibras carneas, à parte ad partem uſque ad exitum propagatur. In utroque affectu, ſtomachi motus eſt violentus, & quodammodo convulſivus; quinimo nonnunquam alteruter in alterum commutatur. Nam Purgatio, à ſtimulo acriori nimis confertim citata, ſæpe Vomitum infert; pariter à Pharmaco Emetico alvi excretiones frequenter ſuccedunt: cujus ratio eſt, quia ſpiritus Animales vehementer irritati, & exploſi, in fibrarum carnearum fines modo hos, modo illos diverſim inſiliunt; ſimili ferè ritu, ac ſi equum generoſum calcaribus nimium urgebis, eum modo prorſum excurrere, modo reſilire coges.

Purgatio eſt affectio vomitioni contraria ſive inverſa.

Itaque Purgatio eſt motus excretorius in Ventriculo, & in Inteſtinis ob fibras eorum carneas celeriter, ac ſeriatim

Ejus deſcriptio.

riatim contractas crebrior & citatior; quo tum chylus, & fæces ejus, tum humorum recrementa, & corruptelæ, illic genita, aut aliunde suffusa à parte in partem protruduntur, donec per sedem velut cloacam foras ejiciuntur. A Cathartici enim stimulis Ventriculus irritatus citius & strictius se versus pylorum contrahens, quicquid intra sinum suum fovet, in Duodenum effundit; simulque intestina vellicata, crebriores & majores spasmos excretorios iterant, quibus plurima contenta eorum cavitatibus prius aggesta, aut isto tempore attracta, sive expressa, excluduntur. Est autem Purgatio tantum ejusmodi excretio violenta, & coacta, qualem natura sedata cunctanter, & ex intervallis instituit; qualem insuper natura lacessita, non sine tumultu & perturbatione quadam peragit. Idcirco ad perfectiorem Catharseos notitiam requiri videtur, ut primo ostendatur, quæ sint ventriculi, & intestinorum contenta tum propria, tum illic aliunde suggesta, quæ per sedem excerni solent. Dein his ita præmissis, facile erit explicare, quo ritu, & quali discrimine Medicamenta Purgantia operationes suas perficiunt.

Ventriculi & Intestinorum contenta quæ cartharsi educuntur.

1. Quoad primum, Ventriculi & Intestinorum contenta præcipua sunt massa chylacea, ejusque post succi nutritii distributionem fæces residuæ, mucus horum viscerum crustam villosam oblinens, atque lympha glandulis ejus inhærens; quibus accedunt latex seroſus arteriarum osculis exudans, nec non sanguinis, & humorum recrementa, quæ per vasa choledocha, pancreatis ductum, Arteriarum oscula, nec non per fibrarum nervearum extremitates, aliasque forsan vias in cavitates illorum interiores suffunduntur. Per ductus enim intestinales veluti per sentinam, non raro totius corporis impuritates expurgari solent; quæ siquidem intus restagnantes vel copia turgent, vel acrimonia præditæ sunt, alvum lubricando, aut stimulando,

1. Massa chylacea fæces residuæ, mucus, lympha, & serum glandulis & Arteriis exudantia.

mulando, dejectiones crebriores, ac uberiores cient.

Præter hujuſmodi contenta ſupereſt aliud quoddam ex his reſultans, ſc. Flatus, qui cum intra ventriculum, & inteſtinorum cavitates pluſquam in alia totius corporis parte quavis aggeri ſolent, ad hunc modum produci videntur: dum Alimenta in viſceribus ſubacta, & digeſta, à fermentis & calore ipſorum diſſolvuntur, effluvia quamplurima decedunt, quæ ſi ſpatium liberum & apertum obtinerent, in auras migratura evaneſcerent; verum ea membranâ concluſa, & ſimul aggeſta vaporum congeriem quaſi ventum conſtituunt; qui inteſtina ſæpe inflat, ac diſtendit, & qua data via ruens, ſecum excretiones promovet; concluſus verò tormina, & non raro ventris inflationem creat. Flatus in viſceribus ab alimentorum diſſolutione emergentes, ſimili ritu gignuntur, ac cum Margaritæ, Corallia, aut alia concreta matracio impoſita à menſtruis ſuis diſſolvuntur: à ſolutionibus enim factis vapores quamplurimi dimanant, qui ſi ſtrictius coerceantur, vas continens diffindi, aut diſſilire cogunt: pariter ab alimenti intra primas vias ſive diſſolutione, ſive coctione, aut fermentatione, effluvia copioſa decedunt, quæ ſimul aggeſta, ac intra membranas concluſa flatum efficiunt; cujus inſuper proventui uberiori cauſæ quædam aliæ contribuunt. Hoc etenim inſigniter præſtat, ſuccorum non rite miſcibilium colluctatio, & efferveſcentia. Quippe dum humores adventitii, aut ingeſta heterogenea, ac imprimis medicamenta cum aliis inteſtinorum contentis fermenteſcunt, à mutua particularum refractione, corpuſcula quamplurima decedentia in vaporem aggeruntur. Porro ab ipſo ſanguine ebulliente cum halitus copioſi ubique decedunt, eorum pars quædam ex arteriis in viſcerum cavitates erumpens, flatuum aggeriem ibi productam auget. Cæterum ad uberiores flatuum proventus amplius adhuc faciunt,

2. *Flatus.*

Quomodo flatus intra viſcerum cavitates gignuntur.

unt, viſcerum extenſiones, & intumeſcentiæ convulſivæ. Quippe dum membranæ, ob majores ſpirituum exploſiones, & excurſus inordinatos plurimum diſtenduntur, cavitas interna ſicut veſica inflata multum ampliatur, proinde ut humoris incluſi portio, intra vacuum iſtud ſpatium, velut cucurbitam poſt flammam extinctam, in flatum rarefiat; qui poſtea, quando membranæ tetanus remittit, cum impetu erumpit, aut proximos ſubinde inteſtinorum anfractus tumultuoſe pervadit. Propter hanc rationem, quando inteſtini pars aliqua ex phlogoſi, aut humorum acrium decubitu, extenſionibus convulſivis fuerit obnoxia, etiam flatus continuo producti moleſti admodum evadunt. Cum plurium à Coli inflammatione defunctorum Cadavera aperui, reperi in omnibus cuncta inteſtina ad ſummum diſtenta, & quaſi à vento inflata: quod proculdubio accidit, non quia flatus primo genitus viſcera iſta diſtenderat, ſed cum membranæ à ſpiritibus valde irritatis, ac intra fibras ipſorum exploſis plurimum diſtenderentur; iccirco ad vacuum implendum Flatus iſti ſecundario, & per conſequens progignebantur. Proter hanc cauſam, Tympanitin oriri ſuprà innuimus, & alibi forſan aliquandò fuſius declarabimus. Quod itaque in Nephritide, paſſionibus Colica, Hyponchondriaca, & Hyſterica flatuum proventus uberrimus eſſe ſolet, hi non, uti vulgò fertur, morborum iſtorum cauſæ, ſed tantum effectus ſunt: nempe dum iſtorum paroxyſmis membranarum affectiones τεταινώδεις ſuperveniunt, atque viſcera cava à ſpiritibus violenter exploſis intumeſcunt, hinc ſtatim ut ſpatium inane occupetur, humiditas quædam incluſa in vapores, à quibus flatus emergunt, reſolvitur. Quamobrem cum partis affectæ diſtentio relaxatur, flatus ita extempore productus à membranis concidentibus alio propellitur. Hæc de ventriculi, & inteſtinorum contentis, quæ

Flatus Extenſionum in viſceribus modo cauſa ſunt, modo effectus.

Quo ritu flatus in Affectibus ſpaſmodicis progigni ſolent.

Pharma-

Pharmaciæ Catharticæ Objecta ſunt; jam proxime quod ad ejuſdem Subjecta ſpectat, inquiramus qualis ſit viſcerum iſtorum motus, quo ſc. contenta iſtæc aut ſenſim producta, ex debitis intervallis egeruntur, aut confeſtim deturbata, ἀθρόως ejiciuntur.

Inteſtinorum motus excretorius naturalis quomodo habet.

Quoniam ob vitæ conſervationem, Animalia crebro & copioſo paſtu refici debent, idcirco neceſſe incumbit alimenti, in ſuccum nutritium jugiter fatiſcentis, reliquias tempeſtive amandari, adeoque chymi veteris exuvias penu ejus novo ſubinde locum cedere. Nam poſtquam chyli (in quo elementa perfecte diſſoluta à mixtionis vinculo liberantur) portio magis pura & elaborata in ductus chyliferos exprimitur, quod reſiduum eſt, Sulphuris craſſioris cum Sale aculeato particeps, fœtorem graviſſimum contrahit; quapropter è maſſæ chylaceæ recentis vicinia, in craſſiora inteſtina dimoveri, & demum è corpore penitus eliminari debet. Quo melius hæc fiant, natura motum inteſtinis excretorium, ferè conſtantem, & quaſi ſolennem indidit, quo quidem alimenti fæces uſque ſenſim promoventur, atque motus iſtius ſtimulos ſive incitamenta varia conſtituit.

1. Quoad prius, Inteſtinorum uti Ventriculi motus excretorius omnino à fibris carneis utriuſque viſceris tunicam mediam contexentibus perficitur, atque illarum in toto chyli tranſitu, viz. ab Oeſophago uſque ad inteſtinum rectum binos ordines ſive ſeries notavimus. Fibrarum Inteſtinalium ordo quidam Exterior, per Viſcerum iſtorum omnium longitudines, in tota ſuperficie rectà protenditur; uti in Tabulæ ſextæ Figura ſecundâ exprimitur: Series autem ſive ordo Interior, fibris circularibus, inteſtinorum ductus velut annulis conſitiſſimis ubique cingentibus conſtat; uti in Tabulæ ejuſdem Figura tertiâ repræſentatur: utriuſque generis fibræ ſimul contractæ, viſce-

Per quas fibras perficitur.

rum

rum iſtorum cavitates, quoad omnes dimenſiones coarctant: quod dum ſucceſſive & ſeriatim, ac velut per ſubſultus fit, neceſſe erit quæque intus contenta lente, & proreptim uſque provehi, parte anteriore uſque à ſubſequente protruſa. Hujuſmodi Inteſtinorum motus vulgo dicitur Vermicularis, quoniam, velut in lumbrico repente, ab una parte in aliam continuatur; atque juxta naturæ uſus, & indigentias plus aut minus, etiam nobis minimè conſciis continuè peragitur; quia nimirum viſcera iſta ſarcinam ſuam paulatim uſque promovere debent; atque, ne interdum otioſa ab hoc penſo deſiſtant, pro data occaſione diverſis ſtimulis urgentur.

Inteſtinorum motus excretorius naturalis quibus ſtimulis urgetur.

Namque imprimis ipſa Chyli & fæcum moles pondere ſuo tunicæ interioris fibras nerveas, quibus incumbit, aggravans, & proinde irritans, iis moleſtiæ ſenſum quendam imprimit; proinde ſtatim ut illæ ſucco nutritio jam jam ſaturæ, & cæteri cujuſque oneris pertæſæ, fibras carneas ad contractiones vermiculares, pro contentis ulterius promovendis inſtigent. Quando hoc ritu alvi contenta, de parte in partem uſque ſenſim protruſa, prope finem Coli deſcenderint, quia tunc preſſio ab Inteſtini Recti parte muſculoſa ſentitur, iccirco motui naturali, voluntarius ſuccenturiatur; quo nempe recluſo Ani ſphinctere, & muſculis abdominis compreſſis excrementa foras ejiciantur. Porrò huic motui inteſtinorum excretorio, Reſpirationis organa nonnihil contribuunt; quatenus nimirum illa ventrem inferiorem huc illuc perpetim deducentia, contenta ejus dum ita conquaſſant, lente promoveri faciunt.

1. *Fæcum onere & moleſtia.*

Præter Irritationem prædictam, qua fibræ carneæ naturæ inſtinctu, & ſolenni ritu in vermiculationes crebras, & fere continuas accientur, inſuper accedunt ſtimuli quidam alii, & varia incitamenta, quæ pro data occaſione contractiones iſtas excretorias intendant, aut accelerent, & non raro in convulſivas adigant; ita,

ut

ut Alvus contenta ſua confertim,& impetuoſe, & quaſi à catharctico proritata ejicere cogatur. Sunt autem intrinſeca hæc alvi irritamenta, imprimis Alimenta incongrua aut immodica, chyli degeneris corruptelæ, ſanguinis & ſucci nervei recrementa copioſa, vel acria è glandulis, aliiſque viſcerum emunctoriis, & præcipuè è cyſti fellea, atque ductu pancreatis exudantia; quinimo ſeroſitates, aut humores ſuperflui, vel incongrui è Cruore, & Nervoſo genere, vel habitu corporis intus reſtagnantes. De præcipuis horum, quoniam in catharſi ſæpe emergunt, & pharmaci operationem intendunt, ſpeciatim ac breviter dicemus.

Cui accedunt multa aliarum rerum Accidentia.

Itaque imprimis Alimenta, ſi quando inter coquendum pervertuntur, aut ſubigi nequeunt, non raro Dearrhæam excitant; uti in crapula, victu inordinato, ab incongruis comeſtis, aliiſque in Diæta erroribus, aut fermenti Stomachici depravationibus, frequenter accidit. Quinimo propter Apepſiam, quandoque item propter obſtructiones in meſenterio, aut ductu inteſtinali, à viſcoſitate nimia Tunicæ glanduloſæ aut vaſorum oſculis impacta, ſucci nutritii diſtributio impeditur, proindeque ingeſtorum materies ferè tota in primis viis cohibita, dejectiones crebriores & uberiores producit.

Alimenta incongrua aut inter coquendum depravata.

2. Recrementa ſanguinis & ſucci nervoſi in viſcerum glandulis, cyſti fellea, ductu Pancreatis, aliiſque forſan receptaculis congeſta, ſiquando ob plenitudinem aut irritationem exundantia, in cavitates inteſtinorum affatim deponuntur, in quantum fibras ibidem nerveas vellicant, aut cum aliis ſuccis efferveſcunt, ſæpenumero Diarrhæam producunt. Videtur flava bilis quoddam quaſi Catharticum naturale, quod è vaſis choledochis ubertim effluens, purgationem ſpontaneam movet.

2. *Bilis & ſuccus pancreaticus.*

3. Materies ἀπηφωτικὴ à regione adhuc remotiore,

3. Humores à sanguine, succo nerveo, à quibusque visceribus & habitu corporis, ad intestina translati per sedem amandantur.

nempe aut à massa sanguinea, aut è liquore nerveo ejusque emunctoriis, vel à toto corporis habitu, interdum ad intestina transmissa, fibras eorum nerveas irritat, proindeque carneas in spasmos excretorios ciet. In prædictis enim partibus ac locis, ac imprimis in massa sanguinea, humores degeneres aut superflui turgescentes, cum per diaphoresin aut diuresin nec facilè, nec satis amandari queant, sæpe metastasi introrsum facta, vasorum intestinalium osculis ubique consitissime dehiscentibus exudant, dejectiones crebras & aquosas inducentes. Quinimo ipse interdum cruor, in crasi vitiatus, & ad coagulandum aptus, cum per minuta istæc vasa haud expedite circulatur, frequenter in magna copia erumpit, & dysenteriam parit. Cæterum observare licet, quando pori exteriores à frigore suscepto constringuntur, aut tumores cutanei subito evanescunt, alvi fluorem succedere. Novi plures ventris constipationi obnoxios, hoc tantum remedii genere curatos fuisse; nempe ut diluculo, & hora prius assueta citius, lecto assurgerent. Quantum enim δαπτοῦ solita adimitur, tantundem ad alvum lubricandam additur.

His ita præmissis de variis Intestinorum contentis, tum ingenitis, tum accessoriis, nec non de viscerum horum motu excretorio, tum naturali & solenni, tum violento sive coacto, item de variis stimulis, sive irritamentis quibus alvus sponte naturæ moderate solvi, aut inordinate perturbari solet; facile erit ostendere quo ritu, & quali discrimine medicamenta purgantia ventriculum & intestina ad excretiones movent, & eorum contenta modo hæc, modo ista seorsim, modo plura simul educi faciunt.

Ejusmodi viscerum contenta quomodo cathartica educunt.

Cum Medicamenta Purgantia sumuntur in forma liquida, jam jam ad operandum satis parata sunt; sin vero solida substantia constant, ventriculo ingesta, &

à fer-

à fermento ejus diſſoluta, ac imbuta, quaſi Tincturam conſtituunt, quæ pari modo ac liquor purgans juxta rationem ac modos ſequentes Catharctica evadit. Videtur enim quod ejuſmodi latex, primò in ventriculo, & poſtea in inteſtinis concluſus, mox tunicæ interioris filamenta villoſa, cum glandulis imbuit, iiſque dum penitus adhæreat, particulæ ejus fibras nerveas, & vaſa tum ſanguifera, tum chylifera ſubeunt, ac unaquæque horum inſuper & porum choledochum, & Pancreatis ductum ad contenta ſua reddenda, ac velut expuenda irritant. Interea cum Tunicæ interioris fibræ nerveæ, partim à pharmaco imbibito, partimque ab humoribus in cavitatem ejus expreſſis vellicantur, tunicæ ſuperioris carneæ fibræ ſpaſmos excretorios ineunt, quibus quod moleſtum eſt amoveatur. Quo ritu hæc primum in ventriculo, & dein ſucceſſive in quibuſque inteſtinorum partibus fiunt, & cujuſmodi humores in toto tranſitu eliciuntur, paulo accuratius perpendemus.

Quo ritu hæc in forma liquida, & quomodo in ſolida operantur.

A quo ordine in partes modo has, modo illas.

1. Quoad Ventriculum, juxta modum ſequentem habere videtur, viz. Tinctura catharctica intra ſtomachum diffuſa, imprimis tunicæ interioris filamenta villoſa imbuit, iiſque pertinacius adhæreſcens, inde paulatim fibris nerveis traditur; quas ſubiens, & brevi ad ſaturitatem implens, demum irritare incipit; quæ propterea ſtatim corrugatæ liquorem imbibitum una cum proprio ſucco, & phlegmate viſcoſo ventriculi rugis impacto, exſolvere ſatagunt. Porro ejuſdem medicamenti, dum in ventriculo moratur, particulæ quædam aliæ, vaſorum & glandularum ora ſubeunt, & vellicant, iiſque ſeroſitates, alioſque humores exprimi, & emulgeri faciunt. Dumque adeo ventriculi fundus, & fibræ nerveæ à moleſtis hujuſmodi contentis aggravantur & laceſſuntur, fibræ carneæ in contractiones excretorias concitæ, ſtomachi fundum, & latera ſurſum colligunt, & verſus pylorum inclinant; proinde ut ſaburra iſta

1. *Intra ventriculum qualis eorum actio.*

Sc. Fibras 1° nerveas in moleſtiæ ſenſum, & in motrices in ſpaſmos excretorios cient.

ista una cum Tinctura medicamentosa foras eliminari,& ad intestinata transmitti queat. Inde stomacho sedatio & quies parumper obtingunt, donec ejusdem Tincturæ, filamentis villosis in partem adhuc adhærentis, fibræ nerveæ penum novum imbibentes rursus irritantur; cumque adeo nova saburra in ventriculi cavitatem exprimitur, & commovetur, fibræ carneæ propter illius exclusionem spasmos excretorios repetunt ; adeoque hæc crebra vice peraguntur, donec Pharmaci virus è filamentis villosis eluatur prorsus, & abstergatur, atque spiritus fibrarum incolæ excandescentias suas dimittant; quod interdum brevi ac facile succedit, ita, ut stomachus post horam unam aut alteram molestia quavis à Pharmaco impressa immunis fiat, perturbatione reliqua omnino ad regionem intestinalem translata. Sæpenumero tamen accidit à cathartico assumto brevi vomitiones perquam atroces excitari, & nihilominus, pharmaco licet rejecto, purgationem satis copiosam succedere. Cujus ratio est, quod irritatio nimis violenta ab initio facta, spasmos fortiores, id est, emeticos concitat; dein postquam irritamenti istius impetus relaxatur, aut infringitur, contractiones mitescentes cathartica evadunt. Enimvero medicamenti purgantis, & vomitorii virtus, & operandi modus, non tam quoad qualitates specificas , quam sub hoc respectu potissimum differunt, quod molestia ab illius irritatione facta facilius aut diutius tolerari, & demum ad intestina transferri queat ; non autem quæ ab emetico excitatur. Quod vero post cathartici operationem per sedes copiose factam, nonnunquam Vomitio oriatur, in causa videtur esse, quod medicamenti Tinctura, à Tunica villosa altius imbibita,non facile abstergetur: quare,post nixus purgativos plures incassum habitos, demum ad eam penitus excutiendam spasmus emeticus accietur. Usitatum est à cibis, antequam stomachus pharmaco inanitur,

Horum motuum crebræ vices inde procedunt.

inanitur, ingeſtis vomitum cum nauſea & moleſtia inſigni concitari; quia nimirum ob pepſin impeditam aut depravatam, chylus in putrilaginem incongruam ac irritativam degenerat: ut plurimum vero medicamentum purgans ventriculo nimis cito, & abſque ſordibus ejus deterſis elabitur, vires ſuas maximas intra ductus inteſtinales impendens: Quo ritu hoc fiat proxime videamus.

Cathartici operatio intra Duodenum & inteſtina tenuia.

2. Tinctura cathartica à ſtomacho deturbata, & ſecum exinde materiam quandam excrementitiam deferens, inteſtinis illabitur; ubi ſtatim in Duodeni ac ſuperioris Ilii tranſitu tunicæ villoſæ filamenta imbuit, iiſque tenaciter adhæreſcit: deinde particulæ medicamentoſæ uberius diffuſæ fibras nerveas, nec non glandularum, aliorumque vaſorum ductus ſubeunt, eorumque ſpiritus incolas irritant, cum humoribus inibi ſcatentibus fermenteſcunt, eoſque illinc exprimi, & velut emulgeri cogunt, adeoque in cunctis perturbationem magnam cient; quapropter fibræ carneæ à ſpiritibus irritatis & in exploſiones actis inflatæ, & contractæ, ſpaſmos moleſti iſtius excludendi gratia excretorios ineunt. Hinc cum ſuperior ductus inteſtinalis regio, in vermiculationes crebriores, ac fortiores, quibus contenta ulterius propelli queant, urgetur, excretionis motus illic inceptus ad reliqua inteſtina propagatur; ſimulque hæc à ſuperiorum contentis in cavitates eorum detruſis ſtimulata, ſpaſmos excretorios ſeriatim ineunt, donec alvi fæces, quæ extime conſiſtunt, foras deturbantur, aliis ac ſubinde aliis uſque in loca eorum ſuccedentibus. Tinctura cathartica, quatenus ſpiritibus infeſta, fibras nerveas in corrugationes, & non raro extenſiones dolorificas, atque fibras carneas in ſpaſmos excretorios (uti oſtenſum erat) irritat: dein quatenus eadem cum humoribus, & inteſtinorum contentis fermenteſcit, ebullitione intra cavitates eorum facta,

facta, & flatibus concitatis, membranas continentes varie inflat, ac diſtendit, proindeque alvi dejectiones cum torminibus & crepitu inducit.

Cathartici in Porum & Bilarium & Pancreaticum actio.

Dum fibræ Nerveæ & Carneæ ob ſpiritus à Tinctura cathartica irritatos adeo in ſenſiones moleſtas, & ſpaſmos excretorios accientur, etiam porus bilarius & Pancreaticus vellicati & ſuccuſſi, humores ſuos profundunt, ac in cavitates inteſtinorum velut exſpuunt: à quibus utriſque, & præſertim à Bile copioſius ſuffuſa, membranæ haud minus quam ab ipſo pharmaco irritatæ, in excretiones majores crebrioreſque urgentur; cumque adeo dejectiones humoris iſtius flavedine tingantur, dicitur vulgo (licet falſo) bilem flavam à medicamento elici, & peculiariter educi: Quod ſi humores è ductibus iſtis ſuffuſi mutuo efferveſcunt, ac, uti quidam opinantur, cum inſigni orgaſmo invicem colluctantur: propterea intra cavitates inteſtinorum perturbatio adhuc major cum humorum & flatuum turgeſcentia concitabitur.

Item in glandulas & Arteriarum oſcula qualis ſit.

Nec ſolum Bilis, & ſuccus Pancreaticus, à Cathartico in ductus inteſtinales exprimuntur; ſed inſuper è glandulis tunicæ interioris, ob vellicationem conſtrictis, & arteriarum oſculis affrictis, & reſeratis, humores ſeroſi velut emulgentur, qui alvi contenta plus diluunt, & tum lubricando, tum irritando excretiones promovent. Cæterum ipſe mucus Inteſtinalis cruſtam villoſam oblinens, ſiquidem ab humoribus ſeroſis ita expreſſis eluitur, atque ob fibras nerveas corrugatas, & ſuccuſſas abſtergetur, alvi purgamentis accedit, eorumque molem adauget. Quinimo interdum hoc muco plurimum abſterſo, & vaſorum oſculis inſigniter vellicatis ac velut raſis, merus ſanguis effluens dejectiones cruentas conſtituit.

Cathartici energia in ſanguinem, ſuccum nerveum, & partes ſolidas extenditur.

Ad hunc modum intra ſtomachi, & inteſtinorum cavitates medicamenta purgantia, quatenus ſpiritus irritant

ritant, cumque humoribus fermenteſcunt, operationes ſuas perficiunt. A cujuſmodi autem pharmaci particulis aut elementis, tum vis iſtæc Irritativa, tum virtus Fermentativa procedunt, mox inquiremus; interim advertimus Cathartici Energiam, longe extra Primas vias, viz. in maſſam ſanguineam, & liquorem nerveum, adeoque conſequenter aliquatenus ad cerebrum, præcordia, aliaſque partes aut viſcera extendi.

1. Quoad ſanguinem, Cathartici particulas in maſſam ejus ſuſcipi, & cum eo circulari inde conſtat; quoniam urina à quibuſdam odorem, & colorem mutatur. Lac Nutricis medicatæ, infantem purgat. Pharmaca quædam hydropicorum aquas per ſedem evacuant. Reſina Jalapiæ ſerum lixiviale odoris urinacei purgare ſolet. Porro ex communi tum veterum tum recentiorum obſervatione, Catharticum in febris declinatione opportune exhibitum, materiem febrilem prius maturatam, & ſecerni aptam educit. Quapropter extra dubium ponatur, medicamenti purgantis corpuſcula quædam in ſanguinem admitti, perque totum ejus liquorem diffundi. Et quidem circa introitus ejus vias, non eſt ut longe quæramus; quippe neceſſe erit quaſdam Cathartici particulas ſucco nutritio permiſtas, per vaſa lactea obrepere. Porro cum Venarum quædam quaſi ſilva denſiſſima coctionis viſcerum omnium Tunicæ interiori ubique inſeratur, ſatis obvium erit concipere, Medicamenti haud minus quam Alimenti particulas quaſdam, his ductibus in ſanguinem traduci, quæ copia ingenti primo intra venas, deinde etiam intra Arterias diffuſæ (ſiquidem heterogeneæ prorſus, ac indomitæ fuerint) maſſam ejus exagitant, varie fundunt, ſuique unà cum aliis ſanguinis recrementis excluſionem proritant; atqui ſanguis adeo fuſus, & in fermentationem excretoriam concitus, medicamenti particulas, una cum recrementis aliis expurgandis per

Qualis in ſanguinem operatio ejus.

Hæc partim fermentatione, partim irritatione perficitur.

Arteria-

Arteriarum Inteſtinalium oſcula, tunc temporis etiam à Pharmaco vellicata, & reſerata, in viſcerum iſtorum cavitates deponit, unde mox per ſedem amandantur. Ad hunc modum è Cruoris maſſa, una cum Tinctura Cathartica ad Inteſtina remandata, ſeroſa colluvies, aliæque ſanguinis ſuperfluitates aut corruptelæ expurgantur. Porro cum vaſa ſanguifera hac ratione depleri incipiunt, humores alii ſuperflui, aut recrementitii circa Viſcera, Præcordia, Cerebrum, aut corporis habitum prius depoſiti, in maſſam ſanguineam reſorbentur, & exinde ſtatim, perdurante adhuc efferveſcentia ejus excretoria, verſus Inteſtina correpti, qua via tunc patet, foras ejiciuntur; adeoque ad hunc modum pharmaca Cathartica in totum corpus operantur, & à partibus quibuſque remotis materiam incongruam, & excernendam educunt.

Operationis catharticæ tres gradus.

Quemadmodum igitur ſuperius, Diarrhææ humoralis, ſive Catharſeos Naturalis, tres gradus notavimus; ita in præſentiarum totidem Purgationis Medicamentoſæ Species, ſive claſſes conſtituere viſum eſt. Harum prima ſit, cum propter Inteſtinorum fibras nerveas leniter proritatas, carneæ ſupra morem ſolitum paulo crebrius, & ſtrictius contractæ, contenta quæque laxiora, celerius è parte in partem promovent, & demum blanda ἐκκρίσεις foras ejiciunt. In ſecunda Purgationis ſpecie, humores quidam alii è Poro Bilario, ductu Pancreatis, & vaſorum oſculis à pharmaco vellicatis expreſſi, una cum alvi fæcibus deturbantur. In tertia tum ductus hi vehementius proritati, humoris cujuſque generis copiam majorem, in cavitates Inteſtinorum profundunt; tum inſuper è Sanguine propter admiſſas Pharmaci particulas fuſo, & præcipitato, & per conſequens etiam è Succo Nerveo, & partibus aliis materies recrementitia ad Inteſtina per Arterias delata expurgatur.

Ex

Ex his satis constare arbitror catharsin solummodo per irritationem, fermentationem, & expulsionem, ac minime (uti vulgo fertur) per attractionem peragi; nec quidem Philosophum, aut quempiam Ἀπολόγον, & ratiocinatione utentem decet asserere, pharmaca ulla propter substantiæ similitudinem, aut virtutes nescio quas specificas, in determinatum quemvis humorem agere, eumque sincerum & peculiarem foras educere. Quod autem interdum Bilis, Pituita, Serum, aut Melancholia seorsim à reliquis secerni putatur, illud adeo fieri videtur, aut quia Medicamenta diversa ratione in viscéribus irritant, aut variis modis cum sanguine, aliisque humoribus fermentescunt, aut denique ipsis dejectionibus tincturam imponunt. Cujusque horum rationes & instantias quasdam operæ pretium erit ut exponamus.

Cathartica non per Attractionem aut electionem operantur.

Primo igitur, medicamenta juxta quod particulas magis volatiles aut fixas, lenes aut acriores, molles aut asperiores continent, intra viscerum cavitates diversimode irritant, proindeq; spasmos excretorios leviores aut fortiores, inque locis modo his, modo illis, prius, ac potius cient. Ex. gr. Rosæ, Violæ, Cassia, Manna, aliaque similia, quæ sunt partium subtilium, & valde tenuium, plerumque ventriculum minime perturbant; at Pyloro superato Duodeni tunicam nerveam exquisitius sensilem irritare incipiunt, & priusquam ulterius pergant, vim suam ferè totam illic impendunt; cumque adeo à tunicæ illius vellicatione & corrugatione Porus Bilarius succutiatur, dejectiones Biliosæ succedunt. E contra alia, uti Gummi Ammoniacum, Opopanax, Sagapenum, Turbith, & similia, quæ materia crassiore & viscosa, atque particulis obtusioribus constant, non ita promtæ sunt operationis, ut statim irritent; quin intra ventriculum soluta, indeque intestinis allapsa, in iis non statim sed aliquantum provecta, & postquam

Operationum Catharticarum differentiæ, & rationes.

1. *Quatenus diversimode in viscéribus irritant.*

tunicis eorum aliquamdiu adhæserunt, infra Porum Bilarium vellicationes suas inchoant; quare præter alvi fæces, & serosa quædam vasorum osculis expressa, mucum intestina oblinentem abradunt, & detergent, ideoque Dejectionum Pituitosarum apparentias faciunt.

2. Quatenus varie cum sanguine fermentescunt.

2. In quantum Pharmaca particulis diversi generis prædita, variis modis cum sanguine, aliisque succis fermentescunt, propterea dejectiones modo serosæ, modo biliosæ, aut alterius indolis succedunt. Etenim nonnulla, uti imprimis Aloe, ac Rhabarbarum, quia particulas materiæ velut adustæ in se continent, tales in sanguine gignunt; quin & recrementa ejus adusta in motum concitant, inque ductus choledochos uberius cogunt: cumque hac ratione Bilis copiosius aggesta, è receptaculis suis in intestina exundat, dejectiones plus Biliosæ evadunt. Novi quosdam à lacte crudo & simplici ad lib. ij. epoto purgari solitos, omnino flavum dejeciisse: cujus ratio est, quod lac ipsum in bilem facesseret; prout ex ructu amaro, & sanguinis æstu (tanquam Bile turgescente) mox concitato inferre licuit. Porro alia Cathartica, uti Jalapium, Colocynthis, Elaterium, & quædam Mercurii præparata particulis acrioribus, & non raro quasi septicis constant; quæ propterea ab intestinis susceptа, indeque sanguini transmissa, massam ejus insigniter fundunt, & in serositatem valde præcipitant; immo interdum quasi venenant, & crasin ejus corrumpunt. Dein siquidem eodem tempore, quo sanguis funditur, vellicatio in intestinis habetur, cruoris recrementa serosa, ejusque corruptelæ & liquamina, ex arteriarum osculis ibidem reseratis in viscerum istorum cavitates exspuuntur; adeoque dejectiones plurimum aquosæ inducuntur. Quod si, post cruorem à Pharmaco ita fusum, & in crasi læsum, evacuatio per sedes parum aut minus copiosa succedat, sanguis à mixtura incongrua, & corruptiva usque magis

magis depravatus, exinde aut dyscrasiam insignem acquirit, vel recrementa, & corruptelas suas in habitum corporis suffundens, pustulas, & vesicas aquosas, in cute prorumpere facit. Ita namque à Pharmacia perperam celebrata, mala sæpe ingentia sequuntur. Nec enim de nihilo est quod vulgus adeo pertimescat, siquando medicamen minus operetur, ne virulentia exinde contracta, & derelicta, postquam diu in corpore delituit, tandem aliquando affectus malignos produceret: à tali namque occasione interdum pathemata quasi Leprosa excitantur. Non ita pridem Oxoniensis cujusdam filiis duobus, cum pulvis Catharticus (ac uti videbatur Mercurialis) ab Empirico exhibitus fuerat; unus eorum spatio 48 horarum centies ad minimum, cum torminibus, & magna spirituum fatiscentia purgabatur: Interim alter ætate paulo major nullam habuit sedem, verum intra paucos dies capilli ejus decidebant, ungues nigricabant; insuper & brevi postea pustulæ aquosæ in toto corpore erumpebant, quibus continue in scabiem crustosam induratis, & subinde deciduis, statim novæ repullulabant: cujusmodi affectus, ob sanguinis crasin summe vitiatam, & quasi venenatam, nullis remediis cedens, supra biennium, antequam perfecte sanari potuit, miserum istum graviss ime exercebat. Nec tantum à Mercurialibus, sed ab aliis interdum Catharticis, è Vegetabilium familia desumtis, massa sanguinea ita depravatur, ut non nisi longo tempore restitui aut renovari possit. Adeo non immerito prorsus calumniatur Helmontius, dicens pharmaca cathartica non semper aut solummodo humores in corpore prius existentes educere, sed potentia sua corruptiva depravatos efficere.

Purgationis Elateriæ sive fortioris mala

Historia notabili ostenduntur.

3. Purgationis Electivæ error altiores adhuc radices egit, ex eo, quod liquida per alvum excreta, cum interdum colores suos à Pharmaco mutuata sint, falso creduntur,

Purgationis Electivæ error unde cepit.

creduntur, Bilioſa aut Melancholica prius exiſtentia, ſeorſim ab aliis humoribus educi. Nihil uſitatius quam à Rhabarb. Aloe, rad. Curcumæ, & quibuſdam aliis medicinalibus aſſumtis, ſicut Urinas, ita & Sedes flavedine tingi: pariter infuſio Sennæ, Cathartica etiam quibus chalybeata, aut vitriolica admiſcentur, alvi fæces quas evacuant, atredine inficiunt. Porro diverſimoda corporis conſtitutio, ac humorum craſis, diverſas excrementorum apparentias producit. Quippe cum in his vaſa Choledocha Bile turgeant, in illis ſales vitriolici tinctura Atratæ parentes in primis viis ſtabulentur, inque aliis propter malam victus rationem Seroſitates plurimæ in toto corpore aggerantur; propterea cum ejuſmodi ſedes à quocunque Pharmaco ſequerentur, ſi contigerit illos humores à Cholagogo vulgo dicto, iſtos à melanagogo, atque hos ab hydragogo purgari, tales à Medicamento elective excerni perhibentur. Quod igitur ſpectat ad delectum in Purgantibus habendum, licet decantatæ iſtæ medicaminum, ſucco huic, aut illi appropriatorum claſſes, minime arrideant; attamen non quælibet Cathartica in quibuſvis caſibus indifferenter uſurpanda cenſemus; quin vero prudentis medici judicio, ac diſcrimine ſagaci opus eſt, ut juxta patientium vires, temperamentum, viſcerum robur & tenorem, tolerantiam, conſuetudinem, & imaginationem; quinimo juxta morbi naturam, tempus, & conditionem, purgatio levior aut fortior, è calidis aut temperatis, blandis aut acrioribus, in ſubſtantia ſolida aut liquida, aut alia alterius cujuſdam generis aut formulæ inſtituatur.

Humorum præparationem ad purgatio non neceſſaria.

Antiquiores Medici, quibus etiam Neoterici plures aſtipulantur, uti Purgationem electivam, ità humorum præparationem iſti præviam, & quaſi neceſſariam ſtatuerunt: Quapropter in libris practicis quoties Pharmacia Cathartica præſcribitur, ex more ſolenni, & quadam

dam quasi pompa, præparantium cuilibet humori destinatorum series longa proponitur; quorum usus tametsi speciosus admodum, minime utilis videtur; quia tales humores revera non existunt, prout alibi clare ostendimus. At vero cum purgatio non omni tempore, nec in qualibet corporis conditione conveniat, ad eam rite peragendam, tum opportunitas, tum Apparatus quidam requiritur; atque utraque hæc, & Primas Vias, & Massam Sanguineam respiciunt.

Qualis apparatus ad Catharsin requiritur.

Quoad prius, si quando Stomachus aut phlegmatis viscosi saburra aggravatur, aut bilis turgidæ æstuatione molestatur, catharsis sæpissime aut frustra aut perperam celebratur, nisi prius contenta istæc aut Vomitorio exhibito everrantur, aut illorum aggravatio & effervescentia Digestivis emendentur.

1. *Respectu stomachi.*

Quod vero ad Sanguinem spectat, Purgatio sæpe intempestiva, quandoque item incongrua est, atque in neutro horum casu, Præparantia vulgo, sed tantum Alterantia conveniunt: Quippe non humores isti imaginarii versus Evacuationem disponendi sunt, verum ipse Sanguis vel à Statu turbido, & confuso ad Sedatum; vel à debilitate aut Dyscrasia, ad vigorem, & æquabile temperamentum reduci debet. Dum sanguis febriliter æstuans in mixtione sua perturbatur, Catharsis semper nocua deprehenditur; ideoque ab Hippocrate, & veteribus damnatur: nec minus dum massa ejus languida & debilis, ad fermentationem debitam haud assurgit, pharmacia ista interdicatur. Porro cum sanguis supra modum biliosus, aut aquosus existit, vel in Coagulationes aut Fusiones nimis inclinatur; purgantia ut plurimum, ejusmodi deliquia, aut depravationem ejus non submovent, verum sæpius adaugent. Quin potius in istis casibus remedia Alterantia indicantur, quæ nempe Salium, Sulphuris, ac Seri separationes, aut combinationes iniquas destruant, aliasque

2. *Respectu sanguinis.*

que enormitates eorum tollant: Super his medicamentis pharmaciæ catharticæ aut præviis, aut, quod sæpenumero satius est, vicem ejus supplentibus, viz. Digestivis, & Alterantibus inferius speciatim dicetur.

Cathartici facultas sive virtus duplex, irritativa & fermentativa.

Circa Medicinæ Purgantis Theoriam, haud multa amplius dicenda occurrent: nisi quod siquidem (uti è prædictis liquet) Cathartica tum Spiritus fibrarum splanchnicarum incolas, sc. hos in Sensiones molestas, proindeque alios in Contractiones excretorias irritant, tum insuper humores & sanguinem fermentant, inque varias fusiones & partium secretiones cogunt; inquirendum restat, à cujusmodi particulis sive Elementaribus, sive Secundariis, ac (ut ita loquar) Qualitativis, utraque ista virtus tum Irritativa, tum Fermentativa dependeat. Super his in Genere advertimus, quod postea instantiis confirmabitur, vim Irritativam in visceribus exeri solitam, & cujus instinctu Spasmi Cathartici accientur, nequaquam è Medicamenti principiis, aut particulis Spirituosis, Aquosis aut Terrestribus procedere, nedum à Salinis aut Sulphureis unquam solitariis, sed ab iisdem semper combinatis, cumque aliis interdum adjunctis exoriri. Quamvis enim Sal, & Sulphur præcipua Irritationis Catharticæ instrumenta sunt, neutrum tamen ex iis simplex visceribus adeo infestum esse solet, ut fibras motrices in spasmos excretorios concitet; illa simul conjuncta, se mutuo exaltant & in aculeos adigunt; quinimo crasin corpori nostro inimicam, & prorsus indomabilem acquirunt. Tinctura Antimonii, item Cerussa ejus stomacho nullam molestiam inferunt, sed potius grata, & Cardiaca existunt. Attamen Crocus metallorum, Stibium, Butyrum Antimonii, aliaque ex Sulphure, & Sale conjugatis præparata, in Emetica aut Cathartica maxime Elateria evadunt. Pariter alibi advertimus particulas Sulphureas & Salinas ab invicem separatas, & soli-

A Cujusmodi particulis elementaribus utraque dependeat.

Irritativa non procedit à spiritu, aqua, aut terra.

Nec à Sale aut Sulphure solitariis,

Sed ab his simul combinatis.

tarias,

tarias, & odoris, & saporis satis grati existere, eas vero intime commistas, mox fœtorem, & ranciditatem contrahere.

Quod vero ad Fermentationem Catharticam spectat, non ita plane constat utrum eædem prorsus particulæ, quæ spiritus in Spasmos excretorios irritant, etiam sanguinem fundunt, inque partes secedere faciunt, proinde ut recrementa ejus ex Arteriarum osculis in cavitates viscerum exspuant. Profecto sanguis, quemadmodum & lac, fere tantum ab Acidis fundi, inque serositates præcipitari solet; prout infra per experimenta, & rationes fuse declarabitur. Sales Alchali, Fixus & Volatilis, immo & Nitrosus, sanguinis mixtionem minime dissolvunt, quin potius integram servant, & solutam restituunt; pariter & spiritus vini, aliaque purissime sulphurea: at vero tantum abest Acida catharsin promovere, ut à nihilo magis pharmacorum vis purgans infringatur, aut penitus tollatur.

Virtus fermentativa à cujusmodi particulis pendeat.

Itaque de purgantibus ut examine per sensum facto judicium feramus, verisimillimum videtur, ea (siquidem sapore plerumque acri, & nonnihil pungitivo prædita sint) una cum Sulphure, Sale quodam volatili, & acri, (qui in fortioribus quodammodo septicus est) imbui; atque tales eorum particulas Sulphureo-salinas non Acidorum, aliorumve Salium Præcipitatoriorum ritu cruorem fundere, quatenus ejus partes quasdam magis intime & amice dum amplexantur, ab aliis consociis diripiunt, & sibimet devinciunt; verum è contra particulæ catharticæ toti massæ sanguineæ, cunctisque ejus particulis incongruæ, simulque immiscibiles, & indomabiles cum sint, confusione sua eas omnes exagitant, inque effervescentiam expurgativam concitant; quæ adscito mox cordis pulsu citatiori, non prius sedatur, quam corpuscula quæque heterogenea foras eliminentur, expulsis una serosi Humoris quo miscentur portione

Medicamenti vis cathartica à sulphure cum sale volatili & quodammodo septica.

portione quadam, aliisque interdum sanguinis recrementis.

Massa Sanguinea Cathartici fortioris particulis infecta simili ritu effervescit, quemadmodum vina generosa ab heterogeneis dolio injectis, propter incongrui istius exclusionem de novo fermentescere perhibentur, adeoque interdum intra cadum ebullire persistunt, donec aut vas disrumpitur, aut crasis illorum penitus vitiatur. Hoc autem non ita frequenter liquori sanguineo contingit; quoniam ex Arteriis passim ubique, & præsertim paulo apertius in cavitates intestinorum dehiscentibus, tum incongruæ cathartici particulæ, tum aliæ cruoris ab iis vitiatæ, & secretæ facile ejiciuntur. Quamquam, & purgantia interdum vehementiora sanguinis temperamentum valde pervertunt, & quasi venenant. Enimvero istorum nonnulla plane septica, & corruptiva pari modo per diarrhæam operantur, ac Cantharides per diuresin; nempe laticem sanguineum ex parte liquant ac corrumpunt, dein liquamina ejus cum medicamenti particulis rejectis præ acrimonia sua partes quas pertranseunt plurimum irritant, & sæpe corrodunt. Quapropter, quibus sanitas aut longævitas curæ sunt, Empiricos, pharmacia fere tantum Mercuriali aut Elateria utentes, cane pejus & angue devitent.

Cathartica fortiora per sedem, quemadmodum cantharides per orinam, operantur.

SECT. III.

Sect. III. Cap. II.

Catharticorum Species, Formulæ, & compoſitionum quarundam Ætiologiæ.

Cathartica vix ulla è mineralibus.

CAtharticorum claſſi Mineralia haud multum contribuunt; etſi vomitoria, & diaphoretica magis celebria ex eo potiſſimum penu ſumantur: verum purgantia, cum mediæ virtutis, & diverſæ operationis ſint, ex impuris iſtis, & durioribus concretis formari nequeunt. Nam ſi vis Elateria, ut ut correctiſſima, velut aculeus aliquatenus in mixto relinquatur, quicquid irritationis in ventriculo exinde procedit, vomitionem inducet; ſin iſta penitus eximatur, nulla excretio in viſceribus ciebitur, ſed propter ſalis Alchali reliquias quaſdam, vis omnis in Diaphoreſin cedet. Enimvero pharmaca Emetica ejuſmodi videntur eſſe, quæ cum nullo modo in ventriculo ſubigi, & domari poſſint, atque particulis acrioribus ceu velut aculeatis, nempe Sulphureo-ſalinis prædita ſint, fibras ſtomachicas, quo illinc via breviſſima, ſc. per vomitum è veſtigio exterminentur, in ſpaſmos violenter excretorios cient: è contra Diaphoretica quamvis ſubigi, & domari nequeant, ſiquidem vero ſtimulis ſive aculeis ademtis, particulæ eorum in minutias velut globulares & acierum expertes confringantur, ſtomachum minime irritant, in maſſam vero ſanguineam tranſeuntes, eam utpote immiſcibiles & indomitæ fermentant, inque effervescentiam univerſalem, qua una cum ſeroſo latice, aliiſque cruoris recrementis evaporent, concitant. Purgantia autem, particulis incongruis, ſed hebetioribus, & debilioribus prædita, fibras ſtomachicas nec ſtatim, nec vehementer irritant; attamen poſtquam has paulo altius ſubierint, primo ſenſionem moleſtam cient, dein, ut, quod moleſtum eſt, ſine perturbatione magna foras ejiciant,

Ex eo penu, Emetica, & Diaphoretica præcipua ſumuntur.

Diſcriminis iſtius ratio inquiritur.

motus excretorios ſolitos, & ordinarios, ſc. per ductus inteſtinales augeri, & multiplicari faciunt.

E mineralibus purgantia quædam minus proprie ita dicta.

At vero è mineralibus nonnulla, uti Mercurius dulcis, lapis Lazulus, Armenus, & quædam alia, tametſi improprie catharticis accenſeantur, ſunt enim operationis minus fidæ aut certæ, proinde ut rarius per ſe in finem iſtum uſurpentur; cum aliis vero purgantibus non ſine fructu exhibentur.

E vegetabilibus cathartica quamplurima & varii generis.

Ad vegetabilia autem deſcendentes, campum hic latum & catharticis conſitiſſimum ingredimur: quæ cum multiplicia fuerint, variis modis recenſeri, & diſtribui ſolent; ſc. in mitiora, mediocria, & vehementia; item in cholagoga, melanagoga, phlegmagoga, & hydrogoga: porro in ὀλιγοπρώϊμα, minorativa, & eradicativa. Non eſt ut ſingulis hiſce tribubus inſiſtamus, verum ad tria tantum genera totam ſupellectilem Catharticam reducemus; ſc. primo in loco habeantur, quæ in viſceribus irritationem non niſi leviorem, inque ſanguine & humoribus fermentationem tantummodo mitem præſtant: cujus generis ſunt Violæ, Caſſia, Tamarindi, Roſa, Rhabarbarum, Senna, Myrobalani, Epithymum, Carthamus, Agaricus, Aloe, & ſimilia. Secundo, quæ tum in viſceribus vellicationem, tum in humoribus efferveſcentiam paulo fortius cient; proinde ut in his perturbationes magnæ, & interdum febriles; inque illis ſpaſmi cum torminibus, etſi non immanes, excitentur: in quo cenſu ponuntur, Scammonium, Turbith, Hermodactyli, Mechoaca, Jalapium, Ebulus, Sambucus, Opopanax, Sagapenum. Ultimo conſtituuntur, quæ ventriculum & inteſtina atrociter vellicant, & lancinant, quinimo ſanguinem alioſque humores vi quadam ſeptica plurimum exagitant, fundunt, inque mixtione ſolvunt: talia ſunt Helleborus, Elaterium, Soldanella, Euphorbium, Eſula, Colocynthis, &c.

Purgantium recenſio.

Vegetabilia non, uti mineralia, ad compages ſuas reſerandas, longâ præparatione ſemper opus habent: hæc enim ſæpius, dum mixtio integra eſt, (ſecus ac de illis annotavimus) fortius operantur. Nam quorum virtus in ſyſtaſi ſubtili, & fugaci conſiſtit, haud magna ἐγχειρήσει & apparatu chymico in Extracta, Magiſteria, aut quintas Eſſentias reduci debent: quin plurima illorum, uti Rhabarbarum, Manna, Caſſia, Senna, Myrobalani, &c. in pilulas aut pulveres redacta, aut liquore idoneo infuſa, aut decocta, & melius, & facilius operantur; quæ, ſi nimio artificio vexentur, vim purgatricem aut penitus amittunt, aut pigrè eam, & cum moleſtia exercent. Uſitatum eſt ad eliciendas vegetabilium tincturas, liquorem, cui infundantur, Tartari vel Abſynthii ſalibus imprægnare; ita namque ſaturatum colorem cito adipiſcitur. Etſi morem hunc non improbo, quatenus ſales herbarum fixi cum ſuccis acidis ventriculi & inteſtinorum effervescunt; attamen dolum in eo latentem detegere licet: quippe tincturam iſtam ſaturatam ſales non eliciunt, ſed apparere faciunt. Nam Rhabarbari, Sennæ, aut alius vegetabilis infuſioni jam factæ, & colatæ, ſi ſalem Tartari addideris, illico tinctura, ſive color ejus multo ſaturatior evadet: cujus ratio eſt, quod particulæ ſalino-fixæ obtuſæ admodum liquoris poros inferciunt, proinde ut lucis radii inter tranſeundum plurimum refringantur; quapropter tinctura quævis, ob ſalem Tartari ſaturatior facta, ab infuſo ſpiritu Vitrioli, cujus particulæ ſunt aculeatæ, ſine materiæ cujuſvis præcipitatione, mox clarior & tenuior evadet.

Cathartica vegetabilia præparatione chymica non multum egent.

Quædam ex iis per extractionem meliorantur.

Sal Tartari ad tincturæ purgantis extractionem quid confert.

At vero Catharticorum vegetabilium nonnulla etiam præparatione chymica emendantur: nam, è quibus Sale ac Sulphure refertis, particulæ activæ & benignæ à reliquis hebetioribus & malignis ſecerni, inque extracta reſinoſa, aut alius generis compendioſa redigi poſſint;

Apparatus chymicus pro extractis reſinoſis & ſalinis perquam utilis.

poſſint; certe bono cum fructu horum Analyſis, & nova ſyntheſis inſtituatur. Quamobrem, pro Catharticis quibuſdam rite præparandis, cum ſpiritu vini partem ſulphuream & aliquotam ſalinam extrahimus; uti in magiſteriis reſinoſis Jalapiæ, Scammonii, Mechoacæ, &c. Propter alia, menſtruis ſalinis, ſc. Aceto deſtillato, aut Aquis cum ſpiritu Vitrioli, vel ſale Tartari exacuatis, utimur: idque ſub duplici reſpectu; nimirum, vel ut particulis activis à materia terreſtri ſeparatis, pharmacum in minore mole, & forma elegantiore componatur; vel ut mixti qualitates efferæ quæque, aut virulentæ, eximi, aut domari poſſint.

Purgantium formulæ præcipuæ notantur.

Infiniti res operis ac tædii eſſet, Cathartica hic omnia ſimplicia, eorumque Præparationes, Diſpenſationes, & Doſes ſingulatim recenſere: Quod ad propoſitum noſtrum ſatis eſt, cum medicamentorum purgantium compoſitiones præcipuæ ſunt Potiones, Pulveres, Boli, Electuaria, Morſuli ſive Tabulæ, atque Cerviſiæ, aut Vina Medicata; ſingulorum ex his, Formulas quaſdam ſelectiores, eaſque triplicis generis, juxta quod pharmaci operatio, lenis, mediocris, aut fortis eſſe debet, ſubjiciemus; quibus addentur quarto purgantium facile parabilium Recepta pro pauperibus.

Potiones lenes,

1. Potiones lenes. ℞ *Rhabarb. inciſi* ʒiij. *Sant. Citr.* ʒſſ. *ſalis tartari* ℈j. *infunde frigide per noctem in aq. Cichorei, & vini albi* ʒii ſſ. *colaturæ claræ* ʒiij. *adde ſyrupi Cichorei cum Rhabar.* ʒß. *aq. Cinnam.* ʒij. *f. potio.*

Mediocres,

2. Mediocres. ℞ *Sennæ opt.* ʒiij. *Rhabar. Agarici trochis. ana* ʒiſſ. *Sant. Citr.* ℈ij. *ſalis Tartari* ʒſſ. *Sem. Coriand.* ʒj. *infund. clauſe, & calide in vini albi & aq. font. ana* ʒiij. *per noctem. colaturæ* ʒiiij. *adde ſyrupi de pomis purg.* ʒj. *aq. Mirab.* ʒij. *f. potio. Vel* ℞ *decoct. Sen. Gereon* ʒiiij. *ſyrupi Roſarum ſolut.* ʒj. *cremoris Tartari* ʒſſ. *Aq. Cinnam.* ʒij. *f. potio.*

℞ *Sennæ opt. Caſſiæ fiſt. Tamarind. ana* ʒſſ. *ſem. Coriand.* ʒij. *coq. in aq. font ana* ℥x. *ad tertiæ part. conſumt. colaturæ clarif. cum albumine ovi addendo ſyr. de pomis* ʒj. *f. potio.*

3. Fortes. ℞ *Decocti Sen. Gereonis (cum additione fibrar. Hellebori nigri, & Agarici ana* ʒiſſ.) ℥vj. *Syrupi roſar. ſolut. vel flor. Perſicor.* ʒj. *Aq. Mirab.* ʒij. *vel* Fortes,

℞ *Sen. opt.* ʒſſ. *fibr. Helleb. nigr. Turbith, ana* ʒij. *Sant. Citr.* ʒj. *ſem. Coriand.* ʒiſſ. *ſalis Tartari* ʒſſ. *f. infuſio clauſa, & calida in vini albi* ℥viij. *per noctem; colaturæ claræ* ℥v. *adde electuarii è ſucco roſar.* ʒiij. *ſyr. è ſpina Cathartica* ʒvj. *Aq. Cinnam.* ʒij. *f. potio.*

4. Potiones facile parabiles pro pauperibus. ℞ *Lini Cathartici* Mj. *Sem. fœniculi dulcis* ʒij. *coquantur in aq. font. q. ſ. ad* ℥vj. *addendo vini albi* ℥ij. *f. potio. Eodem modo paretur hauſtus cathartic. è flor. roſar. Damaſcen. item ex foliis Mali Perſici, nec non ex radicibus Eupatorii Avicennæ.* Facile parabiles.

II Pilulæ. primo operationis facilioris. ℞ *pil. ſtomach. cum Gum.* ʒj. *ad* ʒß. *Tartari vitriolat. gr. ij. balſomi Peru. q. ſ. f. pil. iij. vel iiij. Eodem modo parentur ex maſſa pil. Ruffii, Maſtichin. de Succino, item extracti noſt. ſolut. cujus deſcriptio habeatur in tractatu de ſcorbuto.* 2. Pilulæ lenes,

2. Mediocres. ℞ *pil. ſtom. cum Gum.* ʒſſ. *reſinæ Jalap. gr. iiij. ad x. Tartari vitriolat. gr. vj. Ammoniaci ſolut. q. ſ. f. pil. iiij. Eodem modo parentur ex maſſa pil. de ſuccino. Tart. Quercetan. Item loco reſin. Jalap. ſubdatur ſcammonii ſulph. gr. vj. ad xij. vel reſin. Scam. gr. viij. ad xiv. Vel* ℞ *pil. ſtom. cum Gum. ana* ʒj. *reſin. Jalap. gr. vj. ad xij. balſom. Peru q. ſ. f. pil. iiij.* Mediocres,

3. Fortiores, ℞ *pil. Rudii* ʒſſ. *reſin. Jalap. gr. viij. ad xij. balſam. Peru q. ſ. f. pil. iiij. ſumend. cum regimine.* Fortiores,

mine. Simili ritu parentur ex maſſa pil. coch. de ſagapeno.
℞ *pil. ex duobus ℈j. ad ʒſſ. Calamelanos ℈j. f. pil. iiij. ſumend. cum regimine.*

Facile parabiles. 4. Facile parabiles & pretii minoris. ℞ *Pul. Jalapii ſelect. ʒij. Diagridii. ʒj. Caryophyll. Zinzib. ana ℈j. Ammoniac. ſolut. q. ſ. f. maſſa, doſis ʒſſ.*
℞ *pil. Cochiar. ʒſſ. ad ℈ij. f. pil. iiij.*

III. *Pulveres mitiores,* III. Pulveres. Primò Mitiores. ℞ *Rhabarb. pul. ʒſſ. ſalis abſynt. ℈ſſ. caryophyll. gr. ij. f. pul. detur in cochl. j. aq. Cinnam. tenuioris, vel in hauſtu brodii.*
℞ *Pul. Sen. compoſ. majoris ʒſſ. ad ʒj. detur in hauſtu liquoris poſſet.*
℞ *Pul. folior. ſen. ℈j. Calamel. gr. xvii. Sant. citr. ℈ſſ. f. pul. detur in cochl. panatellæ.*

Mediocres, 2. Mediocres. ℞ *pul. Diaſen. ʒj. Cremoris Tart. ℈j. f. pul. detur in hauſtu brodii.*
℞ *Reſin. Jalap. gr. x. Calamel. ℈j. Caryophyll. gr. vj. f. pul. ſimiliter ſumend.*
℞ *Specier. Diaturbith cum Rhabarb. ʒſſ. ad ʒj. Cremoris Tart. ℈j. ad ʒſſ.*

3. *Fortiores.* 3. Fortiores. ℞ *Turbith, Hermodact. ana ʒiij. Diagrid. ʒj. Zinzib. ℈j. f. pul. Doſis ʒſſ. ad ʒj.*
℞ *pul. Cornachini ʒj. Eodem modo detur pul. Hermodactyl. compoſ. item pulv. hydraticus Riverii.*

Facile parabiles. 4. Viles, & facile parabiles. ℞ *Pul. rad. Jalap. ſelect. ʒj. Zinzib. ℈j. detur in hauſtu vini albi. Pariter pul. radicum Mechoacæ, item folior. Sen. ad ʒj. in quolibet liquore ſumantur.*

IV. *Boli & Electuaria.* IV. Boli & Electuaria. Primo quæ mitius operantur.
℞ *Electuar. Lenitivi ℥ſſ. Crem. Tart. ʒſſ. ſyrup. roſar. q. ſ. f. Bolus.* ℞ *Caſſiæ recent. ʒſſ. pul. Rhabar. ʒſſ. Crem. Tart. ℈j. ſyrup. roſar. q. ſ. f. Bolus.*

Mediocres. 2. Mediocriter. ℞ *Elect. lenit. ʒſſ. Crem. Tart. ʒſſ. reſin. Jalap. gr. vj. ſyrup. roſar. q. ſ. f. Bolus.*
℞ *Electuarii Diaphœnici ʒſſ. pul. Hermodactyl. com-*

compoſit. ʒſſ. ſyrup. Sambuc. q. ſ. f. Bolus.

3. Fortiter. ℞ *Elect. è ſucco Roſar. ʒſſ. reſin. Jalap. gr. x. Crem. Tart. ʒß. ſyr. Sambu. q. ſ. f. Bolus.* *Fortiores,*

Electuaria componuntur ex iiſdem in majore quantitate compoſitis, addendo conſer. roſar. damaſc. vel florum Perſicorum, doſis q. nucis caſtaneæ ſumend. mane primo quotidie, vel bis aut ter in ſeptimana.

4. Boli & Electuaria facile parabilia. ℞ *Pul. rad. Jalap. ʒj. Mechoacæ ʒſſ. Zinziberis ʒij. Caryophyll. ʒj. Crem. Tart. ʒiij. ſalis abſynt. ʒj. ſacchari ʒij. ſyrup. roſar. ſolut. q. ſ. f. Elect. doſis q. nucis juglandis.* *Facile parabiles.*

Confectio ſolutiva, & paßulæ Laxantes, Diaprunum Sylvii, Praxeos medicæ pag. 30.

V. Morſuli ſive Tabulæ, operationis mediocris. ℞ *Pul. Mechoacæ, Turbith gummoſi, ana ʒß. Scam. ſulphurati ʒij. reſin. Jalap. ʒj. Sant. citr. ʒj. Crem. Tart. ʒij. conſer. violaceæ ʒj. ſacchari in aq. roſ. ſolut. & ad Tabulat. coct. lib. j. ſ. a. f. Tabulæ pond. ʒj. doſis j. vel ij. Tabulæ purg. Sylvii praxeos medicæ pag.* 28. V. *Morſuli ſive Tabulæ.*

VI. Vina & Cerviſiæ medicatæ, ſive purgantes mediocres. ℞ *Folior. Sen. ʒiſſ. Turbith, Mechoacæ, ana ʒvj. fibr. Helleb. nigr. ʒiij. Cubeb. rad. Galang. Cinnam. acuti, ana ʒij. ponantur in vitro capaci cum vini Rhenani lib. iiij. ſalis Tart. ʒiſſ. ſtent frigide & clauſe per 6 dies, adde ſacch. candi ʒiij. & trajice per manicam Hippo. doſis ʒiij. vel iiij.* VI. *Vina & Cerviſiæ medicatæ.*

℞ *Folior. ſen. ʒiij. rad. polypod. qu. Lapathi acuti præpar. ana ʒij. Turbith, Mechoacæ, ana ʒiſſ. Epithymi, Sant. citr. ana ʒj. ſem. Coriand. ʒiſſ. inciſ. & contuſ. paretur ſ. art. ſacculus pro iiij. congiis Cerviſiæ. Doſis ʒxij. ad lib. j. omni mane quotidie, vel bis aut ter in ſeptimana.*

Præpa-

Præparationum quarundam chymicarum Ætiologiæ.

Mercurius dulcis.

Mercurius dulcis.

℞ *Mercurii ſublimat. corroſivi ℥vj. Argenti vivi optime purgati ℥iiij ſſ. ſimul terant. in mortario vitreo ad perfectam mixtionem, dein ſublimentur in furno Arenæ igne gradatim ad ſummum aucto, per horas xii. repetatur ſublimatio ſemel, iterumque, addendo Mercurium, qui inter ſublimandum crudus evaſit: demum materies perfecte ſublimata, pura, & albicans, recrementis rejectis colligatur, & uſui ſervetur. Doſis gr. xv. ad xxx. per ſe, vel cum catharticis adjectis, quæ Mercurium ſine periculo ſalivationis per ſedem cito perducant.*

Mercurius ſublimatus corroſivus.

Mercurius ſublimatus corroſivus, ex quo dulcis efficitur.

℞ *Vitrioli calcinati lib. j. ſalis Marini calcinat. nitri opt. ana lib. ſſ. Mercurii purgati lib. j. terantur in mortario vitreo, aut ligneo ad perfectam mixtionem, addendo parum Aq. fortis, aut ſp. aceti. ſublimentur in furno Arenæ, igne per gradus ad ſummum aucto; repetatur labor, ſi opus fuerit, ut materies ad latera vaſis ſublimata colorem niveum acquirat. Hoc opus multo facilius procedet ſi argentum vivum diſſolvatur in aq. forti ex prædictis mineralibus deſtillata, dein materies, humiditate abſtractâ, ſublimetur igne intenſo.*

Utriuſque Ætiologia.

Quod vero ad medicamenti prædicti Ætiologiam ſpectat, imprimis de ſublimato corroſivo ſatis obvium eſt, Mercurium à ſalibus (ſive in ipſis mineralibus, ſive in aqua forti illi ſcateant) diſſolvi; cumque ipſis velut coagulatum, vi ignis in ſublime ferri: Porro ab iiſdem ſalibus, ſalinas Mercurii particulas congelantibus,

tibus, cæteraſque intra poros ſuos occulentibus, colorem velut niveum produci; ſimulque ob eorundem ſalium ſuperficieculas ſummè aculeatas, vim corroſivam ſubnaſci. Dein quod ſublimatione poſt argentum vivum in æquali ferè quantitate adjectum & incorporatum repetita, acredo iſta tollatur; ratio eſt quod aculei ſalini à particulis mercurialibus copia auctis, & iiſdem ubique accreſcentibus adeo obtunduntur, & refringuntur, ut fibras ſenſiles minimè uti prius fodicent, aut lancinent. Inſuper hujus ſublimati in mortario triti pulvis ob Mercurii quodammodo emergentis copiam flaveſcit. Quod autem Præcipitatum commune, in quo particulæ mercuriales ſalinis congelatis præpollent, ſummè corroſivum exiſtit, ratio eſt, quoniam ignis corpuſcula particulas quaſque minerales exacuant, in quantum mulcimina quæque abigunt, iiſque ipſis ſummè pungentibus accreſcunt.

2. Reſina Jalapii. *Reſina Jalapii.*

℞ *Rad. Jalap. ponderoſ. nigr. & ſplend. craſſiuſcule contuſ. lib.* j. *ſp. vini lib. iij. digerantur clauſe & calide per duos vel tres dies, dein ſpiritus tinctus in cucurbitam vitream effuſus ad quartæ partis remanentiam avocetur, cui cum aq. frigida inſtillatur, Reſina ad vaſis fundum præcipitabitur, quæ à ſordibus abluta, & exſiccata ſervetur ad uſum. Pul. ejus doſis gr. vi. ad xij. vel xiv.*

In hac præparatione, ſp. vini extrahit ſulphureas iſtius concreti particulas, eoque facilius, in quantum hæ prius ex ſe ſeparatæ & ſimul collectæ in mixto fuerunt; prout ex venis reſinoſis, & ſplendentibus colligere datur. Dum pars ſulphurea extrahitur, aliquota etiam ſalina conjuncta videtur; quamobrem reſina hæc *Præparationis Ætiologia.*

graveolens & ſapore acris fortiter purgat, & facile inflammabilis exiſtit. Hoc in minore quantitate & fortius, quàm ipſumet mixtum integrum, operatur; in quantum particulæ omnes activæ, hebetioribus amotis ſimul concreſcunt.

Reſina Scammonii.

3. Reſina Scammonii.

Hæc ſimili ritu ac reſin. Jalap. paratur; verum in iſto medicamine in quantum particulæ ſalinæ inter diſſolvendum complures evadunt, nec in reſina cum Sulphureis ſimul omnes colliguntur, operatio ejus mitior & debilior eſt quam totius mixti. Quamvis enim Sulphuris copia ingens Scammonio inſit, à particulis tamen ſalinis operatio ejus plurimum dependet: quapropter dum pulvis ejus à ſulphure accenſo fumigatur, vis purgans multum infringitur; quatenus ſales acidi cum fumo emiſſi concreti iſtius particulas aliuſmodi ſalinas, ſubigunt aut figunt. Eodem apparatu uti ex Jalapio, & Scammonio, ex Turbith, & Mechoacâ extracta reſinoſa conficiuntur.

Extractum Hellebori nigri.

4. Extractum Hellebori nigri.

℞ *Fibrar. Hellebori nigri lib. ſſ. contund. groſſo modo in mortario lapideo, irrorando cum ſp. ſalis opt. ℥iij. dein Matracio inditis affunde ſp. vini tenuioris cum ſale Tartari ad flavedinem impregnati lib. iij. addendo ligni Aloes & Caryophyllor. contuſ. ana ℥ij. digerantur clauſe, & calide in arena per dies tres vel quatuor; liquor totus filtretur, & leni Balnei calore avocetur ad conſiſtentiam extracti. Doſis ℈j. ad ʒj.*

Pharmacum hoc, quatenus particulæ activæ & benignæ à reliquis tum hebetioribus, tum virulentis ſecretæ,

cretæ, ac inſuper à menſtrui ſalibus magis fixatæ, & ſubactæ per ſe in maſſam rediguntur, in minori copia, & mitius quam radicum pulvis operatur; porro ob ſales adjunctos, qui cum viſcerum, & humorum corporis noſtri ſalibus efferveſcunt, efficacius exiſtit.

Hæc de medicamentis, quæ ventriculo ingeſta operationes ſuas ferè tantum viis maxime apertis, & quaſi regiis, nempe ſurſum aut deorſum, per Oeſophagum in os, aut per inteſtina verſus Anum dirigunt. Reſtant alia multiplicia, qnæ, utrumque quò illa tendunt tramitem deſtinantia, actiones ſuas in ſanguinem, & ſyſtema nervoſum cum vario reſpectu ad Cor, Cerebrum, Renes, aliaque viſcera, aut totius corporis habitum exerunt. De quibus demum methodice dicemus, poſtquam de Hypercatharſeos remedio, & ſpeciatim Dyſenteria Londinenſi nonnulla ſubjecerimus.

Sectio III. Cap. III.

De Hypercatharseos remedio, sive de Medicamentis purgationem nimiam, aut Diarrhæam sistentibus. Item de Dysenteria Londinensi, in cujus Theoriam, & Therapiam inquiritur.

CIrca Purgationem haud minus quam Vomitionem rite ordinandam, frenis æque ac calcaribus opus est. Quemadmodum enim medicamenta Cathartica ad alvum lubricandam, aut copiosius dejiciendam necessarii interdum sunt usus, ita, si Evacuatio istæc immoderata, aut non facile tolerabilis fuerit, remedia opposita seu Diarrhææ aut affectus Dysenterici Antidota indicantur. Quo ritu, & quibus afficiendi modis, Purgantia operationes suas perficiunt, item ob quas præterea causas, & occasiones Catharses spontaneæ frequenter eveniunt, in superioribus ostensum est. Præsentis negotii erit in quibusque his casibus, nempe tum in Hypercatharsi Medicamentosa, tum in Diarrhæa, & pathematis Dysentericis, Medendi rationes una cum selectis remediorum formulis proponere.

Hypercatharseos medicamentosæ ratio.

Medicamentum Purgans aut qualitate, aut quantitate improportionatum, fortius, & diutius operatur, & quatenus fibras nerveas nimium irritando, spiritus animales in excandescentias non facile sedandas adigit, & quatenus sanguinem, & humores fundit, & quasi liquat; proinde ut liquamina eorum in viscerum cavitates depositа irritationes excretorias adhuc majores faciant.

Methodus Therapeutica, Hypercatharseos tum præcautionem, tum curationem respicit. Quoad prius ante pharma-

pharmaciam in operatione ejus, & post eam, consideratione, & cautela opus est. Primo namque imprimis perpendere oportet, tum corporis purgandi constitutionem, robur, & consuetudinem; tum medicamenti exhibendi naturam, dosin, operandi modum, & effectus ordinarios; dein, symbolis collatis, agentis virtutem juxta patientis tolerantiam proportionare. Secundo dum Pharmacum operatur, coctionis viscera, sanguis, & spiritus animales à quavis alia perturbatione immunia serventur. Quare hoc tempore nec alimenta crassa, viscosa, aut copiosa, quæ ventriculum molestant, ingerantur; frigoris externi occursus, quo pori corporis constipentur, sedulo vitetur; denique animus placidus usque ac serenus curis & studiis severioribus vacet. Tertio Pharmaci operatione finita, & spirituum animalium excandescentiam sedari, atque sanguinis, & humorum effervescentiam compesci oportet; in quos fines medicamentum Anodynum, aut blande hypnoticum exhibeatur, juxta formulas sequentes.

Ejus præcautio.
1. *Ante pharmaciam.*
2. *In operatione ejus.*
3. *Post eam.*

℞ *Aq. florum Paralyseos* ℥ij. *Cinnamomi hordeat. syrup. de Moeconio ana* ℥ss. *margarit.* ℈ss. *f. haust. hora somni sumendus. Vel* ℞ *conser. Ros. rub. Vitriolat.* ℈ij. *Diascordii* ʒss. *Margarit.* ℈ss. *Diacod. q. s. f. Bolus, sumatur hora somni.*

Quod si omissa aut non obstante hujusmodi cautione medicamento purganti Hupercatharsis supervenerit, illico Patiens, lecto calenti impositus, methodo sequenti tractetur. Imprimis ventriculi, & totius epigastrii regioni aut Emplastrum ex Theriaca, aut fotus è decocto Absynthii Menthæ, cum Aromatis in vino rubro, cum stuphis laneis calidissime intinctis, & expressis adhibeatur: ore protinus assumatur aut Bolus è

Hypercatharseos Curatio.

Theriaca

Theriaca Andromachi, vel solutio ejus in aq. cinnamomi facta. Porro vinum ustum, & aq. menthæ dilutum cochleatim crebra vice propinetur. Si alvi tormina infestent, Enema ex lacte tepido, cum Theriaca dissoluta injiciatur; interim membris exterioribus frictiones calidæ, ac interdum ligaturæ, quibus sanguis extra devocetur, & à nimia colliquatione inque viscerum cavitates effusione detineatur, admoveri debent: dein vespere, si vires constent, & pulsus satis robustus sit, aut Diacodii, aut Laudani liquidi dosis cum vehiculo idoneo sumatur.

Quid in Diarrhœis Symtomaticis agendum.

Quod spectat ad Alias Purgationis nimiæ species, quæ, sine Cathartico exhibito, propter varias causas, & occasiones exoriri solitæ, medicinam postulant; dico pleraspue illarum mere symtomaticas, ab aliis affectibus pendere, earumque Therapiam eandem prorsus esse, ac pathematum istorum, quorum soboles existunt. Ita siquidem in Scorbuto ac Phthisi, usitatum est laborantes crebro ventris fluxu molestari, Methodus medendi minime symtoma hoc, sed ægritudinis primariæ causam summovendam respicit. Attamen præterea, Alvi fluor (qui aut Diarrhæa, aut Dysenteria appellari solet) interdum per se morbus videtur; & quidem in hac urbe Londinensi, cum hujusmodi Affectus, fere quotannis regnare solitus, vulgo Endemius habeatur, opportunum erit hic loci, in Naturam ejus, causas, & Therapiam paulo altius inquirere.

Dysenteria Londinensis.

Quamvis Dysenteriæ vocabulum, communi acceptione Alvi fluxum cruentum, sicut Diarrhæa humoralem denotet; attamen salva Etymologia, libet nomen istud morbo huic Londinensi, etiam quando minime sanguinolentus est, applicare. Etenim sæpe, & jamdudum observavi, fluxus istius, qui ferè quotannis hic circa Autumnum increbescere solitus, vulgo ventris tormina (sive nostro Idiomate) *Griping*

ing of the Guts) appellatur, duas, & longe diversas esse Species; in una sedes Aquosæ & quasi limpidæ cum subita virium prostratione, in altera cruentæ attamen tolerabiles existunt; dejectiones interim bilioſæ, aut phlegmaticæ (dum alteruter morbus grassatur) rarius eveniunt, & morbum non ita mali moris esse denotant. Quo utrique isti morbi Dysenterici, quoad rationes formales, causas, & ab invicem differentias, clare innotescant, ex re fore videtur utriusque Typos, quibusdam annis quando endemii fuerunt, à me observatos, & tunc graphice descriptos, hic subjicere.

Duæ Species ejus. Viz. Aquosa & Cruentæ.

Anno 1670. circa Æquinoctium Autumnale quamplurimi Dysenteria incruenta, verum atroci admodum, & valde periculosa laborabant. Affectus, & subito, & frequenter absque manifesta occasione invadens, laborantes cum vomitu immani & sedibus crebris, & aquosis cito in maximam debilitatem inque spirituum horrenda deliquia, & virium omnium prostrationes redigebat. Novi plures pridie satis sanos, & valde robustos intra 12. horas morbi hujus Tyrannidi adeo miserrime dejectos, ut cum pulsu debili, & exili, sudore frigido, atque respiratione anhela, & elata, jamjam moribundi viderentur: & quidem non pauci, quibus remedia idonea aut medendi opportunitas defuerunt, ab eo cito interibant. Ægritudo hæc per mensem integrum desæviens circa Idus Octobris decrescere cœpit, & ante calendas Novembris fere in totum evanuit. Pauci eo tempore sedes cruentas, & non multi bilioſas, plurimi vero & vomitus & alvi dejectiones aquosas & fere limpidas, & copioſas, habuerunt. Dumque intra hanc Urbem Dysenteria ista populàris adeo immaniter grassata est, ruri aut saltem ultra tria milliaria fere nullus decubuit. Porro hic loci quamvis plurimi ægrotabant, morbus haud per contagium propagari, sed tantum prædispositos afficere videbatur. Nam in eadem

Priori Descriptio.

dem familia cum affectis converſati, haud magis quam eorum contubernia vitantes, corripiebantur.

Curatio ejus. Pro curatione hujus morbi, nulla evacuatio juvabat, quinimo phlebotomia, vomitus, & catharſis nunquam non nocebant; verum remedia fere tantum cardiaca eaque calidiſſima, ſc. ſpiritu, ac ſulphure aut ſale volatili abundantia, commoda fuerunt; in tantum, ut ſpiritus vini cum ſaccharo parum deflagratus remedium populare, & quaſi epidemicum fuerit; atque in tali dyſenteria fere ſemper proficuum; etſi in altera cruenta indifferenter uſurpatum ſæpe noxium deprehenderetur. Medendi methodus, quam in plurimis ſatis feliciter tunc adhibui, & in ſimili caſu etiamnum ſoleo, juxta modum ſequentem fuit.

Bolus. ℞ *Theriacæ Andromachi* ʒj. *vel* ʒiſs. *ſumat. in lecto ſuperbibendo Julapii ſequentis cochl. vii. vel viii. & repetat tertia vel quarta vel quinta quaque hora.*

Julapium. ℞ *Aq. Menthæ, Cinnam. hord. ana* ℥iij. *Aq. Cinnam. fort. Epidem. Theriacal. ana* ℥ij. *Margar. pul.* ʒj. *ſacchari cryſtal.* ℥ſſ. *miſce f. Julap. Eodem tempore placenta, ex pane toſto Theriaca illinito, & vino generoſo aut rubro calfacto intincta, ventriculo calidiſſime applicetur, & ſubinde mutetur.*

Opiata. *Veſperi ſi pulſus, & reſpiratio ſatis robuſta fuerint, propinetur Laudani liquidi Cydoniati gr. xx. in hauſtu Aq. Epidem.*

℞ *Diaſcordii* ʒj. *Laudani liquid.* ℈ſſ. *pul. è chelis compoſ.* ℈j. *Aq. Cinnam. q. ſ. f. Bolus ſumend. hora ſomni.*

Quibus *Theriaca*, & *Mithridatium* nauſeæ ſunt, aut minus congruunt, exhibeatur doſis pulveris ſequentis, aut *ſpiritus Theriacalis*, tertia quaque hora cum Julapio.

℞ *Pul.*

℞ *Pul. è chelis compoſ. rad. contrayer. ſerpentariæ, Virgin. ana* ʒj. *Cinnam. rad. Tormentillæ, ana* ʒſſ. *croci, coccinellæ, ana* ℈j. *f. pul. doſis* ʒſſ. *ad* ℈ij. *Pulveres.*

℞ *Sp. Theriacalis Armoniaci* ʒiij. *doſis* ℈j. cum Julapio quarta quaque hora, vel intermediis temporibus inter doſes pulveris. Eodem modo *ſp. CC.* vel *fuliginis* exhiberi poſſint. Potus ſit cerviſia cum cruſta panis, macere, & Cinnam. coctis, & edulcorata; aut vinum uſtum, & aqua Menthæ dilutum. Victus ſit juſculum pulli, aut avenaceum, aut panatella cum raſuræ CC. eboris, rad. Scorzon. &c. incoctis. *Spiritus.*

Circa morbi hujus endemii Ætiologiam, imprimis quæ cauſa ejus conjuncta fuerit, diſquiramus: cujuſmodi nempe humor peccans, & excernendus viſcera adeo infeſtarit, inque ſpaſmos excretorios cum torminibus, totius corporis perturbatione, & virium omnium ſubita proſtratione irritaverit. Certe nullus hunc bilem, vel ſuccum pancreaticum, aliumve quemvis intra ductus inteſtinales genitum putabit: nec quidem à mero ſanguine (prout aliquando in febrium criſibus accidit) eum in viſcera ſuffuſum credimus. Quin potius (uti ex ſubito languore, & cita ſpirituum animalium concidentia, & partium omnium enervatione conjicere licebit) ſuſpicamur in hoc affectu ſuccos corporis præſtantiores, ſc. nervoſum, & nutritium ſolidis partibus adpoſitum, à craſi ſua penitus vitiari, & quaſi fluorem paſſos deliquari, inque maſſam ſanguineam redundare; dein ſtatim ex ea (ſiquidem incongrui, & immiſcibiles, atque per urinam aut diapnoen amandari inhabiles fuerint) verſus ſtomachum, & inteſtina per vaſa cœliaca transferri, ibidemque arteriarum oſculis conſitiſſimis exundantes, horrenda iſtæc ſymtomata dyſenterica excitare. Porro videtur quod inſimul ipſe ſanguis aliorum humorum gurgite perfuſus una colliqueſcat, inque craſi ſolutus liquamina ſua, cum alteris *Morbi hujus Ætiologia.*

teris recrementis in viſcerum cavitates profundant.

Oritur imprimis à liquoris nervei vitio.

Certe ex nulla alia cauſa fibræ omnes motrices, cum totius Animæ concidentia è veſtigio reſolvi poſſint, niſi quod humor eos actuans, & in quo ſpiritus Animales hoſpitantur, eas prorſus deſtituens, efflueret; & quidem effluere cenſemus, quatenus in craſi vitiatus, & quaſi lac coaceſcens partes continentes moleſtet, inque corrugationes, quibus excutitur iſte, irritet. Præterea morbum hunc fere ſemper cum rigore cepiſſe advertimus, cui tamen calor & æſtus febrilis minime ſuccedebant, quia ſanguis, licet per ſe parum in vitio, nihilominus ſucci alterius invadentis diluvio pene obrutus, haud emergere aut ſe recolligere potuit, ut febriliter ac in criſin efferveſceret. Hinc Cardiaca non niſi fortiora, & calidiſſima, uti aquæ ac ſpiritus ardentes, Theriaca, Mithridatium, & ſimilia juvabant; quorum viz. particulæ ſumme activæ, dum vaſorum ſplanchnicorum oſcula facile ſubierint, humores exundaturos repellerent; porro ſenſim in maſſam ſanguineam ſe inſinuantes ipſum vigorarent, inque fermentationem & diaphoreſeos motum cierent; quo & craſin priſtinam recuperare, & quicquid ei incongruum ingeritur, in habitum corporis retorquere queat.

Cauſæ ejus remotiores.

Hæc de morbi hujus cauſa conjuncta ſive proxima, remotiores ſunt προηγεμέναι ſive antecedentes, & manifeſtæ ſive evidentes; illæ denotant à qua προφάσει ſive apparatu diatheſis hujuſmodi morbida & epidemica procedit; atque hæ propter quas occaſiones, in Affectum Dyſentericum citius prorumpit. Quoad priorem, morbus hic ſiquidem frequentius in Autumno graſſatur, immoderatæ fructuum æſtivorum ſeu potius ὥραιων comeſtioni, à pluribus aſcribitur; quod equidem pro dyſenteria cruenta in cauſæ partem facile admittimus; quinetiam in aliquibus, morbum prædictum inde ſeminium quoddam habuiſſe merito ſuſpicamur. At vero

Quare Autumnalis & Epidemica exiſtit.

hanc

hanc cauſam iſtius morbi haud integram & adæquatam eſſe, vel hinc conſtat, quia multi hujus urbis incolæ, fructibus abſtinentes, aut parcius utentes, Dyſenteria incruenta, dum epidemica fuit, paſſim laborabant; atque alii fructivori in pagis vicinis ab ea prorſus immunes, febribus aliis ſine alvi torminibus, aut fluxu afficiebantur. Enimvero ſæpius obſervavi (quod etiam hoc Anno contigit) poſt æſtatem impenſe calidam & ſiccam, in Autumno febrem Epidemicam, & Anomalam, in pluribus Angliæ locis increbuiſſe, atque tunc temporis Londinenſes pauciores quidem ab iſta febre, quamplurimos vero à morbo Dyſenterico decubuiſſe: cujus ratio videtur eſſe, quod cum corpora noſtra propter æſtatis prægreſſam intemperiem, in febres Autumnales diſponantur, in fumoſo & ſpiſſiſſimo hoc aere, illæ potius in hanc morbi ſpeciem determinantur. Quippe tranſpiratione impedita, humorum degenerum corruptelæ, per cutis poros efferri inhabiles, intus reſtagnant; ibidemque, ex arteriis ſimul omnibus erumpentes, horrenda iſtæc viſcerum pathemata inducunt.

Cauſæ ejus προηγούμεναι ſunt
1. *Aeris Londinenſis craſſities.*

Porro tempeſtas æſtiva, juxta quod magis aut minus calida aut frigida, inſimulque humida vel ſicca fuerit, magnam in corporum noſtrorum humoribus, prout etiam in ſuccis quibuſque fermentativis, alterationem facit; eoſque à craſi ſæpe genuina, in naturam acrem, aut acetoſam, aut aduſtam pervertit. Inſuper in quibuſdam Annis mutatio iſtæc potiſſimum Sanguini, inque aliis magis Liquori Nervoſo imprimitur. Ratione prioris, plerumque febres Autumnales, vel ſynochæ acutæ, vel intermittentes, atroces inſequuntur; reſpectu alterius, febres anomalæ, & mali moris oriuntur; in quibus ſine magna ſanguinis incaleſcentia, aut morbi criſi, cerebri & nervoſi generis affectiones periculoſæ increbreſcunt. Porro in hujuſmodi pathematis, aut liquoris nervoſi ſenſim degeneris recrementa, pigri

2. *Anni intemperies.*

motus ſine turgeſcentia critica lente ac paulatim aggeſta, ac intra partes continentes diu permanentia, febres νευρώδεις cum torpore, & ſtupore (quales in ſpaſmologia noſtra olim deſcripſimus) pariunt: aut ſucci iſtius in craſi ſua multum ac ſubito mutati corruptelæ, magis efferæ, & activæ cum fluore quodam turgeſcunt, atque è fibris, partibuſque nerveis, & ſolidis ubique in maſſam ſanguineam redundant, & exinde ſtatim in viſcerum cavitates exudantes, dyſenteriam hujuſmodi incruentam, qualis modo deſcribitur, producunt; & quidem hunc ventris fluxum aquoſum à ſucci nervei, & nutritii potius, quam ipſius ſanguinis depravatione, & colliquatione exoriri, propter ſubitas & magnas ſpirituum dejectiones (quas tanta meri ſanguinis effuſio non pareret) hinc inſuper conſtat, quoniam hoc morbo laborantes, non æſtu ac faucium ardore, aut linguæ ſcabritie moleſtantur, quin medicamenta calidiſſima bene tolerant; & quamprimum ab iis exhibitis humoris peccantis inverſio, inque habitum corporis retorſio procuratur, illi ſine febre, vigilia, aliiſque ſanguinis corrupti conſequentiis facile convaleſcunt.

Cauſæ ejus evidentes.

Circa morbi hujus cauſas evidentes non eſt ut multum diſſeramus, quando talis Anni conſtitutio eſt, ut propter iniquam aeris aut cœli influentiam ſucci à ſanguine procreati ſc. nerveus, & nutritius à debita craſi, in alienam naturam infeſtam, ac uti videtur acetoſam, & proinde dyſentericam degenerent. Errores in victu aliiſque non naturalibus tunc temporis admiſſi pravam ejuſmodi diatheſin fovent, adaugent, citiuſque in turgeſcentiæ eccatharticæ plenitudinem perducunt: ſingulas, à quibus fiunt, cauſas manifeſtas, & occaſiones, non operæ pretium erit hic particulatim explicare, quin potius ad dyſenteriæ alterius, nempe cruentæ, Theoriam exponendam tranſeamus.

De

De Dyſenteria Cruenta.

Autumnum Anni 1670. dyſenteria incruenta modo deſcripta inſignem, Hyems impenſe frigida, qualem vix quiſquam tunc vivens cognoverat, inſequuta eſt: nec minus alterius extremi particeps erat Æſtas ſuccedens, calidiſſima nempe & ficciſſima; ingruente poſthæc Æquinoctio autumnali Febris epidemica exorta, per totam fere Angliam graſſabatur. Hæc febris intermittentis typum ſervans, paroxyſmos modo quotidianos, modo tertianos habuit, cum nullo tamen aut perexiguo tantum frigore, ſed calore valde intenſo, qui per plures horas, & non raro ultra nycthemeri ſpatium protractus, vix in ſudorem, eumque non niſi partialem, & ſæpe interruptum tranſibat, ἀπυρεξίᾳ minime ſuccedente. Laborantes ſtatim languore inſolito, vigiliis, vertigine, & frequenter cephalalgia immani afficiebantur: atque morbus raro aut nunquam criſi perfecta judicatus, diutiſſime protelabatur, & non raro capiti, aut pectori noxam incurabilem affigens, in affectionem Soporoſam aut Phtiſicam, & ſæpe lethalem deſinebat. Febrem huic ſimilem in Puretologia noſtra, unà cum Theoria & Therapeuſi, olim deſcripſimus; quam & ſimilis Anni conſtitutio præceſſit.

Typus ejus deſcribitur.

Dum vero hæc febris ruri per vicos, & oppida ubique fere palabatur, Londini Dyſenteria vere cruenta, utpote tum ſanguinolenta tum crudelis valde deſæviens, complures in ſepulchrum ſubito præcipitabat. A primo hujus morbi invaſione, plerumque cum ventris dolore, & torminibus, cruor copioſe & crebro dejiciebatur; vigiliæ pertinaces, cum febre & ſiti ingenti urgere ſolebant; uſque tamen vires mediocriter conſtabant, ita ut affecti, poſtquam circiter hebdomadam ægrotantes, fere vigeſies quotidie dejecerint, lecto exſurgere

Huic febris Anomala in aliis Angliæ locis contemporanea eſſe ſolet.

exſurgere potuerint. Dejectiones cruentæ licet terribiles viderentur, attamen laborantes haud cito interibant, quin plures ſeptimanas, immo interdum menſes ſanguinem quotidie in magna copiâ excernentes perſiſtebant; & demum, ſiquando morbus uſque in pejus vergens in exitium tenderet, ante lethum ſymtomata alia, ac imprimis vigiliæ, linguæ ac oris ſcabrities, ſitis, & nonnunquam Aphthæ exitiales apparebant; quinimo fluxu intempeſtive, & debito citius cohibito ſymtomata iſta citius erumpentia, magnum vitæ periculum indicabant. Pauperes mala victus ratione, à longo tempore prius uſi, etiam quorum cura ab initio prætermiſſa, aut perperam adminiſtrata fuit, frequenter interibant, aut ægrius convaleſcebant; è contra meliori corporis habitu præditi, atque medicina tempeſtiva ac idonea freti ſæpiſſime evaſerunt. Porro ipſe morbus, licet Epidemicus, haud tamen pariter in omnibus malignus, ſed in quibuſdam mitior, inque aliis atrocior videbatur; viz. Alvi fluxus ab initio modo lenis, & diarrhææ non abſimilis fuit, in qua dejectiones licet crebræ, ſine dolore tamen, aut multo ſanguine facile, ac interdum cito curabantur. Modo affectus iſte valde teter, ac horrendus apparebat, in quo nempe ſanguis in copiâ ingenti cum torminibus, & cruciatu acerrimo profundebatur. Cæterum dejectiones in his liquidæ, & ſanguine diluto tinctæ, inſtar loturæ carnium, in aliis craſſiores cruore ſaturatæ, ac inſuper muco albicante, & non raro membranarum fruſtis refertæ fuerunt. Doloris ſedes modo ſuperior, modo inferior, in his inteſtina tenuia, in illis craſſa magis affici indicabat.

Medendi Methodus.

Medendi methodus, cum remediis quæ in plurimis juvamen contuliſſe deprehendi, juxta modum ſequentem fuit. Imprimis ad fluxum paulo ſiſtendum, aut moderandum

℞ *The-*

℞ *Theriacæ Andromachi* ʒj. *laudani liquidi Cydoniati gt. xx. f. Bolus hora ſomni ſumend.*

℞ *Conſer. roſar. rub. vitriolat.* ℥ij. *Theriacæ And.* ℥j. *pul. rad. Tormentillæ, Contrayer. Margarit. corallii præ. ana* ʒj. *ſyrup. è roſis ſiccis q. ſ. f. confect. ſumat. quarta vel quinta quaque hora q. nucis caſtan. ſuperbibendo Julapii ſequentis* ℥iij. *Electuarium.*

℞ *Aq. Menthæ, Meliſſ. Cinnam. hord. ana* ℥iiij. *Theriacalis, Epidem. ana* ʒij. *Marg.* ʒj. *ſacchari* ℥j. *miſce, f. Julap.* *Julapium.*

Poſt diem unum aut alterum exhibeatur potio purgans & aſtrictoria. *Purgatio lenis.*

℞ *Rhabarb. inciſ.* ʒij. *myrobalanor. citrin. inciſ.* ʒiſſ. *ſant. rub. Cinnam. ana* ℈j. *f. infuſio per noctem in aq. plantag. & Cinnam. hord ana* ℥ijſſ. *f. expreſſ. fortis, cui add Aq. Cinnamomi fort.* ʒijſß. *f. hauſtus.*

Unoquoque veſpere, ac inſuper in quibuſdam caſibus interdiu Laudani Doſin ſatis magnam exhibere ſolebam; nec unquam dyſenterico cuipiam medicamentum hoc obfuiſſe novi; ſive quod medicamenti vis narcotica à ventriculi ſucco acidiori perdometur & quaſi cicuretur, ſeu potius, quod particulæ ejus ad ſanguinem tranſmiſſæ, exinde rurſus, quo minus cerebrum afficiant, cum ſedibus cruentis cito eliminentur. *Opiata.*

Quibus Confectio ſuperior, aut nauſeæ, aut minus commodo fuerit, loco ejus pulvis ſequens exhibeatur.

℞ *Pul. pannonici rub.* ʒj. *rad. Contrayer.* ʒß. *f. pul. divide in tres partes, ſumatur pars j. in quolibet liquore. Vel* ℞ *Boli Armen. Alexit. (hoc eſt ſuccis folior. Tormentil. Biſtort. roſ. rub. &c. imprægnat. & ſole exſiccat.) rad. Contrayer. ana* ʒj. *Margarit. Corallii* *Pulvis.*

rallii rub. ſuccini albiſ. ana ʒß. f. pulvis. Doſis ℈ij. ad ʒj.

Apozema. ℞ *Rad. Caryophyllat. Scorzoneræ, ana ℥j. Torment. Biſtort. Contrayer. ana ʒijſſ. C. C. uſti ʒiij. raſuræ eboris, C. C. ana ʒij. Coccinel. ʒſſ. flor. roſ. rub. ʒij. coquantur in ſ. q. aq. font. ad lib. ij. circa finem adde conſerv. roſ. rub. ℥iij. colaturæ clariſicatæ adde Aq. Epidem. ℥iiij. Doſis ℥iij.*

Ad ſedanda inteſtinorum tormina, & eroſiones ſanandas enemata crebro ex uſu eſſe ſolent.

℞ *Decoct. ſummitatum hyperici, cum pedibus vervecinis, aut meſenterio ovino ℥viij. vel xij. Theriacæ Andr. ʒij. olei hyperici ℥iſſ. f. enema.*

Omitto hic plures alias medicamentorum formulas, quæ in libris practicis paſſim extant, & quas unuſquiſque pro re nata præſcribere poſſit, ac debeat. Quod ſupereſt in morbi hujus Epidemici ſeu potius Endemii Ætiologiam paulum inquiramus.

Morbi hujus Ætiologia. Dyſenteriam, uti non incruentam, ita nec cruentam à meris inteſtinorum contentis acrioribus procedere ex prædictis ſatis conſtat. Porro ſicut alter iſte morbus, à Liquoris Nervei, & Succi Nutritii degeneris fluore; ita hic potiſſimum à Sanguinis corruptela & vitio originem habuiſſe videtur; ac ideo quemadmodum iſtius hic loci Endemii alibi ægritudo νόσῳδης contemporanea fuit, ita cum Dyſenteria cruenta Londinenſis afflixit, febris intermittens tertianæ hæmitritææ (prout à Medicis deſcribitur) ſimilis reliquam Angliam infeſtabat. Et quidem ſatis obvium erit concipere, cum ſanguis æſtivis caloribus affatus, proindeque circa Autumnum in efferveſcentias febriles, & tanquam vina excalfacta in fermentationes, quibus expurgentur, immodicas

immodicas aptus fuerit, ſi particulas degeneres & excernendas propter Diapnoen, in aura ſpiſſiori impeditam, ordinaria per diaphoreſin via amandare nequeat; quod iſte efferveſcens adhuc, eas verſus inteſtina transferat, perque arteriarum ibi conſitiſſimarum oſcula magis patentia eliminare ſatagat. At vero ſiquidem cruoris degeneris recrementa incongrua, ſive μιάσματα ὀσερὰ ei penitius incocta, & intime confuſa non facile extricari, aut ſecerni poſſunt, propterea iſte ſaburra hac gravidus, ac onuſtus, inter circulandum, vaſa exiliora dum pertranſit, plurimum coarctatur; proindeque circa inteſtinorum ſuperficies internas, ubi arteriarum tunicæ ſunt teneriores, & oſcula laxiora, ſanguis ibi turgeſcens, ſimulque ob particulas heterogeneas, quibus ſatur eſt, incraſſatus, & ad coagulandum aptus, facile erumpit; cumque recrementa ſua ſecernere & exuere nequeat, ſuipſius portiones iis maxime infeſtas effundit.

Itaque ad Dyſenteriam Popularem excitandam, tria hæc concurrere oportebit. Viz. imprimis adſit maſſæ ſanguineæ dyſcraſia, propter Anni intemperiem exorta, qua in efferveſcentias febriles, aut ſponte, aut occaſionaliter ineundas, valde proclivis ſit. Quapropter dum hic morbus Londini, febris Anomala in pleriſque aliis locis graſſari ſolet. Secundo ſanguinis ita efferveſcentis, & craſi degeneris recrementa, & corruptelæ ipſi intime adeo confunduntur, & incoquuntur, ut neque facile ſecerni, nec Diaphoreſi, aut Diureſi cito eliminari poſſint. Quare obſervavimus Febrem Dyſenteriæ huic contemporaneam uſque diuturnam, & judicatu difficillimam fuiſſe, ejuſque paroxyſmos vix unquam in ἀπυρεξίαν deſiiſſe. Tertio his accedat (quæ diatheſes prædictas in Dyſenteriam cruentam determinat) pororum conſtipatio, propter fumoſam & craſſiorem aeris conſtitutionem inducta: Hæc etenim ſanguinis efferveſcentiam καθάρσιον verſus inteſtina dirigit; ubi cum purgamenta

Tria ad hunc morbum conſtituendum concurrunt.

gamenta ejus ſecerni, ac à reliqua liquoris maſſa facile abſcedere nequeant, ipſe per portiones maxime infectas, & proinde extravaſari aptas, ſponte effluit.

Affectus hic aut mitior aut malignus eſt.

Propter hujuſmodi apparatum Dyſenteria Londinenſis ordinaria, & non admodum maligna exoriri ſolet; quæ licet præ ſedibus cruentis, horrenda ſtatim, & plerumque diuturna eſt, haud tamen valde contagioſa, aut ſæpius lethalis exiſtit. Verum inſuper hic morbus interdum virulentus & quaſi peſtilentialis plures interficit, & miaſma ſuum per contagium late explicat. Porro in tali ſtatu ſanguinis portiones malignitate quadam tactæ, velut in peſte corrumpi incipiunt, & ſtatim à reliqua maſſa, ne tota mox peſſundetur, ſecerni, & eliminari debent; quæ tamen ſiquidem craſſiores, proindeque per alvum potius, quam per habitum corporis aut urinam, expurgari aptæ, Arteriæ Cœliacæ, & meſentericæ ductu inteſtinorum tunicis inferuntur; ubi cum à reliquo ſanguine non facile abſcedunt, partim è vaſis erumpentes, ſedes cruentas inducunt, partimque inteſtinorum membranis infixæ, diatheſin in iis aut phlegmonoeiden aut ulceroſam, quandoque item ſphaceloſam, & cito exitialem pariunt.

Hæc de Dyſenteriæ cruentæ, quatenus circa Autumnum hujus loci morbus endemius eſſe ſolet, cauſis, tum Conjuncta tum Antecedenti: quod ſpectat ad cauſas manifeſtas, ſive occaſiones quæ diatheſin νοσηρὸν citius in actum deducunt, huc imprimis referri debent mala victus ratio, atque aeris inſpirati pravitas; quapropter in quacunque regione, ob pedorem, & vitioſa alimenta militum caſtris, & captivorum carceribus familiaris exiſtit; porro ad hunc cenſum pleraque alia in non naturalibus errata pertinent, de quibus nec otium, nec operæ pretium erit hic particularius differere.

Indicationes curatoriæ.

Indicationes Therapeuticæ, in quas medendi ratio ſive praxis ſuperius adumbrata reſolvi poteſt, præcipuæ,

ſive primariæ ſunt quatuor, ſc. duæ reſpectu Sanguinis, ac totidem reſpectu Viſcerum. Primo quoad ſanguinem, tum recrementa & corruptelas ejus intus vergentia exterius verſus habitum corporis, quo per διαπνοὴν exhalent, propellere, tum coagulationes ejus diſſolvere, & craſin, quantum, & quamprimum fieri poteſt, reſtituere oportebit: Prius horum Diaphoreticis, & alterum Alexipharmicis idoneis perficitur. Secundo quod ſpectat ad viſcera, fibrarum nervearum ſenſio moleſta, & carnearum ad ſpaſmos excretorios irritatio ſedari, atque vaſorum oſcula, ne ſanguinem, & humores in ductus inteſtinales profundant, occludi debent. Prius horum Opiata, & alterum remedia Styptica ſive aſtringentia efficere ſolent: Inſuper his, ſymtomata maxime urgentia, & malos affectus huic morbo ſupervenire ſolitos, cujuſmodi imprimis ſunt Febris cum Siti ac Vigiliis, inteſtinorum tormina, ac interdum eroſio, inflammatio, ac ulcera, ſanare oportet.

Duæ reſpectu ſanguinis.

Duæ item reſpectu viſcerum.

Indicationibus iſtis primariis non ſingulatim & ſucceſſive inſiſtendum erit, verum eas ſimul omnes complicare, & eodem tempore proſequi incumbit. Quapropter medicamentorum formulæ, remedia diverſi generis, ſc. Alexiteria, Styptica, Diaphoretica, & Opiata comprehendere debent. Quoniam non facile erit hæc in methodum certam, & præcepta, quæ plurimis conveniant, redigere; ideo ſatius duxi curationum dyſentericarum Autumno Anni 1671, quando hic morbus atrociter deſæviit, factarum, exempla quædam nunc in medium proferre.

Hiſtoria primæ.

Juvenis illuſtris 25 circiter annos natus, temperamenti ſanguinei, & conſtitutionis prius ſanæ, circa calendas Octobris, ſine cauſa manifeſta in dyſenteriam incidit; & quamvis à primo ſtatim die, ſedes copioſæ & cruentæ cum torminibus erant; attamen robuſtus, & viribus adhuc conſtans medicinam, ad tertiam uſque

diem distulit; quo tempore, serâ nocte accersitus præscripsi bolum sequentem.

℞ *Theriacæ Androm. ʒj. laud. liquid. Cydoniat. ℈j. misce, superbibat Julapii sequentis haustulum.*
℞ *Aq. Tormentillæ, Menthæ, Cinnam. hord. ana ʒiiij. Theriacalis Epidem. ana ʒij. Margarit. ʒj. sacchari ʒj. f. Julap. porro tertia quaque hora cepit electuarii sequent. circiter ʒiss. cum eodem Julapio.*
℞ *Conserv. Ros. Rub. ʒij. Ther. Androm. ʒj. pul. rad. Torment. contrayer. margarit. corall. præ. ana ʒss. syr. papav. Rhead. q. s.*

His remediis morbi ferocia cito minuebatur, ut nycthemeri spatio vix supra 6 aut 7 sedes habuerit, quæ item non valde cruentæ ut prius, sed carunculis, & quasi membranarum frustis refertæ apparebant; quod ita procul dubio fiebat propter tunicæ villosæ portiunculas quasdam erosas: unoquoque vespere opiata cum laudano sumebatur.

Die morbi quinta cepit haustum sequentem.

Purgatio.

℞ *Rhabarb. incis. ʒij. myrabalanor. citrin. ʒiss. sant. citrin. ʒß. Cinnam. pul. ℈j. salis absynt. ℈ss. f. infus. per noctem in aq. Plantag. & Cinnam. hordeat. ana ʒiss. colaturæ adde aq. Cinnam. fort. ʒij.*

Ter vel quater purgabatur cum levamine, & die postero, febre imminuta melius habuit, adeo ut convalescere visus carnes comederit; inde tamen mox recidivam passus est, ut dysenteria cum febre rediens statim atrocior quam ab initio fuerit; eo tempore, cum medicamenta priora nauseæ esse ceperint, juxta modum sequentem præscripsi.

℞ *Pul.*

℞ *Pul. rad. Tormentillæ, Contrayer. boli alexiterii ana* ʒj. *margarit. coral. rub. pr. ſuccini albiſs. ana* ʒſſ. *f. pul. doſis* ʒß. *in aq. deſtill.* ʒiij. *Pulvis.*

℞ *Summit. Cupreſſi, Myrti, ana M.* iiij. *folior. Ulmariæ, pimpinel. Hyperici, Caryophillat. ana M.* iij. *rad. torment. Biſtort. ana* ʒvj. *florum roſ. rub. M.* iiij. *Baccar. Chermes* ʒiiij. *Cinnam. maceris, ana* ʒj. *conciſ. omnibus, & ſimul contuſis affunde vini rub. Florentini, Aq. roſar. rub. ana lib.* iiij. *deſtillentur organis communibus, liquor totus miſceatur, & edulcoretur inter ſumendum, cum ſyr. è coralliis. Item ter, vel quater in die cepit decocti ſequentis* ʒiij. *vel* iiij. ℞ *rad. Caryophillatæ, Scorzoneræ, ana* ʒj. *Torment.* ʒij. *GC. uſti, & pul.* ʒvj. *raſ. Eboris GC. ana* ʒij. *ſummitat. Hyper. M.* j. *flor. roſ. rub. balauſt. ana p.* j. *coquantur in aq. font. lib. iii. ad* ij. *addendo circa finem vini rub. Lisbon.* ʒiiij. *conſer. roſ. rub.* ʒiiij. *efferveſiant clauſe per horam* j. *dein coletur per Manicam Hippocratis.* *Aqua deſtillata.* *Apozema.*

Singulis noctibus cepit Laudani liquidi ℈j. *in aq. dyſentericæ modo deſcriptæ cum ſyrupo caryophyl.* ʒiij.

Pro potu ordinario decoctum GC. uſti, cum hordeo, cruſta panis, macere, & Cinnam. cujus lib. iſſ. *lactis recentis lib.* j. *addebatur.* *Decoctum pro potu ordinario.*

Infuſio purgans iterum ſumebatur, cujus, & priorum uſu, intra 10 dies febre evaneſcente dyſenteria longe mitior evaſit, quæ licet ſine torminibus aut multo ſanguine, uſque tamen cum carunculis, membranarum fruſtis, & phlegmate ſive gelatina cruenta quotidie excretis, perſtitit.

Itaque ad inteſtina corroboranda, & ſananda ſequentia exhibebantur. *Enema.*

℞ *Summitatum Cyperici, folior. vincæ pervincæ piloſellæ ana Mj. flor. roſar. rub. pug. ij. coquantur in*

jure

jure inteſtinorum vervecin. colaturæ lib. j. adde olei Hyperici ʒij. mellis roſ. ʒiſſ. miſce pro duobus clyſteribus, quorum unus mane, & alter hora quinta pomeridian. injiciebatur. emplaſtrum de Minio & Paracelſi ſup. abdomen geſtabatur, porro bis in die cepit ſucci plantaginis cum Aq. Scordii & epidemica expreſſi ʒiij. item quotidie comedebat pomum Cydonium excavatum, atque pulvere olibani, Maſtichis, & balſami Tolutani impletum ac ſub cineribus coctum.

Emplaſtrum.

Cydonium medicatum.

His remediis conſtanter uſus, intra menſem perfecte convaleſcebat.

Hiſtoria ſecunda.

Circa idem tempus Juvenis alter robuſtus in Dyſenteriam terribilem incidit: à primo ſtatim die ſedes crebræ, & valde cruentæ cum dolore & torminibus erumpebant; inſuper febris intenſa, cum vomitu atroci, ſiti, & vigiliis infeſtabant: cum ab opiatis aſſumtis ſymptomata hæc paulo mitigarentur, mox delirio, & vertigine, cum pulſu intermittente, & rigoribus horrendis afficiebatur; in quantum ſc. materies maligna intus cohibita, illico in cerebrum, & nervos redundaret; qui tamen affectus quoties alvi fluxus, & vomitus redirent, illico ſedabantur. Die quinta materiam cruentam evomens, de inſigni ſtomachi cruciatu, & dolore velut ulceroſo conqueſtus erat; revera ut ſuſpicio eſſet illic phlegmonem, aut ulcus, prout circa inteſtina aſſolet, incepiſſe; verum à juſculis emollientibus, & lacteatis ad hibitis, vomitio, & ſtomachi tormina brevi ceſſabant, aucto interim alvi fluxu. Cepit iſta nocte *Diacodii ʒj. cum aq. Paralyſeos, & Cinnamomi aquoſa ana ʒiß.* à quo remedio in tantum alleviabatur, *ut* nycthemeri ſpatio, ſine vomitu, aut doloribus, & paucis tantum ſedibus cumque pulſu laudabili, & crebro ſomno mediocriter habuerit, verum nocte inſequente repetita licet eadem opiata alvi fluxus valde frequens, & cruentus redibat.

redibat. Poſtridie cepit *infuſionem Rhabarb. cum myrobalan. ſant. rub. & Cinnam.* crebro dejecit bilioſa, ſumme acria, & prorſus incruenta; dein veſperi iſto ſumſit laudani liquidi cydoniati gt. xxv. in cochl. aq. Cinnamomi hordeat. ſomnos modicos, & magis placidos habuit. Poſtea medicamentorum plurium abhorrens, cepit tantum opiatam unoquoque veſpere, modo hanc modo iſtam, & brevi convaluit.

SECT. IV.

SECTIO IV. CAP. I.

De Diureſi & Medicamentis diureticis.

URinæ natales, compoſitionem, ejuſque, dum ſanguinis aut pars aut recrementum eſt, officia, & ſecretionis modos olim ſatis fuſe declaravimus. Inſuper hic loci annotamus huic cum ſudore affinitatem quandam intercedere, ut non raro vices ſuas commutent, & alterutrius materia per alterius emunctoria foras convehatur. Quippe emanationes cutaneæ, ſi fortiores, & impetuoſæ fuerint, multum ſeroſi laticis renibus deſtinati ſecum rapiunt, ac in ſudorem transferunt; etiam vice verſa, quando ſerum copioſo affluxu per renes trajicitur, corpuſcula quamplurima per cutem exhalare ſolita intus devocat, & torrente ſuo involvens per vias urinarias amandat. Hinc accidit medicamenta Diaphoretica, & Diuretica, uſus eſſe valde affinis, & interdum reciproci. Ab utriſque eorum aſſumtis maſſa ſanguinis funditur, aut præcipitatur, ſaltem in partes ſecedere cogitur, propterea ut ſerum à reliquo cruore diſtractum qua data via faciliori foras abigatur.

Diureſis & Diaphoreſis inter ſe affines.

Quamvis immediata urinæ materies tantum à ſanguine profluat; & unico arteriarum emulgentium commeatu ad renes & ureteres deferatur; tamen ſæpe iſta mediate ſcaturigines multiplices, & quidem diverſas, habere ſolet; quæ triplici ut plurimum reſpectu diſtingui poſſint: ſc. Lotium aut mere excrementum eſt, atque ſanguinis inveteraſcentis pars aquoſa exiſtit, quæ cum eo aliquamdiu circulata à particulis ſalinis, & ſulphureis incoctis tincturam lixivialem acquirit: Aut ſecundo illud chyli adhuc crudi dilutum eſt, quod, ſiquidem

Urinæ materies quænam ac unde provenit.

Ea triplex exiſtit.

quidem in magna copia ſanguine ſuffunditur, rurſus ab eo, priuſquam tinctura inficitur, ſecretum urinam plane limpidam conſtituit. Tertio denique non raro Lotii materies magna ex parte eſt lympha quædam è ſanguine in partes ſolidas, glandulas, & lymphæductus ſuffuſa, ſeu velut extillata, quæ copioſe aggeſta, ac dein ſponte, aut pro data occaſione fluorem concipiens, è receptaculis ſuis per lymphæductus exudans, in venas regeritur; unde celeri tranſitu, ſanguinem illibata trajiciens per arterias in renes deponitur; cumque huic ſalis & ſulphuris particulæ, ob brevem in ſanguine moram, minime incoquantur, exinde urina etiam limpida producitur. Urinæ ſanorum fere ſemper ſingula horum quodammodo participant, & juxta quod materies hæc aut illa, vel iſta præpollet, plus aut minus, aut non omnino tinctæ apparent. Serum undicunque veniens, & ſanguini admixtum, ab eodem denuo inter circulandum, variis in locis, præcipue vero in renibus, ſecernitur. Quippe ſanguis intra arterias ebulliens, & plurimum rarefactus, quo exinde ſecretus in venas tranſeat, & ſeroſitates ſuas exuere, & alio divertere neceſſe habet. Hoc cum ubivis in toto corpore, tum copioſius, & peculiari quodam modo intra renes peragitur. At vero hic loci ſeri ſecretionem fieri, quamvis vulgo ſatis innoteſcat, tamen de fiendi modis plurimum controvertitur, dum hi laticem ſeroſum ad renes attrahi, iſti illum ibi tantum percolari ſtatuunt, aliique fermentum quoddam in renibus ſtabulari autumant, cujus afflatu ſerum ſanguinis, veluti iſtud lactis, à coagulo acido fundatur, & præcipitetur: atque rem ita quadantenus habere viſceris hujus odor, & ſapor rancidus & ingratus arguere videntur. Priuſquam de medicamentorum quæ urinam provocant virtutibus, & operandi modis quidquam certi determinare poſſumus, neceſſe incumbit hoc dubium explicare; quid ex ſolenni naturæ

Quomodo intra Renes ſerum à ſanguine ſeparatur.

turæ ritu in renibus, & quid in massa sanguinea pro seri secretione peragatur.

Serum ad renes non attrahitur.

Et primo serum ad renes non attrahi apud Philosophos probatione non opus est, cum nuper à plerisque Virtuosis similaris attractio penitus explodi ceperit, omnisq; motus localis impulsu tantum fieri perhibeatur. Et quidem ad rem præsentem quod spectat, quibuscunque sanguinis circulatio innotuit, etiam plane constat, uti sanguinem, ita serum ejus intra vasa comitem individuum, mero cordis motu sive impulsu ad renes propelli. Utrum vero ibidem Percolatione tantum, vel etiam Præcipitatione quadam secernatur, ut manifeste pateat, ex re fore videtur, in renis Anatomen & usum paulo accuratius inquirere.

Renum structura & usus.

De Renum structura & usu cum varii tum prisci tum moderni Authores varia protulerint, eorum Anatomem clarissimus Bellinus accuratissime tradidit. Profecto sanguinem ad renes per arterias emulgentes deferri, & per venas reduci, unusquisque facile advertit. Hoc circulationis sanguineæ leges & ἀυτοψία manifesto declarant: Attamen quibus in locis, per quos ductus, ac qua mechanica serum in renibus à sanguine separetur ac in pelvim deponatur, perscrutatores maxime sedulos diu latebat; donec prædictus Author felici invento detexit renum substantiam nec parenchyma esse, sicut hepatis ac lienis, nec fibras carneas, uti cordis, & musculorum corpora, sed tubulorum membranaceorum aggeriem; atque horum ductibus, ut ut perexiguis, serum, à renis peripheria versus centrum ejus delatum, in pelvim extillari. Quippe Arteria emulgens in ramos majores, deinde in minores, ac demum in furculos perexiles divisa sanguinem quaquaversus in extimam renis superficiem convehit, hic autem cum efferveſcens & rarefactus vasorum osculis exudat, dum pars cruenta à venis reducenda excipitur, pars serosa peranguſtis tubu-

Usus.

lorum

lorum poris cruori imperviis insinuatur, eorumque ductibus undiquaque versus pelvim affluens in substantiam papillarem deponitur, è qua sensim in pelvim destillat.

Ex his constat serum à sanguine percolatione quadam in renibus secerni, pari quidem ritu ac cum idem ex arteriis passim in glandulas pro lachrymarum, salivæ, naris stillicidii, aliarumque excretionum materia deponitur. Verum insuper opinari subest hoc etiam sanguinis fusione quadantenus fieri, nempe quod sanguis ex sua natura grumosus & ad coagulandum aptus, dum renes pertransit, à fermento lixiviali hujus partis fundatur plurimum, & attenuetur; proinde, ut latex serosus ab eo facilius secedat. Quippe Lotium salsedine imbutum dum peranguſtos Renum meatus continue perluit, iis particulas salinas affigit, proindeque odore sive oblinimento quodam lixiviali inficit, quo dum sanguis ea viscera pertransiens inspiratur, à grumescendo usque fluidus, atque percolatione in partes secedere aptus præservatur; quemadmodum etiam lac per salem Tartari infusum à coagulatione vindicatur. Quinimo ipse sanguis cum vase emissus statim grumescere, & coagulari soleat, propter solutionem salis Tartari aut Armoniaci affusam fluidus perstat. Itaque fermentum renale non, uti vulgo creditur, sanguinem præcipitat, verum à tali statu quo liberius ipse circulari, atque serum ejus percolatione in debita quantitate secerni possit, tuetur. Et quidem Renes tali fermento lixiviali imbui, satis constat ab eorum carnibus in escam paratis, quæ propterea & saporem, & odorem valde rancidum & ingratum habent.

Serum percolatione intra Renes, à sanguine separatur.

Renes quasi fermento pollent.

Dum serum hoc ritu in renibus partim percolatione partim fusione separatur, non modo pars cruenta, sed & nutritia quoad maximam ejus portionem per anguſtos colatorii istius poros evadens, cum sanguine per ve-

Succi nutritii pars, una cum sero per renes amandatur.

nas remandatur; ipse interim latex serosus, salsedine tum in massa sanguinea tum à fermento renali imbutus, per tubos urinarios perpetuo in pelvim delabitur, atque succi nutritii partem quandam tenuem, & magis elaboratam (quæ urinæ sanæ hypostasis est) abluit, & secum abripit.

Urinæ materies à sanguine potissimum procedit.

At vero Lotium sive urinæ materies quoad substantiam, quantitatem, & qualitates suas potissimum à massa sanguinea procedit. Quippe cum hujus prout alibi ostendimus tria sint munia præcipua, sc. accensio pro flamma vitali sustinenda, spirituum animalium in cerebrum instillatio, & nutrimenti in partes omnes distributio; propter hæc omnia & singula necesse habet multo aquoso humore dilui, eoque recenti continue perfundi, veterano usque amandato; atque hoc debito & constanti ritu fieri magni momenti est pro sanitate conservanda.

Serum à sanguine modo ægue, modo nimis facile secernitur.

Latex serosus recens in sanguinem unà cum succo nutritio facili negotio introducitur, eique utplurimum sine ullo obstaculo permiscetur; attamen veteranus non ita promte semper ac rite, uti par est, ab eo discedit; quin variis modis circa excretionem ejus delinquitur, & exinde plurium morborum occasiones præbentur. Enimvero serum quandoque sanguini importunius adhæret, ejusque amplexibus se extricare nequit; uti in febribus male aut non omnino judicatis, etiam in leucophlegmatia, & cacochymia. Interdum vero illud, licet cruore expulsum, relictis renibus (quæ præcipua excretionis via est) alio divertitur; uti in catarrhis, fluxionibus arthriticis aut scorbuticis, etiam in hydrope quocunque; quandoque item è contra serum à sanguinis consortio nimis cito evadens, antequam pensa obivit, aufugit, atque humorum magis utilium portiones absorbens, eas secum abripit; uti in Diabete, magnisque urinæ profluviis, quæ interdum eveniunt, & mox iterum cessant. In hujusmodi casibus, quoties

nimirum

nimirum urinæ quantitas aut deficit, aut exſuperat, renes non ſemper vel præcipue, ſed cerebrum, & potius ſanguis in vitio eſſe ſolet; quatenus ſc. maſſa ejus modo ſtricta nimis & compacta ſerum aliaque contenta excernenda non facile dimittit, modo laxa nimis & fundi apta & ſerum & ſuccum nutritium ſatis diu continere nequit: quibus de cauſis, & fiendi modis tales Anomaliæ contingunt, paululum diſquiremus.

Hujus ratio per lactis fuſionem, coagulationem & reductionem optime explicatur

Et quidem ad hunc nodum ſolvendum ſanguinis cum lacte analogia (quam, alibi fuſius explicatam, hic breviter perſtringemus) plurimum conducit. De lacte advertere eſt, donec mixtio ejus integra ſervatur, etſi ſupra ignem efferveſcat, aut ebulliat, particulas ejus omnes promiſcue temperatas liquorem uniformem conſtituere; ſin vero eidem efferventi quidquam acidum inſtilletur, mox particulas craſſiores in coagulatum ſpiſſius abire, atque aquoſas interim cum plurimis ſalinis in laticem tenuem & copioſum fundi. Quinimo ſatis trita & vulgaris obſervatio eſt, lac diutius aſſervatum ut coaceſcat, ſi quando ſuper ignem efferveſcat, ſua ſponte & ſine acido infuſo coagulari. Inſuper è contra ſi quando lac ſale quopiam ſtatus à ſale acido diverſi, uti nimirum fixo, nitroſo, aut volatili, primum in eo diſſoluto imprægnetur, ab acido dum ſupra ignem ebullit infuſo minime coagulatur. Hoc etenim cum ſale Tartari, & Abſynthii, cum Chryſtallo minerali, cum floribus ſalis Armoniaci, ſpiritu C. Cervi, aliiſque ejuſdem farinæ ſæpius expertus ſum. Porro quod magis mirum ſubeſt, ſi lacti ſuper ignem efferventi & ab acido infuſo coagulato quilibet è ſalibus iſtis, aut ſolutio quæpiam inſtilletur, coagulatio prius facta maxima ex parte tollitur, & craſſamentum album & durum mox evaneſcit; atque liquor denuo tenuis & fere limpidus redditur, etſi ſpeciem lactiformem, & homogeneam, haud prorſus reſumat. Et quidem hujuſmodi mutationes

nes conſtanter evenire experimento ſæpius facto ſatis didici: viz. ſi lacti ſuper ignem efferventi cerviſia, aut vinum album, Pomaceum, acetum, aut ſucci quivis acidi inſtillantur, totum illico lactis formam amittens, in craſſamentum album, & ſerum dilutum abibit. Dein ſi toti adhuc calenti, ſal Tartari, Abſynthii, aut cujuſvis vegetabilis deliquatus, vel ſolutio ſalis nitri, aut Armoniaci, quinimo hujus flores, aut ſpiritus, uti & ſpiritus CC. fuliginis, & ſimilium infundantur, & mixtura parum agitetur, craſſamentum fere totum evaneſcet, reſiduis tantum portionibus minutis, & fruſtulis quibuſdam coagulatis, quæ per totum liquorem ſparſim innatabunt. Porro è contra, ſi lacti ebullienti ſal fixus aut nitroſus, aut flores, aut ſpiritus ſalis Armoniaci, vel etiam ſpiritus C. C. aut fuliginis injiciantur, & dein liquori efferventi cerviſiam aut vinum album, Pomaceum, aut quemvis alium liquorem acidum infuderis, nulla exinde lactis fuſio, aut coagulatio ſuccedet. Quibus de cauſis ſingula hæc fiunt, & qualem cum ſeri in maſſa ſanguinea fuſione, aut inextricabilitate analogiam gerunt, operæ pretium erit hic conſiderare.

Lactis coagulatio quibus modis inhibetur aut tollitur.

Ex lactis Anatome plane conſtat ei particulas ſpirituoſas pauciores, aquoſas plurimas, ſulphureas & terreſtres mediocres, pariter & ſalinas (quæ partim volatiles, partim fixæ ſunt) ineſſe; itaque dum mixtio integra ſervatur, particulæ ſalinæ ſulphureis adhærentes eas ab invicem dividunt, etiam, ne avolent aut cum terreſtribus combinentur, impediunt; interim feroſæ cæteris æquabiliter ita permixtis interjectæ vacuitates omnes implent, totumque liquorem quaſi homogeneum conſtituunt: quod vero ab acido inſtillato, liquoris ſtatim fuſio, & coagulatio ſuccedant, ratio eſt, quia particulæ ſalis Fluidi in Acido, alias quaſcunque Salinas nempe tum Fixas, tum Volatiles in lacte prehendunt; quibus

Horum rationes traduntur.

quibus dum ſtrictè uniuntur, particulæ Sulphureæ acido-ſalinarum complexibus elapſæ coeunt, adeoque mutuo inter ſe, cumque terreſtribus combinatæ, craſſamentum illud à reliquo liquore ſecedens conſtituunt: interim latex aquoſus, poris ejus Sulphure & Terra pene vacuis, atque ſalium combinationibus fere tantum imprægnatus, mox tenuis & dilutus evadit. Rem ita ſe habere experimentis modo citatis plane conſtat, in quantum ſc. iſta lactis coagulatio ſalis aut ſixi aut nitroſi aut volatilis injectione impeditur, aut tollitur; unuſquiſque enim è ſalibus iſtis, ſalem acidum coagulo infuſi prehendit, ejuſque adeo combinationes cum particulis ſalinis lacti inſitis præcavet, aut abrumpit: quod autem lactis coagulatione ſublata, ejus forma priſtina non reſtituitur, ratio eſt, quia ſalium adjectorum particulæ extraneæ, uſque in miſto permanentes, ejuſdem miſtionis redintegrationem inhibent; ſin vero rurſus illæ eliminari poſſint, certe mixtio prior & lactiformis rediret. Quapropter de ſanguine opinari licet, eum, quandoque licet fuſione aut coagulatione depravatum, quia particulas quaſque heterogeneas à ſe exterminare ſolet, mixtionem debitam & priſtinam recuperare poſſe.

Quod autem lac diutius aſſervatum & coaceſcens ſuper ignem ſine acido infuſo ſponte coaguletur, ratio eſt, quoniam in liquore iſto, tunc ad putredinem tendente, particulæ ſalinæ volatiles (uti mos eſt) in fluorem depreſſæ, acidæ evadunt: quamobrem hæ, lactis poris inter coquendum reſeratis, particulas conſocias ſalinoſixas corripiunt; quibus dum cohærent ſulphureæ iis elapſæ, ac mutuo inter ſe, ac cum terreſtribus combinatæ, craſſamentum album conſtituunt, ſero una cum ſalium combinationibus in aquoſitatem fuſo. Lac frigidum nec ſponte, nec ab acido infuſo coagulatur; quia, dum pori occluduntur, particulæ inteſtinæ quo-

modo-

modocunque diſpoſitæ, quo nova conjugia aut divortia ineant, non facile ſe expediunt; meatibus vero per calorem patefactis data occaſione ſtatim ſchiſmata, & combinationes privatæ ineuntur.

In ſanguine quid Analogum ad lactis Coagulationem hujuſque inhibitionem aut reductionem.

His ita de lactis fuſione & coagulatione, atque ab eo ſtatu inhibitione & reductione præmiſſis, conſideremus modo an quidquam his ſimile aut analogum ſanguini competat? & quidem licet cruorem vaſis exemtum non, uti lac ſuper ignem ebulliens, ſalinorum affuſione in partes conſtitutivas reſolvere, varie fundere, & coagulare, & dein ab eo ſtatu reducere detur; quia nimirum ſanguinis quam lactis conſiſtentia craſſior, & ad grumeſcendum aptior exiſtit; inſuper hæc flamma ſive vita ejus extincta, plurimum ab iſta, quam in vaſis habet, alteratur: attamen crebro tentamine didici, quod & aliorum experimenta confirmant, eoſdem liquores quæ lac fundunt ac præcipitant, uti acetum deſtillatum, ſpiritum vitrioli, ſalis aut nitri dilutum, alioſque acidos, etiam ſanguini calenti affuſos, iſtum mox coagulare, & diſcolorare ita, ut cum tota maſſa ſtatim nigreſceret, portio una in placentam grumoſam, atque altera in ſerum tenue, & aquoſum abiret. Inſuper hæc, quæ lactis coagulationem inhibent; aut tollunt, uti ſunt oleum Tartari, ſales herbarum fixi, ſolutio ſalis nitri, calcis vivæ, ſp. ſalis Armoniaci, C. Cervi, & ſimilia ſanguini calenti affuſa mixtionem ejus integram conſervant, vel emendant; prout ex colore rutilante, ac ſplendido, & conſiſtentia æquabiliter diu manente arguere licebit; proinde ut hinc facilè ſequatur, ejuſmodi particulis elementaribus, quibus lac, etiam ſanguinem, indiſpari licet proportione, conſtare. Huic nimirum ſpiritus, ſulphur, ſal & terra copioſius, atque ſerum parcius, quam lacti inſunt. Unde concludere licebit ſanguinem rite diſpoſitum, ſc. craſſiorem, ad concreſcendum ſive grumeſcendum nimis aptum, ad fundendum vero

Liquores chymici ſanguini calenti affuſi quales alterationes producunt.

Ut ſanguis ſerum rite deponat tum ab incraſſione tum à fuſione nimia præſervari aut reduci debet.

ac

ac in ſeroſitates multas exolvendum minus habilem exiſtere; ab eo tamen, dum inter circulandum renes pertranſit, aquoſitates ſuperfluas partim à renum colo, partimque ab eorum fermento, cruorem à nimia coagulatione vindicante, ſecerni, ac ſenſim amandari. At vero quando ſanguis in craſi vitiatur, & quoad Conſtitutionem ejus, & circa ſeri ſecretionem multifariam delinquitur. Quoad prius, cruor modo nimis calidus & acris, modo craſſior & fæculentus, quandoque item ſupra modum tenuis & aquoſus exiſtit: & pro vario hujuſmodi ſtatu ejus degeneri ægritudines variæ oriuntur, de quibus particulatim tractare hujus loci non eſt. Attamen utcunque Sanguis in craſi peccat, dummodo Serum ejus menſura ac modo debitis ſecernitur, ſtatus admodum valetudinarius haud propterea ſtatim ſuccedit. Plurium vero morborum origines propter ſeri ſecretionem haud rite peractam contingunt. Quoad hanc vero, cum diverſimoda ſint delicta, utplurimum vel in defectu, vel in exceſſu peccatur. Namque interdum latex ſeroſus in cruoris ſinu nimis pertinaciter hæret, & è contra quandoque nimis cito elabitur; atque hoc reſpectu ſanguis, ſeri incontinens, ipſum Arteriarum oſculis, pluribus in locis, & fere ubique exſpuit; adeoque in viſcera aut habitum corporis deponens Aſciten aut Anaſarcam producit, & modo ad renes immoderate ablegans Diabeten infert. Sanguis ſeri nimis retinens, ut plurimum vel à febre efferveſcens compagem ſuam, particulis ſimul craſſioribus incoctis, & complicatis, nimis ſtrictam habet, ita ut particulæ tenuiores non facile erumpant; vel iſte, ſale & ſulphure ſcorbuticis refertus, admodum viſcidus ac tenax evadit, proinde ut ſeroſitates à reliquorum amplexibus ægre elabantur. Cum ita variis modis ſeroſi laticis à ſanguine deceſſus impeditur, aut pervertitur, etiam medicamenta Diuretica diverſæ indolis, ac operationis exiſtunt;

1. *Seri ſecretio in exceſſu peccans.*

Item in defectu.

Diureticorum diſtributio.

1. *Quoad finem.* exiſtunt; quæ tamen diſtingui poſſunt: & primo quoad finem, juxta quod maſſam ſanguineam, vel renes,
2. *Quoad materiam.* vel utraque ſimul reſpiciunt. Secundo quoad materiam, quo reſpectu ſunt vel Sulphurea, vel Salina; atque hæc rurſus varia exiſtunt, juxta quod particulæ ſalinæ in Fixitatis, Fluoris, aut Volatilitatis ſtatu ſunt,
3. *Quoad formam.* vel inſuper Nitroſæ, aut Alchaliſatæ exiſtunt. Tertio quoad formam medicamenta hæc diverſimoda habentur, ut plurimum vero compoſitiones illorum quoad ſpeciem ſunt vel Potus, vel Pulveres, vel Boli, vel Pilulæ, vel liquores chymici, de quibus infra particulatim diſquiramus. Interea quamvis ſingulos Diureticorum ſcopos ſive fines explicare ad Pathologiam potius, quam ad Pharmaceuticen, ſpectare videatur, attamen ex re fore arbitror præcipuos eorum hic breviter deſignare. Dein ſecundo medicamenta Diuretica quoad materiem, quæ in ſingulis fere tantum Salina eſt, in claſſes quaſdam diſtinguere; ac ultimo in unoquoque genere ſelectiores præſcriptionum formulas ſubjungere.

1. *Diuretica ſalina.*
1. *Quæ in ſanguinis compage nimis ſtricta.*

Primo igitur, ſiquando cruor à ſale fixo cum ſulphure, & terra ſimul incoctis, & mutuo combinatis adeo craſſus & tenax evadit, ut particulæ aquoſæ à reliquis haud facilè ſecedant; Diuretica, quæ compagem ejus laxent, & ſerum fundant, ejuſmodi ſint oportet, quæ ſale volatili, vel acido pollent: tales namque particulæ combinationes à ſale fixo initas potiſſimum diſſolvunt. Quandoquidem vero hæc Diatheſis & febri, & Scorbuto communis eſt, in priori affectu Diuretica maxime propria ſunt, tum acida vegetabilium temperata, item ſal nitri, ſp. ſalis marini, vitrioli, &c. tum ſale volatili prædita, uti ſp. C. C. Salis Armoniaci, ſal ſuccini, viperarum, aliaque hujus farinæ; quæ ſupra etiam in Diaphoreticorum claſſe recenſuimus. In diſpoſitione ſcorbutica

cum urina & pauca & crassa est, herbarum succi; & præparata tum acria, tum acida, egregii sunt usus; item sal, & sp. urinæ, salis Armoniaci, Tartari, &c.

Et secundo quæ in nimis laxa conveniunt.

Secundo interdum sanguis serum intra compagem suam non diu satis retinet, quin, vel fluxionibus seu potius coagulationibus obnoxius, illud hic, illic in magna copia affatim deponens, catarrhos, aut tumores varriis in locis concitat; vel sanguis habitualiter debilis simulque Νοσηματος, sc. in acorem vergens, quoad particulas suas crassiores ad coagulandum aptus est; proinde ut tenuiores inter circulandum ubivis ablegatæ, ac in partes imbecilliores decumbentes, affectus modo cephalicos, aut thoracicos, modo Asciten, aut Anasarcam inducant. Porro à simili causa Diabeten exoriri mox declarabitur. Enimvero plures difficiles morbi, qui viscerum dyscrasiis perperam imputantur, ab hac causa oriuntur; nempe quod sanguis male temperatus, & coagulationibus obnoxius, cum circulationis filum integrum continuare nequeat; serum, promte nimis abscedere aptum, variis in locis deponit. Diuretica in his casibus exhibenda sint ejusmodi, quæ sanguinem haud fundant, sed coagulationes ejus tollant; uti sunt sale fixo, volatili, ac etiam alchalisato prædita; insuper quæ renum fermentum corroborant aut restituunt, uti sulphurea quædam, ac spirituosa. Ad hos fines Diuretica sulphurea & mixta sales, herbarum lixiviales, pulveres testacei, sal, & sp. urinæ, &c. millipedes, radices raphani silvestris, semen Apii, nux moschata, Terebinthina, ejusq; præparata, spiritus vini; quorum omnium virtus non est sanguinem fundere, & serositates è massa ejus præcipitare (hæc acida imprimis faciunt, ac in istis casibus diuresin sæpius impediunt) sed cruoris coagu-

lationes dissolvere; proinde ut compages ejus mixtionem integram recuperans, & per vasa expeditius circulata, serum ubivis extravasatum, aut depositum reforbeat, & demum renibus amandandum tradet: quo ritu, juxta utrosque hos fere oppositos medendi fines, Diuretica cujusque generis operentur, & sub quibus potissimum formulis dispensentur, jam proxime ostendemus.

SECT. IV.

Sectio IV. Cap. II.

Diureticorum Species, & Formulæ; nec non quarundam ex iis præparationum Chymicarum Ætiologiæ.

PRimo igitur quod ſpectat ad Diuretica Salina, huc referri debet, quod ſæpius inculcavimus, ſales quoſcunque diverſi ſtatus ſimul commiſſos, ſe mutuo prehendere, & mox ſimul conjungi; dumque ita combinantur, particulas alias à mixtura ſolutas in partes ſecedere, aut avolare. Hoc plane cernitur, quando Sal fluidus, ſive acidus, fixo, ſive Alchaliſato, item quando fluidus, aut fixus volatili, ſive acri committitur. Revera ab unica hac ſalium affectione, ſolutionum & præcipitationum quarumcunque res omnis dependet. Quapropter cum ſanguis, & humores corporis noſtri plurimo ſale, eoque ab uno ſtatu in alterum varie immutari, proindeque diatheſin morbidam inferre ſolito, abundet; cumque inſuper Diuretica ſalina diverſimoda, nempe ſale fixo, fluido, nitroſo, volatili, aut Alchaliſato referta, exiſtant, magna ſemper medici diſcretione & judicio opus erit, ut particulæ ſalinæ in medicamento ab iſtis in corpore noſtro diſcrepent. Quo ritu hoc fieri debeat, ſingulas Diureticorum ſalinorum ſpecies percurrendo deſignabimus.

Salium diverſi ſtatus.

Eorundem variæ Affectiones.

Inter Diuretica, ſale acido imbuta, ſpiritus ſalis, aut Nitri, item ſuccus Limonum, & Oxalidis, vinum album, Rhenanum, & Pomaceum, primæ apud vulgus notæ ſunt, & intentionem iſtam ſæpius perficiunt: ſola etenim hæc ſanguinem fundunt, ac in ſeroſitates præcipitant, uti cum acidum lacti ebullienti inſtillatur. Attamen hoc non pariter omnibus, nec etiam quibuſvis

Diuretica ſale acido prædita.

quibusvis ex æquo contingit. In constitutione sana, aut non multum ab ea remota, Sal cruoris partim fixus, & partim nitrosus, partimque volatilis existit; Item in Scorbuticis & Hydropicis quibusdam iste plerumque fixus evadit. Quamobrem in singulis his casibus diuretica, sale acido prædita, cum fructu abhibentur: in affectibus autem Catarrhosis, & in quibusdam Hydropicis, & Scorbuticis, cum in fluoris statum sanguinis particulæ salino-fixæ evehuntur, ac volatiles deprimuntur, (uti crebro evenit) remedia Acetosa obesse potius, quam prodesse solent; quatenus sanguinem à crasi recta degenerem, magis pervertunt; quinimo his medicamenta sale fixo, aut volatili, prædita potius ex usu erunt.

Quibus conveniunt.

Diureticorum, quibus sal acidus pro basi est, Formulæ.

Pulveres.

℞ *Tartari albi selecti pulv. Chrystalli mineral. ana* ʒiß. *Ocul. cancri pul.* ʒj. *f. pulvis. Dosis à* ʒß. *ad* ℈ij. *in vehiculo idoneo; repetendo sexta vel octava quaque hora.*

℞ *Tartari vitriolati vel Nitrati* ʒij. *pulv. è testis ovorum* ʒiß. *sem. Apii, vel Dauci silvestris* ʒß. *f. pulvis: dosis* ʒß. *eodem modo.*

℞ *Sp. salis opt.* ʒij. *C. Cervi usti & pulv. q. s. ad imbibendum f. pulvis. Dosis* ℈j. *ad* ʒß.

Potus.

℞ *Succi Limon.* ℥ij. *Aq. raphani compos.* ℥iß. *syrup. è 5. radicibus* ʒiij. *f. potio.*

℞ *Succi acetosæ* ℥ij. *vini albi* ℥vj. *misce, f. potio.*

℞ *Aq. Raphani compos.* ℥ij. *parietariæ* ℥iiij. *sp. salis* ℈j. *gut. xv. salis Tartari gr. xv. syrupi violacei* ʒß. *f. potio.*

2. Medica-

2. Medicamenta ſale fixo, ſive Lixiviali, prædita urinas movere, ex medicina vulgari & Empirica pro ſanandis Hydropicis adhiberi ſolita, ſatis manifeſto liquet: quippe uſitatum eſt in Anaſarca, & nonnunquam in Aſcite, quando viſcera aut carnes aquarum aggeſtione plurimum intumeſcunt, Lixivium è cineribus Abſynthii, vel geniſtæ, vel ſtipitibus fabarum, cum vino albo factum propinare; unde frequenter accidit mictionem valde copioſam ſuccedere, & morbum tolli. Obſervavi tamen medicamentum illud in quibuſdam minime diureticum extitiſſe, atque Diatheſin Hydropicam auxiſſe potius, quam ſanaſſe: quorum ratio ſi inquiritur, ex ſuperioribus conſtat, ſales lixiviales neque lac, neque ſanguinem fundere ſive præcipitare, & propterea ex propria virtute diuretica non eſſe; veruntamen effectus iſte nonnunquam ſequitur, quatenus ſal fixus, copioſe aſſumtus, ſalis acidi & coagulativi in ſanguine præpollentis energiam deſtruit; proinde ut cruor, cum antea, nimis fundi aptus & ſeri incontinens, illud in quibuſvis locis extruderet, ſalis fixi adventu craſin debitam recuperet; & propterea ſerum extravaſatum reſorbens, & ad Renes continenter deferens, διέρησιν copioſam inferat. *Diuretica ſale fixo prædita.* *Quibus conveniunt.*

2. Diureticorum, quibus ſal fixus pro baſi eſt, Formulæ. *Eorum formulæ.*

℞ *Salis Tartari vel Abſynthii* ʒij. *Coral. ad albed. calcinati* ʒiß. *Nucis Moſchat.* ʒß. *f. pulvis. Doſis* ʒß. *ad* ℈ij.

℞ *Tincturæ ſalis Tartari* ʒj. *ad* ʒiß. *Aq. Raphani Compoſitæ* ʒiß. *miſce, detur in hauſtu liquoris Poſſetici cum radic. & ſem. Bardanæ incoctis.*

℞ *Deliquii ſalis Tartari (dum tinctura extrahitur) ſubtus fluitantis, & vini ſulphure imprægnati* ℈ij. *ad*

℈ij. ad ʒiſſ. vini albi ʒiiij. ad vj. ſyrupi è 5. Radic. ʒſſ. m. f. hauſtus bis aut ter in die repetendus.

℞ *Cinerum Sarmentorum vitis albiſſ. lib. ß. Nucis moſchatæ ʒij. affunde vini albi vel Rhenani lib. iiſſ. ſtent calide & clauſe per diem, dein colatura uſui ſervetur: doſis ʒvj. bis aut ter in die.*

Silices in igne candefacti extinguantur in vino albo, vel Cereviſia vetuſta Martiali: Liquor propinetur ad ʒvj. vel viii. bis in die.

℞ *Aq. Calcis vivæ ʒiiij. ad. vj. Tinct. ſalis Tartari ʒj. ad ʒiſſ. f. hauſtus ſumendus bis aut ter in die.*

Diuretica ſale volatili prædita.

3. Propter eandem rationem ac ſal fixus, etiam interdum volatilis in ſanguinis dyſcraſia acetoſa ad movendas urinas cum fructu adhibetur; viz. in quantum hujus particulæ in cruorem admiſſæ ſalis fluidi in eo præpollentiam deſtruunt; proinde ut ſanguis, mixtionem debitam recuperans, atque coagulatione & Catarrhis immunis factus, ſeri quicquid extravaſatum eſt, reſorbeat, & quod ſuperfluum eſt, Renibus per ureteres amandandum tradat. Interea tamen medicamenta è ſale volatili parata, quia particulas nonnihil efferas, & Elaſticas habent, quando ſanguinis craſin emendant, quod ſeri ſuperfluum eſt, per Diaphoreſin æque interdum ac per διόρησιν excernendum diſponunt. Huic Diureticorum claſſi, non tantum ſal volatilis purus putuſque ex animalibus, aut mineralibus per deſtillationem elicitus, verum & Viventium & Vegetabilium partes integrales, (cujuſmodi ſunt inſectorum & vegetabilium acrium pulveres, & extracta) accenſeri debent.

Quare juvant.

3. Medica-

3. Medicamentorum, quibus ſal volatilis pro baſi eſt, Formulæ.

Eorum formulæ.

℞ *Salis ſuccini, ſalis Nitri puriſſimi, ana* ʒij. *f. pulvis. Doſis* ℈j. *ad* ʒſſ. *in vehiculo idoneo.* *Pulveres.*

℞ *Flor. ſalis Armeniaci, Chryſtalli Mineralis, ana* ʒij. *m. Doſis* ℈j. *ad* ʒſſ. *in cochlear. aq. Raphani Compoſitæ. Sal urinæ exhibeatur eodem modo.*

℞ *Pul. Apum* ℈j. *ſem. Leviſtici* ℈ß. *f. pulvis, detur in cochl. aq. deſtil.*

℞ *Sp. urinæ* ℈j. *ad* ʒſſ. *Aq. Raphani Compoſ.* ℥j. *ad* ʒiß. *aq. Juniperi* ʒiij. *miſce, f. hauſtus. Sp. Tartari exhib. eodem modo in dupla quantitate.* *Potiones.*

℞ *Melleped. præp.* ʒij. *Flor. ſalis Armeniaci* ʒſſ. *Nucis moſchatæ pulv.* ʒß. *Terebinthinæ Venetæ q. ſ. f. Pil. ſumat. iiij. bis in die.* *Pilulæ.*

℞ *Pulv. ſem. Bardanæ* ʒij. *Dauci ſilveſtris* ʒj. *ſalis ſuccini* ʒj. *olei Nucis Moſchatæ* ℈ß. *Balſam. Capivii q. ſ. f. maßa form. in pillu. exiguas, quarum iiij. ſumantur veſperi, & mane primo.*

℞ *Rad. Chærefolii, Petroſelini, fæniculi, Eringii, ononidis, ana* ℥j. *Fol. ſaxifragiæ, Aparines, ana m. j. ſem. ſeſeleos, Milii ſolis, ana m. ß. Bac. Juniperi* ʒvj. *coq. in Aq. fontanæ lib. iiij. ad medietatem; dein adde vini Rhenani lib. j. mellis opt.* ʒij. *f. Apozema. Doſis* ℥vj. *bis in die.* *Apozema.*

℞ *Millepedum recentium lib. ij. Fol. Aparines, Chærefolii, ſaxifragiæ, virgæ Aureæ, ana m. ij. Rad. Raphani ſilveſt.* ℥vj. *Nucis Moſchatæ* ℥j. *Bac. Juniperi, ſem. Dauci ſilveſtris, ana* ʒij. *conciſis & contuſis affunde ſeri Lactis, cum vino albo facti, lib. viij. deſtil. organis communibus, liquor totus miſceatur: doſis* ℥iiij. *bis, vel ter in die.* *Aqua deſtillata.*

℞ *Millepedum recent. lotorum num. 40. ad 60. Nucis moſchatæ* *Expreſſiones.*

moſchatæ ʒſſ. ſimul contuſis affunde Aq. deſtillatæ ſaxifragiæ ʒiij. f. expreſſio, & ebibatur.

℞. *Fol. Chærefolii, Petroſelini, Macedonici, ana Miij. ſimul contuſis affunde vini albi lib. jſſ. f. expreſſio fortis, ſervetur in vitro; doſis ʒiij. bis in die.*

Tinctuæ. *Paretur tinctura ex Milleped. ex Apibus, Cicadis, vel ex Cantharidibus ſiccatis cum Tinct. ſalis Tartari. Detur ad guttas 15, vel 20, ad 30. in vehiculo idoneo.*

Diuretica ſale nitroſo prædita. 4. Nitrum quoddam ſalis genus eſſe, ex figura, colore, ſapore, aliiſque ejus proprietatibus, & accidentibus, facile conſtat. Attamen diverſum hoc ab alio quovis ſale, aut particularum ſalinarum ſtatu, neque acidum, neque fixum, aut volatile, ſed quaſi in medio inter utrumque ſtatum, exiſtit. In tantum de ſale volatili participat, ut, dum conficitur, cum cineribus elixiviari & ſali fixo conjungi debeat, ut concretionem quandam adipiſcatur; porro cum liquatur, à ſulphure quovis injecto, mox inflammatur, & avolat: cæterum cum ſale fixo in tantum communicat, ut, in crucibulo liquatum, fuſionem diuturnam, & forſan perpetuam, abſque partium aut particularum diſpendio quovis notabili, toleret. Revera Nitrum illud eſt, quo plantæ omnes vegetant, Animalia quæque vivunt, & reſpirant, atque flamma, ſive ignis omnis ſublunaris accenditur, & ſuſtentatur; prout in alio tractatu fuſius oſtendimus, quod non opus erit hic repetere.

Effectuum ejus Rationes. Quod vero ad præſens inſtitutum eſt, ſatis vulgo innoteſcit, ſalem Nitri ſanguinem refrigerare, & urinas potenter movere: attamen utriuſque effectus ratio, non ita liquido patet; quippe tantum abeſt Nitrum particulas frigorificas in ſe continere, ut è contra nihil magis igniparum fuerit; uti cernitur in pulvere Pyrio: atque

ſi

si destilletur, flamma potius, quam vapor, aut fumus in recipiens prodire videtur: quinetiam stagma exstillatum, instar ignis actualis, corpora quæque apposita exurit, aut corrodit. Nec minus mirari subest, quomodo hic, cujus natura in tantum ignea est, sanguinem ita diluat, inque aquositates pro diuresi cienda fundat.

Super his ut conjecturas nostras proponam, dico Nitrum duplici respectu ad effectus istos producendos conferre; viz. & quatenus sal est, tum fixo, tum volatili nonnihil affinis, & quatenus πζώπυρος existit. Quoad prius observavimus Nitrum (prout etiam salia fixa, & volatilia) lacti impositum, coagulationem ejus impedire, vel tollere; pariter item huic, non minus quàm illis, sanguis, adhuc calens, affusus à coagulatione & discoloratione præservatur. Quapropter siquidem Nitri particulæ, intus sumtæ, sanguinis mixtionem integram servant, aut restituunt; proinde quidem illæ fusiones & coagulationes ejusdem, à quibus æstus, & Ischuria sæpissimè oriuntur, præcavebunt, aut tollent.

Verum insuper Nitrum, quatenus igniarium est, intus assumtum sanguinem efflagrantem refrigerat, & urinas movet; in quantum scilicet (sicut prius innuimus) cruoris flammam, prius turbidam atque fumis interspersam, adventu suo plus accendens, eam claram magis ac puram, proindeque mitiorem reddit; cumque ita sanguis, dum clarius à Nitro ardescit, in compage sua plus laxatur; particulæ serosæ crassioribus facilius extricantur, & uberius abscedunt.

4. Diureticorum, quibus Nitrum probasi est, formulæ.

℞ *Nitri præparati* ʒij. *Aq. Hordei cum radicibus Graminis, & Eryngii conditi incoctis lib. ij. syrupi violacei* ʒij. *misce. Dosis* ʒiiij. *bis in die.* *Pulveres.*

℞ *Salis Prunellæ* ʒij. *Sacchari candi* ʒj. *fiat pulvis dividendus in 6 partes; ſumatur una, in conveniente liquore ter in die.*

℞ *Salis Prunellæ* ʒiij. *ſalis ſuccini* ʒj. *f. pulvis: doſis* ʒſſ. *ter in die.*

℞ *Salis Prunellæ, Oculorum Cancri, ſalis Abſynthii, ana* ʒij. *miſce: doſis* ʒſſ. *ter in die.*

Diuretica ſale Alchalizato prædita.

5. Pulveres teſtaceos, & Lapideos quoſdam, ſale Alchalizato ſive petrificante præditos, quandoq; διάρησιν promovere, etiam ſatis vulgo notum eſt. Quippe in magnis Iſchuriis, pulvis è teſtis ovorum, è Chelis aut oculis cancrorum, nonnullis præſentaneo remedio fuit. Quorum operandi modus & ratio ſi inquiratur, facile conſtat Pharmaca hæc ſanguinem non fundere, neque ſenſibiliter præcipitare. Itaque dicendum erit, hæc, in dyſcraſia ſanguinis & humorum acetoſa, interdum diuretica exiſtere, quatenus ſales acidos combinatione ſua ligant & compeſcunt; proinde ut cruor, fluxionibus & coagulationibus immunis, ſerum extravaſatum reſorbeat, & ad renes transferat.

Eorundem formulæ.

5. Medicaminum Diureticorum, quibus ſal Alcaliſatus pro baſi eſt, Formulæ.

Pulveres.

℞ *Pul. è teſtis ovorum* ʒſſ. *ad* ʒj. *detur in hauſtu vini albi, vel liquoris Poßetici, vel decocti diuretici, bis in die.*

℞ *Pul. è chelis, vel oculis cancrorum* ʒij. *ſalis ſuccini, Nitri, ana* ʒj. *nucis moſchatæ* ʒſſ. *f. pulvis: doſis* ʒſſ. *ad* ℈ij. *in vehiculo idoneo. Vel pulvis prædictus excipiatur Terebinthinæ Venetæ ſ. q. & f. Pilulæ exiguæ; doſis iij. vel iiij, veſperi, & mane.*

Pilulæ.

Diureticorum familiæ non tantum Salina, aſt inſuper, Sulphurea quædam, & ſpirituoſa, quatenus effectum iſtum ſæpe producunt, jure accenſentur. Pleraque Laricea, uti imprimis Terebinthina, ex iiſque præparata, olea Juniperi, Nucis moſchatæ, ceræ, aliorumque pinguium ſtillatitia intus ſumta in pleriſque urinam copioſam, & violaceo odore imbutam, cient. Novi in Hydropicis quibuſdam & Scorbuticis ſpiritum vini, & Aquas ardentes, quin & vinum generoſum uberius epotum διέρησιν promoviſſe: quorum omnium ratio eſt, quod, cum ſanguis debilis, aut aceſcens, vel, ob fermentationis defectum, vel ſalis acidi, & coagulativi dominium, haud ſatis vegete, & æquabiliter circulatur, ut ſerum ſuperfluum uſque intra ſe contineat, donec illud renibus tradat; prædicta remedia, quatenus cruoris mixtionem integram conſervant, aut vacillantem reſtituunt, ad διέρησιν promovendam conducunt.

Diuretica ſulphurea & ſpirituoſa.

℞ *Baccarum Hederæ, Juniperi, & Lauri recentium, ana lib. ſſ. ſeminum Dauci ſilveſtris ℥iiij. nucis Moſchatæ ℥ij. Contuſis omnibus affunde in retorta vitrea Terebinthinæ Venetæ opt. lib. j. Sp. Vini Rectificati lib. iiij. deſtil. in furno arenæ calore moderato ad ſiccitatem, cavendo Empyreuma, & habebis ſpiritum, & oleum flavum, utrumque egregie diureticum: doſis ſpiritus ℥j. ad ℥ij. vel ℥iij, olei ♏ſſ. ad ♏j. in vehiculo idoneo.*

Eorundem Formulæ.

Aquæ Deſtillatæ.

Magmati in retorta reſiduo affunde Tinct. ſalis Tartari lib. j. digerantur clauſe in furno arenæ per plures dies, ut tinctura rubicunda extrahatur; cujus doſis ♏j. ad ♏ij. vel ℥j. in convenienti vehiculo.

Tinctura.

℞ *Millepedum præp. ℥iij. nucis Moſchatæ ℥j. contuſis affunde ſpiritus Terebinthinæ puriſſimi, & tincturæ ſalis Tartari, ana ℥vj. deſtil. leni calore balnei; & habebis ſpiritum,*

Spiritus & oleum.

spiritum, oleum, & salis Tartari deliquium, unumquodque virtute diuretica insigniter præditum.

Præparationum quarundam Ætiologiæ.

1. Sal Prunellæ, sive Chrystallum Minerale, quod solummodo est Nitrum purificatum.

Sal prunellæ.

℞ *Nitri selecti q. v. dissolve in aq. fontana, vel pluviali, parum coque, & in vase vitreo altiori, ad Crystallizandum, in loco frigido reponatur: Crystalli candidiores tantum & purissimæ seligantur, quæ insuper crebris solutionibus, & crystallizationibus, ad summam puritatem redigentur; quæ denique, in crucibulo fusæ & in vas argenteum effusæ, in lapidem albissimum concrescent. Hujus pulverisati dosis* ℈j. *ad* ℥ss. *vel* ℈ij. *sanguinem æstuantem refrigerat, & urinas movet.*

Ejus Ætiologia.

Præparatio hæc in eum finem instituitur, ut particulæ nitrosæ, quantum fieri potest, puræ putæque à sale fixo separentur, & seorsim in Crystallos concretæ habeantur: quippe cum Nitrum ex terra conficitur & primo elixiviatur, particulæ ejus adeo ad concrescendum sive crystallizandum, inhabiles sunt, ut necesse fuerit lixivium nitrosum amplius cum cineribus elixiviari, & sale fixo imprægnari; quo particulæ nitrosæ partim lixivialibus unitæ, partimque harum interventu aquæ poris extrusæ, concretionem quandam acquirant: quare cum Corpus sive sal Nitri eo ritu formetur, quo in usum medicum purius reddatur, ab eo particulæ salis fixi, crebris solutionibus, & crystallizationibus, quantum abesse possunt, ablegentur.

2. Spiri-

2. Spiritus Nitri.

Spiritus nitri.

℞ *Nitri puriſſimi lib. j. pulv. laterum lib. ij. probe trita, & ſimul mixta, retortæ vitreæ loricatæ, vel terreæ indantur, atque in furno reverberii igne per gradus aucto deſtil. Fumi rubentes recipiens quaſi colore quodam flammeo rutilare facient, & condenſati ſtagma acidum & ſumme corroſivum conſtituent. Doſis guttæ iiij. ad vj. in vehiculo idoneo.*

Ejus Ætiologia.

Quamvis Nitrum, ſulphure commixtum, ab incendiculo quovis citiſſime igniatur, ac in flammas erumpat; eo tamen deſtitutum, abſque ulla deflagratione, in crucibulo liquari, aut in retorta deſtillari poteſt. Pulvis laterum additur, ut, cum ſales ab igne funduntur, non mutuo ſe prehendant & concatenent, ſed diviſi, & ab invicem diſtracti, vi ignis à ſubjecto ſuo foras propellantur.

Nitrum liquatum virtutem ſuam inflammabilem retinet; liquor vero deſtillatus, ignis extinctivus potius, quam incendiarius evadit. Si quando enim ſulphuri committatur, miſtura iſta ægre, & minus quàm ſulphur, per ſe accendi poteſt; cujus ratio eſt, quod ſal Nitroſus, fluorem paſſus, à ſtatu primigenio prorſus alteratur, atque parem fere indolem acetoſam, ac alii ſales fluorem paſſi, adipiſcitur; quinimo ex ſulphure ſtagma acidum prolicitur, quod ignem deſtruit potius, quam ut ab eo inflammetur.

3. Spiri-

Spiritus ſalis marini.

3. Spiritus Salis Marini.

℞ *Salis marini fuſi, pulverati lib. j. laterum craſſiuſculè pulver. lib. iii. ſimul tere, & miſce, deinde adde fruſta laterum majora ad lib. ſſ. probe miſta, & retortæ firmæ indita, deſtil. igne reverberii fortiſſimo per 24 horas, liquorem exſtillatum rectifica calore arenæ in cucurbita vitrea, avocando phlegma ſive partem aquoſiorem. Spiritus coloris flavi aut ſubviridis, ac odoris & ſaporis valde grati, in fundo manebit.*

Ætiologia.

Hic ſal difficillime in liquorem acetoſum propellitur, quoniam particulæ ejus, præ aliis mineralium ſalinis, ſcil. vitrioli, Nitri, Aluminis, &c. ſtrictiſſime combinatæ non facile à ſe invicem diſſociari, aut à terræ complexibus divelli poſſunt; quare cum ab igne laxantur, ne ſimul confluant, pulvis laterum in tripla quantitate admiſcetur: ac inſuper fruſta laterum majora interponere viſum eſt, ut maſſa deſtillanda, velut foraminibus excavata, igni ſit ubique pervia. Nihilominus inter deſtillandum, ſales ab igne fuſi ſæpiſſime confluent, poſtea ut nulla vi ignis foras propelli queant.

Ejus modus compendioſior.

Rem ita habere conſtat, quoniam, ſi artificio adhibito hæc ſalium inter ſe & cum terra cohæſio abrumpatur, facili negotio in ſtagma acidum urgentur. Ex. gr.

℞ *Spiritus vitrioli non rectificati lib. j. in retorta vitrea affunde hunc ſali marino calcinato & pulveriſato, & mox in arena deſtilla: ſpiritus ſalis, quaſi ab altero abactus, facillime aſcendet, ſpiritu vitrioli ejus ſedes occupante viz. hic ponderoſior, & fortior, ſimulque domicilii terreni orbus, & avidus, alterum ſedibus ſuis propellit, eaſque invadit.*

4. Spiri-

4. Spiritus urinæ.

Spiritus urinæ.

℞ *Urinæ hominis ſani vinum bibentis q. v. Cucurbitæ cum Alembico cæco indita putreſcat in fimo per menſem; dein deſtil. in arena. Liquor extillatus in Cucurbita altiori rectificatus, exhibet ſpiritum, & ſalem volatilem. Hæc operatio compendioſius perficitur, ſi urina recens evaporetur ad quartæ partis remanentiam, nempe ut phlegmate exhalante particulæ ſalinæ cum ſulphureis & terreſtribus denſius agglomerentur. Craſſamento huic, cucurbitæ indito, affundatur vel lixivium è cineribus, vel ſale Tartari, vel ſolutio Calcis vivæ; dein Alembico impoſito, deſtil. in furno arenæ; facili negotio habebis ſpiritum, & ſalem volatilem, qui rectificatione depurantur, & ſeparantur.*

Ætiologia.

Proceſſuum horum ratio hæc eſt: quod, ſiquidem urina conſtet ſale duplici, ſcil. tum nitroſo, tum volatili, una cum ſulphure ac terra copioſis, particulæ ſalis volatilis (dum mixtio integra eſt) ab aliis ſalinis una cum aliis elementis craſſioribus inviſcantur adeo, & ſtricte combinantur, ut ſpiritus erumpere, aut vi ignis divelli & ſeparari nequeant; attamen poſtquam à longa putrefactione liquoris mixtio laxatur, particulæ ſalino-volatiles, ſe demum cæteris extricantes, inter deſtillandum primo aſcendunt. Porro idem effectus etiam facilius ſuccedit, quando Sal fixus à nitroſo diverſus infunditur; quippe, dum hujus particulæ ab iſtis alterius infuſi occupantur, ſal volatilis catenis ſuis elapſus, facile abſcedit. Huc faciunt, quæ de ſalis Armoniaci deſtillatione infra advertemus.

Tinctura Tartari.

5. Tinctura Salis Tartari.

℞ *Salis Tartari purissimi ℥vj. liquetur, & fluat in crucibulo, donec colorem cæruleum seu fere viridem acquirat; dein eidem dum incalescit pulverisato, & matracio firmo colli oblongi imposito, affunde spiritum vini rectificatum, ad supereminentiam iij. aut iiij. digitorum; & digeratur in furno arenæ, calore satis intenso per plures dies, donec tinctura extrahatur. Quippe longa digestione spiritus vini colorem rubicundum acquirit, in quantum scilicet particulæ salis fixi, quadantenus exaltatæ, sulphuri vinoso uniuntur. Interea sal Tartari residuus, Phlegmate vini dilutus, in deliquium infra subsidens, & per se subtus fluitans abibit; quod oleo Tartari vulgari, in quantum sulphuris vinosi participat, longe præstat; ac in quibusdam casibus, ubi Diuretico lixiviali opus est, remedium laudabile existit. Dosis ℈j. ad ℈ij. vel ʒj. Tinctura exhibetur à ʒj. ad ʒiss. aut ʒij.*

Ætiologia.

Tinctura salis Tartari, ob salis & sulphuris vinosi conjugium, tum sapore tum odore fragrantissimis imbuitur. Si liquorem ad medietatem destilles, pars residua plus salis ac sulphuris, sed parum spiritus vinosi in se retinebit; atque spiritus avocatus, & sali Tartari recenti affusus, si digeratur, in quantum sulphuris qui cum sale uniatur expers est, haud facile tincturam acquiret.

Profecto quod in spiritu vini pars sulphurea à spirituosa distincta fuerit, hoc experimento didici.

Sulphur sive oleum vini.

℞ *Spiritus vitrioli acerrimi lib. ss. spiritus vini rectificati lib. j. misce in retorta vitrea, & destilla in furno arenæ, donec liquore (qui primo homogeneus videtur)*

tur) avocato, craſſamentum nigrum copioſum in fundo remaneat; ſpiritus hic capiti mortuo reaffundatur, & duobus vel tribus cohobiis deſtillatio repetatur: demum habebis duos diſtinctos liquores immiſcibiles; viz. unum acido-ſpirituoſum inferius ſubſidentem, & alterum limpidiſſimo oleoſum ſupernatantem, qui procul dubio vini pars ſulphurea pura putaque eſt, ſeparata & per ſe manens, dum pars ſpirituoſa ſali acido connubit.

6. Sal Succini.

℞ *Succini albiſſimi pulveriſati lib. ß. deſtilletur retorta vitrea, aut fortiſſimo calore arenæ, aut levi reverberii; aſcendent primo Phlegma, & oleum citrinum, cum aliquanto ſpiritu; dein ſal volatilis in collum retortæ & latera recipientis ſublimabitur; ac ultimo oleum nigrum prodibit antequam aſcendat: hoc ne ſal ab eo polluatur, eximi, & recipiens mutari, debet.*

Sal iſte primo albus, & ſatis grati odoris & ſaporis, niſi in vaſe ſtrictim clauſo aſſervetur, brevi flavus, ac dein cum graveolentia rubicundus evadit. Cujus cauſa eſt, quod medicamentum hoc multum ſulphuris in ſe continet; cujus particulæ, donec ſal dominium habet, ſubjugatæ & aliis involutæ, prorſus obſcurantur; poſtea tamen laxata mixti compage emergentes illæ, aliisque ſupereminentes, pleriſque ſenſibus noſtris præpollentiam ſuam produnt. Doſis ejus ℈ß. ad ℈j. Optimus ſalem ſuccini tum conſervandi tum exhibendi modus eſt, ſi cum ſalis Nitri puriſſimi duplo miſceatur. *Ætiologi.*

Sectio IV. Cap. III.

De Diureſi nimia, ejuſque remedio, & ſpecia-tim de Diabete, in cujus Theoriam, & Therapiam inquiritur.

Diabetes morbus olim rarus, & necdum bene notus.

Diabetes apud Antiquos morbus adeo rarus fuit, ut multi celebres medici nullam ejus mentionem fecerint, & Galenus tantum binos ab eo laborantes noverit; in noſtro autem ſeculo compotationibus, & imprimis vini meracioris ingurgitationibus dedito, affectus hujus exempla, & inſtantiæ ſatis crebræ, ne dicam quotidianæ occurrunt: verum ut ut familiaris, & quoad Typum ſatis ſit notus; quæ tamen ſint ejus cauſæ, & ratio formalis fere in totum neſcitur. Super his ut philoſophari ſeu potius conjectare auſim, imprimis morbi hujus deſcriptionem quoad omnia, aut præcipua ejus phænomena trademus; dein, cujus partis aut humoris vitio ea ſingula oriuntur, perquirere nitemur.

Ejus Deſcriptio.

Diabetes à διαβαίνω tranſeo dicitur materiæ potulentæ nimis celer tranſitus, item urinæ profluvium. Hoc affectu laborantes multo plus mingunt quam bibunt, aut alimenti liquidi aſſumunt; inſuper ſitim continuam, atque febrem lentam, & quaſi hecticam ſemper adjunctas habent. Quod autem plerique Authores potum aut parum aut nihil immutatum reddi aſſerunt, à vero longiſſime diſtat: quoniam urina in omnibus (quos unquam me noviſſe contigit, & credo ita in univerſis habere) tum à potu ingeſto, tum à quovis humore in corpore noſtro gigni ſolito, plurimum differens, quaſi melle aut ſaccharo imbuta, mire dulceſcebat. Prædicti erroris occaſio, (ut opinor) fuit urinæ color, qui ſemper crudus, & aquoſus, velut Pica, aut

hydrope

hydrope laborantium, apparet. Ut ſymptomatum horum rationes indagemus, primo inquiratur unde urinæ excretio tam copioſa, & celer eſt, dein ad reliquam affectus hujus Ætiologiam procedamus.

Cauſa ejus, non Renum Attractio.

Quod nonnulli pro Diabetis cauſa, renum vim attractricem aſſignant, nobis minime arridet: quippe ſanguis ad renes non attrahitur, ſed motu cordis pellitur. Porro nec ſerum è ſanguine eos perluente hauriri, aut emulgeri, ſed partim percolatione, & partim fuſione quadam ſive præcipitatione (prout ſuperius clare oſtendimus) ſecerni videtur: quapropter Diabeten ſanguinis potius & inimediatius, quam renum affectionem eſſe, & originem ſuam inde ſumere credimus, quatenus cruoris maſſa velut deliqueſcit, & in ſeroſitatem copioſe nimis funditur: quod equidem ex urinæ quantitate ita in immenſum aucta, quæ non niſi à ſanguinis deliquio, & conſumtione procedat, facile conſtat: Propterea item cruor reſiduus, ſero ejus ita ubertim abſcedente, multò craſſior, & ad coagulandum aptior evadit; uti ex pulſu celeri, & laborioſo arguere licebit: nam idcirco cor rapidius movetur, ut ſanguinem, plus ſolito dum exagitat, à coagulatione præſervet. Porro ut hujus fluiditas, ob nimia ſeroſi laticis impendia periclitari apta, continuari poſſit, materies potulenta ſiti immani urgente copioſiſſime ingeritur, ac inſuper humores ſolidis partibus impacti à ſanguine reſorbentur; quinimo ipſarum farcimenta in hujus reparationem deliqueſcunt; hinc ut morbo iſto laborantes, plurimum ſitiant, & brevi emarceſcant.

Sed potius ſanguinis deliquium.

Cauſa conjuncta: potiſſimum in ſanguine.

Itaque, ut Diabetis cauſam conjunctam, & rationem formalem deſignare auſim, opinari ducor ſanguinis craſin ſive miſtionem ita laxari, & quadantenus diſſolvi, ut particulæ aquoſæ à craſſioribus contineri nequeant, quin illæ harum amplexibus cito elapſæ, & ſalinis imbutæ, per vias renum maxime patentes

tentes excurrant. Interim vero ad ſanguinem diluendum, & à coagulatione vindicandum, humores alii, tum ab extra, tum intus in eum corripiuntur; atque præcordia magno uſque molimine in motum rapidiorem urgentur.

Aliquando partim in renibus.

Præterea tamen in cauſæ conjunctæ partem aliquam renes quandoque accedere putamus, utpote quorum fermentum ità nonnunquam vitiari ſolet, ut ſanguinem non ſalis lixivialis influxu in debita mixtione atque fluiditate contineat, proinde ut ſerum mera percolatione ab eo ſeparetur; ſed interdum accidit à ſale acido in renibus depoſito cruorem, dum eos pertranſit, velut à coagulo quodam in ſeroſitatem copioſam, quæ mox per ureteres amandatur, præcipitari. Hinc obſervare eſt, in pleriſque Nephritidi obnoxiis paroxyſmo ingruente urinam limpidam, & copioſam reddi. Cujus cauſa eſt, quod humor acidus per ductus nerveos illuc delatus, & dolorem (prout alibi oſtendimus) excitans, imprimis ſanguinem renibus illabentem fundit, ſeriique uberioris ab eo deceſſum producit.

Cæterum non improbabile eſt διέξοδον copioſam, aliquatenus à renum mala conformatione procedere, in quantum ſc. horum tubuli lymphatici nimis ampli, & patentes, ſeroſum laticem nimis promte excipiunt, & ſine remora quavis celeriter tranſmittunt, propterea ut major ejus quantitas in urinam excurrat. Verum enim vero ut tubulos hos quandoque, & præſertim in calculoſis, nimis patere concedam; attamen proinde lotium cruentum potius, quam copioſum excerneretur. Et revera mictionem ſanguineam à tali potiſſimum cauſa exoriri putamus. Porro cum urina copioſa, & cruenta ſimul exiſtit, ſanguinis dyſcraſiam cum mala Renum conformatione concurrere cenſemus; prout in caſu cujuſdam ægrotantis notabili mox declarabitur.

Interea

Interea non eſt ut dubitemus, præcipuam & maxime crebram Diabetis cauſam, in ſanguinis miſtione diſſoluta nimis, & laxa conſiſtere; quinetiam pari ratione διάχυσιν minutam, & debito pauciorem, ſæpenumero à ſanguinis compage nimis ſtricta, & velut obſerata pendere. Porro hic opportunum erit inquirere an non totalis urinæ ſuppreſſio interdum à tali cauſa procedat? Quanquam enim ſatis vulgo notum eſt, Iſchuriæ fortioris & pertinacis cauſam, ſæpiſſime infra renes conſitam, omnino à ductibus urinariis penitus obſtrictis pendere; cumque egomet plures ab urina totaliter ſuppreſſa defunctos aperui, in omnibus reperi mortis cauſam invincibilem, ureteris unici paulo antea patentis (altero dudum occluſo) à calculo recens impacto, obſtructionem fuiſſe. Attamen Doctiſſ. Dr Riverius duos refert Ægrotantium caſus, in quibus Iſchuria totalis & plurium dierum ſola phlebotomia curabatur; & propterea morbi cauſam aſcribit Venis Emulgentibus ſupra modum diſtentis, adeo, ut propter ſeri expulſionem ſe contrahere nequirent; quemadmodum obſervatur paſſim in veſica urinaria, quæ valde impleta non facile ad mictionem componitur. Verum enim vero, ut Hiſtoriis iſtis (uti par eſt) fidem præſtemus, iſti tamen Ætiologiæ aſſenſus minime debetur. Quippe vaſorum emulgentium non illud munus eſt, quod vir Clariſſimus aſſignavit; non venæ enim, ſed Arteriæ ſerum una cum ſanguine, abſque ullo urinæ plenitudinis aut rigiditatis periculo, conſtanter deferunt; cum autem ſerum in vias patentes non cito excurrat, ratio videtur eſſe, quod cruoris maſſa ſtricta nimis, & compacta, laticem aquoſum, intime permixtum, è ſinu ſuo ægre dimittit.

Morbus iſte ut plurimum oritur à ſanguinis compage nimis diſſoluta.

Urinæ ſuppreſſio interdum à ſanguinis compage nimis ſtricta.

Huc facit obſervatio Anatomica ſuper cadavere Reverendiſſimi Epiſcopi Ceſtrenſis nuper facta. Cum Illuſtriſſimus ille Dominus, diu calculoſus, demum à ſuppreſ-

Hoc obſervationibus Anatomicis confirmatur.

suppressione urinæ diuturna fatum obierat; mox præsumebant omnes lethi causam fuisse, ureteres à lapide aut materia sabulosa penitus obturatos; attamen disquisitione per Anatomiam accuratissimam adhibita, nulla omnino in ductibus istis obstructio, aut lotii impedimenta deprehendi poterant. Similem huic observationem anatomicam haud pridem à se factam retulit mihi vir Doctiss. D. D. Lower, ubi nimirum Ischuria lethalis, nulla prorsus circa vias urinarias sui vestigia reliquerat: Hinc ut conjicere obvium sit, siquidem renes insuper sarti tecti erant, morbi causam omnino in sanguinis concretione, & compactione nimia constitisse.

Diabetis causæ procatarcticæ

At vero à diverticulo hoc regressi, post Diabetis causam conjunctam, & rationem formalem explicatas, ad causas ejus procatarcticas eruendas procedamus. Itaque si inquiritur, unde sanguinis compages ita laxa, & dissoluta; inque serositates deliquescere apta evadat; dicimus, hujus sicuti & lactis, fusionem ex eo procedere, quod cum in massa ejus sales diversæ indolis conveniunt, & associantur, reliquæ particulæ salinis (quæ eas ab invicem sejungunt, & in mixtione continent) liberatæ statim in partes secedunt. Quod si amplius inquiratur, undenam sales isti, quorum privata combinatione, sanguinis mistionem solvi, ejusque fusionem introduci supponimus, adveniunt; non est pro illis designandis ut longe disquiramus: etenim plane constat massæ sanguineæ particulas salinofixas, & volatiles, naturaliter semper inesse; quibus si quando sal acidus, seu fluore potitus, satis ubertim accedat, prædictam affectionem facile excitabit. Hinc est, quod vinum Rhenanum, Pomaceum, & liquores acidi epoti διάχρησιν copiosiorem provocant; propterea item in quibusdam valetudinariis, quorum sanguis sale acido abundat, medicamenta sale fixo aut volatili prædita urinam movere solent. Nec tantum ab assumtis, sed ab humoribus in-

Imprimis sunt humores acidi sanguini accedentes, eumque lactis ritu, fundentes sive præcipitantes.

tus

tus productis, affectus iſte paſſim evenit. Obſervare eſt plurimos pathematis ſpaſmodicis obnoxios, ante, vel poſt paroxyſmos, urinæ limpidæ copiam ingentem reddere; cujus certe cauſa eſt, quod ſanguinis, & ſucci nervei recrementa, in partibus ſolidis aggeſta, ſiquando in acorem degenera turgeſcant, & in ſanguinem refluant, fuſionem ejus, & proinde urinæ profluvium inducunt. Quapropter cum talis urinæ profuſio conſtans, & habitualis exiſtit, nihil veriſimilius dici poteſt, quam, quod humores excrementitii, in partes ſolidas ablegati, indeque, poſtquam acorem illic contraxerint, in ſanguinem reverſi, hujus liquorem in ſeroſitatem nimiam fundunt, proindeque perennem adeo, & immenſam excretionem cient.

Ejuſmodi humor acidus imprimis à Nervis & nervoſo genere.

In præcipuam vero hujus noxæ partem, ſuccum nerveum merito referimus; quippe hunc, ſiquando à recta craſi deciſcat, admodum malignum, aliiſque tum humoribus, tum partibus ſolidis infeſtum evadere, alibi oſtendimus; quapropter ab eo depravato, etiam ſanguinis miſtio perverti maxime periclitatur. Ipſum vero ſuccum nerveum depravari arguere licebit, quoniam in Diabete ſpiritus animales plurimum oblangueſcunt, & nutritio ſtatim omnis fruſtratur.

Hinc Affectus ſpaſmodici ſæpe Diabetem præcedunt.

Porro quod ſententiam hanc egregie confirmat, obſervavi in pluribus huic morbo per intervalla obnoxiis, quod paulo antequam in urinæ profluvium inciderint, in toto corpore partium nervearum dolores vagos, & corrugationes, modo cum ſtupore, aut formicationis ſenſu, modo cum crebris ſpaſmis, ac tendinum ſubſultibus, aliiſque ſpirituum perturbationibus, & inquietudinibus paterentur: indicio ſane manifeſto liquorem fibras nerveas irrigantem, à craſi degenerem, & fæculentiis refertum, ſpiritus irritare, inque ἀπαξίας cogere. Dein poſtea cum ſucci nervei recrementa, & ſuperfluitates, fluore oborto in maſſam ſanguineam exundantia,

Diabeten inferrent, prædicta ſymptomata ceſſabant, ſuccedente vero ſpirituum languore, & virium concidentia.

Diabetes & Hydrops ut differunt.

Diabetes dicitur vulgo hydrops ad matulam, & nonnulli contendunt utrumque morbum revera eundem eſſe, eaſdemque cauſas & rationem formalem habere, & ſymptomata tantum quoad ſeroſæ excretionis modum variari; nempe quod ſanguis in utroque pariter affectu ſeri incontinens, & arteriis exſpuere coactus, in uno, ipſum in corporis habitum, & viſcerum cavitates profundat; inque altero, idem in renibus affatim per ureteres amandandum deponat. Verum enim-vero, ſi res accuratius perpendatur, inter hos morbos notabilis differentia occurret. Nam Anaſarca plerumque originem ſuam inde primo deſumit, quia ſanguis imbecillis, & nimis frigidus, non ſatis accenditur, & efferveſcit, ut chylum continenter advectum coquat, & aſſimilet, adeoque volatiliſet, quo inter circulandum eum in ſinu ſuo contineat; quin neceſſe habeat hunc una cum latice ſeroſo ubique locorum exſpuere, & juxta vaſorum interſtitia relinquere: dein poſtea morbo ingraveſcente ſanguis non modo debilis cruditatibus, verum in craſi degener fluxionibus, & coagulationibus obnoxius fiat, proindeque humores ſeroſos, & copioſius progignat, ac in partes indebitas impetuoſius ſuffundat. Verum è contra in Diabete cruor ſatis, immo ut plurimum nimis efferveſcit & accenditur, ac chylum advectum celeriter & ſupra modum coquit: quinimo partes ſolidas colliquat, earumque liquamina abſorbet, ſecum per vaſa circumfert, & ſuper quam ſatis eſt coquit; attamen cum, ob ſalium concurſus, ſanguinis compages penitus diſſolvitur, ac in ſeroſitates funditur, portiones, quæcunque abſcedere poſſint, intra renes ſecretæ, per ureteres excurrunt. Si morbus Diabeti ſimilis ſed inverſus (ſc. in quo ſanguis in ſeroſitates exſolutus liquamina ſua in totum corpus profuderit)

uſpiam

uſpiam illus occurrit, procul dubio erat febris olim epidemica (Sudor Anglicus) dicta; ubi ſanguis in aquoſitates deliqueſcens humores omnes, tum utiles, tum inutiles, uſque ad pabuli vitalis impendium, in poros corporis per ſudorem amandandos profundebat.

Diabetis cauſæ evidentes.

Hæc de morbi Diabetis ratione formali, & cauſis, ſc. Conjunctis, & Procatarcticis; quod ad Evidentes ſpectat, propter quas nimirum occaſiones, ſucci acidi, ſanguinis fuſionem ſive coagulationem excitaturi, in corpore noſtro gignuntur; hæ varii generis, ac originis exiſtunt. Mala victus ratio, ac imprimis aſſiduus, & immoderatus pomacei, cerviſiæ, aut vinorum acidorum potus; interdum mœror, & triſtitia diuturna, item affectus convulſivi, aliaque ſpirituum animalium depreſſiones, ac inordationes, diatheſin hanc morbidam parere aut fovere ſolent. Novi quendam, vino Rhenano pro potu ordinario per 20 dies uſum, Diabeten incurabilem contraxiſſe; ex qua, non obſtantibus medicorum plurium inſignium conſiliis, & remediis quibuſcunque intra menſem interibat. Memini duas mulieres, pathematis ſpaſmodicis & hypochondriacis obnoxias, quibus ſubinde magna urinæ profluvia cum languore, & carnium intabeſcentia accidebant.

Symptomatum in Diabete notabilium explicatio.

Explicata jam nunc morbi hujus Theoria, adhuc reſtat ſymptomatum notabilium rationes exponere. Harum nonnullas ex præmiſſis ſatis conſtare arbitror, ſc. quamobrem in Diabete urinæ excretio ita celer, & copioſa exiſtit: quod autem laborantes febricitant, & valde ſitiunt, ratio partim eſt, quoniam humores, & ſucci quibus tum ſanguis, tum ſolidæ partes & humectantur & refrigerantur, continuo per diureſin impendio plus nimis exhauriuntur; quare fauces arent, & præcordia inſigniter æſtuant: & partim, quoniam urgente naturæ inſtinctu cor, & pulmones in motus rapidiores urgentur, ut ſanguis, ſero diluente privatus,

Unde mictio crebra & copioſa.

Unde febris cum ſiti & marcore.

à coagulatione ſive concretione vindicari, ac in circulatione debita continuari poſſit.

Quare Ægrotantium urinæ inſtar mellis dulceſcunt.

Attamen explicatu magis arduum videtur, quare Ægrotantium urinæ adeo mire dulceſcunt, ſive ſaporem mellitum referunt; cum potius è contra ſi juxta hypotheſin noſtram ſanguinis fuſio, & (quæ propterea ſuccedit) urinæ profuſio ob ſalium combinationes accidat, certe liquor his imprægnatus potius ſalſus eſſet quam dulcis. Verum huic referre obvium eſt, dicendo imprimis urinam ſapore ſalſo privari, in quantum plures ſales, qui diverſæ ſunt indolis, in ea combinantur. Nam hoc multiplici in chymicis experimento conſtat, quod cum ſales, qui diverſæ ſunt indolis, uti fixus, aut volatilis, cum acido miſcentur, utriuſque acrimonia obtunditur, aut amittitur; quare quod urina Diabete laborantium minime ſalſa ſit, non eſt quod miremur. Cur autem inſtar ſacchari, aut mellis ea mire dulceſcat, nodus vindice dignus eſt.

Sapor mellitus non à ſucco nutritio, verum à Salium cum Sulphure combinationibus.

Hunc effectum ex eo quiſpiam oriri putaret, quod una cum ſanguinis ſero, per renes excurrente, tum liquor recens nutritius, tum ſolidarum partium liquamina amandarentur; quare non improbabile videtur dulcedinem iſtam ex ſuccis hiſce opimis lotio permixtis conciliari. Verum enimvero ex miſtione iſta ſapor tantum lenis ac inſtar lactis aut juſculi carnium blande demulcens, ſed non mellitus, excitabitur: quinimo ad hunc, qui non ſolum gratus, ſed quodammodo pungens eſt, ſpicula ſalina, una ac mulcimina ſulphurea (prout alibi oſtendimus) concurrere debent. Quare prout ſaccharum, & mel merito ad concretiones ſalino-ſulphureas referimus; ita ſuſpicari fas ſit, urinam in Diabete adeo dulceſcere, eo quod Salibus in ſero combinatis particulæ quædam Sulphureæ ex colliquatione ſolidarum partium delibatæ accreſcunt.

Morbi prognoſis.

Quoad prognoſin hic morbus incipiens ſæpe ac facile

cile curatur, confirmatus autem raro admodum & difficillime; quatenus nempe sanguinis crasis paululum laxata, sine magno negotio reducitur; illa vero multum soluta, ita, ut plurimæ partes aliæ ab aliis secedant, vix aut ne vix restitui potest.

Quod vero ad Therapiam spectat, difficillimum videtur in hoc morbo veras medendi intentiones designare; in quantum causa ejus ita profunde latet, altasque adeo, & valde remotas origines ducit. Nam quod vulgo putatur Renes, aliasque partes solidas, serum, & sanguinem continentes aut transmittentes peccare, quatenus contenta sua propere nimis dimittunt; proindeque Astringentibus potissimum, ac fere tantum insistendum esse: dico huic tum hypothesi tum Praxi, & rationem, & experientiam refragari; in quantum pauci, aut nulli hac methodo curantur: & summe improbabile (ut non dicam impossibile) est, διάγνωσιν istam à tali causa procedere.

Tres Indicationes Therapeuticæ.

Itaque in hoc Affectu, sicut in plerisque aliis tres erunt Primariæ Indicationes Therapeuticæ, viz. Curatoria, Præservatoria, & Vitalis. Harum Prima morbum respiciens & διάγνωσιν nimiam cohibere nitens, absque Secunda quæ in morbi causam collimans, sanguinis mixtionem, sive crasin debitam præservare, ac restituere conatur, peragi nequit. Quapropter circa morbi hujus Therapiam præcipuæ medendi intentiones erunt, Sanguinis fusionem ne fiat præcavere, atque ulterius factam tollere. Primo sanguinis fusio inhibetur, dummodo partes ejus crassiores, & Aquosiores se invicem contineant & contineantur, neque aliæ ab aliis ita continuo & præpropere abscedant; quod quidem efficitur per Remedia Incrassantia vulgo dicta; quorum sc. corpuscula viscosa admodum & glutinosa, in massam sanguineam admissa, particulis ejus activis pertinaciter cohærent, adeoque eas ab invicem separant,

Medendi intentiones præcipuæ.

1. *Sanguinis fusionem inhibere, ne fiat.*

rant, & ne fluoribus obortis mutuo inter se, aut cum salinis aliunde fusfusis combinentur, impediunt. Propter hunc finem Oryza, Amylum, vegetabilia mucilaginosa, nec non Gummi; & resinosa quædam in hoc morbo juvare solent. Secundo ut Sanguinis fusio aliquatenus facta tollatur, ejusmodi remedia indicantur, quæ salium concretiones dissolvunt, ita, ut particulæ quæque elementares insitæ, denuo sui juris factæ, situs priores recuperent, adeoque sanguinis crasin primævam redintegrent. Hujusmodi effectum in Lacte coagulato, salis fixi, volatilis, aut nitrosi additione, nec non spiritus C. C. salis Armoniaci & similium infusione produci supra ostendimus. Cujus ratio (prout ibidem innuimus) procul dubio hæc est, ut dum particulæ salino-fixæ, volatiles, aut nitrosæ, in uberi satis copia lacti inditæ, particulis acidis sive præcipitatoriis occurrant, cumque iis combinantur, reliquæ salinæ quæ prius ligabantur, jam liberatæ, perque liquoris massam diffusæ, sulphureas & terrestres inter se combinatas dissocient, & quaquaversus dispergant, proinde ut particulæ rursus omnes æquabiliter permixtæ, se mutuo contineant, & contineantur. Quantum hisce ἀναλογίας Sanguis propter stagmata salina ipsi calenti affusa alteratur, per experimenta ibidem citata declaravimus. At vero pro curanda Diabete, medicamenta salina quoniam à plerisque fere semper Diuretica æstimantur, non facile, aut temere exhibemus; quamquam interea huic methodo, uti non ratio, ita nec dum experientia refragatur. Nam sæpius in hoc morbo tincturam Antimonii cum bono successu præscripsi, atque Aqua solutionis calcis vivæ, cum rasura Sassaphras seminibus Anisi, passulis, & liquiritia, juxta receptum vulgare à nonnullis eximie commendatur.

2. *Factam tollere.*

Quod probabile est per salina quæ diversæ sunt indolis effici posse.

Indicatio vitalis.

3. Indicatio Vitalis, per diætam incrassantem, & modice refrigerantem, perque cardiaca temperata ac

impri-

imprimis per Hypnotica idonea, & tempestiva perficitur, quorum species præcipuæ ac formulæ quædam selectæ, in capite sequente subjiciuntur, inque hujus calce coronidis loco cujusdam Nobilis ab hoc morbo; interea dum hæc primo meditarer, ac postea scriberem; Ægrotantis Historiam proponere visum est.

Historia.

Comes quidam Insignissimus, tum natalium splendore, tum propter insignes Animi dotes prænobilis, temperamenti sanguinei, vultus floridi, atque in ipso ætatis suæ vigore, incertum ob quas προφάσεις, ad diuresin nimiam proclivis evasit; cumque adeo per plures menses, urinæ profluvium subinde pati solitus esset, tandem in Diabeten (uti videbatur) confirmatam, ac pæne deploratam incidit. Præterquam enim quod nycthemeri spatio, urinæ limpidæ, mire dulcescentis, & quasi mellitæ, fere sesquicongium excerneret; insuper siti immani, ac febre velut hectica, cum insigni spirituum languore, virium concidentia, & totius corporis intabescentia afficiebatur. Cum hoc tempore ad consulendum cum Medicis celeberrimis D. D. Michlethwait & D. D. Witherly accerserer, remedia sequentia (quorũ usu brevi convalescere visus erat) præscripta fuerant.

Curationis exemplum.

℞ *Summitatum Arboris Cupressi M. viij. Albuminum ovorum conquassat. lib. ij. Cinnamomi ʒss. minutim incisis affunde lactis recentis lib. viij. destil. organis communibus, cavendo empyreuma. Capiat ℥vj. ter in die.*

℞ *Gum. Arabici, Tragacant. ana ʒvj. sacchari pened. ʒj. f. pulvis. Sumat circa ʒj. vel ʒiss. bis in die cum aq. destil. ʒiij. vel ʒiiij.*

℞ *Rhabarb. pul. gr. 15. Cinnamomi gr. vj. f. pul. sumat mane, repetendo intra 6 vel 7 dies.*

℞ *Aq. Paralyseos ʒiij. Cinnamomi hord. ʒij. syrupi de Moeconio ℥ss. f. haustus sumend. omni vespere.*

Diæta fere tantum ex lacte, quod modo crudum,

&

& vel aqua deſtillata vel aqua hordei dilutum, modo coctum, cum pane albo, vel hordeo aliquoties in die ſumebat. Horum uſu cum in dies melius habuerit, intra menſem pæne ſanatus videbatur: quando modice convaleſcere cœpit, urina inſipida liquidi aſſumti quantitatem haud multum ſuperabat, & deinceps nonnihil ſalſa, potulentis ingeſtis copia minor fuit; dein paulatim ſolito ſpirituum tenore, & viribus pollens, ad priſtinam Diætam redibat.

Ejuſdem morbi recidiva.

At vero Diatheſis in hunc morbum haud ita penitus ceſſabat, quin poſtea crebra vice, propter inordinationes in victu, & forſan ob mutationes circa Anni tempora, in recidivam aptus, urinam primo copioſiorem, & dein limpidam, & dulceſcentem, cum ſiti & febricitatione, & ſpirituum languore reddebat. Eorundum vero medicamentorum uſu, brevi rurſus evadere ſolebat. Non ita pridem, poſt longius rectæ valetudinis intervallum, paulo antequam urinæ profluvium pati cœperat, magnas in nervoſo genere enormitates, & deliquia paſſus eſt: viz. in cerebro torporem, & vertiginem, in membris ſubitos ſpaſmos, tendinum ſubſultus, & quaſi venti huc illuc repentis varios tranſcurſus perſenſit. Deinde cum remediorum idoneorum uſu, prædicta ſymptomata ſanari videbantur, Diabetes more ſolito (ſc. materia è fibris, & partibus ſolidis in ſanguinem, & inde ad renes, & vias urinarias exundante) recrudeſcebat.

Sub hoc tempore, prædicti Medici in conſilium vocati methodo, ac remediis pæne iiſdem ac prius utendum præcipiunt, quorum uſu cum intra paucos dies melius habere cœperat, Aquam calcis vivæ ter in die ad ℥v. vel vj. ſumendam præſcribere viſum erat; quo remedio per quatriduum uſus urinam in quantitate modica, bene tinctam, & nonnihil ſalſam reddebat, & quoad reliqua fere ſanus, uti olim fuerat, videbatur.

Sectio IV. Cap. IV.

Medicaminum Ischureticorum species, & formulæ.

PHarmaca astringentia propriè dicta, nimirum austera, acerba, & styptica, quæ viscerum fibras corrugando inque spatium brevius contrahendo, vim illarum expultricem, & excretoriam sistunt, proindeque ἀνω κάθαρσιν catharsin impediunt, etsi vulgo præscribi solita, pro Diuresi cohibenda parum aut nihil efficiunt: quippe horum virtus in massa sanguinea nihil valet, atque illa ad renes, & vesicam minime pertingit. Quare in Diabete frustra est, quod cortices Granatorum, balaustia, fructus mespilorum, radices tormentillæ, & similia, præscribuntur; uti ratio hoc dictitat, ita experientia confirmat. Attamen remedia, quæ in Diabete maxime juvare deprehenduntur, atque hypothesi nostræ satis exacte quadrant, prout supra innuimus duplicis sunt generis; sc. primo quæ salium combinationes, & consequenter sanguinis fusionem, impediunt; cujusmodi sunt, quæ vulgo incrassantia dicta, particulas viscosas, & glutinosas habent, quæ in massam sanguineam admissæ particulis ejus activis pertinaciter adhærent, easque dissociant; &, ne mutuo inter se, & cum salinis aliunde suffusis, combinentur, inhibent. Secundo quæ salium accretiones dissolvunt, proindeque sanguinis mistionem restituunt; cujusmodi sunt alterius indolis salina, quæ sali acido cohærere, ipsumque adeo à combinationibus, intra sanguinem initis, avocare apta existunt; uti imprimis sunt medicamenta sale fixo, nec non volatili, ac alchalisato prædita. Præter bina hæc primaria Ischureticorum genera, restat aliud secundarium, sc. hypnoticum;

Astringentia in Diabete minime juvant.

Medendi tres præcipue Intentionis sunt.

quod sc. œconomiæ Animali sufflamen ponendo, regimen vitale multo sedatius, proindeque cum minori sanguinis fusione, aut serosi nutritiique humoris præcipitatione, peragi facit. Restat modo cujusvis horum medicamentorum generis formulas quasdam selectas subjicere.

1. Sanguinis incrassatio.

1. Primus medendi scopus, quo nempe sanguinem incrassando, fusionem ejus tollere, aut præcavere nitimur, sequentibus perficiatur.

Pulvis.

℞ *Gum. Arabici, Tragacant. pul. ana* ℥j. *sacchari penedior.* ℥ß. *f. pul. divide in* 16 *partes. Sumatur pars* j. *ter in die, dissolvendo in aq. destillat. vel in decocto rad. symphyti, in aq. font. vel lacte.*

Electuarium.

℞ *Electuarii resumtivi* ℥iij. *specier. diatragacant. frigidæ* ℥j. *Coral. rubri pr.* ʒij. *confect. de Hyacint.* ʒiss. *gelatinæ de exuviis viperar. q. s. f. elect. capiat ter in die quant. nucis Juglandis.*

℞ *Succini albis. Mastichis, Olibani pul. ana* ℥j. *pul. Haly* ℥ij. *balsami Tolutani* ℥ss. *f. pul. subtilis, dosis* ʒß. *ter vel quater in die.*

Decoctum.

℞ *Rad. symphyti majoris, Nymphææ, ana* ℥iij. *dactylorum incis.* ℥ij. *sem. Malvæ, bombacis, plantag. Psyllii, ana* ℥ss. *coq. in aq. font. lib. iiij. ad medietatem, colaturæ adde syrupi de Nymphæa* ℥ij. *dosis* ℥iiij. *ter in die.*

Emulsio.

℞ *Decoct. hord. cum radicibus Nymphææ lib. iss. amygdalar. dul. pr.* ʒiss. *sem. papaveris albi, portulacæ, lactucæ, ana* ℥ss. *s. art. f. emulsio: dosis* ℥iiij. *ter in die.*

Aqua destillata.

℞ *Summitat. Cupressi M. vj. folior. Esclareæ M. iiij. flor. Lamii, symphyti, Nymp. ana M. iiij. rad. Nymph. symph. ana lib. ss. maceris* ℥j. *omnibus simul minutim concisis affunde lactis recentis lib. viij. destillent. organis communibus. Dosis* ℥iiij. *ter in die cum pulvere cer. electuario supra præscriptis.*

Secun-

Secundo quamvis medicamenta ſalina cujuſque generis, & ſtatus, diuretica habeantur, & unaquæque illorum in quibuſdam caſibus, quatenus ſanguinem fundunt, & ferоſitates ejus copioſius abſcedere faciunt, aliquatenus Diuretica exiſtant, propterea ut horum uſus in Diabete merito ſuſpectus fuerit; attamen ob rationem ſupra citatam, nempe quod ſali acido (quando in ſanguine præpollet) occurrendo, hujus fuſionem, & deliqueſcentiam tollunt, & præcavent, minime dubito quin ad urinæ profluvia ſananda nonnunquam cum fructu exhiberi poſſint; &, quamprimum opportunitas dabitur, hujus veritatem, caute tentando, explorare ſtatutum eſt: & quidem hoc tuto ſatis experiri licere, inde conſtat; quoniam infuſione calcis vivæ quendam Diabete laborantem curatum fuiſſe pro certo audivi. Quandoquidem autem medicamenta ſalina (quæ ſalis acidi dominium tollere, ipſumque velut catenis ligare ſupponimus) aut ſale fixo, aut volatili, aut alchaliſato prædita ſunt; Iſchureticorum, quibus ſinguli horum pro baſi ſunt, formulas quaſdam citabo.

2. *Sanguis reductio ſive fixio.*

Primo igitur quando ſal fixus per ſe aut ſulphure conjunctus pro baſi requiritur.

1. *Medicamina ſale fixo prædita.*

℞ *Tincturæ ſalis Tartari, aut deliquii ejus q. ſ. detur in hauſtulo decocti, vel aq. deſtillat. modo deſcript. ter in die.* *Tincturæ.*

℞ *Tincturæ Antimonii, ſumatur eodem modo ter in die, hujus uſum crebra experientia didici in hoc morbo valde proficuum eſſe.*

℞ *Tinct. ſalis coral. ℈j. ſumatur eodem modo.*

℞ *Infuſionis calcis vivæ lib. j. doſis ℥iij. vel ℥iiij. ter in die, præmiſſa doſi Elect. vel pulveris ſupra præſcripti.* *Electuarium.*

℞ *Conſ. flor. Lamii, & ſymphyti majoris ℥iiij. croci*

croci martis rubicundissimi ʒß. Corallii ad albedinem calcinati ʒij. syrupi de symphyto q.s. f. elect. dosis ʒij. ter in die.

Pulvis.

℞ *Lapidis specularis calcinati ʒj. dosis ʒss. ad ʒj. bis vel ter in die. Rustici hoc pharmaco jumenta sua mictione cruenta laborantia satis feliciter curanti.*

℞ *Coral. ad albedinem calcinat. & pul. ʒiij. pul. Gum. Arab. Tragacant. ana ʒj. f. pulv. divide in* 10. *part. sumatur* j. *ter in die cum vehiculo idoneo, sc. decocto, vel aq. destil.*

℞ *Croci Martis rubicundis. ʒvj. Gum. lac. pul. ʒss. sant. rub. ʒj. f. pul. divid. in part.* 20. *quarum* j. *sumatur ter in die.*

Decoctum.

℞ *C. C. ust. & pul. ʒß. coquatur in aq. extinctionis ferri lib. iiij. ad medietatem addendo circa finem crustampanis, rad. symphyti majoris, Nymphæ siccat. ana ʒiss. colaturæ adde sacchari perlat. ʒij. capiat. ʒiiij. ter in die.*

2. Remedia sale Alchalisato prædita.

2. Medicamina sale alchalisato prædita, cujusmodi sunt Corallia, Margaritæ, os sepiæ, C. C. ebur, pulveres testacei, & similia, veluti contra affectus Rheumaticos, ita & ad Diabetem satis vulgo usurpantur: & quidem juxta hypothesin nostram, quatenus salem acidum in sanguine scatentem excipiunt, proindeque massam sanguineam à fusione liberant, ab iis commodum, & sæpe non frustra, expectatur.

Pulvis.

℞ *Corallii rub. tenuissime lævigati, ossis sepiæ ana ʒß. C. C. philosophice calcinat. ʒiij. Margaritarum, eboris, oculorum cancri, ana ʒj. misce, f. pul. dosis ʒss. ter in die cum vehiculo idoneo.*

℞ *Ejusdem pulveris ʒiij. specier. diatragacant. frig. ʒij. sacchari candi ʒij. f. pulvis, cum q.s. solutionis gum. Arabici*

Arabici f. pasta, formetur in trochiscos pond. ʒss. sumantur iij. vel. iiij. ter vel sæpius in die. Electuarium.

℞ *Ejusdem pul. ʒij. Electuarii resumtivi ʒiiij. conser. flor. Nymphææ ʒiij. syrupi ejusdem q. s. f. Electuarium; sumat quantitatem nucis Castaneæ ter in die superbibendo haustum Apozematis, vel aq. destil. supra præscriptæ.*

3. Propter eandem rationem, qua medicamina sale fixo & alchalisato, etiam volatili prædita, pro Diabete sananda convenire videntur: Hæc enim, pariter ac illa, salem acidum (à quo sanguis in serositatem funditur ac deliquescit) excipiunt, avocantque, proinde ut hujus liquor crasin suam debitam recuperet. 3. *Remedia sale volatili prædita.*

℞ *Tinct. solaris cum sale Armoniaco (prout ego facile soleo) parati ʒj. dosis gt. 20. ter in die. Sp. sanguinis, fuliginis, C. C. etiam in hoc morbo tentari possint.* Tinctura.

℞ *Salis succini ʒj. croci Martis rubicundissimi ʒij. misce, dividatur in partes 12. dosis part. j. ter in die.* Pulvis.

Quod spectat ad tertium in Diabete remediorum genus, sc. Hypnotica, quæ, spiritus Animales sistendo, sanguinis cursum retardant, proindeque effervescentiam, & fusionem ejus nonnihil impediunt; soleo in quibusdam Diacodium omni vespere sumendum præscribere; &, si quando illud minus efficit, Laudanum liquidum, aut Cydoniatum, aut Tartarisatum noctibus modo singulis, modo alternis bono cum successu exhibere. Hypnotica.

℞ *Decoct. hordei cum rad. symphyti siccat. ʒss. ʒvj. sem. papaveris albi ʒij. amygdalar. dul. pr. numero vj. s. art. f. emulsio, sum. hora somni singulis noctibus.*

℞ *Aq.*

℞ *Aq. deſtil. magiſtralis ſupra præſcrip.* ʒiij *ſolutionis Tragacant.* ʒij. *Diacodii* ʒſſ. *ad* ʒvj. *ſumatur hora ſomni.*

℞ *Conſer. florum Nymp.* ʒij. *Laudani Tartarizati vel Cydoniat.* ℈j. *Tinct. crocigt.* vj. *f. bolus horâ ſomni ſumend.*

SECT. V.

Sect. V. Cap. I.

De Sudatione, & medicamentis Hydroticis.

PRo nutriendis Animalium corporibus, unico tantum aditu, ſcilicet per os, alimenta ingeruntur; at natura ſatis provida, exitum multiplicem, ſive plures evacuationum modos efformavit; quibus materiæ alibilis recrementa, vel particulæ quævis incongruæ, aut aliunde ſuſceptæ, aut intus genitæ, foras ejiciantur: Eodem ſemper Oſtio, quicquid pabuli offertur, ingredi oportuit; nempe ut ſatis dignoſci, & examinari queat; per plures enim aut poſticas fores, introrſum patentes, facile cum alimentis una irrepant venena. Quod ſi invita hac oſtii ſingularis cuſtodia materia quæpiam hoſtilis intraverit, aut interni regiminis culpa, progenita fuerit; hæc in nullo receſſu, aut angulo latere poteſt, quin ibidem pro excluſione ejus foramina pateſcant. Nam ſi heterogeneũ aliquid in primis viis ſubſiſtat, Vomitu aut Purgatione excernitur: quod ſi ulterius pergens Sanguini vel Liquori Nervoſo ſe immiſceat, aut ſolidis partibus adhæreat, mox Tranſpiratione, & Sudore, aut etiam Urina eliminatur: ſin vero per has vias Natura, utpote ſegnis, aut impedita, res extraneas ſua ſponte, aut non citò, aut ſatis amandat, Medicina, quibus omni circa Excretionum modos, aut vias defectui, aut vitio ſuccurratur, remedia perquam idonea ſuppeditat. Quemadmodum igitur de vomitu, Purgatione, & Diureſi, in ſuperioribus ſatis ſuſe diſſerentes, cujuſmodi tum Humorum, tum Spirituum, tum Viſcerum affectionibus pharmaca ad fines iſtos deſtinata Operationes ſuas producunt oſtendimus; ita jam proxime explicandum reſtat, quo ritu, &

Ingeſtionis via unica. Egeſtionis plures pateſcunt.

Hujus ratio innuitur.

Quomodo ejus defectibus per Diaphoreſin, æque ac alias excretiones medicina ſuccurrit.

& quibus Medicamentis, Diaphoresis uberior, aut sudatio, si quando indicatur, provocari soleat. Quo hæc melius innotescant, imprimis declarare oportet, quænam Sudoris Materies, & ratio formalis fuerit & in quibus & quot modis ἰδιόφυσις, absque Pharmacia propter accidentia externa, vel intestino humorum aut spirituum orgasmo, sæpenumero contingat.

Quomodo Diaphoresis à catharsi differt.

In Diaphoresi, contra ac in Catharsi, à primis viis ac velut intimo corporis centro, versus Peripheriam excretionis motus tendit: in utrisque His Arteriæ ad Evacuationum loca plus deferunt, quàm venæ regerunt: interim à locis, quæ istis oppositæ sunt, Venæ plus referunt, quam Arteriæ perduxerunt. In Catharsi, Arteriis splanchnicis, simulque Venis habitum corporis respicientibus, major sarcina bajulanda imponitur: at omnino è contra habet in Diaphoresi; quippe in hac dum Arteriæ plus solito versus corporis ambitum corripiunt, Venæ Mesaraicæ à coctionis visceribus majorem penum auferunt, quam arteriæ illuc attulerunt. Pariter in altera Evacuatione, dum Arteriæ splanchnicæ plus debito visceribus suffundunt, venæ extrinsecæ plus à corporis habitu regerunt, quam Arteriæ illic deponunt. Quapropter cum utraque Evacuatio pluribus modis, ita non minimum hac etiam via, procuratur: viz. dum Arteriæ, aut ad viscera, aut ad habitum corporis spectantes, in motus rapidiores urgentur, in venas, quæ ditionis oppositæ sunt, major humorum saburra urgebitur. Quo ritu Diaphoretica utrasque has intentiones perficiunt, mox dicetur: Interea circa Diaphoresin in genere advertimus, Sudationem respectu διαπνοῆς ordinariæ, pariter habere, ac Diarrhæam ad Secessum Alvi naturalem; illa nimirum est tantum transpiratio citatior, & magis intensa. Nam quoties sanguis, plus solito effervescens, ac velut efflagrans, effluvia calorifica copiosius emittit; hæc, complures

seri

ſeri particulas ſecum convehentia, Sudorem conſtituunt.

Sudoris Materies dicatur aut Elementaris, aut Humoralis; quoad priorem hic, pariter ac Urina, conſtat ex Spiritu, ſale, ac Sulphure mediocribus, ſero copioſo, ac terræ pauxillo. Rem ita habere, ex ſpirituum inter ſudandum diſpendio, excrementi hujus ſubſtantia aquoſa, ſapore ſalſo, unctuoſitate, & fæculentia, facile colligitur. Enimvero dum ſanguis, pro vita Animalium proroganda, in pulmonibus continue accenditur, & dein efflagrans, è corde per Arterias in partes omnes corripitur, è liquore ejus rarefacto, & accenſo particulæ ſubtiles, nempe ſpirituoſæ quædam, ac ſulphureæ, utpote ad avolandum maxime habiles, copioſe decedunt; quæ per poros corporis emanantes, ſecum ſeri corpuſcula complura, & reliquorum aliquota una foras rapiunt. Quod ſi hujuſmodi ἀπόῤῥοιαι pauciores fuerint, ſenſim effugiunt, & modice exhalantes fere inconſpicuæ in auras evaneſcunt; ſin vero effluvia hæc magis agglomerata denſe erumpunt, dum poros cutis vix pertranſeunt, in aquam condenſantur; pari ſcritu, ac cum vapores, ab aqua ebulliente emiſſi, operculum ollæ impoſitum madefaciunt.

Sudoris materia aut elementaris aut Humoralis.

1. *Prioris quæ ſint particulæ.*

Sudoris materies humoralis ordinarie vix alia eſt quam Serum ſanguinis, cui interdum, ſiquidem excretio iſtæc inordinata fuerit, liquoris Nutritii, & Nervoſi portiones, aliique humores è viſceribus, glandulis, vaſis lymphicis ſurrepti, immo & partium ſolidarum farcimenta, aut liquamina adjunguntur: iſte tamen qualiſcunque fuerit, potiſſimum ex arteriis ejicitur, etſi præterea haud inficias imus, etiam è nervis nonnihil exſudare; inſuper è fibris, & partibus ſolidis humoris quidpiam vi caloris in vaporem attenuari, quod rurſus circa cutem in madorem concreſcit. At vero ipſe tantum eſt ſanguis, qui calore ſuo humorem quem-

2. *Poſterior è quibus conſtat.*

vis evaporare facit, & è proprio sinu, istius qui exsudat, partem maximam emittit.

Ad sudationem tria requiruntur.

Ut sudor copiosus, & facile erumpat, hæc Tria requiruntur, sc. primo ut sanguis plus solito efferveſcens rapidius circuletur; secundo ut latex ejus particulis pluribus aquosis, iisque solutis, hoc est, à reliquo liquore secerni, inque vaporem resolvi aptis, abunde scateat. Tertio demum, ut totius corporis pori satis recluſi, & patentes fuerint.

Conditio prima est, ut sanguis rapidius circuletur.

1. Primæ conditionis ratio satis manifesta videtur: nisi enim sanguis rapide circulatus, per Arterias in tanta copia effertur, ut à venosa reductione residuum, in totum à vasis lymphicis excipi, aut per διαπνοὴν insensilem exhalari nequeat, nihil superfluum erit, quod per sudationem emanet: hujus enim latex ex illorum ductuum materia superflua aut rejectanea constat. At vero sanguis pro cienda ἐφιδρώσει rapidius circulatur, quatenus ob crebriores, & vehementiores cordis systolas, cum majori impetu circumpellitur. Cujus effectus cum plures sint causæ evidentes, illæ omnes, aut saltem præcipuæ, ad duo genera sequentia reducantur.

Quæ partim à sanguine, & partim à spiritibus Animalibus dependet.

Pro Cordis motu tum actuando, tum varie alterando, causa efficiens sunt spiritus Animales à cerebello affluentes; causa autem finalis, est sanguinis circulatio: namque hujus gratia uti motus ejus primitus instituitur, ita juxta quod sanguis, propter multas occasiones, subinde citius, aut tardius, vehementer, aut sedate, aliisque modis circulari debet, etiam cordis pulsus diversimode variatur. Quotiescunque igitur adeo intenditur iste, ut sudationem cieat, ita fieri contingit, aut sanguinis necessitate sive indigentia, vel spirituum Animalium instigatione.

Quomodo hæc causa, ex parte sanguinis.

1. Quandocunque sanguis plus debito efferveſcit, sive accenditur, ne intra cordis sinus suffocetur, rapidius circumagi debet. Talis vero efferveſcentiæ sive accen-

accenſionis nimiæ plures ſunt cauſæ, & περιφάσεις. Nam cruor interdum à proprio ſulphure nimis evecto, vinorum ritu, ſponte turgeſcit. Porro iſte à calidis ore aſſumtis, propter æſtum ambientem, motum corporis citatiorem, pororum occluſionem, & multas occaſiones ſupra modum agitatus aut excalfactus, & plus ſolito accenſus, adeo rapide circumagi poſtulat, propterea ut ſudatio ſuccedat.

2. Interdum ſanguis, ex ſe quietus, ſpirituum Animalium inſtigatione, in efferveſcentiam hydroticam cietur. Enimvero in doloribus acutis, paſſionibus violentis, functionum naturalium aut vitalium magnis impedimentis, ipſo mortis agone, aliiſque ſpirituum deliquiis, aut affectibus, ubi corporis ſalus valde periclitatur, Anima ſenſitiva, ut ſanguinis flammam vitalem ab exſpirando conſervet, cor in motum rapidiſſimum, quo, dum cruor impetuoſius circumpellitur, plerumque etiam ſudor accietur, inſtigat.

Et quomodo habet ex parte ſpirituum Animalium.

Secundum pro ſudatione excitanda requiſitum eſt, ut, dum cruor valde efferveſcit, ſive plus ſolito accenditur, & effluvia copioſa emittit, latex ejus humore ſeroſo, qui inſuper à maſſa reliqua ejus, ad abſcedendum, & exhalandum aptus fit, abunde ſcateat; ſecus enim evaporatio tantum ſicca, velut ab oleo cocto, urgente licet calore febrili, aut alias intenſo, ac minime ſudor erumpet. Quorum ſanguis ſero refertus compagem laxam, & nonnihil ſolutam habet, à leviſſima quavis incitatione, in ſudorem exſolvitur. Veruntamen ſi ſerum deficiat, aut à cruore nimis compacto, vel ob fæculentias incoctas valde incraſſato, non facile ſecernitur; & ſi febris Cauſonis incendium urgeat, ſimulque Diaphoretica potentiſſima exhibeantur, ſudatio vix omnino ſuccedet.

2. ἐφιδρώσεως *Conditio ſecunda eſt ut ſanguinis Compages ſit laxa & ſoluta.*

Tertio ad ſudationem rite procurandam requiritur, ut dum cruor efferveſcit, & humore aqueo facileque ſepara-

3. *Sudationis conditio tertia, ut pori ſatis pateſcant.*

ſeparabili ſatis diluitur, etiam cutis pori ſatis recluſi, & patentes fuerint; niſi enim corpus ſit perſpirabile, fruſtra erit quod diaphoreſin moliamur. Quorundum cutis valde craſſa, & fere imperforata exiſtit, cui ſi frigus hybernum accedat, ſæpe aquam ex pumice citius, quam eorum corio, exprimas.

Sudationis nimiæ cauſæ innuuntur.

Hæc de præcipuis ad ἱδρῶσιν ciendam neceſſariis, quæ prout interdum ex parte deficiunt, propterea ut ſudor ægre, aut vix omnino ſuccedat; ita aliquando propter horum exceſſus, inſuper ob alias quaſdam circa Humores, aut habitum corporis inordinationes, Sudatio crebra, & copioſa nimis quoſdam infeſtare ſolet; ita nimirum ut ſuccus nutritius, haud citius ſanguini convehatur, quin totus ſtatim, cum latice ſeroſo, è poris cutis exſudans, in madorem profundatur. Hujus rationes ſi inquiramus, hæc tria potiſſimum occurrunt, in quorum aliquibus, aut ſimul omnibus, illæ conſiſtere videntur.

1. Cujus prima eſt ſanguinis dyſcraſia, aut debilitas, ſive accenſio parcior.

1. Nimia igitur in ſudationem propenſio, interdum oritur, quoniam ſanguis in craſi vitiatus, & debilior factus ſuccum nutritium, quem è chylo excipit, aſſimilare nequit; quare, velut ſtomachus toni perfracti, humorem infuſum, quamprimum ejus ſatur eſt, evomere cogitur. Hinc eſt, quod ſudationes nocturnæ, ac valde moleſtæ febribus diuturnis ut plurimum ſuccedunt; quatenus nempe in his maſſa ſanguinea (inſtar lactis aceſcentis, quod ſuper ignem incaleſcens ſua ſponte, & ſine coagulo adjecto funditur, & in ſeroſitatem præcipitatur) compagis adeo laxæ exiſtat, ut à levi quavis occaſione in mixtione ſolvatur. Cui accedit, quod ſanguis depauperatus haud plene accenditur, quapropter ſucci crudi, quo minus per Efflagrationem abſumantur, eo neceſſe habent, dum ſanguis incitatur, copioſius per ſudorem erumpere.

2da eſt, ſeri per alias vias ſolitas evacuatio inhibita.

Secundo non improbabile eſt nimiam in ſudores propenſionem

penſionem aliquatenus etiam ab hac cauſa pendere, viz. quod aut renes, aut lymphæductus, ubique officio ſuo non ſatis defunguntur. Namque ſi forſan hæc aut iſta via ſanguinis arterioſi ſeroſitates ſuperfluæ non ſtatim eximantur, neceſſe erit eas alicubi ad plenitudinem congeri, proindeque, niſi per ſudorem excernantur, ſanguinis circulationem impedire, & non raro hydropem inducere.

Tertia pororum apertio.

Tertio ſiquando ob rationes prædictas diatheſis hydrotica invaluerit, eadem inſuper augetur, & ſudores crebri & copioſi magis emanant, ſi cutis pori, & meatus ſolito apertiores fuerint; cujuſmodi affectio interdum à natura ineſt, quandoque propter accidens quoddam contrahitur. Novi quorundum corpora adeo cribroſa extitiſſe, ut ne leviſſimum aeris afflatum ſufferre potuerint; qui etiam à motu quovis citatiore, aut à ſolis, ignis, aut lecti calore protenus in madorem ſolverentur.

Sudoris ratio formalis, & cauſa conjuncta.

Ex his quæ, ad ἐφίδεωσιν omnino acciendam requiruntur, atque nimiam faciunt, ita ſtatutis, facile erit colligere, quæ ſit ſudoris tum Ratio formalis, tum Cauſa conjuncta; utraque nimirum in eo conſiſtit, quod ſanguis ſero ſcatens, & in compage nonnihil ſolutus, dum à cordis pulſu citatiore rapidius circulatur, adeoque plus effertur per arterias, quam ut pars cruenta per venas regeri, & ſeroſa per renes, & lymphæ ductus mox tota amandari queat; idcirco neceſſe erit, quicquid ſeri ſuperfluum eſt, particulis etiam aliis imbutum, per cutis poros ſatis patentes exſudare.

Ejus cauſæ procatarcticæ.

Quod ſpectat ad alias ſudandi Cauſas, ſc. Procatarcticas & Evidentes; quæ Prioris generis ſunt, vel maſſam ſanguineam, vel ſpiritus animales reſpiciunt. Hi namque (prout ſupra innuimus) affectionibus ſpaſmodicis, aliiſque anomaliis obnoxii, interdum aut ſponte, aut occaſionaliter motus exploſivos, & inordinatos ineunt;

unt; quibus etiam præcordia immaniter agitata, sanguinem impetuosius circumpellunt, proindeque in sudores exsolvi faciunt. At vero ἐφιδρώσεως spontaneæ Causa Antecedens sæpius in massa sanguinea deliteſcit: siquando enim particulæ heterogeneæ, & prorsus incongruæ in hujus sinu ad plenitudinem congerantur, iste demum aggravatus fluore oborto efferveſcit, ut, quod moleſtum est, una cum latice seroso secernatur, & per sudorem foras ejiciatur. Cujusmodi sudor juxta materiæ peccantis facilem, difficilem, aut impossibilem excretionem, dicitur vel Criticus (qui insuper plus aut minus perfectus est) vel Symptomaticus. Super his in πυρετολογίᾳ nostra satis fuse disseruimus, ut non opus sit hic plura dicere.

Sudationis causæ evidentes.

2. Sudationis Causæ Evidentes, quæ nempe sine procatarxi, aut indicatione medica ἐφίδρωσιν solitarie, & per se passim cient, cum variæ ac diversimodæ fuerint, sc. ore assumta, exterius admota, nimia animi, aut corporis commotio, cum multis aliis; libet hic illarum præcipuas una cum distinctis afficiendi rationibus breviter notare: A quibus rite intellectis, melius innoteſcet, quo ritu & quali discrimine, pharmaca in hanc rem destinata, Diaphoresin cum sudore movent.

1. *Corporis agitatio.*

1. Imprimis igitur, à motu corporis citatiore, laborioso, ac diuturno sudor provocari solet; uti passim cernitur in cursu, saltatione, ponderosi vectione, tractione, & similibus. Cujus ratio est, quod musculi totius corporis vehementer exerciti, vasa interjecta comprimunt, proindeque sanguinem exagitant, & huc illuc rapide impellunt; cumque hoc modo venæ potissimum constringuntur, sanguis per earum ductus magis usque ac magis patentes, facilius elabitur, ac multo celerius versus cor proripitur; cumque adeo intra dextrum ejus sinum copiosius aggestus, ipsum opprimat, aut fere suffocet, & cor, & pulmones pro sanguine rapidius

dius circumpellendo, per nixus crebriores, & fortiores impigre laborant: hinc demum uti iste intra præcordia magis accensus, proindeque rarefactus, & compage solutus, caloris, hoc est, spiritus, & sulphuris corpuscula longe plura exhalet; quæ serositates (dum vasa omnia ita turgent) reduci inhabiles, secum foras convehentia, sudorem constituunt. Prout corporis sic etiam Animi exercitia immodica sudores movent. *Cui adduntur etiam Animi passiones.*

2. Calor ambiens, prout à sole, igne, Balneo, hypocausto, & similibus, sudorem provocare aptus est; quoniam effluvia calida, corporibus nostris ab extra immissa, & cutem subingredientia, tum poros, & meatus ejus reserant, tum sanguinem effervefaciunt, ipsumque velut aquam ab igne suppositò, ebullire cogunt; proinde ut è compage ejus soluta, & rarefacta, vapores sudorifici copiosius exhalentur. Nec tantum calor mere extrinsecus, sed etiam proprius circa ambitum corporis, à quo exhalavit, detentus, sudorem movet. Nihil enim usitatius est, quam ut quisquam in lecto jacens, dum pluribus stragulis cooperiatur, in sudorem incidat. Cujus ratio satis liquet, in quantum halitus jam-jam decidui, & circa superficiem corporis coerciti, Balnei sicci naturam habent. *2. Calor ambiens.*

3. Transpirationis solitæ cohibitio nonnunquam sudorem accersit; cujus ratio est, quia sanguis à διαπνοῆ liberiore prohibitus, velut mustum dolio arcte nimis incluſum, impetuosius fermentescit; proindeque magis rarefactus, & consequenter circuitu rapidiore agitatus necesse habet in sudorem exsolvi. Olim Hybernis in more fuit febre quapiam laborantes, pannis se laneis, aqua frigida madefactis, involvere, ex quo sudor copiosus succedens non raro morbum solvebat. Simile huic experimentum, etiam apud nostrates, bono cum fructu tentatum audivi. *3. Transpirationis solitæ inhibitio.*

4. Alimenta calidiora assumta, præsertim sale, pipere, *4. Calidiora intus sumta.*

pere, & Aromatis condita, item aquarum ardentium, cerviſiæ fortioris, & vini generoſi potus, quatenus aut ſanguinem particulis activis, velut ſtimulis ſive œſtro quodam, imbuunt, aut eidem efflagranti pabulum ſulphureum, & inflammabile, velut oleum lampadi, miniſtrant, uberiorem materiæ halituoſæ διαπνοὴν, proindeque ſeri abundantis exſudationes majores cient.

Sudoris differentiæ.

Hæc de ſudoris natura, & cauſis tum conjunctis, tum manifeſtis. Quod ad differentias ejus ſpectat, multifariam diſtingui ſolet; nimirum quod ſit ſpontaneus, vel coactus; vel partialis, vel univerſalis; vel criticus, vel ſymptomaticus; quorum omnium rationes ex prædictis ſatis clare innoteſcunt.

Sudoris frigidi cauſæ.

Porro ſudor aut Calidus eſt, de quo hactenus diſſeruimus, vel actu Frigidus, cujuſmodi frequenter à timore panico, dolore valde acuto, in lipothymia, & ſubito quovis ſpirituum deliquio, inque mortis agone excitatur. Hujus cauſa in eo conſiſtere videtur, quod à paſſione ſubita, ac immani tota Anima ſubſidens, Ambitum ſuum contrahit; proindeque ſpiritibus conſternatis, & ſanguine cum calore verſus cor retracto, effluvia extima per cutem emanantia à ſequentibus derelicta, & calore deſtituta, illico in vaporem frigidum condenſantur: pari quidem ratione, ac inter deſtillandum accidere ſolet. Nam ſi ignem ſubito reprimas, vel extinguas, mox exhalatio calida, Alembicum replens, in madorem exſolvetur.

Medicamenta Diaphoretica cujuſmodi eſſe debent.

Ex his ita præmiſſis, & oſtenſis, quæ ſunt præcipua ad ſudorem provocandum requiſita, & propter quas potiſſimum occaſiones, & accidentia ordinaria hic excitari ſolet; non difficile erit deſignare quibus potentiis & particulis medicamenta Diaphoretica pollere debent, & qua ratione effectus ſuos edunt. Et primo, quod ad illorum δυνάμεις ſpectat, Hydrotica intus ſumenda ejuſmodi eſſe debent, quæ ſanguinem plus ſolito efferveſcere, & per conſequens evaporare faciant; item

quæ

quæ maſſam ejus, ſæpe compactam nimis, & incraſſatam, quadantenus reſerent, & fundant, proinde ut ſerositates ejus facilius decedere ac ſecerni poſſint, ſimulque eas ita ſecretas per Diaphoreſin potius quam per Urinam aut Sedem eliminandas diſponant. Hæc ſunt duo ad ἐφίδρωσιν primaria requiſita, ſive indicantia; quibus rite complendis Diaphoretica varii generis, & ἐνεργείας adhiberi ſolent. Quod ad Tertium requiſitum (cujus ſupra mentionem fecimus) ſc. Pororum Apertionem ſpectat, hoc fere tantum per Adminiſtrationes externas peragitur; quo tamen ritu, & quot modis fieri ſolet, infra oſtendetur. Interim ut de medicamentis Hydroticis ore aſſumendis dicamus, imprimis oſtendere oportet, qua Ratione Generali hæc operantur; dein quo diſcrimine, & particulari afficiendi modo; quibus demum cujuſque ſpeciei, nempe aut totius mixti, aut unius cujuſdam elementi, viz. ſpiritus, ſulphuris, aut ſalis virtutibus inſignita, tum in viſceribus tum in humoribus circa ſudoris provocationem, vires ſuas exeruntur.

Eorundem energias ratio generalis.

1. Quoad prius igitur, circa medicamenta Diaphoretica in genere, annotamus ea ex particulis ejuſmodi conſtare, quæ ventriculo ac inteſtinis ſatis amicæ, nullum in iis ſpaſmum, aut excretionis motum cieant; inſuper ut nullatenus ab iis ſubigi, aut alimentorum inſtar aſſimilari queant; at vero ſtomacho ingeſtæ, illico tum ſpiritus animales, tum ſanguinem ad ἐφίδρωσιν obeundam diſponant. Enimvero quædam ex iis ventriculo immerſa, & diſſoluta, mox ſpiritus Animales intra fibras nerveas (ex quibus Tunica interior conſtat) ubique ſcatentes exſuſcitant, recreantque, proinde ut totius Animæ ſenſitivæ hypoſtaſis ſtatim erecta, ac in majorem ambitum expanſa, præcordia vegetius actuari, adeoque ſanguinem rarefactum, & plus accenſum rapidius circumagi, proindeque in Diaphoreſin adigi faciant.

Porro interea ejuſdem pharmaci particulæ, etiam ſanguini vaſa ſtomachica (quæ Tunicam nerveam denſiſſime obducunt) perluenti ſeſe ingerunt, ipſumque dum mox fermentant, & effervefaciunt, per venas ſolito rapidius verſus præcordia urgeri cogunt; quibus cum impetuoſius infertur, ſtatim aucto cordis pulſu, tota cruoris maſſa rarefacta, & magis accenſa, ſimulque à medicamenti particulis intime admiſtis agitata, per Arterias ad partes omnes exteriores citatius provehitur; ubi, cum totus ejus latex, per venas, alioſque ductus reduci, aut excipi nequeat, neceſſe incumbit plurimum ſeroſi humoris in ſudorem exſolvi. Cæterum pharmaci hydrotici particulæ, juxta modum prædictum in ſanguinem admiſſæ, non modo liquorem ejus fermentant, & exagitant, at ſæpe miſtionem ejus ita laxant, reſerantque, ut ſerum aliaque ejus recrementa facilius ſecerni, & amandari poſſint. Quandoquidem autem hoc vario ritu, juxta diverſimodam tum ſanguinis conſtitutionem, tum medicamenti indolem aut apparatum, fieri contingat, operæ pretium hic videtur, præcipuas circa diaphoreſin adhibendam indicationes, & varios eaſdem proſequendi modos, una cum ſingulorum Ætiologiis breviter explicare. Super his autem imprimis adnotetur pharmaca hydrotica quoad operandi vias, & operationes cum Cardiacis pleriſque ita vulgo dictis, magnam affinitatem habere, in tantum, ut multa utriuſque generis, uſus ſint communis, ſive reciproci; cumque adeo potiſſimum quoad majorem, aut minorem efficaciam differant, quoties à genere uno ad alterum tranſire incumbit, fere tantum opus erit doſin augere, aut diminuere, & maxime idonea exhibendi tempora eligere.

Medicamenta hydrotica, pleriſque cardiacis affinia.

Hydroticorum materies aut ſunt mixti partes integrales,

Quod itaque ſpectat, ad variam materiæ tum ſpeciem, tum apparatum, ex quo medicamenta hydrotica conficiuntur; illa ut plurimum mixti cujuſdam aut par-

tes Integrales, aut Elementares exiſtunt. Nempe aut concreta naturalia in tota ſubſtantia ſua aut ſimplici, aut extracta exhibentur; velut cum folia, radices, aut ſemina, Cardui, Contrayervæ, Angelicæ, aut ſimilium in pulvere, decocto, conſerva, aut magiſterio ſumuntur: vel Diaphoretica particulis hujus aut illius Elementi, nempe ſpirituoſis, ſulphureis, aut ſalinis, vel ſimplicibus, vel quibuſvis aliis præpollentibus conſtant; veluti ſi ex Carduo, aliove corpore vegetabili, minerali, aut animali, aut ſal, aut ſpiritus, aut oleum, extrahantur, & ſeorſim per ſe, aut cum aliis præparatis in medicamenti formam redigantur. Singulas, aut ſaltem præcipuas, harum ſpecies breviter perſtringemus.

Aut Elementares.

1. Diaphoretica, quorum virtus in totius concreti particulis integralibus conſiſtit, inæqualiter miſta, etiam uno quodam elemento (viz. ſalino) præ cæteris eminenti pollere, eique virtutem ſuam potiſſimum debere videntur: Atqui ſal iſte, à quo vis hydrotica dependet, ſub duplici ſtatu occurrit: Nam in quibuſdam concretis iſte Volatilis, & acris, vel amarus eſt; inque aliis Alchaliſatus, & quodammodo fixus. 1. In priori cenſu pleraque vegetabilia, à veteribus pro Antidotis habita, uti folia Scordii, Cardui, Scabioſæ, vincetoxici, flores Calendulæ, Chamomeli, radices Petaſitidos, Zedoariæ, Galangæ, &c. Item confectiones Mithridatii, Theriacæ, Diaſcordii; item Guiaci, Buxi, aliorumque decocta ſimilia ponuntur. Cujuſmodi pharmaca ventriculo ingeſta, & diſſoluta, tinctu-ram conſtituunt, cujus particulæ, utpote calidiores, & exoticæ, ſpiritus Animales exſuſcitant, unde præcordia, vegetius actuata, ſanguinem rapidius circumpellunt. Quin & ſanguinem in vaſis ſtomachicis ſcatentem ſubeunt, & fermentant, ipſumque adeo dum verſus cor citatius per venas regeri faciunt, etiam in cauſa ſunt, ut iſte per arterias in habitum corporis vehementer,

1. *Quæ ſunt prioris generis.*

Et quo ritu operantur.

menter, & sudorifice propellatur. 2. Diaphoreticorum species altera, quæ, dum ex misti partibus integralibus constant, salem Alchali præpollentem habent, sunt lapides, & Animalium, ac vegetabilium partes Osseæ, vel Testaceæ; uti Bezoar, Margaritæ, oculi, & chelæ Cancrorum, & similia, quorum virtus Diaphoretica potissimum à sale Alchali procedit; quatenus nempe hujus particulæ, Sali Acido tum in visceribus tum in sanguine interdum occurrentes, cumque eo effervescentes, proinde massam sanguineam fundi, ejusque serositates secerni, inque sudorem exsolvi faciunt.

II. Hydrotica quorum particulæ sunt Elementares, cujusmodi & quotuplicia existunt.

II. Medicamenta hydrotica, quæ post Analysin spagyricam particulis elementaribus, aut his, aut illis virtutem suam debent, è variis subjectis, & cum diversimodo apparatu formata, potissime sunt aut spirituosa, aut salina, aut utraque simul inter se, aut cum particulis aliquotis sulphureis combinata. Nam quæ sunt mere, aut maxima ex parte Sulphurea, huic intentioni minus accommoda existunt; quippe talia, ut plurimum visceribus infesta, sæpe nauseam, & non raro vomitum cient. Porro quæ ob sulphuris copiam oleosa, & pinguia sunt, particulas suas intra sanguinis massam non ita promte insinuant. Quo ritu, & quali spirituum, aut sanguinis affectione istæc altera Diaphoresin movent, speciatim disquiremus.

1. Spirituosa.

1. Et primo ad Spirituosa referimus Aquas Ardentes, & liquores quosvis spiritu vinoso præditos; cujusmodi passim è vegetabilium fructibus, aut succis fermentatione maturatis, aut putrefactione resolutis, arte chymica destillantur; uti sunt spiritus Vini, Pomacei, Cervisiæ, Baccarum Juniperi, Sambuci, Cerasorum nigr. cum multis aliis, quæ vulgo spiritus dicuntur; atque vel simplices & limpidi per se sumuntur, vel aliorum simplicium infusione imprægnati, rursus destillantur, aut sub forma tincturæ exhibentur. Hujusmodi liquo-

res

res vinosi intus sumti, & quatenus spiritus Animales erigunt; inque majorem expansionem (qua itidem cordis motus intenditur) cient, & quatenus sanguinem exagitant, & (velut olei ad flammam accessu) plus accendi faciunt, Diaphoresin movent. Propter eandem rationem, & afficiendi ritum, quo hæc Diaphoretica, etiam Cardiaca, siquidem in minori dosi exhibeantur, appellari solent.

2. Ad Diaphoresin ciendam Præparata Salina varii generis, & diversimodi status, & quidem bono cum fructu præscribi solent; quæ tamen non, uti particulæ totius mixti, aut mere spirituosæ, sanguinem vel ob heterogeneitatem exagitant, vel inflammabilitatem accendunt, at solummodo in salinas ejus particulas agendo; quas dum in amplexus suos rapiunt, à combinatione cum aliis nimis stricta divellunt, proinde ut laxata sanguinis compage, & pulsu aucto serositates superfluæ, aliaque recrementa facilius secedere, perque sudorem amandari possint. Ad hunc censum (quod pariter in diureticis habere supra ostendimus, etiamque in Cardiacis, uti postea liquebit) sales cujusque fere status, præsertim vero sal Volatilis, Fluidus, Fixus, & Nitrosus referri debent; ex quibus singularibus, aut intra se compositis, Diaphoretica præcipuæ notæ conflantur; quæ intus sumta, atque salibus aliis tum intra viscera, tum intra massam sanguineam scatentibus occurentia, eosque à particularum aliarum complexibus avocantia, sanguinem reserant, ac rarefaciunt, proindeque ad Diaphoresin disponunt. Præcipuas horum species, & operandi modos inferius explicabimus; interea tamen cum eadem medicamenta salina, quæ ad sudores, etiam ad urinas movendas, quandoq; etiam pro Cardiacis exhiberi soleant; ostendere oportet, quo apparatu, & quibus insuper requisitis, dum eadem pharmaca propinamus, Diaphoresin seorsim ab alteris istis intentionibus prosequi debemus.

2. *Salina.*

Qua ratione operantur.

Particulæ eorum salinæ in quotuplici sunt statu.

Et

Diaphoretica quali cum apparatu, & administrationis modo exhibenda sunt.

Et quidem advertimus, Sudorifica intus sumta, raro aut nunquam sua sponte, sicut Emetica, Cathartica, aut Diuretica, operari; quinimo regimine semper opus est, ad Medicamentum actuandum, ac ad ἐνέργειαν istam determinandam. Quapropter à Diaphoretico exhibito, illico Patiens eo ritu tractandus est, tum ut pori corporis aperiantur, tum ut cordis pulsatio plurimum intendatur. Propter hos fines, vel in lecti, balnei, aut Hypocausti calore detineatur, vel corporis motu citatiore, aut duriore exerceatur; quæ ut melius pro sudore concitando succedant, & Tempus & Subjectum, quoties in

Ad Diaphoresin, & subjectum & tempus idonea seligantur.

nostra potestate fuerit, maxime idonea eligantur; quando nimirum sanguis crasi laudabili, aut non admodum maligna potitus, tum seroso humore satis abundat, tum quoad particulas suas, haud nimis confusus aut perturbatus existit, quin facile reserari inque partes secedere ac fundi aptus sit. Quippe in temperamento bilioso, constitutione gracili, ac sicca, inque medio causone, cum omnia perturbata, ac indigesta sunt, Diaphoretica sæpius incassum, aut perperam cedunt. Porro quoties ex usu fore videntur, non quælibet indifferenter exhibere convenit; verum juxta variam sanguinis conditionem, & diversimodas in eo elementi modo hujus, modo illius præpollentias, atque salium status, etiam pharmaca appropriata seligantur. Super his, quo cum delectu, & in cujusmodi formulis præscribi debent, in sequentibus dicemus.

SECT. V.

Sect. V. Cap. II.

Diaphoreticorum ſpecies, ac Formulæ, necnon quorundam ex iis chymicorum Ætiologiæ.

Medicamentorum Diaphoreticorum cenſus,

Et Formulæ.

Medicamenta Sudorifica quandoquidem multiplicia, & diverſimoda exiſtant, atque vario reſpectu ordinari, inque claſſes redigi ſoleant; ideo imprimis tum quoad formam ſive conſtitutionis modum, tum quoad materiã ex qua conflantur, eadem hic loci diſtinguere, ac recenſere viſum eſt. Formulæ eorum maxime uſitatæ, ſunt 1 pulvis, 2 liquores Chymici, 3 potio, 4 bolus, 5 Diæta. Cujuſque horum Materies aut totius mixti partes Integrales ſunt, aut ſunt mixti cujuſdam per ſpagyriam reſoluti Partes quædam Elementares; illæque aut ſimpliciores, viz. aut Spirituoſæ, vel Salinæ; quæ itidem poſteriores, aut Volatiles, aut Fixæ; aut etiam Acetoſæ, aut nitroſæ exiſtunt: aut denique particulæ ſudorificæ, ita per chymiam diviſæ, & ſeparatæ, ſunt Elementares inter ſe compoſitæ, viz. Spirituo-ſalinæ, atque Salino-ſulphureæ. Dum ſingulas haſce ſpecies ordine percurrimus, unicuique materiæ generi, ſelectiores præſcriptionum formulas adaptabimus.

1. Quæ pro baſi habent mixti partes integrales.

1. Diaphoretica quorum Baſes ſunt mixti partes integrales, in quibus itidem ſal acris, ſive volatilis præpollet; ſub hac ratione ad ſudorem provocandum ſæpe conferunt, quatenus eorum particulæ in ſanguinem admiſſæ, cum immiſcibiles ſimulque indomabiles fuerint, maſſam ejus exagitant, valde dividunt, ac quaſi in minutias diſtrahunt; proinde demum ut cruoris compage plurimum laxata, atque in effervescentiam acta, una cum pharmaci particulis, propter heterogeneita-

Quomodo operantur.

tem

tem eliminandis, ſeroſitates ſuperfluæ, atque ſanguinis
Eorum formulæ. recrementa, ac corruptelæ foras ejiciantur. Quæ ſunt hujus cenſus, exhiberi ſolent in ſpecie Pulveris, Boli, Potionis, & Diætæ, juxta ſequentes præſcriptionum formulas.

1. Pulveres.

℞ *Pul. radicum Contrayervæ, ſerpentariæ virginianæ, Petaſitidos ana* ℥*j. Coccinellæ, croci, ana* ℥*ſſ. f. pul. doſis* ℥*ß. cum vehiculo idoneo.*

℞ *Pul. viperarum* ℥*j. detur in liquore convenienti.*

℞ *Pul. Bufonum pr.* ℥*ſſ. ad* ℥*j.*

Cum Diaphoretica ſale alchali ſingulari, aut prioribus admiſto pollere debent.

℞ *Bezoar. orientalis* ℈*ſſ. ad* ℥*ſſ. detur è cochl. aq. deſtil. aut alterius vehiculi.*

℞ *Pul. è Chelis compoſ.* ℈*j. ad* ℥*ß. exhibeatur eodem modo.*

Pul. Bezoarticus ad hunc modum conficiatur.

℞ *Pul. rad. Contrayervæ, è Chelis Can. ſimp. ana* ℈*ij. Margarit. Corallii utriuſque, ſuccini albiſ. oculor. Can. C. C. Chryſtalli præpar. ana* ℈*j. Bezoar. occident. terræ Lemniæ, ana* ℈*ß. Ceruſ. Antimonii* ℈*ij. coccinellæ* ℈*ſſ. Ambræ griſeæ* ℥*iß. moſchi* ℥*ß. f. pul. ſubtilis, qui cum gelatina è viperarum exuviis in globulos formetur. Doſis* ℈*j. ad* ℥*j.*

℞ *Pul. hujus Bezoart.* ℈*j. Bufonum pr. gr. vj. f. pul. detur in cochl. j. aq. Theriacalis.*

2. Boli.

2. Boli, quorum baſes ſunt partes mixti integrales, in confectionis, extracti, aut conſervæ formam redactæ.

℞ *Mithridatii* ℥*ſſ. ad* ℥*j. pul. Bezoart.* ℈*j. ad* ℥*ſſ. ſyrup. è ſucco citri q. ſ. f. bolus. Loco Mithridatii ſubſtitui*

ſtitui poteſt Theriaca, aut Diaſcord. vel confec. liberans, de Hyacint. etiam pulveris Bezoartici locum ſupplere poteſt Bezoar pulverat. aut rad. contrayer. aliorumve ſimilium pulvis.

℞ *Extract. Theriacalis* ʒſſ. *ad* ʒj. *pul. Bezoart.* ℈j. *f. bolus.*

℞ *Extract. Cardui* ʒß. *pul. Bezoart.* ℈j, *ſalis abſynt. gr.* 15. *cum q. ſ. ſyrup. è ſucco citr. f. bolus.*

3. Potiones, quarum baſes ſunt vegetabilium decocta communia, vel infuſiones, & Tincturæ. *3. Potiones.*

℞ *Rad. Petaſitidos* ℥j. *ſem ejuſdem* ʒij. *rad Eryn. condit.* ʒvj. *ſem. Cardui* ʒij. *coquantur in aq. font. lib.* j. *ad lib. ſſ. in colatura clara diſſol. Mithridatii* ʒſſ. *vel* ℈ij. *ſumatur calide in lecto.* *Decoctæ.*

Pari modo *folia Cardui*, *flores Calendulæ*, aut *chamomeli*, coquantur in q. ſ. liquoris poſſet. Cujus ʒvj. vel viij. dentur calide per ſe, vel cum pulvere, confectione, aliove diaphoretico adjecto.

4. Infuſiones, & Tincturæ varii generis Diaphoreticæ parari poſſint extrahendo virtutes vegetabilium ſimplicium, & confectionum cum vino, aceto, aut aq. deſtillat. quæ dein colatæ, & per ſubſidentiam clarificatæ, aut per ſe, aut aliis liquoribus adjectæ, ſæpius cum fructu exhibentur. Huc referri debent aquæ, vina, & aceta Bezoartica per infuſionem parata, quorum formulæ paſſim apud Authores proſtant. Porro vegetabilium Tincturæ, in parva doſi plurimum efficaces, ad hunc modum conficiuntur. *4. Infuſiones & tincturæ.*

℞ *Rad. Contrayer. lib. j. contuſ. & Matracio indit. affunde ſpiritus vini lib. iij. digerantur ad extrahendam tincturam, quæ coletur, & in balneo abſtrahatur ad* *Tincturæ chymicæ.*

conſiſtentiam mellis. Spiritum primo abſtractum ſerva ſeorſim à reliquo, reaffunde reſidentiæ, & denuo Tinctu-ram extrahe; cujus doſis ʒſſ. *ad* ʒj. *in vehiculo idoneo.*

5. Diætæ. 5. Diætæ, quorum Baſes ſunt liquorum Decocta pro luis venereæ, & quorundum aliorum Affectuum Chronicorum, in ſanguine, & humoribus altius radicatorum, curatione deſignata.

Enimvero pro morborum quorundum ſanatione ſudatio valde intenſa, & crebra, viz. per longum tempus, aſſidue requiritur; nempe ut viſcerum, & humorum non tantum impuritates, & corruptelæ expurgentur, verum & tincturæ morbificæ iiſdem altius impreſſæ deleantur prorſus, ſeu velut eradicentur. In hunc finem non ſatis erit pulverem, aut Bolum ſudorificum per vices quaſdam exhibere, verum Diæta integra in hunc ſcopum inſtitui debet: quapropter potus omnis ſit decoctum Diaphoreticum, poſt cujus doſin quoque mane aſſumtam, adhibito inſuper Balnei, aut laconici calore, ſudatio copioſa provocetur. Deinde cum hac ratione, & cutis pori reſerantur, ſimulque natura ad Diaphoreſin inclinatur, toto præterea die ſanguinis, & ſuccinervei recrementa per διαπνοὴν, uſu ejuſdem potus, uſque continuatam, evaporent. Hac methodo non tantum lues venerea tutiſſime, & plerumque certiſſime curatur, ſed & alii quidam morbi Herculei interdum feliciter ſanantur.

℞ *Raſuræ ligni ſancti* ʒiiij. *ſarſap.* ʒvj. *Chinæ* ʒij. *ſant. omnium ana* ʒj. *raſuræ Eboris, C. C. ana* ʒſſ. *Antimonii pul. & nodulo ligat.* ʒvj. *ſ. art. infundantur & coq. in aq. font. lib. xvj. ad medietatem: & fiat colatura: Magmati Ingredientium reſiduo affunde parem aq. quantitatem; f. infuſio, & decoctio ad tertiæ*

partis

partis conſumtionem, addendo paßularum lib. j. liquiritiæ ℥j. colatura ſervetur pro potu ordinario.

In temperamento bilioſo, & ſanguine acriori, & calido, omittatur lignum Guiaci, augendo quantitatem Chinæ, & Sarſæ.

Diaphoretica, quæ ex totius mixti particulis integralibus conſtant, pro pauperibus facile parabilia, juxta formulas ſequentes præſcribantur. *Diaphoretica facile parabilia.*

In febribus malignis. ℞ *Conſer. Lujulæ ℥j. Mithridatii ʒiiſſ. miſce, ſumatur ſuperbibendo hauſtum liquoris poſſet. Cum foliis Card. Scordii aut floribus chamomeli, vel Calend. incoctis.*

℞ *Rad. pul. ſerpentariæ virgin. ʒſſ. ad ʒj. detur cum vehiculo idoneo. Vel* ℞ *pul. rad. Petaſitidos ʒj. eodem modo.*

In caſibus ordinariis exhibeatur *Decoctum milii ſolis, rad. Petaſitidos,* vel *ſerpentariæ Virg.* vel *rad. & ſem. Bardanæ.* In lue venerea *Decoctum Saponariæ,* vel *raſuræ ligni Buxi,* & ſimilium, *Decocti ex lignis* quæ majoris ſunt pretii vicem ſupplere poſſunt.

2. Medicamenta ſudorifica è mixti partibus Elementaribus parata, pro baſi habent aut ſpiritum, aut ſalem, modo ſimplicem, modo cum ſale altero vel cum ſulphure combinatos. Spirituoſa juxta formulas ſequentes præſcribantur. *2. Diaphoreticorum chymicorum formulæ.*

1. *Spiritus Theriacalis camphorat. ʒſſ, ad ʒj. vel ʒiſſ.* exhibeatur in conveniente vehiculo. Eodem modo ſpiritus plures alii, è vegetabilium ſuccis fermentatione maturatis exſtillati, & affectibus quibuſdam appropriati, ad ſudationem, ſiquando indicatur, ciendam exhiberi poſſunt. Cujuſmodi nimirum ſunt *ſpiritus ceraſorum nigror. è baccis ſambuci, Hederæ, & Juniperi, cum* *1. Quæ pro baſi particulas ſpirituoſas habent.*

multis aliis. Sp. C. C. fuliginis, ſanguinis, & ſimilium, ſalinorum potius claſſi accenſeri debent.

2. Quæ particulas ſpirituoſas cum aliis combinatas habent.

2. Diaphoretica, quorum baſes ſunt ſpiritus cum particulis aliis elementaribus combinatis, ad hunc modum præſcribantur. ℞ *Mixturæ ſimplicis* ℥j. *detur in conveniente vehiculo.* Huc etiam referantur, quæ ex *ſpiritu ſale fixo*, aut *ſulphure combinatis* conſtant. Cujuſmodi ſunt *Tinctura ſalis Tartari, & Antimonii, quarum doſis* ʒj. *ad* ʒij. in alio liquore. Porro *aquæ deſtillatæ*, in quibus particulæ ſpirituoſæ aquoſis diluuntur, ad ſudores movendos ſæpe cum fructu exhiberi ſolent.

Aquæ deſtillatæ.

℞ *Rad. Petaſitidos, Valerianæ, ana* ℥ij. *Zedoariæ, Contrayervæ, Serpentariæ virgin. ana* ℥iſſ. *florum Petaſitidos M. iiij. croci* ʒij. *inciſis & contuſ. affund. vini Xeroenſis lib. iiij. deſtil. ſ. a. liquor totus miſceatur. Doſis* ℥iiſſ. *ad* ℥iij. *Vel* ℞ *rad. Angelicæ, Imperatoriæ, ana* ℥iiij. *Zedoariæ, Ennulæ campanæ, Vincetoxici, Gentian. Galang. min. an.* ℥j. *ſumit. Cardui, Rutæ, Angelicæ ana M. iij. Cort. mediani fraxini* ℥vj. *inciſ. & contuſ. adde Mithridatii, Theriacæ Androm. ana* ℥ij. *miſce, & affunde vini generoſi lib. vj. Aceti deſtil. lib. ij. deſtil. ſ. a. doſis* ℥iij.

Aquarum prædictarum doſes actuari poſſint additione liquorum, aut ſalium chymicorum. Hujuſmodi medicamenta ſpiritu vinoſo prædita ſenibus, item temperamento frigidiori præditis, atque paralyſi, aut hydropi obnoxiis præcipue, ac ferè tantum conveniunt; in conſtitutione autem calida, cumque adeſt viſcerum æſtus, aut ſanguinis efferveſcentia febrilis, quatenus iſta torrefaciunt, & hunc plus nimis accendunt, obeſſe potius, quam juvare ſolent.

3. Quorum baſis ſalina eſt.

Diaphoretica, quorum baſis ſalina eſt, prout variæ

ſunt

ſunt indolis, viz. (juxta quod ſal volatilis, fixus, aceto-ſus, aut nitroſus exiſtit) ita diverſimodi ſunt uſus, & operationis, hinc in quibuſdam caſibus ut melius hæc, inque aliis illa, vel iſta adhibeantur; quemadmodum in Diureticis habere ſupra notavimus.

1. Sal fixus, & volatilis maxime conveniunt iis quorum ſanguis ſeroſo humore plurimum ſcatet. Inſuper ſiquando ſuccus tum viſcera, tum nervoſum genus irrigans, in acorem vergit, prout habere ſolet in hydropicis, cacochymicis, & qui affectibus ſpaſmodicis obnoxii ſunt, medicamenta iſta ad ἐφίδρωσιν ciendam utilius adhibentur; quin, dum particulis humorum acido-ſalinis occurrunt, cumque iis combinantur, ſanguinis compagem reſerant, ſimulque, ob mixturam heterogeneam, ejus maſſam exagitant; hinc ut ſeroſitates facilius ſecernantur, & exterius per cutis poros adigantur, præſcribuntur iſta, in forma pulveris, boli, & liquoris. *1. Quæ ſale fixo aut volatili conſtant.* *Eorum formulæ.*

℞ *Florum ſalis Armoniaci ℈ſſ. Chryſtalli mineralis gr. xv. pul. Bezoart. ℈j. miſce; detur in cochl. Aq. ſudorif.* *1. Pulveres.*

℞ *Salis Tart. ℈j. Ceruſ. Antimonii, gr. 25. f. pulvis; detur eodem modo.*

℞ *Pul. Bezoart. mineralis ℈j. ad ʒſſ. pul. Gaſcon. ℈j. f. pul. detur ſimiliter.*

℞ *Ceruſ. Antimonii ℈j. ad ʒſſ. florum ſalis Armoniaci ℈ſſ. f. pul.*

2. Exhibeantur iſta in forma boli, miſcendo doſes prædictas cum Theriaca, Mithridatio, vel Diaſcordio, aut cum extracto Cardui, Gentianæ, vel ſimilibus. *Boli.*

℞ *Bezoart. mineralis ℈j. florum ſalis Arm. gr. vj. Mithridatii ʒß. f. Bolus.*

℞ *Salis C. C. gr. viij. pul. Bezoart. gr. 15. extracti Theriac. ℈j. f. bolus, vel pil. iij.*

3. Si

Liquores.

3. Si in forma liquoris magis conveniet; ℞ *Sp. C. C. vel fuliginis, vel ſalis Armoniaci gt.* 15 *ad* 20 *Aq. ſudorif.* ʒj. *ad* ʒiij. *f. hauſtus, ſumatur cum regimine.*

℞ *Florum ſalis Armoniaci* ϑſſ. *ſalis Tart. gr.* 15. *Aq. ſudorif.* ʒiij. *miſce, f. hauſtus.*

3. *Quorum baſis ſal nitroſus eſt.*

3. Diaphoretica, quæ pro baſi ſua ſalem nitroſum habent, in iiſdem fere caſibus, ac ſuperiora ex ſale fixo, & volatili conflata, juvare ſolent; quatenus nimirum ſalis acidi præpollentias deſtruunt, adeoque ſanguinis miſtionem diſponunt, ut, dum efferveſcit ille, ſerum, & recrementa ejus facilius ſecerni, & amandari queant.

℞ *Chryſtalli mineralis* ʒiij. *ſalis C. C. aut fulig. aut viperarum* ʒj. *miſce. Doſis* ϑj. *ad* ʒſſ. *in vehiculo idoneo.*

℞ *Salis prunellæ* ʒij. *Bezoart. mineralis, vel ceruſ. Antimonii* ʒj. *f. pul. Doſis* ϑij. *ad* ʒj.

4. *Quorum baſis ſal Acidus eſt.*

4. Diaphoretica, quorum baſis eſt ſal acidus, præcipue contra ſalis fixi, ac ſulphuris præpollentias valent. Siquando nimirum ob particulas ſalino-fixas cum ſulphureis vel terreſtribus combinatas, ſanguinis maſſa obſerata nimis, & conſtricta evadat, ut ſeroſitates ſuas per ſudorem amandandas haud facile dimittat (prout interdum in febribus continuis, & affectione ſcorbutica fieri ſolet,) Sal acidus à medicamine exhibito, ſali fixo in corpore occurrens, inque amplexus ſuos rapiens, combinationes ejus iniquas tollit, proindeque ſanguinem efferveſcentem reſerat, ac in ἐφίδρωσιν diſponit.

Potiones.

℞ *Spiritus Tart.* ʒſſ. *ad* ʒj. *Aq. ſudorif.* ʒiij. *florum ſalis Arm.* ϑſſ. *miſce.*

℞ *Mixturæ ſimpl.* ʒſſ. *ad* ϑij. *detur in cochl. Aq. Theriac. vel* Bezoarticæ.

℞ *Aceti*

℞ *Aceti* Bezoart. ℥ß. *ad* ℥j. *Aq. Card.* ℥ij. *Aq. Peſtilent.* ʒvj. *miſce, f. hauſtus.*

℞ *Sp. Guiaci* ʒj. *Aq. Sudorif.* ℥iij. *miſce, f. hauſt.*

5. Diaphoreticorum claſſi, quædam mere, aut maxima ex parte ſulphurea vulgo accenſentur; uti nimirum Balſama quædam naturalia, aliaque factitia, inſuper olea chymica, ac imprimis Guiaci, Buxi, Camphoræ, C. Cervi, & fuliginis; item lignorum ponderoſor. extracta reſinoſa, cum multis aliis, quæ ſudori ciendo licet per ſe parum efficiant, attamen aliis ſalinis conjuncta haud prorſus inutilia fore arbitror; quatenus in conſtitutione frigidiore, & nimis phlegmatica, ſulphureoſalina, haud minus quam ſpirituoſa, ſanguinem nimis aquoſum rarefaciunt, & ad liberius evaporandum diſponunt. *5. Diaphoretica ſulphurea.*

℞ *Opobalſami gt.* vj. *ad* xij. *Aq. Meliſ. vel hederæ terreſtris* ℥iij. *ſudorificæ* ℥ſſ. *ſumatur omni mane per plures dies provocando* ἱφίδρωσιν. *Convenit Pthiſicis, & in Ulceribus renum.*

Pariter, ſed in majori doſi exhibeatur *Balſamus Peruvianus*, item *Tinct. Balſam. Tolutani*, *etiam Balſama compoſita ſtillatitia.*

℞ *Reſinæ Guiaci pul.* ʒij. *olei chymici ejuſdem* ℈j. *Bezoart. mineralis, Gum. Guiaci ana* ʒiſß. *Balſam. Peruv. q. ſ. f. maßa pilularis: Doſis* ʒß. *ad* ℈ij. *ſuperbibendo doſin Aq. Sudorif. vel Decoct. lignor.* *Pilulæ.*

Diaphoreticorum quorundam præparationes chymicæ, cum earundem Ætiologiis.

Bezoarticum minerale. *Bezoartici mineralis præparatio.*

℞ *Butyri Antimonii rectificati* ℥iij. *affunde guttatim ſpiritus nitri, vel aq. Stygiæ tantundem; abſtrahe in*

in calore Arenæ, & reaffunde, addendo menſtrui ejuſdem novi ℥j. *iterumque abſtrahe, repetendo per iij, vel iiij, vices. Materia exemta, & pulverata calcinetur crucibulo per horam, dein edulcoretur abluendo, & deſuper accendendo ſpiritum vini ter, quaterve; Doſis* ℈j. *ad* ʒj.

Ejus Ætiologia. In hujus præparatione obſervatu dignum eſt, quod dum liquores hi acerrimi committuntur, mox ſales ſibi invicem occurrentes ſtricte combinantur; interim particulæ ſulphureæ, quæ uberi copia ſuppetunt, prorſus excluſæ, & manumiſſæ avolant, atque ſalina quædam corpuſcula ſecum auferentes, calorem, & fumum (quaſi aliquid actu combureretur) valde tetrum cient; dein his abactis, ſalinæ relictæ cum aliquotis Antimonii terreis ſtrictius combinantur, demumque ignem paſſæ, ut ſulphur Emeticum penitus exhalet, atque ſalium aculei corroſivi deſtruantur, Diaphoreticum inſigne conſtituunt; in quantum ſc. medicamenti ſales diverſimodi, corporis noſtri ſalibus occurrunt, quibus dum uniuntur, ſanguinis, & humorum compages laxantur, ut recrementi ſeroſi exitus pateſcat; pari omnino ritu, ac cum ſpiritus nitri Butyro Antimonii, etiam Aquæ fortis limaturæ ferri affuſa, ebullitionem magnam cum calore, & fumo nigreſcente ciet; in quantum ſc. particulæ ſulphureæ, dum ſales combinantur, velut ab igne accenſo confertim avolant. Quodque flamma actualis hic non accenditur, ratio eſt, quia particulæ plures ſalinæ, una cum ſulphureis aſcendunt; à quibus hæ, ne prorſus coeuntes efflagrent, ubique ſejunguntur.

Bezoart. minerale compendio magis parandum perhibetur ad hunc modum. *Butyrum Antimonii aq. font. infuſum, præcipitabitur in pulverem album, Mercurium vitæ dictum: qui exſiccatus injiciatur ſenſim ſali nitro in cruci-*

crucibulo fuſo, & per horæ quadrantem una fluere ſinatur. Poſtea nitro aq. fort. affuſioni crebra ſoluto, calx alba, & fixa remanebit. Quæ tamen, etiamſi pro diaphoretico uſurpetur, longe differt à Bezoart. minerali; quoniam in illa ſales menſtruorum, à quibus medicamenti virtus plurimum dependet, fere in totum abluuntur: quinimo illud propius ad naturam Ceruſſæ Antimonii accedit, ſeu potius idem cum ea eſſe videtur.

2. Antimonium Diaphoreticum.

2. *Antimonium Diaphoreticum.*

Antimonium bis, vel ter calcinetur, cum nitri æquo pondere, dein in Crucibulo liquatum, vel aliquandiu fundatur, vel carbone injecto tamdiu detonet, donec, ſulphure penitus abſumto, calx ſale & terrâ fere tantum conſtans, atque particulis igneis imbuta remaneat: quæ, cum crebra ablutione (uti moſeſt) edulcoratur, mere caput mortuum, ſive terra inſipida evadit. Et, quamvis diaphoretici nomine inſigniatur, neſcio cujuſmodi ejus particulis hæc virtus attribui poſſit; atque talem effectum ab hoc pharmaco ſæpius fruſtra expectavimus. Pro ſiſtendis ſeri, aut ſanguinis fluxionibus non raro cum fructu adhibetur, eo quod hæc terra propriis ſalibus orbata, alienos (quibus forte in corpore noſtro occurrit) acidos ſales imbibit; qualem energiam Crocus Martis, per reverberii ignem paratus, à ſimili cauſa, prout alibi innuimus, obtinere videtur.

Ejus Ætiologia.

Ceruſſa Antimonii, è puriore ejus parte, ſc. Regulo cum nitro calcinato, parata, ſolummodo calx ejus purior, ſeu magis defæcata exiſtit. In cujus præparatione Tartarus additur, quoniam Regulus Sulphure (ſine quo nitrum non efflagrat) pauciore dotatur; quamobrem ut calcinatio melius peragatur, Tartari, qui particulis ſulphureis abundat, additione opus eſt.

Ceruſſa Antimonii.

3. *Flores ſalis Armoniaci.*

3. Flores ſalis Armoniaci.

℞ *Salis Armoniaci pul. lib. j. limaturæ ferri ℥xij. ſimul trita, & miſta deſtillentur in retorta colli amplioris, igne reverberii per gradus aucto: liquor flavescens, qui ſpiritus ſalis eſt, in recipiens exſtillabit, atque flores partim in hujus latera, partimque in retortæ collum ſublimabuntur, qui collecti in vitro ſerventur. Doſis gr. v. ad 15.*

Apparatus hujus variatio.

Hæc operatio peragitur miſcendo ſalem Armoniacum cum colcothare loto, etiam cum calce aut ſale tartari. Hujuſmodi mixturæ ratio eſt, Primo ut ſal Armoniacus à fuſione impediretur. Secundo ut cum ſalis fixioris particulæ ferro, colcothari, aut calci Tartari adhærent, volatiles eorum, vinculis liberæ, facile aſcendant. Tertio ut flores, dum aſcendunt, quidpiam alterius concreti, ſc. Martis, Veneris, aut ſalis Tartari ſecum vehant, ejuſque virtute imprægnentur. Quando ſublimatio cum ferro, aut calce Tartari peragitur, è capite mortuo utroque, Tincturæ cum ſpiritu vini non contemnendi uſus eliciuntur.

4. *Spiritus ſalis Armoniaci.*

4. Spiritus ſalis Armoniaci.

℞ *Tartari cum nitro calcinati, & ſalis Armoniaci, ana lib. iij. ſingulatim pulverata, & miſta, ponantur in cucurbita ampla, affundendo aq. font. lib. vj. vel viij. & deſtillentur furno arenæ. Spiritus leniſſimo calore aſcendet, purus, & valde penetrans, ſine ullo empyreumate; hunc ſi Cucurbita altiore rectifices, ſal volatilis puriſſimus in alembicum ſublimabitur.*

Proceſſus

Proceſſus ratio.

Proceſſus hujus ratio hæc eſt. Sal Armoniacus conſtat ſale volatili ex fuligine, & urina, & ſale marino; qui omnes cum inter ſublimandum combinantur, particulæ ſalino-volatiles, ſulphureis adhærere ſolitis exutæ prorſus, à ſalino-marinis figuntur adeo, & ſtatuminantur, ut aufugere nequeant. Quamprimum vero hoc vinculum ſolvitur, viz. quando hic ſal compoſitus, cum ſale Tartari in aqua diſſolutus intime miſcetur, Particulæ ſalis marini, ſalino-fixis Tartari cohærent, proindeque volatiles earum complexibus dimiſſæ, & ad avolandum paratæ, facillime aſcendunt: quod autem ſpiritus ſale Armoniaco extillatus, nullam, uti fuliginis, aut urinæ ſtagmata, graveolentiam habet; ratio eſt, quoniam in compoſitione iſta, ſal volatilis, ſalis marini interventu particulis quibuſque ſulphureis exuitur; quæ, cum fuligo aut urina per ſe deſtillantur, ſali volatili pertinaciter adhærent: quod ex utriuſque fœtore plane liquet: tum inſuper quia liquores è concretis iſtis extillati, primo limpidi & clari, poſtea flaveſcunt, ac demum rubri, ac nigri, & opaci evadunt; viz. in quantum particulæ ſulphureæ à ſalinis primo ſubjugatæ, & occultatæ, ſenſim emergentes, ſeſe explicant, aliiſque ſupereminent.

Spiritus ſalis Armoniaci, ſecus ac ſpiritus C. C. aliique ejus farinæ, particulis ſulphureis exuitur.

Et qua ratione.

Quod vero in compoſitione ſalis Armoniaci, particulæ Salis marini, urinæ, ac fuliginis partem ſulphuream abigunt, atque ſalem volatilem figunt, etiam hoc experimento (quod Clariſ. Zwelferi, pro figendo ſale volatili inventum eſt) manifeſte patet: Ex. gr.

℞ *Salis volatilis è viperis, urina, aut C. C. proliciti q. v. huic Cucurbitæ ſtricti, &, excepto parvo foramine, clauſi orificii indito, guttatim inſtilla ſpiritum ſalis marini, ad eminentiam ij. vel iij. digit. donec ſal omnis diſſolvatur: ſolutionem hanc filtra, & in cucurbita ad ſiccitatem abſtrahe. Infundo ſal boni odoris, ſubacidus, & ſalini ſaporis remanebit*; cujus uſus ad plures affectus eximie

eximie prædicatur: ſuper hoc amplius expertus ſum, nempe quod, ſalem tuum volatilem ſi recuperare velles, huic ſalem Tartari committas, & in phiala ſublimes; ſal volatilis puriſſimus aſcendet. Hoc modo ſpiritus fuliginis, C. C. & ſanguinis ita rectificare poſſis, ut ſulphure eorum penitus abacto, remedia magis grata, & minus corruptibilia evadant.

Spiritus iſte cum calce viva, & lixivio Cinerum quomodo deſtillatur.

Spiritus ſalis Armoniaci etiam aliis mediis deſtillatur, viz. ſiquando ſalis iſtius ſolutio cum lixivio ſalis fixi, aut calcis vivæ in æq. p. miſcetur; namque his, & forſan quibuſdam aliis modis, dum particulæ ſalis marini nova connubia ineunt, priores nuptæ aufugiunt. Pariter habet circa deſtillationem urinæ, uti proprio in loco oſtenditur.

5. Spiritus Fuliginis, C. C. &c.

5. Spiritus Fuliginis, Sanguinis, C. C. &c.

℞ *Fuliginis è lignis combuſtis ponderoſæ, ac inſtar picis cum nigredine ſplendeſcentis q. ſ. ut retorta terrea ſupra medietatem impleatur; dein recipiente amplo adaptato, deſtillatio igne reverberii, per gradus ad mediocritatem aucto inſtituatur; brevi aſcendent ſpiritus in fumo albicante, dein oleum flavum, cum ſale volatili, ac ultimo oleum nigricans; ſal per ſe colligatur, liquor reliquus ab oleo nigro per filtrationem ſeparatus, rectificetur, deſtillando in Balneo Mariæ, aut arenæ, bis vel ter: etiam ſal volatilis, rectificando in cucurbita altiore depuratus ſervetur ad uſum. Doſis ſp. gt. 12 ad 20. ſalis à gr. vj. ad xij. vel 15.*

Fruſtula vel ramenta C. C. vel eodem modo, igne nudo, vel in retorta vitrea furno arenæ deſtillentur; Pariter item è cranio, oſſibus, & ſanguine, ſpiritus, cum ſale volatili ac oleo fœtido proliciuntur.

6. Guiaci,

6. Guiaci, Buxi, aliorumque lignorum ponderoſorum ſpiritus, & Extracta reſinoſa. *6. Spiritus Guiaci, Buxi, & ſimilium.*

Hujuſmodi ligna Diaphoreticis merito accenſeri inde conſtat, quod decocta ſudorifera potiſſime ex iis parantur. Horum virtus Hydrotica in principio tum ſalino, tum ſulphureo conſiſtere videtur; quippe utriuſq; generis particulis hæc corpora abunde referciuntur. Quare præter communem per infuſionem, & coctionem, præparandi modum, Analyſi chymica principia illorum activa nempe ſalis, & ſulphuris ſeorſim educuntur, atque in concreta peculiaria, nempe in ſpiritum, oleum, & reſinam redacta, Diaphoretica elegantia, jucunda, & magis efficacia conſtituunt.

1. *Spiritus*, & *oleum* ad hunc modum parantur. ℞ *Scobis ligni Guiaci lib. ij. deſtilles igne reverberii, vel in furno Arenæ cum calore forti, Prodibit liquor acris, & nonnihil acidus, oleumque flavum, ac nigrum; ultimum hoc ſepara, & reliquum in cucurbita rectifica, habebis ſpiritum clarum, & odore acrem, atque etiam flavum & ponderoſum oleum, quod in fundo laticis aquoſi ſubſidet. Doſis ſpiritus ʒſſ. ad ʒiſſ. olei gt. vj. ad 15. in convenienti vehiculo.*

Medicamentum utrumq; Diaphoreticum eſt, & cum fructu in Hydrope, Scorbuto, & Lue venerea uſurpatur. Proculdubio hujus concreti pars ſalina, quæ partim in fluore eſt, partimq; volatilis, una cum phlegmate, ſpiritum ita dictum conſtituit; & pars ſulphurea purior oleum flavum, quod inſuper ob ſalis portionem adhærentem grave eſt, ac ſubſidet: Quinimo ſpiritui, ſive ſtagmati acido-acri, particulæ quædam ſulphureæ pertinaciter adhærent, propterea ut ſemper fœteat, & limpiditatem cito amittens in flavum, & rubrum degeneret. Oleum nigrum conſtat ſale, & ſulphure craſſiore, hoc eſt, cum terræ portione admiſta. In Guiaco Elementum ſalinum, quoad maximam partem, ultra fixitatis, in fluoris, & volatilitatis ſtatum evehitur; quare *Ejus Ætiologia.*

lixivium

lixivium è cineribus ejus, minus ſalis exhibet. Longe ſecus habet in Tartaro, cujus particulæ ſalinæ aliquotæ tantum in fluore, & volatilitatis ſtatu ſunt; plurimæ tamen manent fixæ.

7. *Reſina Guiaci.*

7. Reſina Guiaci *paratur eodem modo, quo reſina Scammonii, aut Jalap. ſc. tinctura extrahitur cum ſpiritu vini, dein abſtrahitur ad medietatem, atque lympha cucurbitæ infuſa, reſina in copia ingenti præcipitabitur, quæ exſiccata & pulverata, detur à ℈j. ad ℈ſſ. cum aliis ſudorificis in forma ſolida.*

Ejus Ætiologia.

Reſinam hanc Guiaci partem ſulphuream eſſe, inde conſtat, quia poſt extractionem hujus, ſi magma reſiduum in retorta calore Arenæ, aut igne nudo deſtillabis, phlegma, & liquorem acidum in proportione ſolita habebis; olea vero in perexigua tantum quantitate prodibunt. Quamobrem à ſpagyrica hac ligni iſtius Analyſi concludere licebit, elementa chymica, quot, & qualia olim alibi aſſeruimus, mixtis revera ineſſe; & non ab ipſa ἐγχειρήσει (prout nonnulli aiunt) tantum apparenter produci.

8. *Spiritus Tartari.*

8. Spiritus Tartari.

℞ *Tartari albi electi, ac ſplendeſcentis, loti, & exſiccati (ſeu potius uti Zwelferus præſcribit ſoluti ac unica vice chryſtallati) lib. iiij. deſtil. in Retorta cum recipiente amplo, igne per gradus aucto, donec fumi penitus ceſsabunt. Habebis phlegma, ſpiritum, oleum flavum, & nigrum: hoc ultimo ſeparato, liquor reliquus cucurbitæ vitreæ inditus, calore Arenæ bis, terve rectificetur, abſtrahendo quaque vice tertiam ſolummodo partem. Doſis ſp. ʒſſ. ad ʒj. olei ℈ſſ. ad ℈j. in corpore præparato ſatis potenter ſudores movent.*

Tartari

Præparationis Ætiologia.

Tartari geneſin, & Analyſin, conſideratione multa dignam, non eſt ut hic loci plene tradamus: verum, ut breviter Anatomen ejus perſtringamus, concretum hoc plurimo ſale (cujus particulæ plurimæ in fixitatis, & aliquotæ in fluore, & volatilitatis ſtatu ſunt) multo ſulphure, pauco ſpiritu, atque phlegmate, & terra mediocribus conſtat. In deſtillatione ſal volatilis cum ſpiritu aſcendens, liquorem nonnihil acrem, & pungentem reddit; qui inſuper, ob ſalis fluidi, & ſulphuris copiam, aliquantulum acidus eſt, ac inſigniter adeo fœtet, ut vix ulla rectificatione bonum odorem acquirat. Quoad hujus ſtagmatis exſtillati contenta, haud multum à Guiaci producto diſcrepat, niſi quod ſpiritus minus acidus eſt, ac non ita promte corallia, ac teſtacea diſſolvit: verum inter hujus, & illius caput morbificum diſcrimen ingens occurrit, quoniam è Guiaci cinere ſalis fixi minimum, ac è Tartari calce ejus plurimum elixiviatur. Cujus ratio è prædictis patet.

SECT. V.

Sect. V. Cap. III.

De Diaphoresi nimia aut Depravata, ejusque Remedio.

CUm vita nostra in perenni sit fluxu, ideo sicut nova addi, & apponi, ita vetera, & effæta continue substrahi, & amandari debent. Quapropter ut particulæ quæque superfluæ, aut incongruæ, perpetim amoveantur, multiplices extant decessuum & excretionum viæ; in quibus tamen faciendis natura sæpe nescit modum, & vel citra vel ultra illud, quod maxime commodum est, subsistit. Quomodo Evacuationes istas, quæ à Peripheria sive exteriori corporis ambitu introrsum ducentes, per cloacam quandam particularem excernunt, quoties in excessu, vel defectu peccant, moderari, aut corrigere oporteat, in superioribus ostendimus: Methodi ratio nunc postulat, etiam ut Diaphoreseos, (quæ à centro versus circumferentiam tendens, excretio maxime generalis, & diffusa est) siquando nimia aut depravata fuerit, medelam tradamus.

Diaphoresis nimia affectio frequens est.

Et quidem ejusmodi Affectionem sæpenumero accidere observationi vulgari satis obvium est. Quippe nihil usitatius est, quam quosdam Phthisi, aut Scorbuto laborantes, aliosque à febribus diuturnis tandem ægre convalescentes, quinimo nonnullos absque alio morbo, aut πεψάσει evidenti sudoribus assiduis, & sæpe immensis obnoxios degere. Itaque circa ἐφίδρωσιν nimiam, primo inquiramus quot modis, & quibus de causis talis evacuatio exoriri possit, deinde quæ remedia, & quale Administrationum modi in singulis ejus casibus maxime conveniunt, exponamus.

Interdum alterius morbi symptoma est.

Quoad prius horum, Sudatio crebra, & immodica nonnun-

nonnunquam alterius cujuſdam morbi præſentis ſymptoma eſt; namque in Phthiſi, & Scorbuto (prout jam dictum eſt) hoc familiare eſt: cujus ratio in eo conſiſtit, quod nempe cum ſanguis aut miaſmate quodam impuro inquinatus, aut dyſcraſiam nactus, ſuccum alibilem maſſæ ejus jugiter ſuffuſum rite concoquere, & aſſimilare nequit, eum uſque degenerem, & ſubinde cum aliis recrementis ad plenitudinem aggeſtum, ſecernit, & per ſudorem foras ejicit.

Sudationis hujus Cura omnino à morbi, cujus ſymptoma eſt, Therapia dependet; interea circa hanc, quantum ad victus rationem pertinet, ex ſymptomate iſto Indicatio utilis, & neceſſaria deſumitur; nempe, ut, cum affectibus iſtis ſudores nocturni, & copioſi ſuperveniant, Diæta ex alimentis omnino tenuibus, viz. lacte, juſculis avenaceis, cremore hordei, & ſimilibus, quorum particulas lenes ac molles maſſa ſanguinea ferat, ac minime ex carnibus, aut cibis fortioribus, inſtituatur.

2. Ἐφίδρωσις nimia, interdum alterius morbi prægreſſi, & aboliti Effectus eſt, uti cum febribus diuturnis ſuccedit: namque ita paſſim accidit, incendia febrilia, in madores hydroticos terminari (uti cum æſtas torrida in Autumnum pluvioſum cedit,) ut vix quiſquam à morbo iſto longiore, abſque indiſpoſitione hac relicta convaluerit; quæ tamen in aliquibus moderata, & facile curabilis eſt, in aliis vero gravior, & affectu iſto, cujus ſoboles erat, haud minus infeſta. Novi Adoleſcentem, qui, poſtquam à febre quartana decimeſtri convaleſcens, paroxyſmis carere cœperat, in ſudores adeo profuſos quotidie deliqueſcebat, ut neceſſe habuerit, camiſiam, & lodices per totum (veluti ſi aquis immergerentur) madefactos ter in unaquaque nocte mutare. Propter evacuationem hanc, ita per plures hebdomadas continuatam, adeo caro contabuit, & vi-

2. *Quandoque item effectus.*

Exemplum notabile Diaphoreſeos nimiæ.

res exhaustæ fuerunt, ut fere in sceleti marcorem redigeretur. Hic, cum variis remediis sine magno fructu diu usus fuisset, demum lactis Asinini vespere & mane potu, & dieta reliqua ex lacte vaccino instituta, brevi tempore convaluit.

Ætiologia ejus.

In hujusmodi casibus sanguis contenta sua perpetuo rejiciens, & per Arteriarum oscula velut evomens, haud solummodo chylum, è visceribus suffusum, statim foras eliminat; ast insuper in pabulum suum, & succum nerveum, & partium solidarum farcimenta resorbens; ea mox omnia una cum liquore nutritio fastidiens, per cutis poros expellit.

Diaphoreseos nimiæ causa.

Affectus hujus causa potissima in sanguinis dyscrasia & debilitate consistere videtur; quatenus nempe liquor ejus, instar lactis acescentis continue fundi, inque serositates præcipitari aptus fuerit; quapropter tum

Partim à sanguinis crasi vitiata.

propria ejus deliquia, tum humores quique aliunde suffusi, siquidem assimilari nequeant, protenus secernuntur, cumque pori cutis valde patescant, per diaphoresin potius quam per aliam quamvis excretionis viam foras amandantur. Quod autem sanguis adeo in fusiones sive fluores disponatur, plerumque in causa est, Salis fluidi, sive acidi (quemadmodum in lacte acescente) in massa ejus dominium. Interdum vero Succus Nerveus in acorem degener, prius & potius in culpa est, proinde namque recrementa ejus acida in sanguinem remandata, massam ejus fundunt, inque serositates præcipitant: porro è tali causa Diabeten, & sudorem Anglicum ita dictum (quoniam hic Eudemius fuit) origines sua habuisse censemus.

Partim ab accensione ejus deficiente.

Ἐφίδρωσις hujusmodi nimia, haud tantum à sanguinis crasi & fermentatione vitiatis, verum quandoque propter accensionem ejus depravatam exoriri solet. Quo ritu sanguis, ob sulphuris excessum febriliter effervescens, subinde in sudores erumpit, superius ostensum

est.

est. Porro haud minus ob sulphuris defectum, symptoma hoc interdum succedit: siquando enim sanguis depauperatus, & aquosior factus, minus accenditur, propterea, quoties à calore adscititio, aut corporis agitatione, in motum rapidiorem urgetur, necesse erit serositates ejus, (siquidem efflagrando absumi, aut insensibiliter exhalare nequiverint) in sudorem exsolvi. Sulphur in sanguine deficit, vel quoniam absumitur, uti post febres diuturnas, vel quoniam ob pabuli inopiam non satis progignitur. Posterius hoc observare licet non tantum in plerisque hominibus, qui aut Annona angustati, aut Diæta Quadragesimali usi, à cursu aut deambulatione citatiore, mox in ἐφιδρωσιν incidunt, sed insigniter etiam in jumentis, quæ cum gramine aut fœno recenti vescuntur, à labore quovis plurimum sudant, & cito oblanguescunt.

Quod spectat ad ὑπερεφιδρώσεως, ob prædictas causas & προῤῥόσεις oriundæ, curationem; Intentiones Therapeuticæ erunt potissimum hæ tres, viz. primo humorum dyscrasias, aut debilitates tollere, vel emendare. Secundo cutis poros nimium patentes paululum constringere. Tertio sanguinis serum, & recrementa aquosa versus renes derivare. *Curatio ejus.*

1. Harum prima, ejusmodi remediis perficitur, quæ salis acidi in sanguine, aut succo nerveo præpollentias destruunt, item quæ sulphuris (si forsan deficiet) exaltationem promovent. In quos fines Antiscorbutica, Chalybeati, item medicamina sale volatili, nitroso, & alchalisato prædita sæpius juvant: singulorum ex his formulas quasdam subjiciemus. 1. *Indicatio prima.* *Humorum Dyscrasias tollere.*

℞ *Conser. florum cichorei, fumariæ, ana* ℥ij. *pul. eboris, C. C. Corallii præp. ana* ʒj. *Margaritar.* ʒss. *Spec. diarrhod. Abbatis* ʒj. *ligni Aloes, sant. Citrin. rub. ana* ʒß. *salis prunellæ* ℈iiij. *cum s. q. syrupi de fumaria;* *Electuarium.*

maria; f. confectio, sumat. quant. nucis Juglandis vespere, & primo mane, superbibendo aut Julapii sequentis, aut aq. destillatæ ʒiij.

Julapium. ℞ *Aq. fumariæ, Jugland. simp. ana ʒvj. Limacum, Lumbri. ana ʒj. sacchari ʒvj. misce f. Julapium.*

Aqua destillata. ℞ *Summitat. Abietis, Tamarisc. Cupres. ana M. iiij. Myrti M. ij. folior. Nast. aq. Becabun. Eupatorii, Hyperici, ling. Cervinæ, veronicæ, ana M. iij. cortices exteriores 12 Auran. incis. & contus. affund. cervisiæ Brunswicensis lib. viij. destil. organis communibus; liquor totus misc. & edulc. ad placitum. Dosis ʒiij. bis in die.*

Expressio. ℞ *Foliorum Taraxici, nastur. aq. Plantag. becabung. ana M. iij. contusis affund. aq. destil. præscript. lib. j. f. expres. fortis. Dosis ʒiij. ad iiij. mane horâ nona, & quinta pomerid.*

Chalybeata. Juxta hanc methodum in virium languore, & nocturnis sudoribus post febres diuturnas præscribere soleo; quæ tamen remedia si minus juvabunt, ad chalybeata perveniendum erit.

Syrupus. ℞ *Syrupi de Chalybe ʒvj. sumatur cochl. j. mane & horâ quintâ, cum aq. supra præscript. ʒiij.*

Pulvis. ℞ *Pul. eboris, Corallii pr. ana ʒij. croci Martis, salis chalybis, ana ʒiß. f. pul. Dosis ʒß. bis in die cum aq. ejusdem destillat. ʒiij.*

Tinctura. ℞ *Tincturæ salis Tart. ʒj. dosis gt. 20 ad 30 bis in die cum aq. destil. Eodem modo Tincturæ è coral. item è gum. & balsamis paratæ exhiberi possunt. Porro in his casibus sp. C. C. urinæ, aut fuliginis sæpe cum fructu exhibentur.*

Secunda intentio consistit in pororum alteratione. Secunda intentio pro sudationis nimiæ Therapia in pororum debita constitutione consistens, fere tantum per

per administrationes exteriores perficitur; in quem finem totius corporis inunctiones cum oleis amygdal. Palmeti, unguento è floribus Aurantiorum, & similium, adhibeantur; quinimo lintea his imbuta gerantur. Nonnunquam Balneationes in aqua frigida, aut fluvio, quandoque aeris mutationes conveniant. Circa horum usus (cum satis vulgo innotescant) non opus erit, particulare hic regimen præscribere.

De affectu, qui vulgo dicitur, Aptitudo ad frigus captandum.

At vero hic opportunum videtur de affectu quodam molesto ad Diaphoresin, aut saltem ad διαπνοὴν nimiam, aut inordinatam, spectante, verba quædam facere. Sæpius observavi quosdam poros corporis (sive transpirationis organa) eo modo dispositos habuisse, ut à nihilo magis, quam ab aeris appulsu inassueto, læderentur; in tantum, ut, cum ἴνχεγοι & ἐνστίρκτες, etiam quoad appetitum, somnum, & membrorum robur recte habentes, satis sani viderentur, attamen ne levissimum illi nudi aeris aut venti afflatum perferre potuerint, quin statim maxima spirituum perturbatio, cum facultatum omnium concidentia & totius corporis indispositione sequeretur; cujusmodi ἀπαξίαν adeo leviter contractam nec cito nec facile excutiunt, verum ægre, & non nisi post longum tempus ad pristinum statum se recuperant: in hanc δυσπάθειαν proclives, aerem, plusquam alii ignes, aut aquas formidant. Hinc quidam extra fores progredi non audent, alii intra cameram clausam degentes, nec ostium, aut fenestram aperiri patiuntur, & si forsan levis aura alicubi per foramen occultum inspiraverit, illico persentiunt, & noxam ejus luunt. Novi quosdam à tali προφάσει per plures menses lecto affixos. Memini Pedaneum satis sanum, & robustum, qui supra decennium cubiculo suo non exivit, nulloque ad exeundum pretio, aut suasu adduci potuit: cumque postea, Ædibus incendio conflagrantibus, vi extraheretur, per plures exinde menses, sine alia quavis læsione

Ejus Descriptio.

ne periculose decumbebat: alii super aream, aut pavimentum lapideum, terreum, aut lateritium stare, aut ambulare verentur, magnam exinde noxam contrahere soliti. Plures alii hujusmodi casus passim eveniunt, quibus insuper hæc infelicitas accedit, quod taliter affectos pauci miserentur, nec reipsa sed tantum imaginatione laborare credunt.

Ætiologia inquiritur.

Itaque in Pathematis hujus naturam, ut paulo inquiramus, haud prorsus de nihilo esse, quod querantur isti, censemus, quin proculdubio pœnam quandam, sive molestiam ipsis à frigore suscepto, sive διαπνοῆς modo alterato inflictam persentiunt: ut vero constet, quænam ea sit, & in quo ratio ejus consistat, imprimis considerare oportet, quo ritu ordinario, aeris ambientis particulæ in cutis nostræ poros agunt, eorumque subjecta, nempe spiritus Animales, circa corporis superficiem ubique diffusos afficiunt. Enimvero hos siquidem æthereæ cujusdam indolis, sive naturæ fuerint, à congeneribus tum auræ, tum lucis particulis, dummodo iis proportionatæ adveniunt, refici valde, inque blandam quasi expansionem accieri constat: Pariter & sanguis, dum circuitu suo exteriorem corporis oram pertransit, ibidem perinde ac in præcordiis, tum fuligines suas per arteriarum oscula exhalat, tum pabulum nitrosum pro flamma sua sustinenda per venarum hiatus suscipit. Propter hæc & sanguinis, & spirituum animalium beneficia, pori cutis rite conformari, eoque modo patefieri debent, ut aeris, & lucis particulæ in copia moderata nonnihil refractæ, cumq; blando allapsu utriusque istorum hypostaseos oras extimas feriant. Nam secus si agentis ad patiens hoc, aut illud, vel simul utrumque, appulsus improportionatus fuerit, statim in hac, vel illa, aut simul in utraque animæ parte perturbationes oriuntur. Nam si spiritus exterius degentes, aut ex se debiles, infirmi, ac cito dissipabiles fuerint, aut ob

Quo ritu tum sanguis, tum spiritus, ab Aere ambiente afficiuntur.

poros

poros cutis nimis apertos Aere nudo & asperiori objiciantur, passim accidit, eos à levi quavis occasione in fugas, & distractiones adigi; proinde ut non tantum circa corporis partes exteriores, dolores, spasmi, aut resolutiones hic, illic excitentur; sed nonnunquam à frigore (uti dici solet) suscepto, totius animæ concidentia (quæ non cito nec facile sublevatur) succedit. Et quidem hinc prædictæ circa διαπνοὴν inordinationes potissimum oriuntur, in quantum Anima sensitiva, aut non robusta, aut non munita satis, aeris externi injuriis nimium patescit; proindeque ad appulsus ejus fortiores, in hac aut illa parte, aut simul in tota ejus hypostasi, perturbatur, inque ἀπαξίας non statim recuperabiles adigitur. Porro hinc etiam Animæ pars flammea, consensu, haud minus quam idiopathia, propter aeris occursum improportionatum affici, & commoveri solet. Quippe fibræ & propagines nervæ in corrugationes, & spasmos adactæ, vasa sanguifera ab ipsis circumligata, varie stringunt, proinde ut sanguis in fluctuationes inordinatas compellatur. Insuper massa sanguinea per se, tum quoad accensionem, tum crasin ejus transpirationis depravatæ vitia plurimum luit. Respectu prioris, flamma vitalis, circa corporis superficiem gliscens, à duro aut asperiori ejus sufflatu in nutus, & trepidationes, variasque inæqualitates (quibus tota anima succutitur) cogi solet. Dein satis vulgo innotescit, cruoris mixtionem à nihilo magis quam à διαπνοῆ vitiata periclitari: hinc enim fluores, & in massa ejus serositatis præcipitationes, à quibus catarrhi, tusses, paroxysmi Asthmatici, nephritici, & Arthritici contingunt, oriuntur.

Ab illorum Affectione prædicta symptomata procedunt.

Ex his facile erit Affectionis, de qua nunc agitur, rationem formalem, simulque causas, & curationes designare. Enimvero quod aliquis à frigore, aut nudi aeris occursu protenus in hoc, aut illo membro dolorem,

rem, aut ſtuporem, vel paralyſin contrahat, ideo fit, quia ſpiritus Animales, intra fibras membranaceas ſcatentes, perculſi, & fugati in diſtractiones aguntur: quod ſi amplius à tali προφάσει totius corporis languor, & virium proſtratio contingunt, non privatus ſpirituum manipulus, ſed tota eorundem hypoſtaſis, ſive integra anima ſenſitiva plecti videtur; quæ nempe perculſa, adeoque in minorem ambitum contracta, & decurtata, intra corporis organa ſubſidit, ejuſque facultates flacceſcere ſinit. Inſuper his, ſi cuipiam aeri incautius expoſito, brevi tumor, aut phlegmone, odontalgia, catarrhus, tuſſis aut pleuritis ſuperveniunt, vel ſi rigor ſubſequente mox æſtu, & incaleſcentia febrili exoritur, indicio eſt ſanguinem, haud minus quam ſpiritus Animales, ab improportionato aeris appulſu affici, proindeque liquorem ejus, aut in motu, & accenſione perturbatum, ad efferveſcentias febriles diſponi, aut miſtione ſolutum, in varios fluores & ſeroſi laticis præcipitationes adigi. Immenſi hic operis ac tœdii eſſet, ſingulos affectus deſcribere, qui interdum tali προφάσει origines ſuas debent. Hinc cephalalgia, vertigo, affectus ſoporoſi, catarrhi, Coryza, Angina, ophthalmia, tuſſis, vomitus, diarrhæa, aliorumque morborum Ilias ſæpenumero procedunt; in tantum, ut vulgus, morborum fere omnium cauſas evidentes ad bina hæc genera, ſc. crapulam, & frigus contractum referre ſoleat.

Morbi prædicti procatarxis conſiſtit

Hactenus διαγνώσεως depravatæ rationem formalem, & cauſas conjunctas deſcripſimus. Quod vero ſpectat ad procatarxin ſive prædiſpoſitionem, propter quam alii præ aliis, ad frigus captandum apti ſunt, dico hanc, aut in ſpirituum Animalium, aut ſanguinis, aut pororum (ſc. unius ex his, aut ſimul plurium) vitio conſiſtere.

1. Partim in Spiritibus.

1. Spiritus Animales quandoque in culpa ſunt, quia debiles

debilis admodum nihil durum, aut asperum, quod extrinsecus iis objicitur, sufferre valent, quin statim à nudi aeris appulsu in fugas,& distractiones vertuntur; quemadmodum plurimi post longas ægrotationes, sub dio versari horrent, & quamprimum aprico exponuntur, sæpissime in recidivas incurrunt: porro spiritus interdum ad Diaphoreseos vitium istud inclinant, quatenus degeneres illi, indolemque acrem, & irrequietam nacti, à quovis aeris appulsu in ἀπαξίας aguntur. Quapropter qui ob spiritus ita dispositos hypochondriaci fiunt, etiam affectioni (quam descripsimus) obnoxii, à levi quavis occasione frigore tentantur.

2. Sanguis duplici ratione ad διαπνοῆς depravatæ habitudinem disponit: viz. tum respectu temperamenti, tum mistionis ejus. Quoad posteriorem hanc, sæpe cruoris compages adeo laxa, & dissoluta existit, ut à πρόφασει quavis exigua, & præcipue ob aeris frigidi, aut humidi appulsum, in fluxiones, & serositatum præcipitationes vertatur, in tantum, ut tali sanguine præditi, nequaquam extra fores progredi, immo vix prospicere audeant. Cæterum massa sanguinea quoad temperamentum suum sæpe calida & vaporosa admodum, effluvia summe acria, & penetrativa exhalat; à quibus dum cutis pori reserantur nimis & patentiores fiunt, tum spiritus, tum flamma vitalis, aeris nudi, ventique injuriis, plus debito exponuntur. *2. Partim in sanguine.*

Tertio mala pororum constitutio,aut ab ægrotatione, vel aliis modis producta, aut etiam naturalis & ingenita, ad istum pravæ diaphoreseos habitum valde inclinat. Nam siquidem meatus isti nimis patuli, fere semper dehiscunt, sanguis, & spiritus in toto, aut partibus quibusdam, contra externi aeris occursum haud satis muniuntur. Talis pororum amplitudo quibusdam insita & naturalis est, utpote qui carne molli, & laxa præ- *3. Mala porum constitutione.*

diti sunt; cutem plerumque tenuem, & valde cribratam habent: insuper propter varia accidentia frequenter contrahi solet: post diætam sudorificam diu continuatam, item post sudationes crebras, quæ circa febrium declinationes erumpere solent, cutis pori per longum tempus ad summum extensi, & patefacti, diu postea dehiscunt, & fere semper apertiores manent.

Curatio Ejus. Affectio hæc, etsi mortem non minetur, quia tamen vitam valde molestam aut prorsus inutilem reddit, Therapeiam adprime meretur: ad quam moliendam intentiones Curatoriæ erunt potissimum hæ tres: viz. primo ut tum spirituum, tum sanguinis debilitates, sive dejectiones, aut depauperationes sanentur. Secundo ut utriusque illorum dyscrasiæ (si forte adsint) tollantur. Tertia ut pororum conformatio debita procuretur.

1. Intentio prima Spirituum corroboratio. 1. Præcipuus hujus negotii cardo, circa primam Intentionem, quatenus ea spirituum Animalium corroborationem sive totius Animæ sensitivæ ampliationem respicit, vertatur: quippe nisi Patientibus confidentiam quandam assumere persuasum sit, ita, ut foras prodire, vires ultimas exerere, & naturam ad duriora indies aspiranda assuefacere tentent, medela omnis frustratur; quapropter victu lautiore, & alacritate haud minus quam medicina opus erit, nimirum ut spirituum Animalium copiæ, indies instaurari ac augeri, illæque insuper ausis subinde majoribus obfirmari queant: in quos fines, vina generosa cum cibis opiparis moderate sumta egregie conveniunt. Porro studiis & curis (quibus Anima deprimitur) omissis, tempus otio, & recreationibus, aut exercitiis modicis teratur. Per hujusmodi victus rationem rite institutam uti spiritus animales reficiuntur valde, ita sanguinis casus, & depauperationes instaurantur.

Propter eosdem fines etiam medicamenta sequentia cum fructu exhiberi possunt. ℞ *Sp.*

℞ *Sp. succini Armoniaci q. s. sumantur gt.* 15 *ad* 20. *vespere, & primo mane in cochl. j. Aq. destillatæ sequentis, superbibendo ejusdem cochl.* 9. *Spiritus*

℞ *Folior. Salviæ, roriſmarini, thymi, satureiæ, majoranæ, balsamitæ, ana M. iiij. rad. Angelicæ, Imperatoriæ, ana* ℥vj. *Zedoariæ, Galang. minoris, calami aromatici, Ireos Florent. ana* ℥iſſ. *Cubeb.* ℥iſſ. *nucis Moschat. Caryophyl. Cinnam. ana* ℥j. *Cort. exteriores* 12 *Aurant.* 6 *Limon. incis. & contus. affunde vini albi, & Canarini ana lib. iiij. destil. organis communibus, liquor totus misceatur, & edulcoretur cum saccharo perlato: inter destillandum Alembici capitello suspendatur nodulus ex Ambræ gris.* ℈j. *Mosch.* ℈ss. *Aqua destillatæ.*

℞ *Tinct. Antimonii, vel balsami Tolutani.* ℥j. *sumantur gt.* 15. *ad* 20. *mane horâ nonâ & quinta p. merid. in cochl. Aq. præscrip. superbibend. ejusdem* ℥iij, *seu potius mane superbibatur haustus Tea vel Coffee vel Chocholat. ex decocto salviæ paratus.* *Tinctura.*

Paulo ante Prandium, sumatur haustus vini Xeroensis.

Quando hæc aliquamdiu usurpata intermittere visum erit, sequentia eorum vices subeant.

Loco sp. Electuarii sequentis dosis vespere & primo mane sumatur cum aq. destil. aut cum vino viperino.

℞ *Cort. Citri humide condit.* ℥iß. *Myrobal. condit.* ℥j. *nucis moschat. Zinzib. condit. ana* ℥ß. *Confec. de Hyacintho, Alcherm. ana* ℥iij. *Margarit. pr. coral. rub. pr. ana* ℥iſſ. *cum syrupo de succo chermes, f. Elect.* *Electuarium.*

Pro potu ordinario bibatur, alla medicata juxta modũ sequentem parata, viz. doliolo iiij. Congiorum indatur sacculus sequens. *Alla medicata.*

℞ *Gallum vetulum semicoctum, & minutim incisum, folior. Salviæ, linguæ cervinæ siccat. ana M. ij. Dactylos incis. numero* 6. *rasuræ sassaphras* ʒij. *incis. & contus. misce, f. sacculus post fermentationem indendus.*

2. Intentio secunda. Humorum Emendatio.

2. Intentio secunda, spirituum & sanguinis dyscrasias, aut depravatas indoles emendandas suscipiens, iisdem remediis, quæ in Affectione hypochondriaca & melancholia conveniunt, perficitur; quare ex Affectuum istorum Therapeia olim à nobis tradita, præscriptionum formulæ huc referri possunt.

3. Intentio tertia pororum Alteratio.

Quæ optime perficitur cœli mutatione.

3. Circa intentionem tertiam, quæ ad poros cutis rite conformandos, debitam quoad vestitum, aera, & focos, victus rationem instituit, medico haud multum relinquitur. Nam affecti sese, & vires suas juxta propriam Imaginationem metientes, ita se vestiunt, intra cameram velut claustrum obfirmant, lecto, aut foco indulgent, quemadmodum ipsi, à genio suo, nullis amicorum aut medici præceptis auscultantes, ducuntur. Quicquid circa res illas alii consulant, isti experientiam suam, & indicationem à juvantibus, & lædentibus sumtam objicientes, plerumque repudiant. Consilii ratio, quæ ab illis accipi, & juvare solet, fere unica est, uti Cœlum, & Solum (unde non raro Animum quoque) mutent. Nam ædibus clausis, aut cubili quantumvis addicti, ad regiones exteras, ubi Auram calidiorem, & magis serenam spirant profecti, vix credibile est quam brevi convalescunt. Hæc de Diapnoe perversa, sive depravata. Cujus affectus Theoriam ideo plenius tradimus, quoniam ab aliis intactus relinquitur: nunc, unde digressi sumus, ad Diaphoresin nimiam revertamus.

Sudationis species tertia quæ per se morbus est.

Restat adhuc Tertia pathematis hujus, nempe sudationis immodicæ species, quæ non uti prioris, morbi alterius

alterius præsentis, aut prægressi symptoma, aut effectus est; verum ipsa primo incipiens, aut per se morbus est, aut affectionis morbidæ parens existit. Ad primum censum præcipue spectat sudatio ista pestilens, apud nostrates olim endemia, proindeque per totum orbem sudoris Anglici nomine insignitus, in cujus Ætiologiam mox inquiremus. Cæterum ut de sudore sanguineo, nigro, aut cæruleo, fœtido, aut suaveolente (quorum mentio ab Authoribus fide dignis facta est, & quorundum ex iis Typi observationi nostræ quandoque occurrerunt) nihil hic dicamus; sæpe advertimus quosdam sine causa manifesta, in ἐφιδρώσεως habitum incidisse, & deinde evacuationem istam indies adauctam, non raro in immensum excrevisse; in tantum, ut totius corporis humiditates in sudorem profundi viderentur: Et quidem haud mirum est affectionem hanc semel inceptam quotidie augere; nam multum aut crebro sudantes, valde sitiunt, proindeque immaniter bibunt, atque dein quo plus bibunt, eo magis sudant; adeoque reciproce bina istæc, causæ & effectus vices gerunt, & longa serie se mutuo producunt. Vivit adhuc in hoc regno Domina illustris, jam à multis annis ob ἐφίδρωσιν immensam, seu potius stupendam celebris, quippe singulis noctibus non solum lintea, & lecti contenta quæque madefacit, seu potius inundat, sed insuper in pelvim femoribus suppositam meri sudoris plures unciæ, immo juxta vulgi famam, plures libræ extillant; interea necesse habet ob sitim continue urgentem paulo uberius potum ingerere; à quo uti vires instaurantur, ita sudatio perennatur. Admirandi hujusce affectus historiam tum à multis fide dignis, tum à proprio Dominæ laborantis ore (etsi nunquam pro valetudine ejus recuperanda consulerer) accepi. Cepit tamen à pluribus medicis remedia, diversimodas circa victum, & 6 non naturalium regimen methodos tentavit, Aciduslas.

Ejus Historia notabilis.

las cujusque fere generis bibit, Regionum exterarum, & imprimis Galliæ auram experta est; verum his omnibus invitis Insignissima Domina stillicidio hoc perquam molesto etiamnum laborat. Quandoquidem quæ circa hujus morbi initium, progressus, & alterationes contigerunt, quæque à juvantibus aut lædentibus observanda fuerunt, mihi nondum innotuere, & solummodo eam semel videre, & in transitu tantum colloqui dabatur, non facile erit casus hujus Ætiologiam tradere: utcunque suspicari fas est, in hac, sicuti in aliis naturæ instantiis, sanguinis serum promte nimis abscedere aptum, relictis per renes, lymphæductus, glandulas, aliisque excretionum ordinariis viis, hanc per poros cutis primo occasionaliter cœptam, & postea habitudine quadam facilitatam deinceps affectasse, & constanter observasse; cui forsan accedat, quod salis fluidi in sanguine, & succo nerveo præpollentia sanguinis fusionem perennem, serique secretionem uberiorem efficiat. Ad morbum hunc sanandum, quando nunc habitu diuturno confirmatus, simulque naturæ oeconomia ab eo penitus inversa fuerit, nescio an remedia quævis, aut medendi methodus quicquam prodessent. Mihi certe nulla, cum forte quondam eam alloquerer, proponere visum erat. Si magnum illud pro diapnoe vitiata remedium, sc. aeris mutatio repetenda foret, non amplius Gallia, verum Dania potius aut Suecia adeantur.

Ætiologia ejus.

De Sudore Anglico.

Appositum ad hanc rem esset de sudore Anglico apud nostrates tum domi, tum foras olim endemio, & funesto admodum, parumper hic differere. Veruntamen cum morbus hic intra seculum haud conspectus fuerit, atque Typum ejus solummodo ex aliorum scriptis cognoscere datur, non licebit circa naturam, & causas ejus hypothesin quamvis contexere, sed, post historiam ex Authoribus descriptam, commentarii loco, conjecturas nostras proponere.

Sudor

Sudor Anglicus cœpit Anno 1485. circa initium menſis Auguſti, duravitque uſque ad finem Octobris: & quamvis Sennertus dicat, hoc malum deinceps 40 Annos regioni huic familiare, & perpetuum fuiſſe, tamen Noſtrates & Medici, & Hiſtorici, qui tunc aut prope ea tempora vixerunt, eum perfecta, & magna intervalla habuiſſe obſervabant; cumque 66. annorum ſpatio ſolummodo quater redierit, viz. 1506. 1517. 1528. 1551. vix unquam ſupra ſex menſes deſæviiſſe, & nonnunquam ſpatio trimeſtri terminatum fuiſſe, eumque, tempeſtatem valde humidam ſemper præcedaneam habuiſſe. At vero ſingulis, quibus increbuit annis, maximas ubique edidit mortalium ſtrages; ut ab unoquoque ejus regno, quibuſdam in locis tertia pars hominum brevi deſideraretur. Tanta fuit ejus malignitas, ut, quamprimum urbem aliquam invaderet, ſingulis diebus quingentos, aut ſexcentos occuparet, & ex ægris primo vix centeſimus evaderet. Morbi Typum à Sennerto compendioſe, & methodice deſcriptum, etiam noſtris Autoribus conſonum hic inſerere viſum eſt. *Morbo hoc correpti ſtatim ſine bubone, Carbunculo, exanthematibus, languore diſſolvebantur, & animo deficiebant cum ſummo virium languore, inquietudine, καρδιωγμῷ, capitis dolore, pulſu crebro, celeri, inæquali, cordiſque palpitatione maxima; ſudore vero diffluebant perpetuo, & copioſo, qui non finiebatur, antequam morbus ſolveretur, quod intra 24 horas contingebat. Nam qui ſudorem non proliciebant, neque cardiacis utebantur, & qui impatientius calorem ferebant, auramque frigidam captabant, ii omnes ſubito intra 24 horas moriebantur. Poſtea ubi morbi hujus ratio innotuit, ut ægri ſudores elicerent, ac Cardiacis ſe munirent, pauciores moriebantur.* Sen. de feb. lib. IV. cap. XV. Circa curationem paulo accuratius ſcribit Polydorus Virgilius: *Poſt ægrotantium plurima experimenta & obſervationes,*

Morbi Hiſtoria.

Morbi Typus. Ex Sennerto.

Curatio deſcribitur.

Ex Polydoro Virgilio.

tiones, à Juvantibus, & lædentibus factas, ita usu venit, ut remedium unicuique promtissimum inventum sit, quod hujusmodi est. Si quis interdiu sudore corripiebatur, cum vestitu protenus cubatum eat; si nocte, & in lecto, tum quiescat, nec se à loco moveat, usque ad 24 horas exactas; interim ita se stragulis oneret, quo non provocetur sudor, sed sua sponte molliter stillet, cibi nihil capiat, si tam diu famam tolerare possit; neque plus potionis consuetæ, ac calfactæ hauriat, quam modice satis sit ad sitim extinguendam; inter hanc curationem imprimis caveat, ne manum quidem aut pedem suum refrigerandi, recreandique causa extra stragula proferat, quod facere lethale est. Addunt alii *toto isto nycthemeri spatio à somno prorsus abstinendum fuisse.* Affectus iste, quia tam brevi intervallo, in vitam, aut mortem terminari solebat, à medicis plerisque febris Ephemera dicta fuit. A sudatione hac pestilenti recuperati postquam aliquamdiu sani perstitissent, quandoque in eam rursus, immo interdum vice tertia, incidebant.

Ætiologia ejus inquiritur.

Ex hisce Phænomenis, ut diri hujus pathematis Ætiologiam tradere præsumamus, Imprimis suspicari fas sit, ἐφιδρώσεως istius pestilentis rationem formalem simulque causam conjunctam in eo consistere, quod sanguis materiæ cujusdam malignæ, sive venenosæ occursu infectus, proindeque statim in crasi dissolutus, inque serositates fusus, propter mixturæ istius virulentæ citissimam expulsionem, illico in sudationem, utpote universalem simulque amplissimum excretionis modum exsolveretur; qua quidem ἐκκρίσει si forsan contigerit particulas omnes venenatas illico foras propelli, morbus brevi in salutem, secus vero frequenter in mortem terminabatur.

At vero hic inquirendum sequitur, utrum materies ista maligna in sanguine primo gignatur, vel annon aliunde in ipsum suffundatur? Si prius dicatur, supponendum

dum erit cruoris maſſam, quemadmodum in peſte, ob malignam Anni, & aeris conſtitutionem, diatheſin ὀπτιδοπώδη acquiſiviſſe; quæ poſtea aut ſponte, quatenus ad plenitudinem evecta ſit, aut per contagium, velut accenſa in turgeſcentiam periculoſam, & ſæpe corruptivam erumperet: quo minus in ſudatione iſtac maligna rem ita habere ſuſpicer, hoc imprimis facit, quod nulla ſanguinis corrupti, aut multum vitiati ſigna, ante, vel in paroxyſmo, vel poſt ipſum occurrerent. Præterquam enim quod febris hæc haud valde intenſa maculis, exanthematis, bubonibus, aliiſque ſanguinis venenati aut plurimum efferveſcentis indiciis careat; inſuper nycthemeri ſpatio terminatur: quod vix unquam evenire ſolet in affectibus intra maſſam ſanguineam altius radicatis. *Cauſa primaria.*

Quamobrem exiſtimare potius adducor, morbi hujus labem, in liquore nerveo primitus fundatam, exinde in cruorem, dum ἐφιδρώσεως iſtius malignæ tragœdia peragitur, communicari. Videtur enim quod humor iſte, fibras omnes totius corporis irrigans, & ſpirituum animalium ubique vehiculum exiſtens, propter Anni intemperiem, à craſi debita, nempe à ſpirituo-ſalino-volatili deſciſcens, verſus indolem acetoſam, aliamve plus vitioſam, & demum malignam degenerarit; cumque is ad depravationis ſtatum illum pervenerit, ut vel ſponte, ob plenitudinem, vel propter contagii fermentum excitus, turgeſcentiam ſive fluorem conceperit, è partibus iſtis irritatis excuſſus, inque maſſam ſanguineam redundans, hanc illico totam venenet, compagem ejus diſſolvat, inque efferveſcentiam, illius mox expellendi gratia, maximopere eccriticam incitet. Hinc ſudores (quoniam hæc excretionis via tum proxima, tum ampliſſima eſt) copioſi erumpunt; quo naturæ niſu extremo ſi forſan accidat virus totum è ſanguine in habitum corporis remandari, indeque per *In liquore nerveo.*

ἐφίδρωσιν universalem, & aliquamdiu continuatam prorsus ejici, brevi salus, velut sudum post nubes penitus discussas, effulget; sin vero à fermentatione ista, & ἐκκρίσεως nisu, in quam sanguis miasmatis maligni expellendi causa excitatur, particulæ veneno sæ non subito, nec in totum ejiciantur, cruoris massa tum quatenus sero orbata, tum crasi pessundata, ad flammam vitalem amplius prorogandam inhabilis evadit.

Symptomatum rationes.

Ex his non difficile erit symptomatum causas & curationis ejus Empiricæ rationes assignare. Nam quod morbo urgente, aut circa primum ejus insultum, antequam febris accendi videbatur, languor statim insolitus, Animi defectio, summa virium prostratio, capitis dolor, cordis palpitatio, cum pulsu crebro, celeri, & inæquali, aliaque nervosi generis pathemata laborantes infestabant; indicio erat, partes nerveas, prius sanguine affici, ab iisque malum illud originem suam ducere.

2. Cum sudor copiosus (qui & symptomaticus, quandoque etiam criticus erat,) circa febris hujus principium, secus ac in plerisque aliis, exoritur; ratio est, quod latex morbificus, è fibris, & partibus nerveis in massam sanguineam redundans, exinde statim à primo ejus appulsu rejicitur, nec diutius in sanguine morari, aut intime permisceri finitur. Enimvero, in statu non admodum invaletudinario, liquor Nerveus cum Sanguineo vix unquam congruit: quare siquando iste per vices quasdam in hunc regurgitet, mox iterum excutitur; &, priusquam tinctura lixiviali inficitur, per renes amandatus, urinæ limpidæ profluvium excitat; quod quidem in affectibus spasmodicis sæpius evenire advertimus. Sin liquor nerveus degener, aut depravatus in sanguinem continuo refluit, modo Dysenteriam incruentam, qualem supra descripsimus, modo Diabeten, prout prius osteindimus, producit. Cæterum

A simili causa, ex qua hic morbus, dysenteria incruenta, & Diabetes oriuntur.

rum propter ejuſdem humoris reſtagnationes minores & privatas, tumores cancroſos, ſtrumoſos, ſcirrhoſos, alioſque mali moris exoriri olim evicimus. At vero in affectu, de quo nunc agitur, latex iſte nerveus, ſiquidem valde malignus, & peſtilens exiſtat, ſanguinem primo contactu venenat, inque ſeroſitates per ſudorem citiſſime amandandas fundit; ſecus enim, ſi per horas aliquot intra maſſam ſanguineam manere, cumque ea circulari, & penitius commiſceri permittitur, ipſum penitus corrumpit, & plane mortificat: hinc in medendi methodo iſta, per experientiam crebram inventa, ita ſedulo cautum eſt, ut primo morbidi inſultus momento, laborantes confeſtim (non opperiendo dum veſtibus exuantur, lectoque inferantur) ſtragulis cooperti ad ſudandum componantur, atque ἐφίδρωσιν mox æquabilem in toto corpore excitatam per 24 horas continuent, interim ut nec manum, nec pedem movere, nec cibum aut ſomnum capere ſinantur; hoc eſt, nihil omnino agant, quo latex iſte peſtilens cum ſanguine plus, aut intime magis confundatur, aut quo celerrima, & totalis ejus excluſio inhibeatur. Quod ſi ejuſmodi cita, copioſa, & æquabilis ſudatio per naturæ inſtinctum accita, perque medicinam regulata tam diu producatur, ut virus totum per cutis poros exhalet, affecti ſtatim ſine eruptionibus cutaneis, febre lenta, infirmitate diuturna, ſudoribus nocturnis, aliiſque ſanguinis vitiati conſequentiis integre convaleſcunt. In quantum vero liquor nerveus, poſt corruptelas ita expurgatas, rurſus eodem more depravari, & dein, ob plenitudinem aut contagium commotus, è partibus nerveis in ſanguinem redundare, ipſumque pariter venenare aptus eſt, propterea nonnulli poſtquam perfecte convaluerant, ab eodem morbo ſecundo, immo nonnunquam tertio, corripi ſolebant. Non opus erit medicamentorum formulas in hoc caſu ullas ſubjicere; quia

Recuperati ab hoc morbo cur eidem rurſus obnoxii ſunt?

totum Curatius negotium, fere tantum à recta Ægrotantium tractatione, ſive adminiſtratione dependet. Cæterum valde ἀπεροδιόνυσον eſſet, pharmaciam, ac methodum præſcribere contra morbum adeo inſolitum, quem ſperamus nunquam rediturum; &, ſi forſan olim aliquando redierit, incertum eſt, an eadem rurſus medendi ratio in omnibus obſervari debeat.

Sect. VI.

SECT. VI. CAP. I.

De Medicamentis Cardiacis & Alexiteriis.

IN veteri medicina, etiamque in noſtra adhuc vulgari & Empirica, quam mulierculæ & Agyrtæ paſſim exercent, medicamenta dicta Cardiaca & Alexiteria communiſſimi ſemper uſus & maximi fuerunt cenſus. Horum ſimplicia numeroſiſſima habentur, eorundem compoſitiones Diſpenſatoriis quibuſque tum Antiquis tum modernis molem addunt, & fere cunctas implent paginas: quod vero ad effectuum rationes & operandi modos ſpectat, Viz. à cujuſmodi particulis eorum virtus dependet, & quali aut cordis aut ſanguinis vel ſpirituum vel aliorum humorum affectione potentias ſuas exerunt; ſuper his, inquam, nihil uſpiam, quod animo veritatis avido ſatis faciat, à Medicis aut Philoſophis dictum reperio. Ad explicandas Cardiacorum virtutes non, uti in reliqua pharmaceutice, qualitatibus manifeſtis & ſenſibilibus inſiſtitur; verum ad occultas, & ſpecificas, immo ad totius ſubſtantiæ actiones recurritur: interim ſi res attente conſideretur, ejuſque Ætiologia vera & genuina eruatur, facile conſtabit, ipſam remedii cardiaci notionem omnino perperam inſtitui, atque errorem vulgarem eſſe.

Cardiaca & Alexiteria, communiſſimi ſemper uſus fuerunt.

Remedia Cardiaca ejuſmodi habentur, quæ cordi quovis modo laboranti ſuccurrant; quare paſſim ab Autoribus dicuntur hoc cor inſigniter confortare, illud cor ab omni putredine illæſum præſtare, quinimo alia cor imbecillum, aut oppreſſum relevare, tremorem, aut deliquia ejus ſanare, ipſumque à corruptione præſervare. Porro, quoniam in Peſte, variolis, & febribus malignis cor veneno, aut malignitate correptum aut obſeſſum eſſe creditur; idcirco remedia, quæ in morbis

Illorum Attributa vulgaria.

morbis iſtis juvare ſolent, non ſimpliciter Cardiaca, ſed Alexiteria, & Alexipharmaca dicuntur.

Unde remedia quæ vitam tuentur Cardiaca appellata.

Hæc de medicamentis tum Cardiacis tum Alexiteriis opinio inde exorta videtur, quatenus olim putabatur, & etiam vulgo creditur cor vitæ omnis, & caloris principium eſſe, & proinde ſalutem, aut mortem noſtram, ab immediata illius affectione pendere: hinc quæcunque animam recreant, atque nos vividos, & alacriores faciunt, illud agere creduntur, quatenus cordi benigna & amica ſunt; & è contra alia mœrorem & melancholiam inducere, quatenus cordi inimica, & incongrua exiſtunt.

Hæc non propriè in cor,

Verum enimvero cum alibi ſatis fuſe oſtendimus vitæ ſubjectum minime cor, ſed imprimis & fere tantum ſanguinem eſſe, ipſamque Animam (à cujus exiſtentia, & actu in corpore, vita dependet) partim in ſanguine, partimque in ſpirituum animalium aggerie fundari, facile ſequetur remedia, quæ vitam integram conſervant, aut periclitantem inſtaurant, has animæ partes, nempe ſanguinem, & ſpiritus animales potius & immediatius, quam cor reſpicere. Hoc enim non viſcus nobile & princeps eſt uſque adeo uti perhibetur, ſed merus muſculus, carne tantum & tendinibus more cæterorum conſtans, & ſanguini circumpellendo inſerviens: quoties autem ab hoc munere rite peragendo deficit, aut delinquit; hoc non propria ipſius culpa, ſed aut ſanguinis, aut ſpirituum animalium, quibus actuatur, vitio contingit.

Sed in ſanguinem & Spiritus Animales agunt.

Itaque ut medicamentorum, quæ Cordialia dicuntur, rationes & operandi modi innoteſcant, conſiderare oportet hæc duo; ſc. primo quot, aut quibus præcipue modis, ſanguis aut quoad accenſionem, aut quoad miſtionem ſuam perperam habens, & non raro periclitans, ſubſidia, quibus præſervetur aut emendetur, medica requirat. Secundo quo ritu ob defectum aut delictum

in

in regimine animali cor à debito motu impeditur, aut pervertitur, & propterea medicamenta, quæ ſpirituum copias adaugeant, & rectius componant, indicantur.

Quomodo in ſanguinem.

Quoad prius ſanguis, reſpectu accenſionis ſuæ, aut deficit, aut excedit; & utroque reſpectu, medicamenta diverſimoda, nempe calida, aut frigida, ceu velut oleum, aut aqua requiruntur; & propterea vulgo Cardiaca appellantur, etſi cor non omnino afficiant. Nam licet ab iis aſſumtis ſæpenumero cordis motus alteratur, & proinde pulſus ſtatim crebrior aut tardior, fortior aut debilior evadat; attamen hoc ideo fit, quia cordis motus, omnino à ſpirituum animalium influxu dependens (miro inter utramque animæ portionem conſenſu, & συμπαθείᾳ) juxta ſanguinis accenſionem, exactiſſime proportionatur: quare prout ſanguis à pharmacis ingeſtis efferveſcentiam ſive æſtum ſuum intendit aut remittit, è veſtigio ſpiritus animales, qui cor agitant, conditioni ejus ad amuſſim obſequentes, cor ocius, aut tardius vibrare faciunt; dein, ſi ab eodem medicamine ſpirituum animalium ſyſtaſis efficitur, propterea item pulſus magis, aut minus fortis, aut vehemens efficitur; cum interim iſtius medicamenti virtus haud magis ad cor ipſum, quam ad manus, aut pedes, aut ad muſculum quemvis alium pertingat. Itaque ut cardiacorum, quibus ſanguinis enormitates ſanantur, claſſis prima rite inſtituatur, perpendere oportebit, quot, & quibus modis liquor ejus tum quoad Accenſionem, tum quoad Craſin ſuam perverti aut depravari ſolet, dein cujuſmodi remedia Cardiaca vulgo habita, pro quibuſque ejus vitiis requiruntur.

Sanguis peccat quoad accenſionem & quoad craſin.

Primo igitur ſanguis interdum non ſatis accenditur, nec cum vigore circulatur, prout obſervare eſt in multis languidis, ſc. ab ægritudine diuturna decumbentibus, aut hæmorrhagias magnas, aliaſque evacuationes immoderatas

moderatas paſſis, aut ſenio confectis; quibus utique cum pulſu debili, & viribus proſtratis, extrema ut plurimum frigent, & pallent: quorum ratio eſt, quod cruor ob particulas ſulphureas nimis abſumtas, & depreſſas, fere vapidus & effœtus evaſit; proindeque parce admodum, & minute in pulmonibus accenditur: cui ſæpenumero accedit, quod regimine animali etiam fatiſcente, cor pleniore ſpirituum influxu deſtitutum, ſanguinem, quo vegetius efferveſcat, & accendatur, non ſatis exagitat.

1. *Quando minus debito accenditur.*

Quæ remedia indicantur.

Remedia in hoc caſu adhibenda ſunt vina generoſa, Aquæ ardentes, aut mitiores cum aromatis deſtillatæ; pulveres, ſpecies, & confectiones Aromaticæ; olea & ſpiritus chymici; Tincturæ, Elixires, aliaque particulis ſulphureis & ſpirituoſis prædita; quæ nempe ſanguinem exagitent magis, eumq; magis inflammabilem, & turgidum reddant: cumque eadem ſimul ſpiritus animales exuſcitent, & confortent, propterea cor vegetius & fortius pulſare faciunt. Horum formulæ in calce hujus capitis ſubdentur.

2. *Quæ item quando nimis accenditur.*

Secundo ſæpenumero ſanguis ob particulas ſulphureas nimis ſolutas, & in efferveſcentiam actas, plus debito accenditur, ac calorem nimis intenſum, & valde moleſtum in toto corpore diſpergit: quapropter, ut iſte ita plurimum rarefactus, & efflagrans, intra vaſa contineri, ſimulque eventilari poſſit, cor vehementer, & celeriter pulſans ſanguinem magno labore & nixu circumpellit: idcirco in hoc caſu remedia cardiaca frigida, & attemperantia, quæ ſanguinis fervorem reſtinguant, & ſedent, ſimulque ſpiritus animales, quo magis ardua nunc vitæ penſa præſtare poſſint, blande refocillent, adhibere oportet: in quos fines aquæ deſtillatæ Borraginis, Meliſſæ, florum paralyſeos, Calendulæ, Tunicæ totius citri, nec non ſyrupi, & conſervæ è floribus & foliis ejuſmodi vegetabilium, ſuccus acetoſæ,

toſæ, citri, Aurantii, Chryſtallum minerale, & ſimilia ex uſu eſſe ſolent; quibus opiatæ ſæpiſſime cum fructu adjunguntur; nam cordis impetu nonnihil refrænato, ſanguis efferveſcentiam ſuam facilius, ac citius remittit.

Hæc ſunt Cardiaca ſimpliciora, quæ unicam intentionem, nempe flammæ ſanguineæ elationem, aut depreſſionem efficere deſignantur. Verum inſuper, ſanguis haud ſolummodo quoad accenſionem, ſed etiam miſtionem ſive craſin ſuam depravari, & diverſimode perverti ſolet. Attamen non ſtatim quibuſlibet dyſcraſiis ejus Cardiaca exiguntur, ſed tantum iis, quæ in febribus excitatæ, cum ſubitæ ac immanes fuerint, maſſæ ſanguineæ corruptionem totalem minantur.

2. Sanguis quoad craſin ſive miſtionem peccans tantum in febribus Cardiaca exigit, & tunc

1. Sanguis febriliter efferveſcens, duobus præcipue modis quoad craſin ſuam periclitatur: nempe aut miſtionis vinculum nimis ſtrictum exiſtit, proinde ut particulæ omnes ita inter ſe complicentur, ac mutuo combinentur, ut inutile & excrementium ab utili, & tenue à craſſo, nequaquam extricari, aut ſecerni queat; prout in febribus quibuſdam continuis, & putridis accidit; quæ licet parum aut minime ſint malignæ, quia tamen per ſudorem, aut diapnoen judicari nequeunt, quandoque in mortem terminantur. Quare in hoc caſu pro Cardiacis exhibeantur, quæ ſanguinis compagem reſerant, & aperiunt, proinde ut latex ſeroſus cum recrementis aliis, à reliquorum concretione abſcedere, & amandari poſſit.

In compage ſua aut nimis ſtrictus eſt

2. Sanguinis craſis alio inſuper, & plane diverſo, modo in febribus ſubverti periclitatur, proindeque remedia aliuſmodi Cardiaca, viz. Alexipharmaca, ſive Alexiteria indicantur. Enimvero ſæpe accidit compagem ejus à particulis heterogeneis, aut intra proprium ſinum genitis, aut illic aliunde ſuffuſis laxari nimis, & quoad craſin dirimi, proinde ut miſtionis vinculo com-

Aut nimis ſolutus.

muni ſoluto ubique in partes ſecedatur; atque dein ſanguinis coagulati, aut extravaſati, & ſtagnantis portiones hic, illic defixæ putrefiant, & corrumpantur; & demum liquor totus ſanguineus in tantum vitietur, ut non amplius ad flammam perennandam, aut ad ſpiritus Animales in cerebrum extillandos idoneus exiſtat: quamobrem tunc neceſſe erit functiones omnes ſenſim fatiſcere, & denique vitam perire.

Vitium ejus poſterius quæ remedia exigit.

Cardiaca, in hoc caſu maxime requiſita, ejuſmodi particulis conſtent, quæ in ſanguinem traductæ, cumque eo circulatæ, indomabiles uſque, ſimulque benignæ perſtent; quare dum maſſæ ſanguineæ poros omnes, & meatus ſubeunt, particulas alteras malignas ubique exagitant, à concretionibus ſuis divellunt, & demum aut ſubigunt, aut foras expellunt. Cumque adeo ſanguis à miſtione iſtac venenoſa liberatus, ſimulque à coagulationibus quibuſque privatis expeditus, in particulas rurſus minimas, & elementares dirimitur, miſtionem ſuam priſtinam, & brevi ſalutiferam recuperat.

Viz. Alexiteria.

Profecto ut melius conſtet, quo ritu Alexiteria ſanguinem, & ſuccos corporis noſtri, ab afflatu peſtifero conſervant, aut eo jamjam tactos à corruptione vindicant; conſiderare oportet quomodo alii liquores putrefactioni obnoxii diu præſervari, aut ea correpti denuo reſtitui poſſint. Itaque de Cerviſia obſervare eſt, eam, ex ſua natura cito coaceſcere aptam, florum lupuli

Quomodo hæc ſanguinem à putredine vindicant.

incoctione durabilem effici: quinimo aquam communem, cum alias brevi putreſceret, vegetabilium amaricantium (cujuſmodi etiam Alexipharmaca exiſtunt) coctione aut infuſione imprægnatam, diutius illibatam perſtare: præterea herbarum ſuccos, & liquores quoſdam alios jam jam putidos, ſi modo ſulphure accenſo fumigantur, priſtinum vigorem recuperare: inſuper vina, cerviſiam, aliaque potuum genera fere vappida, & exoleta, per fermentationem in iis de novo concitatam

tam ſæpius reviviſcere. Quorum ratio eſt, quod ſiquidem rei cujuſque corruptio in particularum elementarium exolutione, & mutuo ab invicem deceſſu conſiſtit, quicquid eas ad fugam, & confuſionem tendentes, adhuc in motu & perfecta miſtura detinet, concretum iſtud uſque ſartum tectum præſervat. Porro ſiquid Elementa ab invicem ſoluta & mutuo deceſſura, denuo ſimul cogit, inque novam fermentationem ſuſcitat, putredinem, licet inceptam, à concreto arcet, eique conſtitutionem rurſus firmam conciliat. Hujuſmodi alterationes, & à corruptione vindicias, liquoribus ab arte paratis induci, cuivis è plebe notum eſt. Et quidem in peſte, & morbis malignis, Alexipharmaca eundem effectum præſtare videntur. Hæc enim ſæpius aſſumta, quatenus ſanguinem continue exagitant, inque fermentationem altiorem cogunt, non obſtante μιασμάτων noxiorum influentia, miſtionem ejus integram conſervant; quinimo poſt malignitatem impreſſam, atque ſanguinis craſin prædicto modo laxari, & ſolvi inceptam, ejuſmodi remedia uſque ad diaphoreſin promovendam exhibita, quatenus labis ſuſceptæ miaſmata decoquunt, & fermentationem novam alteri corruptivæ oppoſitam inducunt, ſæpenumero luis peſtiferæ impetus, aut impreſſiones obliterant. Hujuſmodi pharmacorum Alexiteriων ſpecies & formulæ inferius ſubdentur.

Cujuſmodi cardiaca in ſanguinis compage nimis ſtricta indicantur.

Interim, quod ſpectat ad Cardiaca iſtæc altera, à quibus nimirum ſanguinis efferveſcentis compages nimis conſtricta laxatur, & pro materia febrili, aliiſque recrementis manumittendis aperitur; ut horum δυνάμεις & operandi rationes melius innoteſcant, huc referri deberent, quæ ſuperius circa Diureticorum & Diaphoreticorum ἐνεργείας protulimus. Enimvero medicamina iſta Cardiacis quibuſdam valde affinia ſunt, immo interdum uſus communis, aut reciproci exiſtunt; in quan-

tum ſanguinis craſis vitiata interdum relevari nequit, niſi prius reſerata ejus compage, ſeroſo latici, per renes aut cutis poros amandando, exitus pateſiat. Singulos hoſce medendi ſcopos Salina potiſſimum exequuntur. Nam, prout olim ſæpius notavimus, corporis cujuſque tum liquidi, tum ſolidi apertio clave fere tantum ſalina perficitur.

Ea potiſſimum ſalina ſunt, ac diverſi generis.

Quomodo ob varias ſalinorum infuſiones lactis coagulatio, atque ab eo ſtatu reductio, aut inhibitio præſtantur, & quantum ἀναλόγως in ſanguine hæc fiunt, in capite de Diureſi per experimenta declaravimus: quemadmodum in lacte, aut ſanguine fluido, pariter in metallis fixiſſimis, aliiſque mineralibus res habet. Etenim concretio ſive compactio fere omnis à Sale unius generis, diſſolutio à quodam alterius, qui ſalem primum in complexus ſuos rapit, & dein præcipitatio fit à ſale quodam ſtatus diverſi, qui priorum combinationes deſtruit: hæc omnia tam clare, & fuſe ſupra expoſuimus, ut non opus ſit hic repetere. Quod itaque ſalina Cardiacis haud minus quam Diureticis & Diaphoreticis accenſemus, ratio eadem eſt in omnibus: reſtat modo, quæ hujus generis ad cenſum illum pertinent præcipuas ſpecies, & operandi rationes & Ætiologias breviter deſignare.

1. Cardiaca ſale volatili prædita.

1. Itaque in primo ordine ſeſe offerunt, & pleriſque aliis facile palmam præripiunt Cardiaca ſale volatili prædita, uti Spiritus C. C. ſanguinis, ſalis Armoniaci compoſiti, viz. cum ſuccino, Theriaca, radicibus ſerpentariæ virginianæ, aliiſque Alexiteriis deſtillati; item, quod nuper Doctoris Medici ad ſectam Empiricam tranſmigrantis medicamentum unicum & univerſale fuit, Spiritus craniorum è ſepulchris effoſſorum. Huc etiam ſal viperarum, item pulvis Bufonum clauſe calcinatorum (quem olim in febre peſtilentiali Oxonii An. Dom. 1643. Epidemica celebrem & valde proficuum novi)

novi) cum multis aliis referri debent. Hujuſmodi remedia multos ab ipſis ſepulchri faucibus revocarunt: & quidem reſpectu vario, & multiplici, ſæpe juvamen præſtant; viz. imprimis quatenus ſali, aut fixo, aut acido occurrendo, eoſque in amplexus ſuos rapiendo ſanguinis ab efferveſcentia febrili nimis inſpiſſati, & conſtricti maſſam aperiunt, adeoque materiæ morbificæ ſeparationem & excretionem promovent; tum inſuper quod ſpiritus animales relevant, atque ſegnes ad munus ſuum defungendum exuſcitant; quibus accedat, quod in febribus malignis pharmaca hæc materiæ morbificæ particulas venenoſas ſubigunt, & non raro extinguunt.

2. Secundus inter Cardiaca ſalina locus, remediis ſale alchaliſato ſive petrificante præditis, jure debetur; hæc enim vulgo Cordialia maxime inſignia habentur. Hujuſmodi nimirum ſunt lapis Bezoar, Margaritæ, Corallia, os è corde Cervi, & cornu ejuſdem, pul. eboris, oculi & chelæ Cancror. aliique pul. lapidei, & teſtacei; quos ſæpenumero cum fructu exhiberi communis experientia teſtatur: atque juvaminis ratio in hoc conſiſtere videtur, quod ſalis alchali particulæ in medicamine, ſalis acidi intra corpora noſtra particulis occurrunt, & mox intime cohærent, eorumque proinde efferationes, & quaſcunque alias combinationes iniquas deſtruunt. Hujuſmodi Cardiacorum claſſi Bolus Armena, terra Lemnia Sigillata, aliaque cretacea etiam merito accenſentur; non ideo tamen, quod cordi laboranti (uti vulgo perhibetur) ſuccurrunt, ſed quatenus ſalis acidi aut fixi, aut in viſceribus, aut in maſſa ſanguinea, præpollentias deſtruunt, atque enormitates, ab iis productas, mox ſedant, aut corrigunt. *2. Quæ ſale Alchali ſive petrificante pollent.*

3. Si medicamenta acetoſa, ſive ſale fluido prædita, ab hoc Cardiacorum cenſu excluderem, Medicorum fere omnium, ac imprimis veterum, Autoritas contra me inſurgeret. Hæc enim pleriſque contra peſtilentiam *3. Quæ ſale fluido ſive acetoſo.*

tiam Alexiteria eximia habentur. Pro curatione febrium malignar. Aceta Theriacalia, & Bezoartica ſumme prædicantur; quinimo aquas in eum uſum deſtillatas, Acetum, aut acetoſa ingrediuntur. Propter eandem rationem ſpiritus vitrioli, ſuccus citri, lujulæ, Granatorum, cum multis aliis ejuſdem farinæ, in Cordialium, & Alexipharmac*ων* numero habentur; & quidem jure optimo, quoniam hæc ſalis fixi cum ſulphure aduſto combinationes optime diſſolvunt, atque efferationes ſubigunt; proindeque hujuſmodi remediis ſanguinis coagulationes, & extravaſationes, in febribus malignis evenire ſolitæ, præcaventur ſæpe, aut curantur.

4. Quæ ſale fixo. 4. Propter eaſdem aut conſimiles rationes, quibus ſalina prædicta, etiam alia quorum baſis ſal fixus eſt, Cardiacis annumerantur, aut eorum compoſitiones ingrediuntur. Quippe cum ſales diverſimodi in corpore noſtro gignantur, illique paſſim ab uno ſtatu in alterum tranſeant, hinc propter quamcunque intentionem ſalina non unius ſed varii generis exhiberi debent. Qua ratione ſale fixo ſive lixiviali prædita ſalis acidi, intra viſcera vel ſanguinem præpollentis, enormitates tollunt, aut corrigunt, ſuperius oſtenſum eſt.

5. Quæ ſale nitroſo. 5. Sal nitroſus jure optimo Cardiacis accenſetur, utpote ſine cujus particulis cum aere inſpirandis vita Animalium non poteſt ſubſiſtere: cæterum hic intus ore aſſumtus celebre Antipyreuticon habetur, quatenus ſitim tollit, atque æſtum febrilem valde compeſcit; quod tamen efficit, non tantum ſanguinis miſtionem, ſed etiam ejus accenſionem juvando. Alibi oſtendimus ad flammam conſtituendam una cum particulis ſulphureis, nitroſas requiri; & quo uberius hæ ſubeunt, eo clarius, & nitidius ardeſcere. Quapropter cum materies, quæ maxima ex parte ſulphure cum ſale, & terra admiſtis conſtat, accenſa flammam non niſi obſcuram cum fumo & fuligine vitiatam emittit; ſi nitrum adjiciatur,

ciatur, ea mox ſplendida, & mitis cum candore effulget. Pariter in febribus habere cenſemus, quando ſanguis, fæculentiis aduſtis refertus, cum calore ſuffocativo fumigat, potius quam aperte efflagrat, nitri particulæ ore aſſumtæ, inque ſanguinem traductæ, eum mox clarius, & propterea benignius, ardeſcere faciunt: proinde ut, liquoris compage magis reſerata, recrementa ejus tum ſeroſa, tum fuliginoſa liberius decedant. Quamobrem recte obſervat Verulamius noſter, Nitri particulas tum ventriculo ingeſtas, tum una cum aere inſpiratas, ad vitam noſtram & tuendam, & prolongandam plurimum conducere.

Hæ ſunt præcipuæ medicamentorum Cardiacorum ſpecies, quorum operatio potiſſimum in maſſam ſanguineam deſtinatur, cujus nempe compagem, aut nimis ſtrictam, & coctione diuturna inſpiſſatam, nonnihil fundunt, & aperiunt, ut materiæ morbificæ exitus pateſiat: vel ea cruorem à miſtura heterogenea, & maligna, diſſolutum, inque portiones venenatas, proindeque ſtagnationibus, & coagulationibus corruptivis obnoxias fractum, à putredine vindicant; in quantum ſc. Cardiacorum iſtorum Alexiteriων particulæ, in ſanguinem traditæ, cumque eo inter circulandum confuſæ, haud tamen ab eo aſſimilatæ, aut ſubactæ, particulas venenatas ubique adoriuntur, eaſque aut ſubigunt, vel foras expellunt; proinde ut maſſa ſanguinea malignitate omni liberata, & coagulationibus quibuſque extricata, brevi craſin priſtinam recuperet. Utraque hæc pharmaca, quatenus ſanguinem à corruptione aut extinctione præſervant, vulgo Cardiaca, ſed proprie magis Vitalia dicantur.

Remedia prædicta potius vitalia dicuntur.

Quod ſi amplius inquiratur, quomodo hæc, aut illa ventriculo ingeſta, abſque notabili actione, vel paſſione ibidem excitatis, energias ſuas fere illibatas tam ſubito in maſſam ſanguineam transferant: Dico imprimis, pharmaca

Quomodo hæc ventriculo ingeſta mox in ſanguinem operantur.

pharmaca iſtæc ſpiritibus Animalibus neutiquam adverſari, ſed valde congruere; quare ventriculi fibras nerveas, nec in moleſtiæ ſenſum, nec in motus excretorios irritant; quin potius ſpiritus earum incolas in ovationem quandam, ſive complacentiam cient; cujus undulatione tota mox Anima latius expanditur. Dein ſecundo, è ventriculo in ſanguinem tranſitus non, prout olim putabatur, tam longus eſt, aut per tantas ambages producitur, ut timor ſit, ne medicamenti virtus in via amittatur; veruntamen è veſtigio, è finibus his, in illos proditur. Nam, prout ſupra obſervavimus, interiorem ventriculi tunicam nerveam vaſa ſanguifera innumera conſitiſſime obducunt, proinde ut pharmaca non ſolum cathartica, verum alia quæque in præcordia, aut cerebrum, immo in extimam corporis oram deſtinata, nondum ventriculo egreſſa operationes ſuas in ſanguinem ordiuntur.

2. *Secundum Cardiacorum genus quæ Spiritus Animales reſpiciunt.*

Hactenus de Cardiacis ita vulgo appellatis, quatenus ſanguinem quoad accenſionem, aut miſtionem ſuam, nempe aut alteram, aut ſimul utramque depravatam reſtituunt, vel ad meliorem craſin reducunt. Quorum operatio & virtus cum vitæ periclitanti ſuppetias ferat, ea (prout innuimus) proprie magis, Vitalia dicantur. Verum inſuper medicamina quædam, iſto cordialium nomine inſigniuntur, quatenus prius, & immediatius in Spiritus Animales energias ſuas exerunt, adeoque Animæ ſenſitivæ aut portionem quandam, aut totam hypoſtaſin nimis contractam, depreſſam, aut alias perturbatam, erigunt, vigorant, & componunt. Et quidem hujuſmodi remedia cor ipſum, etſi remotius, quadantenus tamen afficiunt. Quippe cum ab illis exhibitis, tota Anima Senſitiva elevatur, & latius expanditur, etiam Spiritus, Præcordiis deſtinati, in eadem uberius influunt, & vegetius actuant; proindeque pulſus, prius debilis, aut vacillans, mox fortius vibrat,

vibrat; & sanguis cum majori impetu circumpellitur. Hujusmodi Pharmaca, pro Cardiacis jure quodam habita, quoad Materiam ab alteris vitalibus, sanguinem imprimis respicientibus, haud multum discrepant; immo nonnulla utrique generi communia sunt. Quoad afficiendi rationes posteriora hæc ad duo capita satis apte reducuntur, & quatenus aut Lenia, aut Aspera sunt, eundem scopum assequuntur; ea nimirum, vel spiritus Animales demulcendo, & quasi blande, & molliter palpando erigunt, & confirmant; vel ipsos vexando, atque velut stimulis, ac contis urgendo, in motus citatiores, & quandoque magis regulares, cogunt.

Hæc duplicis sunt generis.

Cardiaca prioris generis quamprimum stomachio ingeruntur, immo interdum ore tantum libata, virtutes suas exerunt, & cum grato appulsu, spiritus in primis vis, sive corporis velut porticu, degentes refocillant, aut instaurant; dein horum continuitate, ovatio eadem in spiritus alios, & subinde in alios, successive tradita, brevi per totam Animæ sensitivæ compagem undulat; proinde ut tum cerebrum, tum præcordia pleniore spirituum quasi exultantium influxu irradiata, functionum suarum munia multo vegetius, & alacrius obeant. In hunc finem (cavendo nimiam sanguinis incitationem) faciunt Aquæ vulgo cordiales dictæ, cum vino aut spiritibus vinosis, cumque Aromatis destillatæ; item moschi, & Ambræ grisea præparata. Etiam pulveres Aromatici iisdem commisti. Porro huc spectant coralliorum & Margaritarum magisteria, & tinctura, item elixires, aliaque quamplurima ejusdem farinæ, saporem, aut odorem gratum spirantia: hinc etiam suaveolentia, ac visibilia jucunda, quatenus spiritus Animales recreant, Cardiacis annumerantur: quæcunque enim spiritus, Sensorii cujusque præsides, blande afficiunt, & delectant, mox totam Animam erigunt, & amplificant. Interim alia hujus census Cardiaca, sine magna spiri-

1°. *Blanda & Spiritus demulcentia.*

Cujusmodi effectum cient aut mox in visceribus aut sensorius.

tuum in veſtibulo conſitorum affectione; immo primis viis, & maſſa ſanguinea fere inſalutatis, intra ἐγκέφαλον primo operari videntur: cujuſmodi ſunt Cephalica quædam ita dicta, quæ cum palato aut ventriculo minus grata ſint, & cruorem vix fermentent, aut exagitent, tamen cerebrum illuſtrant, ejuſque incolas ſpiritus animales exacuunt, & corroborant. Hujus indolis videntur eſſe Salvia, Betonica, Roſmarinus, Verbena, cum multis aliis.

Aut demum intra ἐγκέφαλον.

2. Medicamenta quædam alia, & Adminiſtrationum genera (quæ non immerito Cardiacis accenſeantur) modo longe diverſo operantur, & ob rationem prorſus aliam juvamen præſtant: ea nimirum ſpiritus Animales non blande demulcent, & æquabiliter expandi faciunt; verum irritant potius, & huc illuc excurrere, & efferri cogunt; cum nempe ob finem, ut, cum ipſi, prius inordinate habentes, & inæqualiter diſperſi, in quibuſdam locis denſius, inque aliis tenuius ſcaterent, proindeque functionum ſuarum munia quædam, ac potiſſimum intra cerebrum, aut præcordia intermitterent, aut perverſe agerent; optimum tunc remedium eſt, ut à pharmaco ingrato perturbentur, & exagitentur magis: propterea namque illi tanquam à loris inflictis exuſcitati, & velut flagellati, ἀπαξίας priores relinquunt, & ſponte ſua in ordines regulares redeunt. Ita namque uſitatum eſt in lipothymia, ſyncope, cordis oppreſſione, aut ſpaſmo, immo in quibuſque fere aliis ſpirituum deliquiis, languoribus, aut Anomaliis, aut ſpiritum C. C. fuliginis, Salis Armoniaci, aut tincturam Caſtorei, vel Aſæ fœtidæ, cum aliis liquoribus propinare; hæc, & ſimilia, uti imprimis ſales volatiles, & olea chymica empyreumatica, naribus admovere; porro in ſubitis Animæ defectionibus, faciei aquam frigidam inſpergere, nares convellere, corpus valde concutere, & non raro alapam infligere expediat. Hujuſmodi Adminiſtrationes le-

2. Aut Cardiaca iſta ſunt aſpera & irritantia.

Quæ ſpiritus velut flagellando, in ordines cogunt.

vamen

vamen conferunt, quatenus ſpiritus Animales oppreſſos, vel diſtractos, vel à proprio munere aliud agentes, exuſcitant, ipſoſque dein expanſos, ac velut in aciem conſcriptos, ad priſtina officia ſua jubent. Quod vero nonnulli juvamen illud inde procedere exiſtimant, in quantum ſanguis, in curſu ſuo impeditus alicubi, ac præſertim intra præcordia ſtagnans, prædictas affectiones parit, illiſque remediis, & adminiſtrationum modis in motum vindicatur; dico pathematum iſtorum, & cauſam, & curationem ſecundario tantum, & mediate à ſanguine pendere; primitus vero, & ſanguinis ſtationem, à cordis motu animali impedito procedere; & non, niſi ab hujus reſtitutione, illius impedimenta tolli. Recenſitis nunc variis medicaminum pro Cardiacis habitorum ſpeciebus, eorumque in Sanguinem, aut Spiritus, vel ſimul in utroſque operandi modis, & rationibus (uti opinor) rite deſignatis, reſtat adhuc illorum, unicuique ex prædictis intentionibus medicis appropriatorum, ſelectas quaſdam formulas ſubjicere.

SECT. VI. CAP. II.

Cardiacorum ſpecies, ac formulæ.

QUandoquidem Pharmaca, pro Cardiacis vulgo habita, in duo genera diſtinximus, viz. alia quæ ſanguinem, & alia quæ ſpiritus Animales potiſſime ac immediatius afficiunt; in primo illorum cenſu, quæ ad ſanguinis accenſionem regulandam deſtinantur, ea poſuimus, quæ liquorem ejus nimis frigidum, & motu tardum, plus æſtuare, atque particulis ſulphureis copia magis auctis, aut exaltatis, uberius accendi, & efflagrare cogunt; qualia ſunt vina generoſa, Aquæ ardentes deſtillatæ compoſitæ, ſpiritus, & tinctura Croci, Elixir vitæ Quercetani, Tinctura ſalis Tartari, Chalybis, aliaque ſpiritu imprimis ac ſulphure copioſis referta; quorum modo hæc, modo illa pro cujuſque patientis libitu ſumantur. Quoties ob ſanguinem minus accenſum, proindeque intra præcordia aggeſtum nimis, & fere ſtagnantem, languor & ſpirituum fatiſcentia, magna cum cordis oppreſſione, infeſtant; in hoc caſu Aqua mirabilis, Cinnamomi, Caryophyl. Abſynthii compoſ. item è cort. Aurantii cum vino deſtillatæ conveniunt; quibus interdum ſpiritus, elixiris, vel Tincturæ cujuſdam doſis addatur.

1. Cardiaca ſanguinis accenſionem augentia.

Attamen hic magna cautione opus eſt, ne frequenter nimis hujuſmodi cordialibus indulgeatur. Novi enim plures tum viros, tum feminas inſignes à crebriore horum uſu, in malam hanc conſuetudinem lapſos, ut neceſſe habuerint ſæpius in die, aut vini generoſi, aut ſpiritus, vel aquæ cujuſdam fortioris hauſtulum ingerere. Porro eorundem doſes (ſiquidem natura extraordinariis parumper aſſueta, haud diu iiſdem contenta perſtat) indies augere, ac ſæpius repetere; proinde tandem

Horum Abuſus notabilis deſcribitur.

tandem ut ſtomachus nihil mediocre ſufferre, aut digerere poſſit, potentiora, uſque & calidiora expetens. Cæterum viſcera alia, ac imprimis hepar exſiccantur adeo, & aſſantur, ut, ſanguine quoad penum ſuum diminuto, & quoad craſin depravato, cacochymia morbifera, aut vitæ abbreviatio ſupervenerit.

Probter quas occaſiones iſte invaleſcere ſolet.

Plures, & variæ ſunt occaſiones, propter quas multi in peſſimum hunc liquores Cardiacos pitiſſandi morem adducuntur. Nam præter ſubitos languores, forſan ab ingenti mœrore, labore improbo, ſudoribus immenſis, aut dolore acuto excitatos; inſuper ſiquando Alimenta minus congrua ſtomacho gravamen, aut nauſeam inferant, vel propter diatheſin ſpaſmodicam ſyncope, aut ἀναισθησία impendere videatur: porro ob multas alias cauſas, uſitatum eſt ſpiritus vinoſos, ſive Aquam vitæ, etſi minus propriæ ita dictam, ingeri; dein poſtquam ejuſmodi cordialia aliquoties ſumta congruere, & delectare incipiunt, à quovis eorum libamine, maſſa ſanguinea paulo uberius expanſa, & magis accenſa, totius Animæ hypoſtaſin ampliari, inque ovationem quandam accieri facit; quæ poſtquam denuo ſubſidit, Anima iſtius complacentiæ memor, & præſenti ſtatu minime contenta, eandem denuo affectat, eique rurſus captandæ mox inhiat. Quare ad omnem moleſtiam corporis, aut Animi, quamprimum ſpiritus paulo fatiſcunt, ad eos ſtatim erigendos, hauſtus cardiacus expetitur, &, ſi præſto fuerit, ingeritur; adeoque propter Animæ vela ſæpe inutiliter expanſa, ipſius corporis, tanquam navis, fabrica labefactatur. Nec tantum apud guloſos, & bibones, mala hæc conſuetudo invaleſcit, ſed viri interdum Docti, feminæque perbellæ, ac ingenioſæ, quo mentis indolem excolant magis, aut exhilarent, ſpiritus, & aquas ardentes ſæpius libando, ſanitatem propriam ſubruunt, & non raro penitus evertunt. Non opus erit hujuſmodi cardiacorum

corum formulas vulgo ſatis notas, & tritas hic adjicere: abunde ſatis videtur, hic eorum abuſus innuiſſe.

2. *Quæ ſanguinis accenſionem nimiam ſedant.*

In ſecunda Cardiacorum claſſe poſuimus ea, quæ ſanguinis efferveſcentiam nimiam nonnihil ſedant, ejuſque incendium immodicum paulo cohibent, & attemperant; uti aquæ deſtillatæ, acida, nitroſa, &c.

Julapia.

℞ *Aq. Lujulæ, Citri totius, Fragrariæ, ana* ℥iiij. *Syrupi è ſucco citri* ℥j. *Margarit. pul.* ʒj. *f. Julap. Doſis* ℥ij, *ter vel quater in die.*

℞ *Aq. pomorum redolentium, rubi Idæi, ana* ℥vj. *ſyrupi violacei* ℥j. *ſp. vitrioli gt.* 12. *f. Julap.*

℞ *Aq. font. lib. iſſ. ſucci limonii* ℥ij. *ſacchari* ℥iß. *f. potus; cujus ſumatur ad libitum* ℥iij.

Apozema.

℞ *Rad. Graminis* ℥iij. *Eryngii condit.* ℥vj. *poma duo inciſa (vel uvarum Corinth.* ℥ij.*) raſ. Ebor. C. C. ana* ʒij. *foliorum lujulæ M. j. coq. in aq. font. lib. iij. ad ij. colaturæ clarif. adde ſalis prunellæ* ʒiß. *ſyrup. violacei* ℥iſſ. *f. Apozem. Doſis* ℥iij. *vel* 4 *ter in die.*

℞ *Conſer. Roſ. rub. vitriolat.* ℥iiij. *Aq. font. lib. ij. diſſolve clauſe, & calide; dein coletur: Doſis* ℥iij. *ad libitum.*

Confectio.

℞ *Conſer. oxycant. rob rubi Idæi, ana* ℥iſſ. *margarit. pr.* ʒſſ. *confect. de hyacint.* ʒj. *ſyrup. è ſucco citri q. ſ. f. confect. Doſis* ʒſſ. *ter in die.*

3. *Cardiaca ſanguinis, dum efferveſcit, compagem nimis ſtrictam aperientia.*

Tertia Cardiacorum claſſis ejuſmodi medicamenta ſuggerit, quæ, contra ſanguinis efferveſcentis vitia deſtinata, compagem ejus ſtrictam reſerant, & aperiunt, quo recrementa ejus ſecerni, & amandari poſſint. Hæc cum præcipue, & fere tantum ſalina fuerint, pro multiplici particularum, è quibus conſtant, ſalinarum ſtatu, etiam diverſimoda exiſtunt; ut plurimum vero eorundem baſis, aut eſt ſal volatilis, aut alchaliſatus, aut

aut acidus, fixus, aut nitroſus. Cujuſque horum formulas quaſdam proponemus.

Primo Cardiaca ſale volatili prædita, tum in febribus reſpectu ſanguinis, tum inſuper in deliquiis, & ſubitis languoribus reſpectu ſpirituum animalium, juxta præſcripta ſequentia utiliter exhiberi ſolent. 1. *Hujus generis quorum baſis ſal volatilis eſt.*

℞ *Sp. C. C. gt.* 15 *ad* 20 *Aq. Theriacalis* ℥ij. *detur è cochleari, ſuperbibendo hauſtulum liquoris appropriati: eodem modo ſp. ſanguinis, cranii humani, fuliginis, vel ſp. ſalis Armon. compoſ. propinari debent.* *Spiritus.*

℞ *Salis viperarum* ʒj. *chryſtalli mineralis* ℥ij. *pul. è chelis compoſ.* ʒiſſ. *miſce f. pul. Doſis* ʒſſ. *ad* ℈ij. *in cochl. Julapii cardiaci, ſuperbibendo hauſtulum ejuſdem.* *Pulveres.*

℞ *Florum ſalis Armoniaci* ℈ß. *Bezoart. mineralis* ℈j. *f. pul. detur. è cochl. liquoris appropriati.*

Secundo Cardiacorum nomine apud vulgus maxime inſigniuntur, quorum baſis ſal alchaliſatus eſt, ſive petreficans; uti imprimis Bezoar orientalis, margaritæ, corallia, aliique pul. teſtacei, & lapidei. 2. *Quorum baſis ſal Alchali eſt.*

℞ *Pul. Gaſcon. ſive de chelis compoſ.* ℈j. *ad* ʒß. *detur in cochl. Julapii cardiaci, ſuperbibendo ejuſdem* ℥ij.

℞ *Bezoar. orient. gr. vj. ad xx; detur eodem modo.*

℞ *Pul. è chelis, & oculis Cancror. ana* ʒj. *Marg. corallii utriuſque pr. ana* ℈iiij. *Bezoar. utriuſque ana* ʒſſ. *boli Armen. opt. Auri Diaphoret. ana* ℈ij. *Bezoart. mineralis* ʒj. *miſce, f. pul. cardiacus: Doſis* ℈j. *ad* ℈ij. *vel* ʒj. *cum vehiculo idoneo.*

In Pleuriticis ſequentia pro cordialibus maxime appropriatis habentur, quatenus nimirum, ſalis acidi præpollentias deſtruendo, ſanguinis coagulationes, & extravaſationes, tollunt, aut præcavent. *In pleuriticis quæ conveniunt.*

℞ *Pul.*

℞ *Pul. dentis Aprugni ʒſſ. ad ʒj. chryſtalli mineral. ℈j. pul. florum papaveris Rhead. ℈ſſ. f. pulvis ſumendus in quolibet liquore. Eodem modo pul. oculor. Cancr. & mandibulæ piſcis lucii exhibetur.*

3 *Cardiaca nitroſa.*

3. Huc ſpectant etiam nitri præparata, quæ juxta formulas ſequentes, in febribus ſæpe cum fructu exhibentur.

℞ *Chryſtalli mineral. ℈j. ſalis volatilis C.C. gr. iij. ad vj. miſce, f. pul. detur e cochl. Julapii cardiaci.*

℞ *Chryſtal. mineral. Antimonii diaphoret. ana ℈j. pul. Bezoart. ℈ſſ. f. pul. detur eodem modo.*

4 *Cardiaca quorum baſis ſal acidus eſt.*

4. Medicamenta, quorum baſis ſal fluidus ſive acetoſus eſt, in febribus ad reſerandam ſanguinis compagem, juxta formulas ſequentes præſcribantur.

℞ *Spiritus vitrioli gt. iiij. ad vj. Aq. Cardi ʒiij. Theriacalis ʒij. ſyrupi e ſucco citri ʒiij. Margarit. ℈ſſ. f. hauſt. ſumend. bis vel ter in die. Eodem modo ſp. ſalis, vel nitri ſumantur. In eundem finem potus de Cherbet. limonenſ. in aq. font. diſſolut. item potus divinus Palmarii conveniunt.*

℞ *Pul. C. C. calcinat. vel Antimonii Diaphoret. ʒiij. ſp. vitrioli vel ſalis ʒj. terantur in mortario vitreo, & exſiccentur. Doſis ℈j. ad ʒſs. in cochl. Julapii cardiaci.*

5. *Quæ ſale fixo pollent.*

5. Sales herbarum fixi ſive lixiviales Alexipharmacorum compoſitiones ſæpe ingrediuntur. Inſuper medicamina, quorum baſes illi ſunt, quatenus febrifuga plurimum inſignia habentur, etiam Cardiacis accenſeri debent. Exempli gratia tritum illud proponimus.

℞ *Salis*

℞ *Salis abſynt.* ℈j. *Aq. Card.* ℥iij. *ſp. vitrioli vel olei ſulphuris* ℈j. *ſyrupi violacei* ʒiij. *f. hauſt. ſumend. hora ſecunda vel tertia ante paroxyſmum.*

℞ *Aq. Citri totius, Lujulæ ana lib. ſſ. ſalis Tart.* ʒiſſ. *ſucci limonii* ʒij. *ſacchari* ℥ſſ. *miſce, f. Julapium, cujus uſus in febribus Anomalis, quæ ſine apurexia exacerbationes quotidianas habent. Doſis* ℥iij. *bis in die.*

Ultima Cardiacorum claſſis, & quidem aliquo reſpectu potiſſima, Alexiteriis debetur, quatenus nimirum ea ſunt maxime vitalia. Horum ſpecies, & formulæ ita numeroſæ proſtant, ut, ſingulas, aut præcipuas tantum, ſi modo recenſere vellem, opus hoc ad volumen ingens excreſceret. Hujuſmodi pharmacorum, & multa, & magna jam jam extant Antidotaria; proinde ut nobis ſuper hac re paulo compreſſius agendum ſit. Quandoquidem igitur Alexiteria vel præſervatoria, vel curatoria ſunt; Imprimis remedia ſelecta in ſtatu adhuc ſano contra Peſtilentiæ aut malignitatis cujuſcunque contagium adhibenda ſubdemus, mittendo interim quid circa aeris ambientis curationes & alterationem præſcribi ſoleat; dein ſecundo præſcriptionum formulas ſelectas, poſt contagium ſuſceptum uſurpandas, proponemus.

Alexiteria Cardiaca, quæ ſanguinis compagem nimis ſolutam à putredine vindicant, aut ſunt,

I. Antidota Præſervatoria.

I. Præſervatoria.

℞ *Conſer. foliorum Rutæ* ℥iiij. *Mithridatii, confectionis liberantis, ana* ℥j. *Confec. de Hyacint.* ʒij. *ſalis abſynt.* ʒiiſſ. *pul. pannonici rub.* ℥ſſ. *Aceti Bezoart. q. ſ. f. Elect. Doſis quant. nucis Caſtaneæ, ter in die.*

Electuarium.

℞ *Pul. radicum ſerpent. Virginianæ, Contrayervæ, Zedoariæ ſelect. ſpec. liberantis, ana* ʒij. *Camphoræ* ℈ij. *ſacchari ſolut. in aceto Bezoart. & ad tabulat. cocti*

Pulvis.

cocti ℥vj. *ſ. a. f. Tabulæ pond.* ℥ſſ. *comedat.* 1 *vel* 2 *ſæpe in die.*

Apozema. ℞ *Rad. Serpentariæ virgin.* ℥iij. *coq. in aq. font. lib.* iij. *ad medietatem, colaturæ adde mellis opt.* ℥ij. *Theriacæ Androm.* ℥j. *diſſolve calide, & clauſe, & cola. Doſis cochlar.* ij. *vel* iij. *ter, aut quater in die.*

Elixires. ℞ *Florum ſulphuris* ℥iiij. *liqueſtant in tigillo, dein cochleatim injice ſalis abſynt.* ℥iiij. *ſimul agitando donec tota maſſa rubeſcat, dein adde pul. Aloes, Myrrhæ, olibani, ana* ℥j. *croci* ʒſſ. *agitentur amplius, per horæ quadrantem, donec incorporentur, Maſſa frigefacta, & patinæ vitreæ impoſita, deliqueſcere ſinatur in oleum rubini inſtar aſpectui pulcherrimum. Doſis gt.* 10 *ad* 20 *in aq. Bezoart.* ℥iſſ, *vel* ij, *bis in die.*

Vel pulveri prædicto affunde ſpiritum vini, ſuper radices Contrayervæ, & Serpentariæ virg. rectificatum, ad altitudinem iij. *digit. eliciatur tinctura, cujus doſis gt.* 20 *ad* 30 *in vehiculo idoneo.*

Vel ℞ *ejuſdem pulveris* ℥ſſ. *affunde vini generoſi. lib.* ij. *diſſolve clauſe, & calide. Doſis cochl.* j. *bis vel ter in die.*

3. *Curatoria.* 2. Poſt contagium ſuſceptum atque ſanguinis crasin vitiatam, & corrumpi incipientem, ejuſmodi uſque remedia ſed in majori doſi & crebriore vice adhibenda conveniunt; quinimo Alexipharmacis tum aceta, tum ſales herbarum fixi, bono cum fructu ſæpiſſime adjunguntur, à quibus nempe ſanguinis coagulationes reſolventur, & dein, particulis cujuſque heterogeneis evaporatis, aliiſque in mixturam debitam coactis, liquor ejus ſtatum priſtinum recuperet tandem, & retineat. In hos fines cum innumeræ in libris medicis remediorum formulæ paſſim extent, unum aut alterum ſolummodo hic proponere viſum eſt.

Antidota

Antidota Curatoria.

℞ *Aq. Bezoart. ʒiiſſ. aceti Bezoar. ʒſſ. Theriacæ Androm. ʒj. miſce conquaſſando in vitro, f. hauſtus, ſumatur provocando ſudorem.* Hauſtus.

℞ *Pul. Gaſcon. rad. Contrayer. Serpent. Virginian. ana ℈j. ad gr. 25 f. pul. detur in cochl. aq. theriacalis, ſuperbibendo hauſtulum ejuſdem, aut Julapii cardiaci.* Pulveres.

℞ *Pul. Bufonum pr. pul. è chelis compoſ. ana ʒß. f. pul. detur eodem modo.*

℞ *Bezoart. mineralis ʒß. Theriacæ Androm. ʒj. camphoræ gr. vj. aceti Bezoar. q. ſ. f. bolus ſumend. eodem modo.* Bolus.

℞ *Aq. Lujulæ, Dracontii, ana ʒiiij. Scordii compoſit. ʒij. Theriacalis, Bezoart. ana ʒj. Margarit. pul. ʒj. ſyrup. caryophyl. (vel è ſucco citri) ʒij. ſp. vitrioli gt. 12. f. Julap. Doſis ʒiij. ſæpius in die, modo per ſe, modo cum aliis medicamentis.* Julapium.

SECTIO VI. CAP. III.

De Passionibus Cardiacis, earumque remediis.

Passiones Cardiacæ dici solent,

POst Pharmaciam Cardiacam, ita vulgo, licet improprie, dictam, modo tractandum sequitur de Passione cardiaca; in qua nempe cor revera laborat, proindeque remedia vere cordialia postulat. Sub isto vero nomine duo affectus, inter se nonnihil diversi, communiter denotari solent; nempe

Tremor cordis & Palpitatio ejus.

Tremor cordis, & Palpitatio ejus: in utroque pathemate cordis motus, sive pulsus inordinatus, & quodammodo convulsivus esse videtur: attamen prioris inordinatio in Vibrationum ejus crebritate, ac alterius in earundum vehementia consistit. In posterioris hujus Ætiologiam primo inquiremus, & deinde alterius etiam Theoriam, & tandem utriusque curationem tradere nitemur.

Posterioris descriptio.

Cordis Palpitatio adeo vehemens, & immanis interdum existit, ut non solum tactu manifestius percipi, verum & oculis conspici, immo interdum ad distans quoddam audiri possit. Porro ab Autoribus fide dignis narratur, à vehementiore cordis vibratione, & costarum percussione, eas interdum effringi, aut in junioribus foras propelli, protuberantesque manere.

Ætiologia ejus inquiritur.

At vero hic motus quamvis ad Sensum ita multiplicem perceptibilis sit, attamen rationi nondum constat, quæ pars ita moveatur, ut quovis pulsu suo pectoris latus sinistrum exilire faciat. Credo omnes tum doctos, tum imperitos, uno ore profiteri partem ita motam, & fortiter evibratam, ipsumet cor esse; sed interrogo utrum cordis tota compages, aut aliqua pars ejus ita exiliat, & solitam vibrationis suæ sphæram transgrediatur?

diatur? si dicatur corpus ejus totum, ita efferri, assignent vellem, an hoc in Systole ejus, aut Diastole fiat: certe non prius, quia dum cor contrahitur, ἀυπνία patet, molem ejus quoad omnes suas partes minui; nec magis in Diastole dicatur, quoniam in eo statu cor ad situm, & magnitudinem tantummodo naturalem, & ordinariam redit, inque eo aliquantulum manet. Hinc siquidem cor juxta vibrationis suæ, quantumlibet auctæ, aut intensæ, leges, adeo palpitare, & exilire nequit; (quod etiam amplius constat, quoniam in paroxysmo febrili, ubi vehementissime pulsat, non extra salit, & costas percutit) olim suspicatus fui ipsum durante affectu illo, motum convulsivum, & ordinario plane diversum obtinere; quo nempe, velut membrum spasmodice agitatum, cor prorsus totum elevetur, & è loco suo moveatur. Attamen neurologia plenius intellecta, ab hac sententia statim recessi, quia certum est, cor à nullo alio musculo, præter suas ipsius fibras motrices, quaquam attolli aut efferri posse. Quapropter super hac re serio magis cogitanti, demum animo occurrit, quod dum cor ad sanguinem, è sinubus suis excludendum contrahitur, atque mucro, & latera undiq; concidunt, & propius adducuntur; si tamen sanguis illico totus quaque systole penitus ejici, & eliminari nequeat, necesse erit, vasorum radices ad summum impletas, & plurimum extensas cum impetu quodam exilire, dein, propter reverberationem hic factam, totam cordis compagem valde concuti.

Non à cordis ipsius motu convulsivo procedit.

Profecto à tali interdum causa, Affectum istum oriri, ex observatione Anatomica nuper confirmatum vidi. Theologus insignis, & pius, postquam palpitationi cordis per crebras vices modo sponte, modo occasionaliter obnoxius degisset, tandem ea continue dies, & noctes, cum gravi dyspnoea affligi cœpit, & deinde intra paucos menses, à morbi molestissimi assiduitate attritus,

A Sanguinis in Arterias effluxo impedito interdum procedit

tritus, fatum obibat. Cadavere aperto, Cordis ſinus dexter mox ſanguine concreto tumidus apparuit; cujus item auricula, in immenſum aucta, & extenſa, cruoris grumoſi copiam ingentem continebat. Contentorum horum ratio ſtatim apparebat, viz. quia pulmones ſumme obſtructi, & cruore atro extravaſato, & ubique ſtagnante infarcti, ſanguinem, è ventriculo iſto jugiter explodendum, haud totum admittere potuerint: quapropter dum cor, exclusioni ejus totali ſumme adlaborans, unaquaque ſyſtole juxta conum, & medietatem intus contrahitur, & quoad magnitudinem diminuitur; Baſis ejus ob ſanguinem ibi coacervatum, ac in tranſitu hærentem, aut reverberatum, valde impleta extuberat, atque propter Auriculæ molem magis tumida amplius evibrat, & latus attollit.

Inſuper ob alias cauſas oriri ſolet.

Verum enimvero, haud ſolummodo ab hac cauſa, cor palpitare conſtat; quia morbus iſte, non ſemper conſtans, & perpetuus eſt, ſed plerumque vagus, ac incertus per vices quaſdam infeſtat, & deinde ſponte, aut remediorum uſu ceſſat. Porro nonnullos, quorum pulmones ſatis ſani & tabe quavis immunes ſunt, paſſim inceſſit.

Utcunque tamen, licet morbus iſte à cauſis diverſis exoriri poſſit, in iis tamen omnibus, eandem uſque afficiendi rationem eſſe judicamus. Videtur enim quod cor ſolummodo palpitat, quatenus in ſyſtole ejus, dum conus, & latera ſimul contracta anguſtantur, baſis cum vaſorum radicibus, ob ſanguinem illic aggeſtum, & non nihil hærentem, aut repercuſſum, ampliata extumeſcat. Revera ſanguinis curſum hic loci nonnihil præpediri, aut repercuti inde conſtat, quia dum cor in latere vehementer, & fortiſſime vibrat, arteria in carpo plerumque languide, & debiliter pulſat, utpote ſanguinis rivum non niſi exilem convehens. Cum itaque morbi iſtius cauſa conjuncta, ſive ratio formalis,

omnino

omnino in ſanguinis circa baſin cordis, & vaſorum radices remora, & aggeſtione conſiſtat, inquirendum ſequitur, quot modis, & ob quas alias cauſas, ejuſmodi affectio produci ſoleat.

Affectio iſtæc plerumque à ſanguinis aut vaſorum cordi appenſorum vitio dependet.

Super his, ut cordis carnes, ſive fibras proprias motrices non multum culpemus, vitium hoc potiſſimum, & maxima ex parte, aut ſanguini aut vaſis cordis appenſis imputandum videtur. Prioris ratio ſatis conſtat, in quantum ſanguine aquoſo, atque ad effervescentiam aut accenſionem minus apto præditi, uti virgines χλωρώσεις laborantes, atque viri, aut mulieres, cachectici, huic morbo plerumque obnoxii reperiuntur, & inſultum ejus à corporis motu quovis citatiore fere conſtanter pati ſolent. Cujus cauſa eſt, quod cruor, ſiquidem particulis ſegnioribus, & non ſatis activis conſtans, è cordis ſinubus non libere & expedite ejicitur, ſed partim in iis ſæpe reſidet, & facile ſtagnat: idcirco quoties à corporis motu iiſdem uberius infertur, ut penus ejus totus quaque ſyſtole eliminari nequeat, cor ſummo niſu laborans, in baſin ſuam & vaſorum radices, & vix ultra propellit; ubi cum aggeritur, & paululum ſubſiſtens partes continentes extumeſcere facit, paſſionem cardiacam una cum dyſpnoea infert.

Prioris ratio explicatur.

Præterea tamen affectio iſtæc cardiaca quoſdam ſanguine præfervido, & promte ſatis accendi aut fermenteſcere apto, præditos ſæpenumero infeſtat. Pleriſque enim paſſioni hypochondriacæ, Hyſtericæ, aut aliaſ ſpaſmodicæ multum obnoxiis, hoc malum frequens, & familiare eſt: quapropter in his caſibus, Arterias cordi appenſas in culpa habendas merito ſuſpicemur. Quo pacto harum obſtructio, ſanguinis è corde effluxum liberum impediens, cordis palpitationem inducat, hiſtoria modo citata manifeſto declarat: porro vaſorum iſtorum occluſiones, & infarctiones aliis modis excitatæ, eundum effectum producere poſſunt. Novi ſenem

2. In caſu altero aut vaſa obſtruuntur, aut ſpaſmodice afficiuntur.

Prioris exemplum proponitur,

Cervi-

Cerviſiæ fortioris ac vetuſtæ, nec non vinorum potui crebro à multis annis aſſuetum, prædicti morbi inſultus crebros pati ſolitum; cujus poſtea, à ſtomachi ſphacelo, cum vomitu quotidiano, ſpirituum languore, aliiſque ſymptomatis defuncti, cum cadaver aperirem, deprehendi arteriæ magnæ truncum mox à cordis egreſſu plane oſſeum, ſeu potius ſaxeum, ejuſque latera valde compreſſa fuiſſe, ut rima tantum relicta ſanguis vix per dimidium, quo debebat torrentem, effluere potuerit. Proinde ut huic cauſæ palpitationem cardiacam, ei ſæpius moleſtam, merito aſcriberem. Cæterum probabile eſt pathema iſtud à ſanguine, intra cordis ſinus, & vaſa appenſa grumeſcente, ac in fruſta quaſi carnea concreto, interdum procedere.

Et diverſæ ſpecies notantur.

Verum inſuper his, ſiquidem palpitatio cardiaca affectus alios ſpaſmodicos, prout modo innuimus, ſæpenumero comitari ſolet, etiam ſuſpicari licet, illius cauſam quandoque mere convulſivam eſſe. Olim in neurologia noſtra ex obſervationibus Anatomicis oſtendimus, nervos, & propagines nerveas fere innumeras, in pluribus locis, ac præcipue juxta baſin cordis, arteriarum truncos complecti, & circumligare; quorum uſus, & actiones ejuſmodi fuiſſe putabamus, ut diverſimodi ſanguinis æſtus, fluxus & refluxus, immo interdum ſtagnationes propter vehementes iræ, timoris, gaudii, triſtitiæ, alioſq; affectus, excitari ſolitæ, propterea contingant, quatenus funiculi iſti nervei vaſa hæc ſanguifera varie ſtringunt, comprimunt, aut forſan aliquando penitus occludunt. Porro haud multum improbabile eſt, ob vaſa iſta ſpaſmodice affecta, & paulo diutius conſtricta, ita ut ſanguinis è corde exilitionem liberam præpediant, palpitationis cardiacæ inſultus nonnunquam exoriri. Profecto tum hanc, tum alteras iſtas cordis paſſiones, tali cauſæ merito imputamus; Verum circa efficiendi rationem à ſententia iſta

Palpitatio cordis quomodo affectio ſpaſmodica eſt.

paululum

paululum recedere visum est. Postquam enim nervorum actiones, & usus exactius perpenderam, deprehendi tandem ipsos, eorumve propagines nihil omnino trahere, aut constringere, sed totum hoc negotium omnino à fibris carneis perfici, atque nervos solum modo, in has partes motrices, novas subinde spirituum copias, insuper & motuum obeundorum instinctus convehere; quale pariter munus erga fibras membranaceas pro sensionibus peragendis exequuntur.

In quos usus plures nervi Arteriarum Tunicis inseruntur.

Dum itaque serio perquirerem, quibus usibus totidem nervi per vasorum tunicas disseminati inserviant; demum reperi, Arterias istas proprio marte, pariter ac alia præcordia se contrahere, & dilatare, atque pro motibus illarum tum naturaliter, tum pathetice obeundis, & spirituum copias, & instinctuum rationes, per nervos istos deferri. Enimvero ex observatione Anatomica plane constat, Arteriæ cujusque tunicam mediam esse plane muscularem, atque fibris carneis (cujusmodi sunt ventriculi, intestinorum, & quorundum aliorum viscerum) per totum constare. Quæ fibræ Annulares densa velut capillamentorum serie, Arteriæ ductum, sive Tubum ubique cingentes, proculdubio systolas suas proprias, & Diastolas, æque ac cor ipsum, obtinent. Quapropter imprimis, dum fibræ cardiacæ, & dein hæ Arterioſæ successive, & seriatim contrahuntur, necesse erit sanguinem è meta una ad alteram rapidissime propelli. Quare haud prorsus de nihilo est, quod medici quidam etiam Arteriis facultatem pulsificam attribuerunt: quippe multum improbabile est, mero cordis tanquam Emboli impulsu, sanguinis circuitum peragi. Quanto verisimilius est, Arteriam in toto ductu suo, à fluctus cujusque sanguinei tergo aliquatenus contractam, ipsum usque prorsum per rivulos, licet minores, & spatia magis angustata, urgere? Juxta hunc ritum ordinarium, sanguine æquabiliter

Arteria fibris motricibus prædita,

Sicut musculi alii & cor ipsum movetur.

biliter circumpellendo, Arteriæ conſtantes ſyſtolῶν & diaſtolῶν vices habere videntur. Quæ licet celeres admodum, & ictu oculi citius, ſucceſſive tamen per omnes tubi arterioſi partes peraguntur. Cæterum vero cum advertamus æquabilem ſanguinis curſum, juxta paſſionum impetus diverſimode interrumpi, & perturbari, neceſſe erit tantummodo ita fieri, quatenus Arteriæ (propter inſtinctum per nervos ad fibras motrices datum) variis in locis ſubito conſtrictæ, fluentum ſanguineum aut ſiſtunt, aut reprimunt, aut prorſum impetuoſius adigunt. In timore, triſtitia ſubita, pudore, Amore, aliiſque pathematis, Animi conſternationem, aut confuſionem magnam inducentibus, probabile eſt Aortæ truncum, à fibris iſtis ſubito, & diutius conſtrictis, adeo contrahi, & coarctari, ut ſanguis ægre tantum, & non niſi per minutas portiones è cordis ſinubus exiliat. Quamobrem ab illo ibidem aggeſto, & ſtagnante gravamen ingens, & oppreſſio magna ſtatim ſentiuntur: deinde ſi huic ſanguinis Remoræ, cordis ad ſanguinem ejiciendum pulſatio fortis, & vehemens ſuperveniat, neceſſe erit, ob cruorem quaque ſyſtole in cordis baſin ejectum, ibique repercuſſum, partes eas plurimum diſtendi, proindeque palpitationem cardiacam inferri.

Et ſæpe ſpaſmo afficitur.

Unde cordis palpitatio ſæpe oritur.

Quemadmodum autem vehementes Animi paſſiones, affectum iſtum fere quibuſvis accerſunt; ita Hypochondriaci, & ſpaſmodice diſpoſiti inſultus ejus de levi qualibet occaſione, immo interdum ſine ulla cauſa manifeſta ſubeunt. Enimvero in quibus nervi ſphlanchnici, & cardiaci materia morbifica ſæpius obſideri ſolent; proinde ut illa, ob plenitudinem aut irritationem commota, ſpiritus iſtarum partium, & vicinarum incolas frequenter in ſpaſmos, & contractiones inordinatos adigat; paſſim accidit propter nervos Arteriarum Cardiacarum radicibus inſertos, à tali cauſa affectos,

Quare Affectio hæc Hypochondriacis familiaris eſt.

ctos, etiam vaſorum horum fibras ſpaſmodice affectas, & contractas eo, quo dictum eſt, modo palpitationem cardicam excitare, Quo ritu nervi cardiaci à cauſa propinqua, aut remota, à materie morbifica, aut in capite juxta originem nervoſam, aut circa præcordia, aut hypochondria ſubſiſtente irritantur, inque ſpaſmos varii generis aguntur, alibi à nobis oſtenſum eſt; unde palpitationis cardiacæ, quoties eadem etiam ſpaſmodica fuerit, cauſæ deduci poſſunt.

Curatio ejus proponitur.

Quod ſpectat ad affectus hujus Therapiam, ſiquidem cauſæ ejus variæ, & multiplices exiſtunt, etiam curatio diverſimoda inſtitui debet. Nam quod nonnulli ſtatuunt, ejuſmodi remedia, quæ cardiaca vulgo dicta, cor refocillare, eique laboranti ſuppetias præbere creduntur, in quibuſque his caſibus convenire, tum rationi, tum experientiæ communi refragatur. Cum itaque ſupra declaraverimus, Cordis palpitationem, vel à ſanguinis, vel ab Arteriarum cordi appenſarum vitio, procedere, & utraſque horum varias afficiendi rationes innuerimus, modo reſtat, unicuique morbi iſtius ſpeciei aptam medendi methodum, una cum ſelectis remediorum formulis accommodare.

Qualis eſſe debet, quoties ſanguis in culpa eſt.

1. Primo igitur ſiquando morbus hic à ſanguinis vitio procedat, Intentio Therapeutica primaria erit ſanguinem nimis aquoſum, & accendi, & fermenteſcere inhabilem, ad meliorem craſin exaltare, ejuſque principia activa depreſſa, aut diminuta evehere, aut augere; in quem finem medicamenta ſpirituoſa, item ſalina cujuſque generis, ſulphurea, & imprimis chalybeata conducunt. Quinimo huc referri poſſint, quæ in Pica, leucophlegmatia, & ſcorbuto frigidiore præſcribi ſolent.

℞ *Conſer. Abſynt. pontici, flaved. Aurantii, & limonii, ana* ʒij. *Cort. Winteran. pul.* ʒij. *ſpecierum* *Electuarium.*

Diacurcumæ ʒj. chalybis præp. cum sulphure ʒiij. salis absynt. ʒiſs. cum q. s. syrupi è cort. citri, f. electuarium: Dosis qu. nucis Moschat. mane, & hora quinta pomerid. superbibendo Julapii sequentis ʒiij. & deambulando.

Julapium. ℞ *Aq. foliorum Ari lib. j. Pulegii, Hyssopi, ana ʒiiij. Aq. Lumbr. Limacum, Mirabilis, ana ʒj. saccha-ri ʒj. misce, f. Julap.*

Tincture. ℞ *Tinct. Antimonii. ʒj. Dosis gt. 20 ad 25 bis in die cum eodem Julapio. Porro huc Tinctura chalybis, aut syrupus ejusdem, item elixir Proprietatis cum multis aliis accenseri possunt.*

Quomodo affectio ista ab Arteriis obstructis oriunda tractari debet.

Secundo Cordis palpitatio, & crebrior, & multo immanior ab Arteriis cardiacis in vitio habentibus exoritur: & tunc illarum culpa, aut Obstructio est, aut Affectio spasmodica.

Prior iste morbus plerumque continuus, & non raro incurabilis existit; præsertim vero, si à pulmonibus tabidis, aut Arteriarum radicibus propter Tuberculum, aut excrescentiam osseam semioppletis, aut compressis excitatur. Cujusmodi causæ si quando subsint, & perfecte dignosci possint, frustra esset earum sublationes moliri; quin potius id unice agatur, ut levamine quodam per hypnotica subinde procurato, ægrotantium vita, etsi misera paulo diutius protrahatur.

Cæterum vero non improbabile est (prout modo innuimus) Arterias interdum à concretionibus polyposis ibidem, ac interdum intra cordis sinus, progigni solitis, magna ex parte impleri, proindeque sanguinis exilitionem liberam, & totalem impediri. Hujus vero uti diagnosin valde difficilem, ita curationem non minus raram putamus: quando illius suspicio est, maxime ex usu fore videntur medicamenta salina; & ex iis sale volatili aut Acido prædita, exhibenda: eadem

vero

vero non ſimul, ſed quodam temporis ſpatio hæc, (quibus non juvantibus) dein iſtæc altera experiri oportet.

℞ *Sp. ſalis Armoniaci compoſ. viz. cum millepedis, vel cum aliis Antaſthmaticis deſtil. ʒiij. Doſis gt. 15. ad 20, ter in die, cum Julap. vel aq. deſtil. appropriata: eodem modo ſp. C.C. fulig. ſang. Cranii defoſſi tentari poſſunt.* *Medicam enta ſale volatili prædita.*

℞ *Sp. ſalis marini, aut vitrioli cum ſp. vini herbis pneumonicis imprægnati, deſtil. & ſæpius cohobati ʒiij. Doſis gt. 15. ad 20. eodem modo. In hos uſus ſp. Tartari, ligni Guiaci, aut Buxi uſurpari ſolent.* *Quorum ſal acidus pro baſi eſt.*

3. Palpitatio Cordis, ſæpiſſime affectio convulſiva eſt, & à ſimili cauſa, & afficiendi ratione, qua pathemata alia hypochondriaca, vel aſthmatica produci ſolet. Cujus item curatio per remedia antiſpaſmodica pariter tentari debet: quorum vero delectus, ſub diſcrimine quodam, juxta quod morbus in temperamento aut calido, aut frigido contingit, inſtituatur. *Curatio morbi ab Arteriis ſpaſmodice affectis oriundi.*

1. Reſpectu prioris ſequentia præſcribantur. ℞ *Sp. ſuccini Armoniaci ʒiij. Doſis gt. 15. ad 20 bis in die cum Julap. vel aq. deſt. appropriata; eodem modo Tinct. Tart. Chalybis, vel Antimonii per vices exhiberi poſſunt.* *Spiritus.*

De Cordis Tremore.

Tremor cordis (qui etiam ſub nomine paſſionis cardiacæ vulgo cedit) affectus à palpitatione ejus diſtinctus, immo diverſus exiſtit. In eo namque ipſius fibræ carneæ, ſive motrices per ſe affici, nec, prout in altero iſto pathemate, cauſa morbifica in ſanguine, aut in Arteriis cardiacis ſubſiſtere videtur. *Cordis Tremor à palpitatione ejus ut differt.*

Cordis

Illius descriptio.

Cordis tremor optime describi potest, quod sit, carnium ejus convulsio spasmodica, seu potius trepidatio; qua nempe fibræ motrices celerrime, at tantum semicontractæ, systolῶν & diastolῶν vices ociſſimas, verum abruptas, & quasi dimidiatas efficiunt; proinde ut sanguis per minutissimas tantum portiones, tum cordis sinubus inferri, tum ex iis efferri possit.

Ætiologia hujus à myologias doctrina dependet.

Quandoquidem hæc affectio sit musculi cujusdam, sc. cordis motus convulsivus, ad pleniorem ejus notitiam huc referri deberent, quæ alibi de motu musculari, item quæ de pathematis convulsivis disseruimus. Ne plura repetendo tœdio fuerim, verbo tantum adnotetur, unumquemque musculum, duobus tendinibus, & ventre carneo constare; atque contractionem inde peragi, quatenus spiritus animales, è fibris utrisque tendinosis, in carneas prosiliunt, quas dum inflant, & intumefaciunt, propterea decurtant, & contractivas reddunt; motu autem finito spiritus in tendines redeunt, & fibræ carneæ relaxantur.

Hujus summa traditur.

Cum Functio motiva sit duplex, sc. spontanea, & mere naturalis; in priore advertimus spiritus è tendinibus in fibras carneas, per appetitus imperium evocari, atque intra has, in actione manere, donec illius nutu dimittuntur; deinde vero in tendines reversos quiescere, donec rursus foras jubentur; hinc ut illorum motus, & quietis tempora, sint inæqualia, incerta, & pro libitu nostro varie determinanda.

In functione mere naturali, multo secus habet; quippe Spiritus Animales, è tendinibus in carnes, perpetua vice sive constanti reciprocatione, efferuntur, & contractione brevi facta, mox ex his in illos resiliunt, ac ita viciſſim; ad quem modum cor ipsum, arteriæ, & respirationis organa, quinimo ventriculi, & intestinorum fibræ carneæ, nisi propter objecta sua alias determinentur, per systolas & diastolas perennes agitantur.

Juxta

Juxta hos ritus ordinarios, functionis utriusq; motivæ munia peraguntur. Quæ tamen juxta quod ſpiritus Animales, motuum iſtorum executores, varie afficiuntur, diverſimode perverti, aut perturbari ſolent. Enimvero ſatis manifeſto liquet, motus cujuſque contractivi, à quocunque muſculo obeundi, inſtinctum, à cerebro, aut cerebello, juxta appetitus juſſum, aut naturæ indigentiam per nervos convehi; viz. Spiritus Animales intra horum ductus ſcatentes, juxta impreſſionem à capite traditam exciti, ac in tota ſerie commoti, mox alios tendinum incolas exuſcitant, inque motus analogos cient: pari fere modo ac ſi quiſquam pulveris pyrii acervos, per funem ignarium ad diſtans accenderet. Quamdiu igitur ſpiritus iſti tum in principio, viz. intra ἐγκέφαλον, tum in via, ſc. ductibus nerveis, tum in fine, viz. intra tendines conſiti, recte ac ordinatim habent, motus cujuſque ab Anima aut natura requiſiti inſtinctum illi formant, iſti convehunt, atque hi demum exequuntur: ſin vero ſpiritus ad functionem motivam deſtinati, intra quamvis ditionem præternaturaliter affecti, in ἀπαξίας adigantur, propterea ſtatim in membris, aut muſculis reſpectivis motus convulſivi excitantur. Quo ritu ob cauſam morbificam, juxta originem nervoſam in capite, quo item, propter eam alibi intra ductus nerveos conſitam, membrorum aut viſcerum aut præcordiorum affectiones ſpaſmodicæ exoriri ſolent, alibi ſatis fuſe declaravimus; viz. in quantum ſpiritus intra nervos ſcatentes, à cauſa quadam præternaturali, & vehementi irritati, ac velut œſtro quodam perciti, dum in has, aut illas partes ruunt, motuum ciendorum ſigna injuſta, & falſa deferunt, neceſſe erit in his, vel illis muſculis, aut membranis, contractiones aut diſtentiones violentas, ac convulſivas accieri. Varias hujuſmodi affectuum ſpecies, & rationes formales in Spaſmologia clare deſignavimus; at vero, quod

Muſculorum motus convulſivi explicantur,

Et diſtinguuntur.

Spasmi quidam privati tantum ad musculos pertinentes.

quod illic prætermissum, atque ad rem propositam spectat, nunc insuper advertimus, dari alia spasmorum genera, quæ sine præsenti aut magno διγκιφάλε, aut nervorum vitio, ob spiritus Animales ipsorum tendinum incolas potissimum, ac fere tantum in culpa existentes, oriuntur.

Eorum duæ species notantur.

Affectionis hujusmodi singularis, & velut privatæ, duæ species observandæ occurrunt: una satis vulgo nota est, in qua spiritus injussi sæpe è tendinibus prosiliunt, atque fibras carneas valide atque molestè inflantes, non statim, aut facile recedunt. Altera, licet minus notabilis, tamen frequenter occurrit; in qua sc. spiritus musculares, neque intra tendines, neque intra carnes diu permanere possunt, verum summe irrequieti, ex his in illos, & vice versa appetitu vel natura invitis excursus, recursusque suos valde crebros, sed debiles usque, & inordinatos faciunt. Super his affectibus spasmodicis (quoniam à plerisque adhuc medicis fere intacti manent, eorumque notitia ad passionis cardiacæ naturam, & causas rite explicandas plurimum facit) operæ pretium hic duco, quamvis extra rem propositam, & quasi in diverticulo, pauca tamen subjungere.

Prior le cramp vulgo dictus explicatur.

Prior iste Affectus qui proprie πτιανῶδες (atque Idiomate tum nostro, tum Gallico, *le cramp* appellari solet) plerumque exoritur, in quantum spiritus animales injussi, è tendinibus sc. aut uno, aut simul utroque in musculi ventrem sponte prosiliunt, unde pro more solito mox regredi nolunt, verum diutius intra carnes manentes, eas valde inflant, & summe contractivas reddunt; dein siquidem alii musculis hisce neque cedunt, neque in contractione conspirant, pars rigida, & cum summo dolore tensa evadit. Hujus causa est, materies quædam heterogenea, & φυσώδης quæ per ductus nerveos, una cum succo eorum in musculos descendens, &

spiri-

ſpiritibus cohærens, eoſdem elaſticos, ſimulque obſtinatos reddit; proinde ut intra fibras tendineas contineri nequeant, ſed, ſpatia ampliora deſiderantes, in carnes excurrant, ibidemque, donec deferbuit eorum tumor, permaneant.

2. Ad poſteriorem iſtam motus convulſivi ſpeciem proprie ſpectat Paſſio, ſive tremor cordis. Porro ad hunc cenſum referri debet Affectus ſatis vulgo notus, & pleriſque familiaris; nempe, ut interdum muſculi cujuſdam privati, puta, in labro, gena, in oculis, aliiſve membris ſubſultus, ſive trepidationes valde crebras, & æquales patiantur; quæ poſtquam per duo forſan aut tria minuta perduraverint, ſponte ceſſant. Non ita pridem per literas è Gallia huc miſſas, conſulebar pro viro quodam Illuſtri, cujus muſculos omnes, in toto corpore ejuſmodi ſubſultus, ſeu velut trepidationes fere perpetim exercebant; adeo ut carnes exteriores, ubique exilientes, ipſius cordis vibrationes, ſive pulſus, ad amuſſim æmularentur.

Poſterior muſculi cujuſdam ſubſultus ſive trepidatio eſt.

Cujuſmodi affectus, Tremor cordis eſt.

Hujuſmodi Affectuum, uti & Tremoris Cardiaci, ratio formalis in eo conſiſtere videtur, quod ſpiritus Animales ad muſculos quoſdam pertinentes irrequieti, ac velut œſtro perciti, è tendinibus continue in carnes proſiliant, redeantque, adeoque perpetua vice excurſus ſuos recurſuſque iterent; interea cum exiguis tantum copiis efferuntur, ut fibras carneas haud plene inflent, in iiſque minimo tantum ſpatio morentur, nixus motivos, creberrimos licet, tamen non niſi debiles, & valde minutos edunt; in tantum ſc. ut membra, & artus à muſculis ita perpetuo agitatis, haud loco moveantur, & cor, durante tremore ejus, ut ut celeriter concuſſum, tamen vix, & ne vix ſanguinem circumpellere valeat; uti plane conſtat ex pulſu parvo, ac velut tremulo, atque virium omnium fatiſcentia.

Ejus ratio formalis, &

Quod ſpectat ad pathematum iſtorum cauſas, viz. *Cauſæ.*

conjunctam, & procatarcticam, à quibus nempe spiritus musculares ita instabiles fiunt, sive vim istam desultoriam acquirunt; videtur, quod materies quædam heterogenea, & elastica, cerebrum & ductus nerveos transgressa, demum in musculos, eorumque fines tendinosos defertur; ubi spiritibus subinde accrescens, eos irritet valde, ac velut œstro quodam afficiat, proinde ut nullibi consistant; verum huc, illuc continue discurrant, atque interim pensa debita aut omittant, aut non strenue præstent.

Non recte lieni imputatur.

Tremoris Cardiaci causa communiter in lienem rejicitur; etenim vulgo supponitur, ab hoc viscere obstructo, aut alias perperam habente, vapores tetros ad cor elevari; qui ipsum ferientes, adeo concuti, & trepidare cogunt, immo quodam velut rigore afficiunt. Opinioni huic fides, aut saltem probabilitas inde astruitur, quod hypochondriaci (seu quod idem fere sonat, splenici) huic passioni cardiacæ plurimum obnoxii reperiuntur. Qualis, & quanta Lienis in præcordia sit influentia, olim sat fuse declaravimus. Ex istis, partimque ex modo dictis, satis liquet, sententiam istam, receptissimam licet, de corde à vaporibus affecto, futilem prorsus, ac erroneam esse.

Cor non à vaporibus impetitur.

Quod autem pro Lienosis, etiamque Hystericis vulgo habiti, Tremore cordis ita passim infestantur, in causa est, magna ista affinitas, ac intima communicatio, quam nervi splanchnici cum cardiacis habent, adeo ut non solum partis unius affectio alteram facile in consensum trahat, verum si quando materies spasmodica nervorum ramos, ad lienem, aut viscera imi ventris pertinentes, insederit, raro abest, quin eadem pariter nervos ad præcordia spectantes occuparit.

Curatio.

Quod spectat ad Therapias rationem, in tremore cordis adhibendam, quandoquidem hæc affectio sit mere spasmodica, idcirco remedia non cardiaca, quin potius

potius cephalica, aut νευρώδη indicantur; quæ tamen juxta temperamentum, & conſtitutionem patientis, aut calidiora, aut moderata, aut modo hujus, modo illius naturæ eſſe debent. Ut rem paucis comprehendam, cum in morbo iſto tria remediorum genera maxime proficua eſſe ſoleant, viz. teſtacea, chalybeata, & ſale volatili prædita, cujuſque illorum formulas quaſdam, & uſus hic breviter deſignabimus. Itaque imprimis, factâ per evacuantia totius proviſione, & pharmaciæ, quæ magis uſui fore videtur, delectu habito, juxta modos ſequentes præſcribatur.

Pulveres.

℞ *Corallii pr. Margarit. ana* ʒij. *Bezoar. utriuſque ana* ʒſſ. *ſuccini albiſ.* ℈ij. *Ambræ griſ.* ℈j. *f. pul. Doſis* ʒß. *bis, vel ter in die, cum aq. deſtil. aut Julap. appropriato.*

℞ *Pul. è chelis compoſ.* ʒij. *pul. rad. Pœoniæ maris, Cranii humani præp. ana* ʒj. *florum Pœoniæ maris, Liliorum convallii, ana* ʒß. *f. pul. ſumend. eodem modo.*

Tabulæ.

℞ *Eboris, Corallii rub. pul. ana* ʒiij. *ſpecier. diambræ* ʒj. *ſacchari albiſ. in ſ. q. Aq. Naphæ, ſolut. & ad Tabulat. coct.* ℥vij. *f. ſ. a. Tabulæ pond.* ʒſſ. *comedat.* j. *vel* ij. *ſæpius in die ad libitum.*

Electuarium.

℞ *Conſer. florum lilio. conval.* ℥vj. *pul. corallii præparat. Marg. eboris, oculor. Can. ana* ʒiſſ. *vitrioli martis* ʒj. *q. ſ. ſyrupi è coralliis f. electuar. Doſis* ʒj. *ad* ʒij. *bis in die, ſuperbibendo hauſtum Julapii ſequentis.*

Julapium.

℞ *Aq. Naphæ, Citri totius, ana* ℥vj. *è cort. Aurant. cum vino deſtil.* ʒij. *ſacchari* ʒſſ. *f. Julapium.*

Syrupus.

℞ *Syrupi noſtri de chalybe* ℥vj. *Doſis cochl.* j. *mane, & hora quinta pomerid. cum* ʒij. *Julapii præſcript. ſine ſaccharo, vel cum aq. deſtil.*

Tabulæ.

℞ *Pul. eboris, corallii, ana* ʒiiſſ. *ſpecier. diambræ* ʒj.

salis chalybis ʒij. *sacchari* ℥viij. *Ambræ gris. solut.* ℈ß. *f. Tab. pond.* ʒß. *Dosis* ʒiij. *vel* iiij. *bis in die.*

Aqua destillata. ℞ *Fragorum recent. lib.* viij. *cort. exteriores* 12 *Aurant. limaturæ ferri recentis lib.* ß. *simul contusis affunde vini albi lib.* viij. *fermentari sinantur in olla clausa, per* 24 *horas, dein destil. organis communibus.*

Spiritus. ℞ *Sp. C. Cer. aut sang. aut similium* ʒiij. *Dosis gut.* 20 *bis in die cum vehiculo idoneo.*

Pulveres. ℞ *Florum salis Armoniaci, Corallii præp. ana* ʒij. *Dosis* ℈j. *bis in die.*

℞ *Chryst. mineral.* ʒij. *salis succini* ʒj. *salis C. Cer.* ℈j. *misce. Dosis gr.* 15, *ad* 20, *bis in die cum aq. destillata.*

De pulsu Intermittente.

Passionibus cardiacis porro accenseri debet pulsus intermittens, & quidem merito; quoniam in hoc Affectu, aut saltem in quadam specie ejus, cor ipsum laborat; tamen more nonnihil diverso, quam in palpitatione, aut tremore ejus: quippe in his, quoad motum suum, in isto vero quoad quietem, perperam & irregulariter habet; hæc nempe interdum duplo longior est, quam juxta ritum ordinarium assolet.

Pulsus intermittentis duæ species. De Pathemate hoc imprimis distinguere oportet; cujus (ni valde fallor) duæ sunt distinctæ fiendi rationes. Nam licet quandoque pulsus intermittat, quoniam cor pro eo tempore à motu cessat; attamen præterea tactu indice pulsus nonnunquam in carpo intermittere videtur, dum cor in pectore celerrime ac incessanter (uti fit in tremore ejus) vibrare sentitur: cujus causam esse suspicor, quod urgente ista cordis passione, *Prima quæ propter Aortæ culpam excitatur.* sanguinis portio tantum perexigua quaque systole in Aortam projicitur. Quare hæc inanita, & flaccescens, atque sarcina promovenda carens, ne frustra sæpius agat, contractionem suam quandoque intermittit. Pariter

ter hoc fieri videtur, ac circa navem exonerandam, viz. quo tempore merces difficilius, & impedite admodum depromuntur, bajulatores exportaturi ituum, & redituum vices quasdam prætereunt. Porro in febribus malignis, aut funestis, si quando pulsus creber, & debilis sit, etiam is subinde intermittit; cujus ratio est non quod cor à motu interdum cessat, (hoc enim tunc imprimis indesinenter laborat) sed quatenus sanguis non uberi satis penu, quaque systole in Aortam profertur; quare hæc, opere satis agendo carens, nonnunquam otiatur.

Verum insuper pulsus quandoque intermittit, quia cordis ipsius contractio, pro vice quadam suspenditur, sive pausa ejus duplo longior existit; quod quidem manu pectori admota quispiam in seipso, aut alio facile deprehendat, immo laborantes per gravamen pectoris, & oppressionem, plane in se persentiunt, quoties cor à motu cessat. Porro hæc affectio non tam languidos, moribundos, aut periculose ægrotantes, quam satis validos, & quoad plurima recte habentes passim incessit: quare non semper juxta vulgi opinionem pro morbo, aut signo pernicioso admodum, aut valde sontico sumi debet. Huic obnoxii plerumque etiam vertigine, cephalalgia, aut pathematis spasmodicis molestari solent. Cæterum iste cordis defectus quoad typum varius est; nam intermissionum periodi modo sunt certæ, & ad pulsus vicem quandam, puta, tertiam, quartam, quintam, aliamve aut crebriorem aut rariorem, determinatæ; modo incertæ sunt, ac vagæ, ut cessatio post pulsus jam pauciores mox plures contingat. Arteriæ vibrationes, dum continuantur, satis validæ sive fortes existunt, & plerumque sunt æquales; quandoque tamen pulsatio prima post intermissionem maxima est, quæ succedit paulo minor, ac ita sensim minuuntur, donec intermissio repetat; dein postea pulsus magnus incipiens

Secunda quæ ab ipso corde procedit.

Quæ non semper malum indicat.

Varii ejus Typi.

incipiens, quasi per scalam rursus ad ἀσφυξίαν descendit.

Novi quosdam pulsu intermittente (quantum observationi nostræ res constare potuit) semper præditos, ut nullo non tempore, Arteriam tangens, ita habuisse deprehenderem; interim ut illi satis sani visi, de nulla alia ægritudine quererentur: attamen quosdam alios adverti tantummodo cum adesset, vel immineret, cephalalgia immanis, aut capitis affectio quæpiam gravior, etiam pulsum solito tardiorem, & intermittentem habuisse.

Causa ejus. Ex his constare arbitror, pathematis modo descripti causam, sive rationem formalem, non à sanguinis mistione aut crasi, sed tantum ab irregulari spirituum Animalium, è cerebello in nervos cardiacos, indeque in tendines cordis dispensatione pendere. Enimvero suspicari fas sit, propter nervos istos nonnihil obstructos, spiritus Animales, haud pleno satis alveo, aut influxu ad musculi hujus tendines descendere; quare cum penus eorum nonnihil deficit, cordis motus pro unico pulsu subinde cessat, donec spirituum copiis mox denuo instauratis, actio ejus redintegrari possit: ita vidimus molendinum à rivo perexiguo circumactum, lympha interdum subsidente, & pene exhausta, paulo subsistere; & deinde mox, cum assurgeret aquarum cumulus, circuitus suos repetere.

Prognosis. Quorum pulsus ex se magnus, & satis fortis intermittere solet, illi non tantum cephalalgiis, & affectibus vertiginosis, sed plerumque etiam Incubo, & raro Apoplexiæ obnoxii degunt: nam si contigerit, nervos cardiacos, prius non satis apertos, & expeditos, postea in totum obstrui, propterea necesse erit, corde (quod primus Elater est) immobili facto, corporis Animati machinam mox totam à motu, & consequenter à vita, cessare.

Curatio qualis. Quamvis Affectio hæc præsente incommodo, aut

peri-

periculo sæpissime carens, curationem præproperam non exigat, attamen præservationis gratia, ne morbi graviores insequantur, remedia, & methodus quædam therapeutica, adhiberi debent, saltem in tota, quæ superierit, vita ratio victus quoad omnia rite ordinetur: quinimo medicinæ cursus quidam levis vere, & Autumno solenniter observandus instituatur, Viz. ut, quantum fieri possit, morbida quævis seminaria, intra ἐγκέφαλον jacta, aut ibidem progigni apta, tollantur, & præcaveantur. In hunc finem huc referimus methodum, cum medicamentis contra Apoplexiæ insultus, prophylacticam, alibi à nobis præscriptam.

Arteriæ Descriptio Anatomica.

Quandoquidem affectus quosdam, pro cardiacis vulgo habitos, ab Arteriis potius, quam à Corde affecto procedere; atque sanguinis inordinationes, circa animi pathemata excitari solitas, propter vasa istæc irregulariter contracta, exoriri supra ostendimus; idcirco hic loci opportunum, & operæpretium videtur, tum Arteriarum in genere, tum præcipue illarum, quæ cordi immediatius appenduntur, descriptionem Anatomicam, una cum usibus, & muniis, brevem subjungere; idque potius, quia, cum Medici Antiqui super his vasis multum differuerint, recentiores, soli fere cordi, quatenus musculus est, totum circuitus sanguinei negotium attribuentes, circa arterias parum soliciti fuere.

Arteriæ Tunica juxta Galenum.

Itaque imprimis ut quod veteres dixerunt recolam, *Galenus* lib. 7. Administ. Anatom. cap. 5. dicit, *quod unaquæque Arteria constet duplice tunica, quibus* (inquit) *possunt addi tertia, & quarta.* Rursus lib. 3. de facult. naturalibus. Cap. 11. dicit, quod *Arteriæ habent tunicas sicut ventriculus; & quod interior tunica, habet fibras longas, & obliquas, exterior* vero *transversales.*

versales. Quomodo, & quam congruenter ad hæc, observationi nostræ Anatomicæ res constitit, paucis exponam.

Apparatus pro Anatome ejus.

Pro ἐγχειρήσει hac rite instituenda, sumatur Arteriæ magnæ, sive Aortæ, homini aut bovi exemtæ, portio, quæ bacillo (quo extensa servetur) superinducta, Aquæ ferventi aliquoties immergatur, ut tunicæ, & fibræ nonnihil contractæ, & tumidiores factæ, melius dignosci, & ab invicem divelli possint; tum, separatione per cultellum facta, tunicæ quatuor distinctæ apparebunt.

Quatuor habet Tunicas.

Harum extima tenuis, & nervea, pro totius vasis integumento inserviens, exterius multas propagines nerveas, huc illuc varie perreptantes habet; in superficie

Extimæ descriptio.

vero interiore, vasorum omnis generis ac præcipue sanguiferorum textura quasi retiformi & densissima per totum obducitur. Arteriæ primo à vasis coronariis, & deinceps ex Aortæ trunco, ejusque ramis ubique ascendentes in hac tunica, cum venis è cava ejusque ramis pariter emissis, ramificantur. Porro propagines nerveæ utrisque illas occurrentes varie complicantur; adeoque ex omnibus intertextis quoddam quasi reticulum, ubique tubum arteriosum obducens, constituitur; è quo furculi perexiles vasorum cujusque generis in reliquas arteriæ magnæ tunicas substratas exporriguntur.

Secunda Glandulosa.

2. Tunicæ huic retiformi altera glandulosa succedit, seu potius huic superpositæ ista intime cohæret. Membrana hæc glandulis perexiguis, & albicantibus, per totum consita, pari modo habet ac ventriculi ac intestinorum tunica interior glandulosa, crustæ villosæ substrata; à cujus item tergo, plexus vasorum retiformis ubique disponitur.

3. Tertia fibrata & muscularis.

3. Tertio in loco habetur Tunica muscularis, sive fibrata, viz. à fibris transversis sive annularibus densissime accumulatis contexta. Hæ fibræ carneæ, & motrices, tubum arteriorsum cingentes, haud serie tenui

&

& singulari, prout in tunica venosa struuntur, verum aggerie quadam, aliæ super alias stratæ, pellem valde crassam constituunt. Earum strues sive ordines, in Arteria semicocta, facillime separari, & ab invicem divelli possunt; quæ pariter omnino (ac sunt istæ ventriculi, & intestinorum superius à nobis descriptæ) carneæ, ac motrices videntur.

Quarta nervea fibras rectas habet.

Arteriæ Tunica quarta, ac interior, cavitatem ejus investiens, & tunicam substratam obducens, tenuis, & fere tantum membranacea est. Fibrillæ ejus nerveæ in longum protensæ, fibras annulares ad rectos angulos secant; & videtur, quod hæ sint fibræ istæ rectæ, quarum mentio à Galeno, aliisque Anatomicis passim facta est: quas autem prædicant obliquas, tantum imaginarias fuisse reor; quoniam eas nullibi in hoc vase reperiri datur. Constat vero errorem istum Medicis quibusdam familiarem fuisse, nempe ut visceribus plerisque, & partibus membranaceis assignarent fibras rectas, transversas, & obliquas, ex falso suppositio, quod unicuique istorum facultas attractrix, retentrix, & expultrix inesset, quodque tria hæc munia fibræ trium istorum ordinum distinctim obirent: quæ quidem omnia gratis, & perperam assumi, cuipiam penitius inquirenti facile liquebit. Interim Galeno eatenus assentior, ut Arteriæ quatuor distinctas tunicas agnoscam, quinimo eas in hoc vase, quemadmodum in ventriculo, habere; excepto tamen, quod in visceribus, vasorum plexus retiformis, una cum tunica glanduloſa, subter tunicam fibratam, sive muscularem, in Arteria vero supra eam collocetur.

Tunicarum usus.

Hæc de Arteriæ conformatione in genere, ejusque partibus constitutivis: quod spectat ad earum munia, & rationes, videtur, quod tunica muscularis, fibris carneis orbicularibus prædita primarii sit usus, & operationis. Hæc nempe, prout supra innuimus, cordis motui obsequens, in sanguine circumpellendo, perpetuas

Fibrata propter syſtolas & Diaſtolas.

Syſtolῶν & Diaſtolῶν vices obit; quippe dum hujus fibræ carneæ ſucceſſive, & mira celeritate, pone ſanguinis rivum ſtringuntur, neceſſe erit curſum ejus à corde uſque ad arteriarum extremitates, rapidiſſime peragi.

Cæteræ Tunicæ propter hujus commoditatem.

Quoad Tunicas reliquas, & vaſa per eas diſtributa, videntur omnia in unius Tunicæ muſcularis commoditatem, & uſum inſtitui. Namque imprimis nervi, eorumque propagines, ſuper Aortæ truncum, ejuſque ramos majores ubique diſſeminatæ, & exterius apparentes, fibris carneis & motricibus ſubſtratis, more ſuo, tum ſpirituum copias, propter continua ſyſtolῶν penſa obeunda, important, tum inſuper contractionum ſympathicarum inſtinctus, (prout ſupra oſtenſum eſt) deferunt. Dein (quæ proxime occurrunt) Arteriæ minores, tunicæ extimæ ſuperficiem interiorem denſiſſime obducentes, erga tunicam muſcularem ſubſtratam, quemadmodum Arteriæ aliæ erga muſculos alios, & partes ſolidas, duplici munere defunguntur; nempe, ut ſuccum alibilem, quo nutriantur, & accreſcant illæ, & particulas Elaſticas, ſpiritibus jugiter inſtaurandis, convehant & apponant; dein venæ, arteriarum conjuges, quicquid ſanguinis non alio impenditur, reducant.

Vaſorum plexus retiformis in quem finem.

Quod autem hæc vaſa ſanguifera extra tunicam muſcularem conſita, & inter ſe complicata, plexum quaſi retiformem conſtituunt, è quo propagines tantum minutiſſimæ, & perexiles dimittuntur (prout etiam habet circa ventriculum, & inteſtina) cum in muſculis pleriſque aliis, vaſa iſtæc cum fibris carneis intexantur, eaque proinde rubere faciant; diſcriminis hujus ratio videtur eſſe, nempe quod opus ſit vaſa ſanguifera à fibris Aortæ, & viſcerum motricibus, aliquantulum ſeponi, ac ad diſtans quoddam locari; ne forſan cruor, has uberius perluens, interdum obſtruatur, adeoque Phlegmonen, aut abſceſſum cito lethalem pariat. Quapropter, in majorem contra tale accidens cautelam, va-

Tunicæ Glandulosæ uſus.

ſorum

sorum istorum plexui retiformi tunica glandulosa semper cohæret; eum nempe ob finem, ut serositates, tum à nervis, tum ab arteriis superfluæ, & per venas non statim reductæ, à glandulis istis numerosissimis statim excipi, & donec sanguini remandantur (ne in fibras motrices irruant, easque spasmodice afficiant) contineri possint.

In Arteria plexus vasorum supra Tunicam muscularem. Secus ac in visceribus.

Quod autem plexus vasorum retiformis, eique tunica glandulosa cohærens, in Aorta supra tunicam muscularem, ac in visceribus subter eam disponantur, ratio, ni fallor, hæc est, viz. ut vasa istæc minuta, quæ sanguinem, & succos leniter, & moderate dispensare debent, à torrentis sanguinei intra Aortam æstuatione (quantum fieri potest) procul amoveantur. Veruntamen in ventriculo, ac intestinis, propter coctionis munia rite obeunda, sanguinis foco priori opus est.

Ratio hujus.

Tunicæ internæ usus.

Tunica Aortæ interna, cavitatem ejus investiens, præcipue in hos usus constitui videtur, ut canalem sanguineum intus obducat, & reliquas hujus vasis partes terminet: verum insuper huic sensus aliquid, fortasse etiam motus nonnihil, concedere oportebit. Enimvero hæc fibris nerveis prædita, non secus ac cordis sinus, à sanguine pertranseunte afficitur; proinde juxta hujus sensionem, tunica muscularis in systolῶν & diastolῶν motus crebriores, aut tardiores, æquales aut inæquales urgetur. Porro hæc tunica prope cor spatio duarum circiter unciarum fibras rectas sive longitudinales majores, & quasi carneas habet, in tantum, ut suspicer hic loci, propter majorem sanguinis impulsum, Arteriam pone sanguinis rivum, haud tantum quoad amplitudinem stringi, & coarctari, sed, pariter ac in corde, eam quaque systole etiam quoad longitudinem nonnihil contrahi, & decurtari.

Possim hic plura alia, circa vasis hujus structuram & usus, haud minus utilia quam jucunda scitu, adjicere;

adeo uberis, & fœcundæ contemplationis unaquæque, vel minutissima corporis animati pars aut portio est, ut singularis cujuspiam Theoria plenius exarata, multas paginas, immo librum integrum impleat. In digressione hac si amplius pergam, sequeretur jam proxime de vena agendum; verum hujus consideratione (siquidem ad pharmaciæ rationes explicandas parum aut minime faciat) omissa, ad medicamentorum genus aliud, nempe ad hypnotica, transeamus.

SECT. VII.

SECT. VII. CAP. I.

De Medicamentis Opiatis, ſive ſomnum inducentibus.

POſt pharmaciam cardiacam, ex methodi lege quadam, Hypnotica ſuccedit. Quippe ſomnus, quoties moderate, ac tempeſtive advenit, ex ſe remedium maxime Cardiacum exiſtit. Verum hæc paſſio nec ſemper quando, nec quemadmodum oporteat, adeſſe ſolet; ſed modo præſentia importuna, modo abſentia ſua, nos male afficit. Ex recto naturæ inſtituto, ſomnus, & vigilia, tanquam Caſtor, & Pollux, ſecundum juſtos regnandi limites, vices ſuas alternare, atque alter invicem alteri locum cedere debet. Viciſſitudo hæc quamdiu rite obſervatur, tum ad corporis ſanitatem tuendam, tum ad Animi dotes excolendas plurimum conducit: ſin vero alterutrius dominium nimis longe protendatur, propterea ſtatim haud diu conceditur, ut ſit mens ſana in corpore ſano. A ſomno immodico functionis tum naturalis tum Animalis facultates quæque obtorpeſcunt admodum, hinc ut quiſpiam ſepulchro magis, quam ſocietati idoneus evadat: è contra immenſæ vigiliæ proterunt vires, & potentias Animales infirmant, aut pervertunt. Quamobrem, inter remedia indigentiis noſtris accommoda, ſapientiſſimus Creator his uſibus abunde proſpexit; nimirum, ut in noſtra poteſtate fuerit, ſomnum, & vigiliam, quoties opportunum videbitur, accerſere, aut repellere, &, ſiquando in exceſſu aut defectu peccarint, moderari. Quæ medicamenta & quibus in corpore humano operandi modis, deſideratos hoſce effectus procurare ſolent, jam oſtendere incumbit; atque imprimis de Opiatis, ſive remediis ſomnum inducentibus, dicendum erit.

Somni & vigiliæ viciſſitudo, ad ſanitatem tuendam neceſſaria.

Ut

In tractatu de affectibus Cerebri.

Ut melius conſtet, quid medicamenta Hypnotica agunt, & quali Cerebri, ſpirituum Animalium, aliarumque partium Affectione ſoporem inducunt, huc referri oporteret, quæ alibi de Somni natura, ſubjecto, cauſis, & effectis ſatis fuſe diſſeruimus: Nimirum oſtendimus Subjectum Somni immediatum eſſe Spiritus Animales, non omnes, ſed tantum Cerebri, ejuſque appendicis nervoſæ incolas; viz. qui Senſuum omnium, atque motus cujuſque ſpontanei munus exequuntur; illis interim exemtis, qui facultatis mere Naturalis, & Vitalis actionibus obeundis inſerviunt.

Opiologiæ contenta ſunt quatuor.

His itaque præmiſſis, circa Opiatas inquirendum erit, imprimis, quo ritu ſpiritus Animales afficiunt, ita, ut à medicamenti velut afflatu, hi tanquam vinculis conſtricti illico ſubſidant, & penſa ſua dimittant. Secundo deſignare oportebit, ubinam pharmaca hypnotica operationem ſuam incipiunt; viz. utrum in Ventriculo, aut Cerebro, vel annon ſimul, aut ſucceſſive in utroque. Tertio determinandum erit, quouſque opiatæ ἐνεργείας ſuas extendant, utrum in ſpiritus tantum cerebri, ejuſque appendicis incolas, utpote qui ſoli, naturalis ſomni capaces ſunt; vel annon etiam in alteros cerebelli, ejuſque ditionis præſides exporrigantur. Quarto denique operæpretium erit, hypnoticorum præcipuorum effectus quoſdam notabiles, & accidentia, una cum eorundem Ætiologiis ſubjicere.

1. Quomodo opiata Spiritus Animales afficiunt.

1. Quoad prius horum, nempe ut conſtet, quo ritu Opiata ſpiritus Animales, dum eos conſopiunt, afficiunt, ſententiam noſtram alibi ſatis fuſe declaravimus: eſt nimirum quod arbitrer, illa non vapores in caput elevando, nec cerebri poros, quo materies vaporoſa aut alias ſoporifera admittatur aperiendo, vires ſuas exerere; at ſolummodo ſpiritus quoſdam Animales perimendo, ſive profligando, propterea ut cæteri aut conſternati, aut interius compulſi, aut ſaltem ab effluxu

in

in partes nerveas ſolito revocati, penſa ſua derelinquant, aut aliquantiſper remittant. Rem ita habere manifeſto liquet, quia Narcotica, ſi in doſi nimis magna aſſumantur, quatenus ſpiritus in tanta copia peſſundant, ut functio vitalis non amplius obiri poſſit, mortem accerſunt. Verum illa in juſta quantitate, cumque aliis circumſtantiis apte congruis exhibita, quatenus ſpiritus quoſdam debellant, & conſternunt, alioſque prorſus extinguunt, Animæ ſenſitivæ efferationem nimiam, & impetuoſitatem compeſcunt; proinde ut illa contractior facta, & velut ſe intro ſubducens quieta jaceat: pari fere ritu, ac cum flammæ vehementius erumpentis aquarum inſperſio mox ambitum coerceri, ac intra limites moderatos redigi facit.

In cujuſmodi particulis eorum virtus conſiſtat.

Quod ſi amplius inquiratur, in quali materia, & quomodo diſpoſita medicamenti virtus Narcotica conſiſtat? Nulla hic qualitas manifeſta, uti frigoris, caloris, aliuſve hujus generis prætendi debet; neque ſtatim ad occultas, neſcio quas, confugiendum eſt. Arbitrari fas ſit, opiatas ejuſmodi particulis conſtare, quæ ſpiritibus Animalibus maxime adverſantur, eorumque extinctoria, ſeu potius venena ſunt. Non facile erit deſignare, qualis ſubſiſtentiæ, aut conformationis particulæ utriuſque generis contrariæ fuerint, quia ſenſu non ſunt perceptibiles, atque in nullis aliis ſubjectis particularum pariter adverſantium Analogia occurrit. Attamen, ut conjectari liceat, videtur quod, cum ſpiritus animales ſint corpuſcula ſubtiliſſima, è ſpiritu, ac ſale volatili ſimul unitis, ac ſumme exaltatis conflata; Opiatæ è contra ſulphure fœtido, hoc eſt, è ſulphure, cum ſale fixo, & materia terreſtri ſimul combinatis, & ad efferationem evectis conſtent; cujuſmodi concreta ſatis notum eſt ſubtili ſpirituum Animalium texturæ in tantum adverſari, ut interdum ad diſtans per mera effluvia, vix aut ne vix per odorem perceptibilia, profligent;

gent; eorundum vero (poſtquam intus ſumuntur) particulæ per ſanguinem, & ſuccum nerveum diffuſæ, è ſpirituum animalium copiis, ubicunque iis occurrunt, quoſdam quaſi manipulos venenant, & velut extinguunt. In quibus autem locis hoc primario, aut potiſſimum fiat, jam proxime diſquirendum erit.

2. In quibus locis opiata primo ac potiſſimum operantur.

2. Olim de ſomno agentes oſtendimus affectionem hanc, juxta ordinarium naturæ ritum, à cerebri cortice incipere; viz. ſpiritus ibidem degentes, inque ultimis finibus velut excubias agentes, primo recedere, & quaſi poſitis armis otioſos deſidere; dein ſtatim reliquos omnes, quibus hæc otia permittuntur, pariter decumbentes ſomno indulgere.

Spiritus iſti primipili, requie potituri, ſtationes ſuas relinquunt, vel quoniam delaſſati, & copiis ſunt diminuti, penſa ſua, donec recreari poſſint, ſponte dimittunt; vel quoniam exinde pelluntur, vel denique mulcimine quodam interius allectantur. Prius horum ordinarie, & aſſidue contingit, propter ſucci nervei, atque interdum laticis ſeroſi influxum, aut inundantiam.

Primo ſc. in cerebri cortice.

Et enim humores iſti è ſanguine (dum ſatur eſt) cerebri oras extimas perluente, in ſubſtantiam ejus corticalem ſuffuſi, poros, & meatus omnes implent, proindeque ſpiritus reprimunt, & à libera expanſione ſua (qua fiunt vigiliæ) præpediunt. Horum omnium rationes, & fiendi modos, in alio tractatu jam jam fuſe declaravimus: ex quibus, rite perpenſis, æquum erit ſentire, Opiatæ cujuſque, paulo poſtquam aſſumitur, particulas in ſanguinem traditas, cumque eo circulatas, juxta cerebri corticem, potentiam ſuam narcoticam potiſſimum exerere; illas nimirum hic loci, primis ſpirituum Animalium copiis occurrere, horumque plures in extrema acie collocatos perimere, ſeu prorſus extinguere; dein propterea ſpiritus hujus catervæ reliquos, tenuiores jam factos retrocedere, &, emanatione ſua cohibita,

hibita, verſus cerebri meditullium refugere; dumque adeo hi ſe ab acie ſubducunt, & receptui canunt, cæteri omnes intra ſenſoria, velut tot ſpeculas, ubique poſiti, ſubſidiis amiſſis, mox obſequuntur, & excubias ſuas relinquentes recedunt, otioque indulgent.

Ubi Spiritus extimos perimunt, proximos his intro recedere cogunt.

Ad hunc modum Opiatarum particulæ, quatenus ſpiritus quoſdam Animales, juxta cerebri corticem in prima acie ſtantes, profligant, & perimunt, proindeque proximos quoſque repellunt, inque fugam vertunt, proinde ut eorum ad ſenſoria influxus ſuſpendatur; ſoporem inducunt: attamen qua ratione, tam brevi interdum ſpatio, (uti nonnunquam accidit) viz. mox à pharmaco ingeſto, & vix dum intra ventriculum ſoluto, ſomnus obrepat, cum aliquanto tempore opus videatur, quo particulæ ſoporiferæ, à ſtomacho in ſanguinem, & dein commeatu ejus ad cerebrum deferantur, non obviũ eſt explicare. Huic imprimis refero, iter à ventriculo per ſanguinem, ad ſynciput ſatis expeditum eſſe, & exiguo tempore tranſigi poſſe: verũ inſuper opinari ducor, Opiatas nonnunquam immediatius in ventriculum agendo, atq; mero contactu ejus, ante ullum ſanguinis commercium, ſomnum aliquatenus invitare. Alibi inter affectus hujus cauſas evidentes, merito aſſignavimus ſtomachi aggravationem; quotus enim quiſque eſt, qui cibis craſſioribus, & dyſpeptis comeſtis, atque ventriculo moleſtiam, & onus faceſſentibus, non ſtatim ſomnolentus evadit? Cujus ratio videtur eſſe, quod cum inter ſpiritus ſtomachi, ac iſtos cerebri incolas maxima neceſſitudo, & ſympathia intima intercedat, ita, ut utrique alterutrorum afflictiones, & mala invicem luant, (quod quidem plurimis inſtantiis ſatis obvium eſt declarare) hinc facile accidit, ob ſpiritus illos, qui ventriculo præſident, ſumme oppreſſos, & ab expanſione libera præpeditos, & quaſi repulſos, mox totius Animæ hypoſtaſin, ac imprimis partem iſtam princi-

Eorum affluxum ad partes nerveas minuunt, aut revocant.

Opiata aliquatenus dum in ventriculo ſunt, virtutes ſuas exerunt.

Hujus ratio explicatur.

pem cerebro præpositam, pariter coarctari, vela sua contrahere, & se totam somni jugo submittere. Quanto magis opinari subest, siquando spiritus stomachi, succum Opiaticum imbibentes, venenantur, ac in magna copia destruuntur, statim cunctos illos circa ἐγκέφαλον excubantes concidere prorsus, & somno, (qui non tantum imago mortis, sed & interdum eadem & ipsa est) opprimi? Profecto hujusmodi ab Opio assumto effectus Historiam verissimam, & oppido raram alibi retulimus, viz. de viro quodam robusto, & mediocriter sano, qui à Laudani dosi nimis magna, propter dolores Colicos sedandos assumta, illico circa ventriculum de gravamine intolerabili ac stupore conquestus, intra quatuor horas interiit, neq; tamen prius somnum ullum, quam ultimum, & lethalem inibat.

Hæc sunt loca præcipua, & maxime usitata, viz. ventriculus, & Cerebri cortex, in quibus Opiata potentias suas exercentia somnum inchoant, aut perficiunt. Attamen præterea ex observatione communi constat, eadem pluribus aliis modis adhibita, toti Animæ sensitivæ, aut saltem portioni ejus, quæ somni naturaliter, & ordinarie capax est, narcosin quandam imprimere. Linimentum ex opio fronti applicatum, necnon Enema solutione ejus imbutum, soporifera existunt. Similem effectum nonnulli ab eodem, denti cavo aut naribus indito, suo cum damno experti sunt; proinde ut constet pharmacum hoc, ubicunque ad spiritus animales admitti potest, eorum proximos quosque mero contactu suo profligare; adeoque interdum, ut totius Animæ quasi commotæ contractio sive subsidentia, cum facultatum principum eclypsi succedat: quanquam insimul verisimile est, Opii particulas è locis illis, sanguinis commeatu, ad cerebri corticem deferri.

3. Opiatorum virtus quousque, & in quas partes extenditur.

3. Designatis jam opiatarum telis, per quæ effascinant, atque Dramatum locis, ubi primo aut potissimum operan-

operantur; modo agendum ſequitur, de illorum Activitatis ſphæra, viz. in quas corporis noſtri particulas, aut partes, & quouſque in illas, vires ſuas extendunt. Ex prædictis ſatis liquet, illa in ſpiritus Animales agere; quæritur annon etiam in ſanguinem, & alios humores? Certe quo minus ſanguinem ab iis vitiari exiſtimem, huc imprimis facit perexigua illorum doſis, à qua ſumme improbabile eſt, totam maſſam ſanguineam venenari, aut corrumpi poſſe: deinde quod à narcoticis, crebro licet adhibitis, nulla ſtigmata aut exanthemata, quæ ſanguini quocunque modo venenato ſupervenire ſolent, in cute, aut viſceribus apparent. Porro quibus Opii uſus familiaris evaſit, ut ſpiritus Animales non lædat, quamvis in magna quantitate quotidie ſumatur, nulla exinde ſanguinis dyſcraſia produci ſolet. Interea non putandum eſt Opii particulas ſanguini congruas, & ab eo aſſimilari, quin potius heterogeneas prorſus, & immiſcibiles eſſe: quapropter haud citius maſſam hujus ſubeunt, quam ab eo denuo mox expelluntur, indeque partim in cerebri corticem ſuffuſæ, ſoporem inducunt, partim per cutis poros ejectæ ſudorem, & non raro pruritum (prout in multis obſervavi) valde moleſtum cient. Quod ad alios humores ſpectat, profecto non eſt, ut judicemus Opiata, labem quamvis ſero, aut liquori nerveo, aut denique ſucco nutritio affigere; adeo, ut illorum virus & νεῦρον, tantummodo ad ſpiritus Animales pertinere videatur.

Sanguinem non uti ſpiritus venenant.

Attamen hos omnes non pari modo afficere ſolent, quin Opiata in doſi modica exhibita imprimis ac fere tantũ ad ſpiritus eos pertingunt, quibus ſomni naturalis ac ordinarii privilegia conceduntur, cæteris aut intactis, aut non multum præpeditis. Quare à Laudano aſſumto ſenſus tum interni tum externi ligantur, interim pulſus, reſpiratio, item coctionis, & ſeparationis munia ſolito ritu peraguntur, atque poſt tempus quoddam ſpiritus prioris

Opiata primaria in ſpiritus cerebri incolas agunt.

prioris ditionis, copiis ipsorum instauratis, se denuo exerunt, & somni catenis excussis, ad solitas excubias sponte redeunt.

Quandoque vis illorum ad cerebellum pertingit.

Quod si Pharmacum Opiaticum debito potentius extiterit, non tantum spiritibus cerebri ejusq; appendicis incolis vincula fortiora, quibus diutius ligantur, imponit; sed & vim suam narcoticam latius in regiminis Animalis provinciam alteram explicat; ita, ut post majorem ejus dosin, appetitus plerumque obtundatur, respiratio angustetur admodum, & non tantum difficilis, sed etiam inæqualis reddatur; quandoque item ipsius cordis motus in tantum labefactetur, ut pulsus mox debilior, cum sudore frigido, & facultatum omnium torpore aut eclipsi quadam evadat, proinde ut tali medicinæ somnus interdum perpetuus succedat: cujus ratio est, quod virus Opiaticum, longius diffusum, cerebelli globum subeat, ejusque spiritus incolas in magna copia perimens, aut prosternens, cordis motum primo vacillare, & dein prorsus cessare faciat, proinde ut flamma vitalis aboleatur.

4. Opiatorum effectus boni, aut mali.

His ita præmissis circa Opiati naturam, operandi modum, subjecta, & limites sive Activitatis sphæram; jam denique incumbit, effecta, & accidentia præcipua, tum bona, tum mala usui ejus supervenire solita, recensere; & dein cautiones aliquot circa rectam medicinæ Hypnoticæ methodum subjungere, itaque imprimis despiciamus, quali modo, ac in quibus casibus pharmaca Opiatica juvare solent.

1. Bona illorum aut spiritus, aut sanguinem, & humores respiciunt.

Bona, sive Emolumenta Opiatarum usu procurari solita pertinent, vel ad spiritus Animales, vel ad sanguinem, & humores: illi quidem primo & immediatius, hi vero secundario, & non nisi istis mediantibus, afficiuntur.

Quoties spiritus Animales supra modum incitati, circa munia sua obeunda, aut nimis, aut irregulariter agunt

gunt, ad ſedandos eorum impetus, aut inordinationes, narcotica tempeſtive exhibita opem ſæpenumero egregiam præſtant: tales illorum exorbitantiæ, à quibus Opiatarum uſus indicatur, aut ſenſum aut motum reſpiciunt. Functio prior cum ſit duplex; ſenſuum internorum vitia præcipua ſunt, vigiliæ, ac delirium; externorum vero ægritudo, medicinam hanc potiſſime requirens, eſt Dolor. Motuum Anomaliæ, à narcoticis regulandæ, imprimis ſunt pulſus vehementior, præcordiorum, aut viſcerum ſpaſmi, quin & horum excretiones nimiæ ac violentæ. Adeo plures, & diverſimodi ſunt caſus, in quibus, dum ſpiritus animales, tanquam equi ferocientes aut furioſi decurrunt, aut extra orbitas deſiliunt, ab Opiatis, tanquam frænis injectis, coerceri, aut reduci debent. Cujuſque horum inſtantias, una cum fiendi modis, & medendi rationibus hic breviter ſubjiciemus.

Requiruntur ad ſpiritus, quoad functionem ſenſitivam, vel motivam.

Ad utramq; vario reſpectu.

1. Primo igitur Opiatæ neceſſario & maxime proprie indicantur à Vigilia; in quantum ſc. ſomnus affectio huic contraria, proindeque curativa ejus exiſtit. Quot modis, & ob quas cauſas vigiliæ excitari, & diutius permanere ſolent, in nupero tractatu ſatis fuſe declaravimus; in quibus ſingulis caſibus, quandoquidem ſpiritus Animales nimis efferi, & irrequieti ſeſe importunius exerunt, & tum organa ſenſoria, tum præcipue extimam cerebri oram, uſque quaque inflant, & irradiant; particulæ opiaticæ ſanguinis commeatu huc tradactæ, illico ſpiritus in prima acie excubantes perimunt, aut conſternunt, proinde ut proximi quique intro compulſi ſiſtantur, & ab emanatione ſua quaquaverſus habenda multum coerceantur: quapropter mox ſpiritus omnes extrinſeci, tum ſenſus tum motus cujuſque ſpontanei organa incolentes, capitalium iſtorum affluxu ſolito deſtituti, etiam excubias ſuas dimittunt, ac intus recedentes otioſi decumbunt.

Reſpectu ſenſuum internorum, ad vigiliam.

Secun-

2. *Et Delirium.*

Secundo in affectibus Deliris, Opiata sæpè cum fructu adhibentur; (quamvis interdum ea noxam potius afferunt, prout infra declarabitur.) Prioris ratio est, quod cum spiritus, intra cerebrum nimis incitati, ac velut œstro perciti, meatuum suorum vias solitas, & tritas facile transiliunt; tunc medicina narcotica, juxta cerebri oram appulsa, afflatus eos, tanquam canes venaticos exspatiari aptos, reprimit, & è motu omni paululum sistit; ut sæpius, cum denuo moveantur, tractus suos priores repetant, & functiones pristinas rite obeant.

Respectu sensus externi, ad dolorem.

Tertio Opium pro doloribus quibuscunque sedandis præstantissimi semper usus habetur; quamobrem merito Nepenthe appellari solet, & remedium vere divinum existit. Et quidem satis mirari vix possumus, quomodo urgente visceris aut membri cujuspiam tortura insigni, & intolerabili cruciatu, pharmacum hoc, incantamenti instar, levamen & ἀναλγησίαν subitam, immo interdũ absq; somno, aut saltem prius quam advenerit, concedit. Porro adhuc magis stupendũ est, quod donec particulæ Opiaticæ operari, & potentiam suam narcoticã exerere continuant, immo etiam aliquamdiu postquam somnus finitur, summa alleviatio, & indolentia in parte affecta persistit; dein vero, exactis medicamenti viribus, illico redeunt tormina, nec atrocitatem suam remittunt, nisi dum ab eodem pharmaco rursus incantantur.

Qua ratione opiata dolorem sedant, absque somno, vel post eum finitum.

Hujus rationem inquirenti non facile occurrit, in qua parte medicamentum Anodynon potissimum operatur, & virtutem suam exerit, dum absque somno, aut post eum finitum, dolores sedat, & pro stato quodam tempore ἀναλγησίαν continuat: Viz. utrum vis ejus narcotica in partem dolentem, vel in commune sensorium, vel in totam Animam sensitivam impendatur. Propositorum discriminis ratio est, quia dolor in uno loco excitatus, in altero sentitur, ejusque effectus per totam

animam

animam diffunditur. Productio ejus in hoc consistit, quod fibræ nerveæ à quodam incongruo, & valde improportionato irritantur plurimum, & ab invicem divelluntur, proinde ut spiritus in iis scatentes, mox distrahantur, & ab æquabili sua expansione correpti in confusionem agantur: attamen doloris sensus efficitur, quatenus illa spirituum perturbatio, undulatione quadam per ductus nerveos ad commune sensorium, sc. corpora striata, delata, spiritus ibidem consitos, in parem distractionem concitat; cujusmodi affectio, ulterius ad cerebri meditullium pergens, imaginationem commovet, indeque mox reflexa per totam spirituum hypostasin molestiam, sive inquietudinem quandam diffundit. Cum itaque dolor passio ita late extensa, & tam varii respectus fuerit, jure inquirirur cujusmodi activitatis sphæram Anodyna habeant.

Super his nullus dubitandi locus est, quin quoties ab Opio assumto primo somnus inducitur, consequenter ἀναλγησία succedit; tunc enim hæc illius immediatus effectus, è vestigio sequitur; quatenus nempe cum spiritibus cerebri incolis, etiam qui πρῶτον αἰσθητήριον actuant, ligantur; & proinde, quantumlibet pars dolens irritatur, doloris sensus omnis inhibetur: at vero quod, cum patiens evigilet, adeoque persistens, functiones quasque Animales vegete exerceat, per totidem ab Opio exhibito horas indolens maneat, & deinde pharmaci viribus absumtis mox eadem tragœdia redeat, hic certe nodus vindice dignus videtur.

Hujus Ætiologia explicatur.

Ad quem solvendum, non est ut dicamus spiritus partis dolentis, aut communis sensorii incolas, viz. aut hos, aut illos singulatim, aut simul utrosque, à pharmaco Anodyno ligari. Quippe haud credibile est, Opii particulas cerebrum, & nervosum genus ita penetrare, ac altius subire, ut illo superato, & illæso, ad ultimas hujus oras tam brevi descenderent: porro nec putan-

putandum eſt, ſpiritus corpora ſtriata incolentes, (cum durante vigilia ἀναλγησίᾳ aliquamdiu maneat) pro captandis quibuſque aliorum ſenſibilium impreſſionibus expergefactos, ſolummodo ad appulſus à parte dolente factos obſurdeſcere. Quandoquidem igitur indolentia, poſt ſomnum finitum, neque ad partem dolentem, neque ad primum ſenſorium, ab Opio ſtupefactum referri debeat, videamus quomodo hujus Ætiologia à totius Animæ ſenſitivæ affectione quadam narcotica deduci poſſit. Hoc autem facile liquebit, poſtquam hæc duo præmiſimus.

In his duobus conſiſtit, viz. Primo ad dolorem requiritur ſpirituum ad partem affectum copioſus afflux-us.

Primo ad dolorem quemvis excitandum aut continuandum peropus eſſe, ut ſpirituum copiæ ſatis uberes uſque in parte affecta ſcateant: quippe horum tumultuantium excandeſcentia, diſtractio, & mutua aliorum in alios alliſio, ipſiſſima cauſa conjuncta ſunt moleſti iſtius ſenſus, qui dolor appellatur; quapropter ſi nervis conſtrictis, ſpirituum ad locum dolentem affluxus inhiberi, aut multum diminui poſſit, neceſſe foret dolorem ceſſare; eo nimirum quod ſpiritus iſti ſubſidiis, aut ſupplementis uſque novis deſtituti, tenuiter, & ſparſim adeo in fibris jacerent, ut vix ſe mutuo tangerent, ſaltem in furorem & indignationem mimine erumperent.

2. Quem opiata ſuſpendunt.

2. Cujuſmodi hic pro ἀναλγησίᾳ accienda ſpirituum deſtitutio, ſive ſubductio requiritur, nulloque alio remedio, aut ἐγχειρήσει procurari poteſt, ſæpiſſime ab Opio exhibito produci ſolet. Enimvero à pharmaci hujus particulis ἐγκεφάλου oram obſidentibus, non ſolum ſpiritus quidam extimi, & velut præcurſores (uti dictum eſt) perimuntur, ſed illorum intra cerebri, & cerebelli meditullia, mox primæ ſcaturigines, indeque in nervoſum genus effluxus valde ſupprimuntur, adeo, ut durante Opii ἐνεργείᾳ, multo parcius, & diminutius illi in præcordia, viſcera, immo & in quaſcunque alias partes diſpenſentur.

sentur. Hinc pulsus, & respiratio de vehementia, & crebritate sua remittunt, & nonnunquam subito hæc difficilis, & iste debilis evadit; plerumque etiam membra quæque ac artus languor insolitus, ac pigritiæ incessit. Porro hinc viscera in spasmos sive excretorios, sc. per vomitum, aut secessum; sive dolorificos, uti in colica, aut Nephritide prius irritata inordinationes suas deponunt: viz. ob hanc rationem, quia dum in parte affecta spirituum copiæ subsidiariæ, & supplementa deficiunt, pauciores illi superstites tumultui, & excandescentiæ non amplius vacant; quinimo, ut omnino subsistere, & se tueri possint, quieti jacent: deinceps vero quando difflatis Opii particulis, spirituum intra ἐγκέφαλον penus, eorumque inde in partes nerveas emanatio redintegratur, ita, ut pleno rursus alveo, illi ad partes affectas descenderint, earumque rursus fibras adimpleverint, illico, ob spiritus iterum accumulatos, & sicut antea proritatos, iidem spasmi, aut dolores redeunt.

Propter eandem rationem Opiatæ spasmos tollunt.

Proculdubio juxta hunc afficiendi modum, & juxta rationem modo assignatam, Opiatæ dolores atrocissimos plerumque sedant, atque indolentiam cum, vel absque, somno procurant, eamque post hunc finitum aliquamdiu; & pro stato quodam tempore continuant; quo spatio elapso dolores mox recrudescunt, & brevi ad solitam ferociam augentur. Hujusmodi narcoticorum effectus, in curatione Colicæ scorbuticæ satis vulgo notus, exorcismo cuidam similis videtur; quatenus nempe dolor, tanquam dæmon aut spiritus malus, solummodo pro tempore quodam determinato ligari possit, deinde ut rursus desævire incipiat. Inter affectus dolorificos, quibus Opium succurrit, jure hic locum vindicant Podagra, & calculus vesicæ. In doloribus Arthriticis Anodynon istud opem sæpe egregiam, & quasi divinam præstat. Posterior hic morbus, cum in

In calculo & podagra juvant.

ſenibus immaniter ſæviat, & per lithotomiam curari nequeat, à nullo alio remedio præterquam à narcoticis levamen admittit. Quamobrem in hoc caſu nonnullis Laudani aut Diacodii uſum conſtantem, & quotidianũ ſuaſi; quod cum magno vitæ ſolatio, nullam ab eo noxam ſortiti, fecerunt, quamvis doſin ejus ſubinde augentes, ad magnam quantitatem aſcenderint. Hæc de medendi, aut juvandi rationibus, quas circa functionis ſenſitivæ enormitates regulandas, Opium præſtare ſolet: videamus tandem quomodo, & quantum hæc Panacæa, pro Motuum Anomaliis ſanandis, aut ſedandis conferat.

2. Functionis motivæ Anomalias quomodo opiata juvant.

2. Functionis motivæ immoderatio, aut irregularitas, pro quibus rite componendis, Opiatarum uſus indicatur; præcipue ſpectant ad præcordia, & viſcera; (nam ſpaſmi circa caput aut membra non ita neceſſario hanc medicinam requirunt.) Ad prius illorum referri debet Pulſus, & Reſpiratio, quoties hæc, vel iſte debito crebrior, aut vehementior fuerit: quippe cum in febribus cordis, & pulmonum motus, intenſiores facti, ſanguinem rapidiſſime circumagant, proinde ut tum quoad accenſionem, tum craſin ſuam valde pervertatur, & recrementa ſua ita penitius incocta ſecernere nequeat, à narcotico exhibito partium iſtarum impetus nonnihil refringitur; ita, ut ſanguis, mox leniter, & temperate circulatus, calorem minus intenſum diffundat, atque in compage ſolutus, ſerum, & impuritates ſuas per ſudorem, & urinas excernat. Opiata Pulſus, & Reſpirationis actus extenuant, & deprimunt; quatenus ſpirituum Animalium in cerebello ſcaturigines nonnihil ſiſtunt, eorumque exinde in nervos præcordiis deſtinatos effluxum diminuunt; quod ſi nimis fieri contigerit, propterea functionis vitalis dejectio magna, immo interdum lethalis ſuccedit.

1. Pulſus & reſpirationis vehementiam minuunt.

Reſpirationis inordinationes regulant.

Reſpiratio non ſolum quà vehemens, ſed inſuper quate-

quatenus eadem interrupta, convulsiva, aut alias diversimode irregularis fuerit, non raro medicinam narcoticam desiderat; hæc in Tussi violenta aut valde crebra, & continue molesta, præ quibusque aliis remediis juvare solet. Cæterum in paroxysmis Asthmaticis, ubi Respirationis organis laborissime exercitatis, affecti in ipsius mortis agone positi videntur, Opiatæ peridoneæ dosis quasi θεὸς ἀπὸ μηχανῆς omnia mox serena, & tranquilla reddit. Cujusmodi affectuum ratio est, quod in pathematis istis, ubi molestum aliquod partes maxime vitales obsidet, spiritus harum incolæ summe irritati in excandescentias immanes irrumpunt, atque nimis agendo, omnia petrurbant & invertunt: quare cum à narcotico assumto, spiritibus ita debacchantibus suppetiæ detrahuntur, illi mox extenuati, & velut orbi, inordinationes suas dimittunt. Porro medicina Narcotica haud minus contra viscerum, sc. ventriculi, & intestinorum, motus immoderatos, aut convulsivos necessaria videtur: namque hæc in vomitu horrendo, in catharsi nimia, aut violenta juvamen sæpe maximum præstare solet. Affectus Dysenterici sine Opio vix curari possunt; non quod pharmacum hoc succos, & humores ebullientes, & efferos figit, sed fibrarum spasmos excretorios sistit; idque partim intra viscerum ipsorum cavitates mero contactu suo spiritus ibidem insitos stupefaciendo, partimque intra cerebellum spiritus inde ad partes illas affluxuros suppprimendo; quorum subsidiis illi destituti excandescentias suas spasmodicas facile dimittunt. Possim hic partium aliarum aut spasmos, aut dolores, ab Opio sedari, aut tolli solitos recensere; sed de pharmaci hujus ἐνεργείᾳ, & effectis Anodynis, quæ primo ac potissime, in spiritus Animales exeruntur, jam satis dictum est; modo videamus cujusmodi in sanguinem, & humores virtutem, ac vim alteratricem obtineat.

Porro opiata viscerum spasmos excretorios sedant.

Quomodo opiata in sanguinem operantur.

Et quidem Opiata in sanguinem, & succos corporis nostri operari, eorumque inordinationes compescere, nullus fere è plebe est, quin satis perspectum habeat. In catarrhis & defluxionibus cujusque generis, sæpe ad hæc, tanquam ad ultimum Asylum, confugimus; excretiones sanguineas hæc potenter sistunt, item serosas, siquando nimiæ, & colliquativæ fuerint, cohibent, aut reducunt: cruoris febriliter æstuantis ebullitionem immodicam reprimunt, ejusque accensionem nimiam imminuunt. Denique hæc fluctus omnes quacunque fere de causa in corpore nostro excitatos, felicissime sedant, & sanguini, ut ut perturbato, statum sæpissime halcyonium inducunt.

Quanquam hujusmodi effectus magna ex parte, proter mediantes spirituum Animalium affectiones (prout supra innuimus) producuntur (nam in quantum fibræ nerveæ inordinatim contractæ, sanguinem, & humores exagitant, inque varias fluctuationes, & exundationes cogunt, idcirco spasmorum illorum per Opiatas suppressio, horum æquor mox tranquillum reddit:) veruntamen etiam probabile videtur, particulas Opiaticas, dum sanguini confunduntur, mera συγκράσει sua, liquori ejus alterationes quasdam inducere: enimvero has cruori heterogeneas prorsus, & immiscibiles, simulque indomabiles esse supra ostendimus: quæ propterea, siquidem latici ejus minime hostiles, aut injuriæ apparent, pro Alexiteriis quodammodo habeantur; ejusmodi nimirum, quæ sanguini confusæ, massam ejus cito, ac fere illibata pertranseunt, atque transitu suo poros, & meatus omnes aperiendo, sero aliisque recrementis, aut miasmatis malignis intime conclusis, & constrictis, exitum patefaciunt, immo eadem ante se foras propellunt. Quapropter, nonimmerito prorsus est, quod Antidotorum præcipuorum, uti Theriacæ, Mithridatii, & Diascordii compositiones, Opium (quasi Alexipharmacum esset) ingrediatur. Pro-

Particulæ Opiaticæ quoritu in sanguinem operantur.

Profecto Opii devorati particulas, brevi in sanguinem traduci, ejusque massam celeriter pertransire, indicio est, quod illæ derepente, postquam medicamen assumitur, ad ἐγκέφαλον provectæ somnum, & indolentiam procurant. Porro eas (ubi congruunt) sudores provocare & urinam movere experientia communi constat; in tantum, ut hi effectus Opii Virtutibus vulgo accensean-tur. Porro hujus particulas haud sanguini venenosas, sed potius Alexiterias existere inde colligitur, quoniam in peste, variolis, febribus malignis, immo in quibus-cunque aliis, Laudanum cum magno sæpe fructu exhibetur: interim vero quas nonnulli huic pharmaco qualitates, sanguinem figendi, & incrassandi attribuunt, non facile deprehendimus; nisi forsan illud dicatur efficere, quatenus, compagem ejus reserando, serositates ejus copiose secerni, & amandari facit, proinde ut liquor residuus spissior, & compactior evadat.

Sanguinem brevi pertranseunt.

Ac idcirco Alexiteriæ habendæ sunt.

Sudores, & urinas, movent.

Enimvero medicamenta Opiatica sanguinem fundere, atque interdum Alexiteriῶν ritu tum sudores, tum urinas potenter movere, uti ex crebra observatione compertum habui, ita per Historiam sequentem (quam Coronidis hic loco adjicio) omnibus manifestum reddetur. Olim pro Generoso quodam valdè cacochymico, & doloribus nocturnis à lue venerea, malè, aut minimè curata, oriundis miserrime divexato consulebar. Multa præscripsi, sed incassum; quia medicamenta plurimum abhorrens, fere nihil præter Laudani dosin semel tantum aut bis in hebdomade pro sedandis doloribus ei concessam sumere voluit; brevi Hydropicus factus, ab Ascite, simulque ab Anasarca in tantum intumescebat, ut vix à latere in latus, sine ministrantium auxilio, se devolvere potuerit. In hoc statu ad eum denuo accersitus, & præceptis medicis obstinatum reperiens, quod supererat, mortis non longe absturæ, & pro certo expectandæ, propterea ut se, & res

Talis eorum efficaciæ, Historia notabilis.

suas

ſuas propter æternitatẽ componeret, prognoſticon dedi. Ille, non multum perturbatus, obnixe rogabat ut εὐθανασίας gratia Laudanum noſtrum, parcius ante permiſſum, ad libitum, aut ſaltem quoque veſpere ſumeret: hoc cum admonitione quadam concedens diſceſſi, ac, uti putarem, ſupremum vale dixi. Poſtea pharmacum illud quotidie ſumſit ille, & quotidie doſin auxit, ita, ut brevi tempore quantitatem ejus vix credibilem abſumſiſſet. Pharmaco hoc unico conſtanter uſus indies melius habuit, ac intra menſis ſpatium in tantum convaluit, ut, tumore omni, & doloribus immunis factus, ſtomacho valeret, & foras obambularet. Ab aſſiduo hujus Opiatæ uſu, ſitis, antea multum urgens, ceſſabat; & quaque nocte in ſudorem magnum diſſolutus, inſuper & urinam copioſam excernebat. Poſſim hic plures aliorum affectuum, pro deploratis habitorum, curationes ſolius Opii beneficio peractos attexere; verum hoc cum tœdio, & nonnihil extra rem foret, ideo libet hic unam tantummodo, aut alteram breviter notare.

Hiſtoria ſecunda. Tribus fere abhinc annis femina prænobilis, poſt febrem Autumnalem in Colicam atrocem cum vomitu, & doloribus acutis, & viſcera, & membra miſerrime affligentibus, incidit. Remedia cujuſque generis, tum interna, tum externa, per plures ſeptimanas ſedulo exhibita ne hilum profuere; quin nobiliſſima Domina intra 20 dies ad tantum languorem, & corporis extenuationem redacta fuit, ut de ſalute recuperanda ſpes minima, aut vix ulla ſupereſſet: nam lecto affixa, & fere ſemper inſomnis, ventriculi moleſtia ſive ægrotatione conſtante afficiebatur, ingeſta quæque tum pharmaca, tum alimenta vomitu rejiciens; inſuper circa ventrem, & lumbos, quandoque etiam in capite, & artubus tormina, & cruciatus pene continuos perpeſſa erat: ad hanc accerſitus cum medicamina varia tentarem, nihil congruebat præter Laudani liquidi doſin; quam ad levandos

dos dolores, primo bis tantum in hebdomada, idque non ſine cautione, & metu exhibere audebam: impetravit illa tandem ut noctibus alternis, & dein ut ſingulis remedium illud aſſumeret. Itaque hoc ſine ullo incommodo quotidie uſa, noctu ſomnum uberem, & ſatis placidum, atq; interdiu indolentiam, & ſtomachi εὐφοείαν obtinuit, adeoque vires ſenſim recolligens lecto exurgere, & alimenta quotidie ingerere cœpit; quin alia medicamenta aſſumere tunc potuit, & voluit, donec tandem integre convaleſceret.

Hiſtoria tertia.

Nec minus pharmaci hujus divini laudes prædicare ſolebat foemina quædam lectiſſima, doloribus ſubinde colicis atrociſſimis per plures annos obnoxia. Nam quoties ab eo morbo decumbens, cruciatus intolerabiles ſentiebat, à nullo remedio præterquam ab Opio relevari potuit; quare hujus doſin quaque nocte ſumebat, donec, materia morbifica ſenſim abſumta, demum languore omni, & doloribus immunis evaderet.

SECT. VII.

SECT. VII. CAP. II.

De Opii nocumentis, ac incommodis; quibus subnectuntur cautiones circa usum ejus.

HActenus Opii bona, seu faciem velut Angelicam, unà cum juvandi modis, ac rationibus ostendimus. Pharmaci istius, velut numismatis inversi, si φάσις altera inspiciatur, plane diabolica apparebit; in qua haud minus damni, ac maleficii, quam in priori ista emolumenti vidimus, detegere licebit; adeo Panaceæ huic plurimum toxici adjungitur, ut de usu ejus crebro, ac familiari, minime liceat securos nos esse; quare prout commodorum, ita & noxarum ejus admoneri nos oportet; proinde ut circa pharmaciam hanc, non secus ac profectionem maritimam, cum ex utraque parte, tum portus adpellandi, tum scopuli evitandi plane innotescant, minus periculi, aut discriminis incurratur.

Quot & quibus modis, opium lædere solet.

Opii usum quandoque noxium, & maleficum fuisse, tristi quorundam experimento ratum vidimus; in quantum nonnulli statim ab hoc assumto somnum perpetuum inivere, aliique propter nimiam, aut intempestivam ejus dosin, aut vitam suam corripuere, aut facultatum principum læsione eam incommodam postea, aut infelicem reddidere. Instantiæ, & exempla hujus generis ab Agyrtis, & empiricis passim facta nimis crebra occurrunt. Memini quosdam, à Laudani pilula devorata, illico soporem adeo profundum obdormivisse, ut nunquam expergefieri potuerint: vixerunt quidem per tres aut quatuor dies, quoad pulsum, respirationem, & calorem satis recte habentes; nullis interim remediis, aut torturis, ad sensum, & vigiliam revocandi. Attamen observavi alios ab Opio assumto, mediocriter

criter tantum, immo interdum, parum aut vix omnino dormiviſſe; quoad pulſum vero, & reſpirationem, & calorem mox deterius habuiſſe: illi nimirum ſtatim ab hoc pharmaco aſſumto langueſcere, dein anheloſi magis atque magis deficere ſolebant; nec cardiacis ullis illorum vigor inſtaurari potuit, quin ſenſim fatiſcentes vitam exhalarent. Alibi Hiſtoriam recitavi cujuſdam viri robuſti ab Opio interemti, cui ſomnus plane nullus, priuſquam ultimus ac lethalis, viz. mors ipſa ſupervenit; ille ſtatim ab aſſumto pharmaco de inſigni ventriculi gravamine, & frigore conqueſtus, mox languore inſigni cum ſpirituum omnium concidentia, & extremorum infrigeſcentia afficiebatur, atque intra quatuor horas oculos ſuos caligare, & prorſus cæcutire queritans, expirabat.

Toxicum ejus aut cerebrum prius, aut cerebellum afficit.

Ex his facile colligitur, opium non uno ſemper, eodemque modo vitam deſtruere, ſed binas ſaltem præcipuas trucidandi vias obtinere. Unius ratio in eo conſiſtit, quod pharmaci aſſumti particulæ, prius ac potius cerebrum; ac alterius, quod ita cerebellum afficiant. Quoad poſterius hoc, res juxta modum ſequentem habet: ſi, poſt pharmacum aſſumtum, forte accidat cerebelli ambitum à corpuſculis narcoticis in tantum obſideri, ut, ſpiritibus extimis illico deletis, interiorum verſus præcordia affluxus minuatur, & deinde paulatim reſcindatur; neceſſe erit cor, & reſpirationis organa, circa functionis vitalis munia primo fatiſcere, & dein prorſus ab opere ceſſare; interim ut ægrotantes torpore graviori immunes evigilent, ſatis animo conſtent, & uſque dum vivunt ſenſu vigeant. Sin vero particulæ Opiaticæ primo, & pleno agmine in cerebri oram irrumpentes, ejus incolas potiſſimum adorientur; in tantum, ut ſpiritibus extimis mox profligatis, etiam interni quique, meditullia ejus occupantes, valde conſternantur, &, ne rurſus emergant, & acies ſuas de novo

conferant, prorſus ſupprimantur; tunc ſtatim ſopor altus ſeu veternus invincibilis, & perpetuus ſuccedit, pulſu interim, ac reſpiratione in debito ſtatu aliquamdiu perſtantibus.

Præter exitiales hujuſmodi clades, quas Opium vitæ humanæ paſſim intentat, inſuper hoc pharmacum plures alios nocendi modos ſortitur; quibus privatæ cuidam functioni, aut corporis parti, ſæpe maleficum exiſtit. Cum tædio fuerit noxarum minorum, quas narcotica uſpiam excitare ſolent, ſpecies omnes recenſere, hic tantum referre libet, quæ mala ab improprio, aut intempeſtivo ejus uſu, in capite, quæque in pectore, quæ item in ventre imo quandoque accidunt.

Mala producit vel capite, pectore aut ventre.

In capite.

1. Quoad prius ſatis vulgo notum eſt, functiones Animæ principes, viz. memoriam, diſcurſum, & ingenii acumen ſæpenumero à narcoticis inſigniter lædi. Frequens eorum uſus in multis hominibus memoriam debilitat. Novi quendam à Laudani doſi majori, cum frebricitaret, aſſumta, facultatem iſtam penitus amiſiſſe; dein poſt aliquot ſeptimanas, quando uſus ejus redire cœperat, tantum quæ intra peculiarem temporis tractum, & nihil eorum quæ ante, & poſt geſta fuerunt, recordabatur. Scio quoſdam ab hoc pharmaco ingenii tarditatem, aut ſtupiditatem, alioſque amentiam contraxiſſe. Hinc (notante *Freitagio*) cum *Proſper Alpinus, & Bellonius tradant Ægyptios, & Turcas veſci Opio, ad comparandam alacritatem, Audaciam, veneriſque appetitum; addunt tamen Opii devoratores, etſi ejus uſu recte valere, & minime lædi videantur, tamen frigidiores reddi, eorum functiones eſſe deteriores; ebrios, & torpidos fere perpetuo apparere; fieri comatoſos, ſtupidos, inconſtantes; modo affirmare, modo negare; adeo, ut caveant tractare & converſari; ut etiam in dicterium, convitio non abſimile, quod ſibi mutuo objiciunt, abierit; tu ediſti opium; non aliter quam cum noſtra-*

Opium quomodo Turcas afficit.

noſtrates alicui temulentiam vel ebrietatem exprobrant. Freitag. lib. de Opio cap. 3. Horum Ætiologia ex ſuperioribus ſatis manifeſto liquet; viz. Opium Affectus modo citatos producere, quatenus cerebrum primum, ac potiſſimum impetat; dumque ibidem ſpiritus quoſdam Animales deſtruit, aut profligat, pleroſque alios à ſolitis emanationum viis pervertat, inque tractus devios deflectat. Quod vero opium à Turcis (addam & quibuſdam è noſtratibus propter diutinam conſuetudinem contra virus ejus munitis, ac velut armaturam quandam nactis) in magna quantitate impune, vel ſaltem abſque vitæ periculo devoretur; ratio eſt, quoniam particulæ ejus, etiamſi ſpiritibus primo infeſtæ, & venenoſæ, crebro tamen uſu tandem magis congruæ, & familiares evadunt; quemadmodum obſervamus circa nicotianæ fumum per tubulum ore exceptum: cum enim primis diebus vertiginem, ac ſæpe vomitum, aut purgationem, quinimo ſudorem frigidum, cum tremore, & crebris animi deliquiis inferre ſoleat, poſtea tandem, cum imperturbate immo cum magna delectatione aſſumimus. Quod autem major Opii doſis, illis Animi fiduciam, adeoque, ut intrepide pugnam ineant, audaciam inſignem addat; in cauſa videtur eſſe, quod pharmacum illud, ſpiritus nonnihil ſtupefaciendo, attonitos reddat, proinde ut ſenſibilium ut ut terribilium occurſus immoti perferant. Quod denique aſſeritur, Opiata venerem ſtimulare, cum potius videretur ea ſpiritus extinguendo œſtrum illud ſupprimere, & domare; dicimus (ſi modo effectum iſtum revera habeat) humorem genitalem, ſpirituſque in eo ſcatentes, non à cerebro deſcendere, ſed immediate in vaſa ſpermatica ſuffundi; id propter, quatenus Opiata ſpirituum intra cerebrum geneſin impediunt aut imminuunt, eos forſan uberius ad membra genitalia diverti faciunt.

2. *Opium quæ pectoris mala producit.*

2. Opiata præcordiis, & pectori inimica interdum exiſtere, inde ſatis conſtat, quia pulſum, & reſpirationem deprimunt, & diminuunt; quandoque item (prout ſupra oſtenſum eſt) vacillare, & ſenſim penitus ceſſare faciunt. Quare in febribus, ubi ſanguis, inſigniter depravatus, criſin nullam aut non bonam habiturus videtur, ſimulque iſte, ſpiritus regimini Animali perpaucos tantum, & debiles ſuppeditat; narcotica fere ſemper malefica & quaſi venena ſunt. Nam quamvis in peſte, & febribus malignis, donec pulſus & reſpiratio vigent, Theriaca, Mithridatium, & Diaſcordium immo, & Laudanum ſæpe cum fructu exhibeantur; attamen ſi quando in morbis iſtis, aliiſque in febribus haud multum malignis, functio vitalis languet, Antidotis iſtis celebribus parce admodum, fortioribus vero Opiatis non omnino utendum erit. Porro in tuſſi laborioſa, phthiſi, pleuritide, empyemate, aliiſque morbis Thoracicis, in quibuſcunque viz. natura ad illud quod moleſtum eſt, ac pectus aggravat, ſubito excernendum incitatur, magnoque ſuo molimine urget; ſimulque reſpirationis organa, ſpirituum copia ſatis uberi deſtituta, vacillant, atque opus ſuum ægre, & difficulter peragunt; ab Opio haud minus quam Aconito abſtinendum erit: nam in tali caſu narcotica pondus amovendum augent, figuntque; atque partium, quæ iſtud amoliri debent, vires minuunt.

3. *Et quæ in imo ventre.*

3. Opiata intra coctionis viſcera, aliaſque ventris imi partes operari, iiſque vario reſpectu ſæpe juvamina inſignia conferre, ſupra oſtendimus; attamen illa regioni huic non adeo ſemper amica, & benigna exiſtere, quin & magnam quandoque noxam inferre, æque facile erit declaratu. Enimvero narcotica crebro aſſumta facultati principi, ſc. alimentorum Appetitui (à quo nutritio omnis, & vitæ radix dependet) nonnunquam valde injuria ſunt; utpote quæ hunc plurimum obtundunt, & non raro prorſus deſtruunt. Quippe cum ſpiritus, Tu-

nicam

nicam ventriculi interiorem incolentes, à particulis Opiaticis ſtupefiunt aut perimuntur, ita, ut fibræ iſtæ nerveæ quantumvis inanitæ, non amplius corrugentur; proinde fames omnis ceſſat, atque alimenta minime appetuntur; quin eadem, ſtomacho oblata, quia moleſtiam potius quam delicias exhibitura ſunt, mox reſpuuntur. Porro ob eandem rationem ventriculi vis concoctrix ſæpe debilitatur, atque tum hujus, tum inteſtinorum motus excretorii pigreſcunt. Nam communis obſervatio eſt βραδυπεψίαν & Alvi ſegnitiem, medicinæ Opiaticæ familiares effectus eſſe.

Cautiones medicæ circa Opii uſum.

Ex his non difficile erit præcepta, & cautiones medicas, circa rectum pharmaciæ Opiaticæ uſum deſignare; quod equidem fiet, quatuor hæc ſequentia obſervando; Viz. priuſquam medicamen narcoticum exhibetur, perpendere oportet. 1 Cujuſmodi ſit patientis conſtitutio. 2 Qualis ſit morbus quo laborat. 3 In quo ſtatu ſpiritus Animales reſpectu functionis tum Animalis tum vitalis verſentur. 4 Denique in qua conditione ſanguis aliique humores fuerint.

1. Reſpectu conſtitutionis Ægroti.

1. Quoad prius, quando hypnoticum indicatur, vide ſis ne contra indicent Ægrotantis temperamentum, corporis habitus, vel indiſpoſitio, conſuetudo, vitæ genus. E. gr. qui ſtatura mediocri, corpore firmo, & quadrato, ſanguine calido, aſpectu vivido aut acri præditi ſunt, medicinam iſtam melius ferunt, & ſæpius cum emolumento ſumunt; quâ inſuper multo ſecurius utentur, ſi prius eidem aſſueti fuerint: è contra autem ea minus convenit, immo interdum valde officit illis, qui obeſi nimis, vel admodum graciles ſunt, inſuper qui aut rarioris texturæ ſpiritus facile diſſipabiles, aut temperamenti frigidioris carnes molles, & flaccidas habent, atque indolis pigræ & indocilis ex ſe hebetes, & ſomnolenti exiſtunt; quibus ſcrupulus hic accedit, & reliquorum pondus auget, ſi medicinam iſtam prius nunquam experti ſunt.

2. Morbi

2. *Reſpectu morbi.*

2. Morbi natura, propter, vel contra Opiata magni interdum momenti eſt. In levioribus affectibus (juxta Septalium) Adulatoris medici eſt, eadem in uſum ducere. Porro in quibuſdam magnis aut vetatur iſte, aut valde ſuſpectus habetur. In Paralyſi, Vertigine, Incubo, Apoplexia, item in Orthopnœa, Hydrope pectoris aut abdominis, in membrorum ſtupore aut tremore, in febribus admodum malignis, inque intermittentium paroxyſmis, aut aliarum criſibus narcotica ſæpiſſime interdicuntur. Porro in tuſſi cum ſputo copioſo, & craſſo, Aſthmate, & in quibuſque aliis cum pulmonum oppreſſione affectibus thoracicis, inque paſſionibus hyſtericis, aliiſque convulſivis rarius, & non ſine cautela, & prudentis medici conſilio exhibenda ſunt. Veruntamen in cephalalgia immani, catarrhis, colica, pleuritide, febribus ordinariis, in vomitu, dyſenteria, in paroxyſmis nephriticis, arthriticis, & doloribus quibuſcunque pharmacia Opiatica non modo conceditur, ſed ad ipſam, quaſi ad panacæam divinam, accurritur.

3. *Reſpectu ſpirituum Animalium.*

3. At quoties hæc proponitur, aut in deliberationem venit, inſuper conſiderare oportet in quo tenore ſpiritus Animales cujuſque ditionis præſides fuerint: nam ſi pauciores, vel oppreſſi jam jam concidunt, & vela ſua non ſatis explicant; nequaquam certe à pharmaco amplius minui, aut conſterni debent. Quapropter dummodo facultates Animales quoad ſenſum, vel diſcurſum non clare vigent, aut ſatis vegete ſe exerunt; aut cum pulſus & reſpiratio reciprocationum ſuarum vices non niſi debiles, item celeres, aut etiam ſolito tardiores, impeditas, & inæquales habent; aut denique ſi membra, & partes motivas ſtupor, & enervatio cum languore inſolito occupabit, pharmaciæ cuivis hypnoticæ omnino ſuperſedendum erit. Eandem vero in uſum ducere non hæſitabimus, ſiquando ob graviores affectus indicatur, ſimulque ſpiritus animales ſecundum hos alioſque

que reſpectus ſatis robuſti exiſtant, aut etiam expanſi nimis, vel ſupra modum efferi, ac feroces evadant.

4. Interea tamen ſanguinis, & humorum ſtatus haud negligendus eſt; quippe interdum iniqua, aut improba horum conditio, Opiata prorſus vetat, aut non niſi parcius, & cum reſtrictione quadam ſumenda permittit. Sanguis eorum uſus contra indicat, quatenus vel quantitate, vel qualitate, ſive in craſi ſua peccat. Quoad priorem, latex cruentus vel ſuperabundat, vel deficit; & utroque reſpectu pharmaciam narcoticam excludit. Primo enim ſiquando ſanguis copia turgens, ſimulque in febre ebulliens, vaſa immaniter diſtendat, adeoque præcordia ad eum ociſſime, ne alicubi ſtagnet, aut exundet, circumpellendum cum ſyſtol$\tilde{\omega}\nu$ vicibus celerrime repetitis ſumme adlaborant; tunc certe narcoticum exhibere, quo iſte cordis labor & nixus ultimi ad vitam tuendam neceſſarii præpediantur, venefici potius, quam medici officium eſſet. Quare in ſanguinis plethora, phlebotomia Opiatarum uſui ſemper præmitti debet. Secundo nec minus malum à narcoticis immineat, quoties in ſanguinis defectu, ſive penuria, uti poſt magnas hæmorrhagias, longas inedias, aut diuturnas ægrotationes exhibentur: quippe, cum ſanguinis rivus perexiguus eſt, & præ exiguitate vix continuus, ne fluor ejus interrumpatur, & proinde ceſſet, cor pulſu admodum veloci agitatum velut nixibus duplicatis circumactionem ejus celerrimam molitur. Hinc obvium eſt concipere, quantam Opiata, quæ huic cordis molimini, tunc apprime neceſſario, ſufflamen ſive remoram imponunt, noxam inferant. Profecto ob hanc rationem videtur eſſe, quod mulieribus, mox à puerperio, lochiis copioſe fluentibus, & quibuſvis à libera ſanguinis miſſione, aut immenſis hæmorrhagiis, ſomnum interdicimus; viz. ne cor, quibus ſanguinis rivum diminutum ocius circumpellat, ſpiritus inter dormiendum

4. *Reſpectu ſanguinis, & humorum.*

dum revocati deſtituant. Porro interdum ſanguis qualitate (ſive ut proprie magis loquar) in Craſi ſua peccans, Opiatarum uſum contra indicat: quippe dum in cacochymia, aut febre, cruor recrementis plurimum refertus majori cordis nixu agitari, & velocius circulari debet, nempe ut particulæ heterogeneæ ſubjugentur, & cito evaporent; narcotici operatio interveniens, hæc præcordiorum molimina ſufflaminat, proindeque ſanguinis luſtrationem retardat,& nonnunquam fruſtratur.

Quod ſpectat ad alios humores recrementitios, intra ventriculum, aut inteſtina accumulari ſolitos, etiam hos per vomitum, aut feceſſum ſubduci, & expurgari oportet, priuſquam Opiatum propinatur; ſecus enim illic defixi, pertinacius hærebunt. Quippe fibræ ſphlanchnicæ, à pharmaco ſtupefactæ, non uti prius irritantur; nec recrementis iſtis expellandis ſpaſmos excretorios facile ineunt,aut vegete perficiunt: quare, juxta vetus præceptum, ſi quid evacuandum fuerit, ante pharmaciam Narcoticam evacuetur.

SECT. VII.

SECT. VII. CAP. III.

Opiatarum ſpecies, præparationes, & formulæ.

POſt pharmaciam Narcoticam in genere nunc traditam, ejuſque rationes, & operandi modos ſatis fuſe explicatos, proxime incumbit medicamenta tali virtute prædita tum ſimplicia, tum compoſita recenſere, & particulatim expendere, adeoque Opiologiam quandam inſtituere.

Itaque imprimis, juxta methodum à pleriſque Authoribus obſervatam, remedia pro Anodynis habita, in binas hic claſſes, viz. prout fortiora aut debiliora exiſtunt, diſtinguere viſum eſt. Enimvero quædam ex illis plane narcotica non modo ſomnum præternaturalem cogunt, ſed, cum occaſio requirit, indolentiam, & ſtuporem, atque indebite exhibita non raro lethum accerſunt; attamen alia hujus generis medicamenta perhibentur, quatenus ſpiritus excandeſcentes, non perimendo, aut ſtupefaciendo, ſed tantum leniendo, & demulcendo in quietem allectant, & blande componunt. *Medicamentorum Anodynôn diſtinctio.*

1. Ad priorem ex his (quæ proprie tantum Opiata ſive Narcotica dicuntur) claſſem referri ſolent, Papaver tum album, tum erraticum, Hyoſcyamus, Cynogloſſus, Mandragora, Solanum, & quædam alia venenoſa magis, adeoque nunquam medice præſcribenda. Quorundum vero ex iis, non adeo inſalubrium, radices, folia, flores, ſemina, & ſucci inſpiſſati, crebro ſunt in uſu, & maximo ſæpe cum fructu (prout ſupra oſtenſum eſt) ſumuntur. At vero, quandoquidem ſingula hæc quidquam toxici admixtum habent, idcirco non, prout in alia pharmaceutice, licebit modo hæc, modo iſta indifferenter *1. Narcoticorum recenſio.*

renter præſcribere, ſed tantum, quæ maxime tuta, & longa experientia comprobata ſunt, experiri. Hinc demum mos obtinuit (à quo ſine vitæ humanæ periculo recedere non licebit) ut papaver, ejuſque præparata fere totius pharmaceutices Opiaticæ baſis, aut complementum ſint. Semina hyoſcyami, atque radices, aut ſuccus cynogloſſi, hypnoticorum quorundam compoſitiones ingrediuntur: attamen, quoties ſomnum efficaciter, ſimulque tuto provocare ſtudemus, tota medicinæ vis in Opio, aut Diacodio collocatur. Non opus erit Papaver album, ex quo hæc conficiuntur, hic deſcribere, neque ſucci Opiatici extractionem, aut ſyrupi iſtius compoſitionem tradere; ſiquidem hæc omnia tum in veterum, tum recentiorum libris Botanicis, atque Antidotariis ſatis fuſe declarantur. Quod itaque ſupereſt, atque maxime ad propoſitum noſtrum facit, Opii partes elementares exponere, indeque tum illius, tum Diacodii virtutes, & intoxicandi rationes eruere nitemur.

Papaver Album.

Opii natura, & partes.

Opii corpus integrum, & illibatum melius, quam ſpagyrice reſolutum, quoad partes ejus conſtitutivas examinari, & dignoſci poteſt: quippe ſi per ignem deſtilletur, propter ſulphuris impuri copiam, empyreuma horrendum contrahit, ſimulque fœtorem valde nocivum diffundit. Attamen ſenſui obvium eſt, particulas ſulphureas in hoc concreto abundare; quod etiam odor ejus teterrimus, & inflammabilitas manifeſto declarant: & quamvis æque certum eſt, ſulphuri huic particulas ſalinas adjungi, adeoque concretum hoc, his duobus una cum terra aliquanta potiſſimum conſtare, attamen cujus indolis, & in quo ſtatu ſal iſte fuerit, definire non licet; tantummodo autem ab effectis ſtatuere poſſumus, concretionem hanc ſulphureo-ſalinam ſpirituum Animalium texturæ, quæ ſpirituſa, & ſalino

ſalino-volatilis eſt, omnino contrariam, & deſtructivam exiſtere. Et quidem pluribus inſtantiis colligere datur, vim narcoticam in ſulphure cum ſale aculeato, (unde fœtorem adeo tetrum acquirit) latere; hujus enim naturæ ſunt Papaver album, Mandragora, hyoſcyamus, Nicotiana, & cætera Opiata, quæ omnia graveolentiam fere ſimilem, & inter olfaciendum ſpiritibus noſtris valde ingratam, habent. Porro juxta quod ſpiritus Animales in variis corporibus texturæ nonnihil diverſæ fuerint, idcirco Opiata fortius, & virulentius in aliquibus quam in aliis operantur. Turcæ ac Ægyptii, quibus ex aduſto ſanguine ſpiritus fixiores, aut minus volatiles procreantur, Opium impunè, aut ſaltem abſque vitæ periculo comedunt; non adeo Europæi, qui ſpiritus magis ſubtiles, & puriores obtinent. Canes Opium in quantitate magna, abſque ſopore ullo, aut letho devorant. Doſis ejus perexigua felem è veſtigio perimit; eo nimirum, quod hujus ſpiritus, admodum, ſalino-volatiles, ſulphur narcoticum non omnino ſufferre poſſunt. Atque hinc eſt, quod gt. unica olei nicotianæ, hujus Animalis linguæ impoſita, mox ſpaſmos, & ſtuporem excitat; quibus illico mors ſuccedit. Olim cani gregario Opii panis offæ involuti ʒij. exhibitas vidi: brevi poſtea valde ægrotans ille torpidus ſeu potius ſtupidus fiebat, atque difficulter, & laborioſe ſuſpirans plane moribundus videbatur; deinde vero intra ſemihorulam, alvum cum fœtore teterrimo, & maxime omnium quæ unquam ſenſi moleſto, copioſe dejecit, & derepente ſanus, ac vegetus evaſit. Quod autem tanta Opii quantitas Animali huic minus nocuerit, in cauſa forſan ex parte fuit ventriculi ejus fermentum inſigniter acidum, à quo particulæ ſulphuris narcotici refringi, & aliquantulum ſubigi potuerint;

Vis narcotica in quo conſiſtit.

In omnibus non pari modo operatur.

Canem non uti Felem aut Hominem ladit.

tuerint; adeoque propter hoc ſulphur, à ſtomachi menſtruo acido plurimum diſſoluto, alvi dejectio ſummopere fœtida proceſſit. Quippe de aliis corporibus obſervare eſt, dum acidum in ſulphureum agit, fœtorem ingratum excitari: Ita namque fieri ſolet, cum aqua ſtygia, aut ſpiritus vitrioli limaturæ ferri affunditur. Pariter item, cum ſpiritus aceti, lixivio Antimoniali committitur. Poſſim & multa alia hujus generis notare. At vero haud negandum eſt, Opii particulas in ſpiritus caninos operari, qui tamen fortius, quam aut hominis, aut aliorum quadrupedum ſpiritus, veneno narcotico reſiſtunt; prout ab hiſtoria modo citata liquet; quatenus nempe cum torpor, & reſpiratio difficilis ac impedita, propter ſpiritus ἔγκεφάλε hoſpites narcoſi affectos, oriri cœperunt, ſymptomata iſtæc, quamprimum fomes narcoticus per catharſin ſubducebatur, mox evanuerunt. Porro hujus ſententiæ veritatem experimento Anatomico amplius confirmatam novi. Ante multos annos Opii tincturæ, in vino Canarino ad ſaturitatem factæ, circiter tres uncias in venam jugularem canis vivi transfuſam vidimus; vaſe compoſito canis ſolito more diſcurrebat, parum aut nihil affici aut immutari viſus; poſt quartam horæ partem parum obſtupeſcere, caput nutare, & tandem ſomno obrui cœpit; cui tamen ne indulgeret, eum verberando, terrefaciendo, & in curſum urgendo cum aliquamdiu impediremus, demum affectione ſoporoſa ita prorſus abacta ſatis ſanus, & vegetus evaſit: hinc ut conſtet virus Opiaticum adeo vel intra coctionis viſcera, à fermentis eorum ſubigi, vel ab ipſis ſpiritibus animalibus reſiſti, ut non ſemper nec pariter in omnibus, aut hypnoticum, aut exitiale fuerit.

Hujus inſtantiæ quædam.

Quod ſpectat ad Papaveris albi capita, cum ſemini-

bus,

bus, è quibus Diacodium, item decocta, emulſiones, aliæque confectiones hypnoticæ parantur; facile conſtat, hæc longe minus, quam concretum Opii ſuccum, ſulphure narcotico prædita eſſe; quodque hujus illis ineſt, multo puriùs atque innocentius exiſtere. Quapropter remedia ex his compoſita ſæpius, & ſecurè magis exhibemus: Neque enim ad Laudanum fas ſit aſcendere, niſi quando præ ſymptomatum vehementia Diacodiata minus efficiunt. Porro cum hæc minus virulentiæ in ſe continent, non multa præparatione egent, quin ſimplice aut decoctione, aut infuſione, aut expreſſione facta in uſum medicum adhibeantur: Opium vero, raro admodum ſimplex, & per ſe præſcribitur, ſed vario, & diverſimodo apparatu corrigi, & componi ſolet, quo Anodynon ſatis tutum evadat. *Diacodiata.*

Opii præparatio, aut ſimplex eſt, aut cum diſſolventibus, & corrigentibus adjunctis. Prioris ratio fere tantum in hoc conſiſtit, ut maſſa ejus in taleolas diſciſſa, calori ignis, aut ſolis tamdiu exponatur, donec, ſulphure narcotico ex parte evaporato, reliquum friabile, & minus graveolens fiat: cujuſmodi præparatio ejus, pleriſque aliis præmitti ſolet. Nam ſive Opii tincturam, extractum, aut confectionem molimur, priùs ἐγχειρήσει hac prævia exſiccatur, & in pulverem redigitur. Porro huc referri debet fumigatio ejus cum ſulphure, eodem ſc. ritu quo Scammonium cicuramus: quippe vapor acidus à ſulphure communi, dum efflagrat, aſcendens, ſulphuris utriuſque alterius, tum narcotici, tum cathartici virulentiam ſubigit, aut multum infringit. *Opii præparationes.*

Opii præparationes cum adjunctis, ſeu potius compoſitiones ejus, plures ac diverſimodæ exiſtunt; quarum aliæ apud Antiquos, aliæ inter recentiores uſitatæ *Veterum Opiata recenſentur.*

tæ magis ac celebres fuere. Veterum Opiata maxime inſignia ſunt pilulæ de cynogloſſo, Requies Nicolai, & Philonium, cujus ultimi quatuor habentur, ſc. Romanum & Perſicum (quorum uſus etiam aliquatenus retinetur) atque Philonium Galeni, & Meſuæ.

Horum omnium deſcriptiones, in pleriſque Antidotariis ſatis vulgo proſtant, ut non opus ſit eas hic repetere. Compoſitionum iſtarum maxime Anodynῶν ratio, etſi fundamento erroneo innixa, quoad alium reſpectum ſatis recta deprehenditur. Quippe ex ſuppoſito falſo, Opium in quarto gradu frigidum eſſe; Philoniis, quæ plurimum ejus recipiunt, multa in eodem gradu calida, ſc. Pyrethrum, Euphorbium, Piper album, & ſimilia adduntur: quæ quidem Opii correctiva haud impropria exiſtunt. Attamen non quatenus horum caliditas, illius frigiditate contravenit, (quippe revera non frigidum, ſed calidum potius exiſtit) verum acria iſtæc, ſale volatili referta, Opii ſulphur narcoticum perdomant, & virulentiam ejus infringunt.

Laudana à recentioribus inventa.

Neotericorum Opiata, propter talis pharmaci laudabilitatem vulgo Laudana dicuntur; quibus inſuper à nonnullis, quia dolores tollunt, *Nepenthes* nomen imponitur. Quo tempore hæc primo innotuere Renodæus perquam ingenioſe queritur, *Pſeudo-medicorum cohortem coortam eſſe, qui, pro pilolis de cynogloſſo uſitatiſſimis, confectionem Opiatam, Laudanum illis dictam, exhibent, qua non tantum ſomnum conciliare, ſed morbos quoſvis abigere pollicentur. Hujus* (inquit) *pharmaci nunc apud circulatores adeo invaluit Encomium, ut nullus ſit Empiricus, nullus tam hebes Medicaſter, nullus vel plebeius Tonſor, qui ſe Laudaniſtam non profitetur.* Proculdubio hic mos,

Renodæus de Laudano.

ut

ut nt peſſimus, ac in vitam humanam valde perniciosus, nondum exolevit. Quippe etiamnum apud noſtrates pſeudochymicorum, & Agyrtarum non cohors, ſed potius examen eſt: quorum unuſquiſque peculiare ſuum Laudanum jactat, quod in unoquoque morbo, ejuſque ſtatu temerarie exhibent, &, ſi forte contigerit ægrotantem dormire, & rurſus evigilare, protenus Jo canunt, & ſibi gallum deberi clamitant; cum ſæpe furcam potius mereantur, in quantum pulſu, & reſpiratione propter Opiatam intempeſtive exhibitam dejectis, non raro criſeos, & curationis ſpes omnis fruſtratur: quare à Laudaniſtis illis imperitis ut ſedulo caveatur, quibuſcunque vita in pretio eſt, admoneri oportet.

Nec tantum Opiatarum uſus, ſed multo magis earundem inventio, & præparatio empiricis, & Agyrtis interdicantur: enimvero Medici prudentis, & docti opus eſt, toxica ita temperare, ut non in venenum ſed Antidotum cedant. Quapropter Laudana, non, niſi à peritis inventa & diu experta, in praxin admittantur; cujuſmodi ſatis multa jamjam publice recepta, & probata extant, ut nihil opus ſit nova quotidie procudi. Laudana Antiquiora à Paracelſo, Crollio, Quercetano, Hartmanno, aliiſque Chymicis celebrioribus tradita, in pleriſque item pharmacopœis deſcripta, tantummodo ſub forma Extracti componuntur; in quibus omnibus pro baſe eſt Opii tinctura cum menſtruo idoneo prolicita; cui tincturæ aliæ, ſc. Croci, Caſtorei (quod Guianerus Opii Bezoar appellat) ſpecierum Diambræ, & ſimilium adduntur; adeoque omnes ſimul confuſæ deſtillentur in balneo, ut menſtruo avocato, reſiduum ad mellis conſiſtentiam redigatur; in cujus denique complementum, Magiſteria, pulveres pretioſi, olea chymica, aliaque

Laudana in forma extracti.

que pro cardiacis habita adjiciuntur: Pharmacum ita confectum in forma pilulari fere tantum exhibetur.

Laudana liquida.

Quamvis hujuſmodi Laudana ſatis efficacia, & eleganter compoſita videantur; Neoterici tamen, formam nonnihil variantes, conſiſtentiam eorum (quo melius poſſint in liquore quolibet aſſumi) liquidam fecere; cui accedit, quod cum Pilula Opiatica (haud minus propter nocumentum, quam commoda inſignis) quibuſdam terrori fuerit, doſis Laudani liquidi (ſi forſan patiente reluctante neceſſaria videatur) melius obſcurari poſſit, atque alteri liquori affuſa pro cardiaco potius, quam hypnotico cedat. Et quidem circa Opiatarum uſus, ægroti interdum nimis, æque ac minus caute exiſtunt, adeoque ſicut in uno caſu admonendi ſunt, ita in altero traduci ac falli debent. Pro Laudano liquido pariter ac ſolido conficiendo, pari fere ritu, Opii, & adjunctorum tincturæ ſeorſim extrahantur; quibus dein confuſis, & menſtruis ad medietatem avocatis, manebit pharmacum ſplendide rubeſcens; cujus doſis à ℈ſſ. ad ℈j. eſſe ſolet.

Quod menſtruum pro Laudano conficiendo, maxime idoneum eſt.

Circa hæc utriuſque generis Laudana, maxime intereſt cum quo menſtruo Opii tinctura extrahitur; adeo, ut hæc res inter quoſdam haud minoris notæ chymicos in magnam contentionem venerit; dum quidam illud frigidum ſupponentes, ſpiritu vini utuntur, aliique è contra ad refrænandum Opii calorem, ipſum in ſpiritu aceti, aut ſucco citri diſſolvunt: profecto utrumque menſtruum ſatis, & fere ex æquo convenit, dummodo in extractum redigatur: attamen ſi in forma liquida, nullum præſtantius Opii ſolutivum occurrit, quam ſpiritus vini, ſale tartari volatiliſato imprægnatus. Hic namque maſſam ejus promtiſſime diſſolvit, tincturam inſtar rubini ſplendeſcentem recipit; porro ſulphur narcoticum nonnihil ſubigit,

igit, ejuſque graveolentiam tollit: revera ſal tartari Opii correctivum optimum, ſeu potius antidoton, exiſtit. Hinc Empirici cujuſdam pilula Opiatica, in qua Opii diſſolvens eſt ſal tartari, oleo Terebinthinæ imbutus, uſus non contemnendi habetur: compoſitioni iſti additur pulvis Hellebori albi; verum ideo tantum, ut opinor, quia Paradoxi quidam aſſerunt, venena cicurata in medicamina præſtantiſſima evadere.

Laudanum Helmontianum dictum.

A nuperis annis increbuit uſus Laudani cujuſdam liquidi, cujus Author, Helmontius vulgo perhibetur: pro menſtruo recipit, ſuccum Cydoniorum in fermentationem per flores cerviſiæ concitum; cum hoc ſimul Opii, & Croci tinctura ſaturata extrahitur, quæ colata, & aromatiſata, ad medietatem in balneo avocatur; dein reſidui pars uſui ſervatur, eſtque Laudanum hoc liquidum: cujus doſis à gt. 15 ad 20. Pars altera deſtillatione ulteriori in formam pilularem redigitur, & à gr. j. ad ij. exhibetur. Opiatum iſtud liquidum, in affectibus dyſentericis, ſæpius cum felici ſucceſſu exhibui: Laudanum vero noſtrum liquidum, (quo ſc. frequentius utimur) pro menſtruo habet tincturam ſalis tartari, ad ſummam rubedinem longa digeſtione evectam; cumque Opii tinctura per hanc extracta medicamenti baſis ſit, pro complemento addimus Crocum, Caſtoreum, Caryophyl. & lignum Aloes: doſis à gt. 15 ad 25.

Papaver erraticum; ejuſque præparata.

2. Poſt papaver album, ejuſque præparata Opiatica, dicendum ſequitur, de ſylveſtri ſive erratico, quod certe virtutem quandam hypnoticam, ſed longe mitiorem & benigniorem, quam illud alterum obtinet; quare in quibuſdam caſibus eximie convenit, & circa uſum ejus ſecuriores eſſe licebit. Ex hoc ſyrupus, & aqua deſtillata parata in pharmacopoliis proſtant, quæ

in febribus pleriſque continuis ſæpe cum fructu exhibentur, inque pleuritide, vi quadam ſpecifica juvare creduntur; quia nempe dolores tollunt, atque pulſum nonnihil ſufflaminando, ſanguinis æſtuationem febrilem deprimunt. Porro ex floribus hujus, in ſpiritu vini infuſis, tinctura paratur, quæ apud Empiricos, & mulieres Beneficas, celebre medicamen eſt, & contra crapulam valere perhibetur. Cujus juvaminis ratio videtur eſſe, quod ſpiritus vini ſtomachi contenta à putrefactione vindicet, atque florum virtus narcotica febrem ingruentem præcaveat.

Cynogloſſus ejuſque præparata.

3. Exacta Mœconologia, in narcoticorum claſſe ſuccedunt, Mandragora, Hyoſcyamus, Cynogloſſus, Nicotiana. De binis prioribus, quia in uſum medicum vix omnino (exceptis hyoſcyami ſeminibus) recipiuntur, non eſt, ut verba faciamus; Cynogloſſus vero odorem plane ſoporiferum ſpirans, indolem ſuam narcoticam aperte profitetur, & formæ pulchritudine ad ſeipſum aſſumendum nos ultro quaſi invitat: eſt enim planta perelegans, folia habens mollia, & grate virentia; floribus puniceis, & amæniſſime purpuraſcentibus coronatur: Pulvis radicum ejus ingreditur ac denominat antiquum & celebre iſtud Opiatum dictum pilulæ de Cynogloſſo: ſuccus ex tota planta, circa initium veris collecta, expreſſus, & digeſtione clauſa & calida depuratus, & à fœcibus decantatus, liquorem exhibet clarum, & inſtar rubini ſplendide rubeſcentem. Hic uſurpari poteſt vel pro menſtruo ad componendas alias confectiones narcoticas; vel ſyrupus hypnoticus ex eo paratur; vel denique blande evaporatus in extractum redigitur, ex quo, ſicut ex Opio, cum idoneis menſtruis tincturæ, & extracta conficiuntur.

Narcoticorum agmen claudit, & inter ea jure locum

cum vindicat Nicotiana; quamvis enim eorum compoſitiones minime ingrediatur, attamen fumus ejus per tubulum hauſtus eundem ſæpenumero, quem illa, effectum producit: quinimo, quod magis mirandum eſt, non modo ipſum ſomnum, ſed quandoque contrarium ejus, nempe vigiliam accerſit. Non eſt ut inſtituti hujus originem, aut morem, communiſſime notum, utpote ab hominibus cujuſque ſexus, ætatis, & conditionis uſitatum, deſcribere faceſſam: profecto quod Opiatis illud accenſeam ideo eſt, quoniam fere idem apud noſtrates, quod Opium apud Turcas, præſtat: utraque nimirum ſpiritus animales motu quodam inaſſueto afficiendo, & velut attonitos reddendo, abſque magno moleſtiæ aut laſſitudinis ſenſu, ad quodvis agendum aut patiendum diſponit. Quapropter Nicotianæ fumo, juxta morem vulgarem ore ſuſcepto, virtutes & effectus non ſolum multiplices, ſed diverſimodi, immo (ſicut jam diximus) contrarii, & ſibimet invicem repugnantes aſcribuntur. Quippe vulgo dicitur nos infrigidatos ſive algentes calfacere, atque æſtuantibus refrigerium præbere; ſomnum inducere, aut abigere; pariterque famem atque ſitim reſtinguere, aut excitare: quorum omnium ratio in eo conſiſtit, quod ſpiritus Animales ab enthymiamate hoc blande agitati, & velut in choreas quaſdam conciti, ad moleſti cujuſvis appulſus plane obſurdeſcunt; immo quicquid difficile ab iis agendum, aut patiendum incumbit, inſenſiles fere ac imperturbati obeunt: quapropter militibus, & nautis Tabaci uſus (ubi congruet) non modo utilis, ſed pæne neceſſarius videtur; in quantum ſc. utroſque illos, ad pericula quævis intrepidos, atque famis, frigoris, & laboris patientes reddat. At vero fumum hunc valde narcoticum, & ſpiritibus (priuſquam crebra aſſue-

Nicotiana.

Fumi ſuctionis hujus effectus.

Et rationes.

tudine iis familiaris evaſit) valde infeſtum eſſe, inde conſtat; quoniam à primo ejus tentamine, & uſu, nullus fere eſt, qui non maximas in cerebro, & genere nervoſo perturbationes patitur. Si quando enim ad potationem hanc ſiccam quiſpiam initiatur, mox quaſi ebrius vertigine, & ſcotomia afficitur; dein vomitio immanis, & non raro purgatio ſuccedit; vacillant pedes, tremunt manus, lingua balbutit, aut delira loquitur. Non raro item ſudor frigidus, & lipothymiæ terribiles ſequuntur; quorum omnium cauſa eſt, quod ſpiritus Animales à ſulphure narcotico velut intoxicati, in toto regimine ſuo, diſtrahuntur plurimum, inque ἀταξίας adiguntur; nec tantum prima aut ſecunda vice, verum ab initio ſæpiſſime perquam diu eſt, priuſquam Tabaci fumus, ſine magna ſpirituum confuſione hauriri poteſt. Quamprimum vero mos iſte cuipiam fit aſſuetus & familiaris, etiam gratiſſimus evadit; & cum tanto lenocinio ſpiritus Animales captat, ut nonnulli cibo, aut potui citius, quam uſui ejus interdici mallent. Cujus ratio eſt, quod fumi-ſuctio iſta, ſpiritus Animales uſpiam ſegnes, & deſides, blande exſuſcitans, & quaſi titillans, in motus lenes, & expanſivos, quibus mire tanquam à vini potu recreantur, ciet.

Hæc de Narcoticis præcipuis, eorumque præparatis, ac utendi modis, quorum omnium cenſus ad vegetabilium genus ſpectat: attamen ut putetur mineralia nihil non efficere poſſe, etiam ex durioribus hiſce concretis quidam Opiata præſtantiſſima, prorſus ſine Opio, ſe paraſſe venditant. Quercetanus ex vitrioli ſulphure narcotico, atque oleo ſolis, & lunæ, cumque tinctura coralliorum, aliorumque cordialium inſignium, Nepenthen quoddam, ad dolores, & languores omnes tollendos adprime efficax, conficiendum

endum præſcribit: cujus medicamenti tantum abeſt me virtutes admirari, ut potius exiſtimem, ſulphur ac olea iſta metallica aut revera non eſſe, aut parum vel nihil poſſe: itaque his poſt habitis ad narcotica genuina & realia reverſi; demum coronidis loco, eorum ſelectas quaſdam formulas ſubjiciemus: quas inſuper in claſſes quaſdam digeremus, juxta quod Opiata pro baſi ſua vel *papaveris erratici ſyrupum* aut *aquam deſtillatam*, vel *Diacodium*, vel *Laudanum extractum*, aut *liquidum*, vel *pilulas de ſtyrace* vel de *Cynogloſſo*, vel denique *Philonium* habeant. *Compoſitionum narcoticarum Baſes.*

℞ *Aq. Papaveris erratici, Paralyſeos ana* ℥vj. *ſyrupi papaveris rhead.* ℥ij. *ſalis prunellæ* ʒß. *miſce, f. Julap. doſis* ℥iij. *vel iiij. ter in die, in pleuritide, doloribus, ac vigiliis ſine febre, aut cauſa manifeſta.* 1. *Aq. & ſyrupus papaveris Rhead.*

℞ *Aq. Papaveris,* ℥iiij. *ad* vj. *ſumatur interdum per ſe bis aut ter in die propter eaſdem intentiones.*

℞ *Diacodii* ʒß. *ad* ℥vj. *Aq. paralyſeos* ℥iij. *Aq. Theriacalis* ℥iij. *f. potio.* *Potiones.*

℞ *Aq. Cardui* ℥iij. *Diacodii* ʒß. *ſp. C. Cervi* ℈ß. *ad* ℈j. *f. hauſtus ad ſomnum, & ſudores provocandos.*

℞ *Diaſcordii* ʒß. *pul. Gaſcon.* ℈j. *Diacodii* ʒij. *miſce, ſumat. è cochleari.*

℞ *Diacodii* ℥iij. *Aq. Limacum* ℥j. *miſce. Convenit in tuſſi, & phthyſi: doſis cochl. j. hora ſomni, & ſi opus fuerit, repetatur poſt mediam noctem.*

℞ *Laudani Londinenſis gr. j. pul. è chelis compoſ.* ℈ß. *ad* ℈j. *cum q. ſ. ſyrupi caryophyl. f. pil.* ʒj *ſumendæ hora ſomni.* 2. *Laudanum extractum.*

℞ *Laudani gr. j. pil. ſtomach. cum gummi,* ʒß. *f. pil.* iiij. *ſumend. hora ſomni, in Colica.* *Pilulæ.*

℞ *Laudani gr. j. ad* jß. *Diaſcordii* ℈j. *f. bolus,* *Bolus.*

loco

loco Diaſcordii add. confect. Alchermes vel de Hyacint.

Hauſtus. ℞ *Laud. gr. j. diſſol. in cochl. j. Aq. Theriacalis, adde aq. paralyſeos ʒij. f. hauſtus.*

3. *Laudanum liquidum Tartariſatum.* ℞ *Laud. noſt. liquidi Tartariſati, gt. 20, detur in cochl. j. Aq. Mirab. vel Cinnam. aut cujuſvis alterius idoneæ: Convenit in doloribus colicis, nephriticis, aut arthriticis.*

℞ *Specier. hieræ ʒſſ. Laudani ejuſdem gt. 20, f. pil. iiij. ſumantur hora ſomni ad purgand. ſimulque dolores ſedand. in Colica.*

4. *Laudanum liquidum Cydoniatum.* ℞ *Laud. liquidi Cydoniati gt. 15 ad 20, detur in cochl. j. Aq. Cinnam. tenuis, ad effectus dyſentericos.*

℞ *Conſ. roſar. rub. ʒj. Theriacæ Androm. confect. de hyacintho ana ʒij. pul. Pannonici rub. ʒj. Laud. Cydoniati ʒij. Syrupi e coralliis q. ſ. f. confect. doſis ʒj. quarta vel quinta quaque horâ in Dyſenteria valde cruenta, cum torminibus.*

5. *Pilulæ de ſtyrace.* ℞ *Pil. de ſtyrace gr. v. ad vj. lactis ſulphuris ϑſſ. olei Aniſi gt. j. balſami peru. q. ſ. f. pil. iij. in tuſſi Aſthmate, &c. ſumend.*

Et de Cynogloſſo. ℞ *Pil. de Cynogloſſo gr. vj. ad viij. f. pil. ii. devorand. hora. ſomni, propter eaſdem intentiones.*

6. *Philonium.* ℞ *Philonii Romani ϑj. ad ϑij. conſer. Caryophyl. ʒſſ. miſce, f. Bolus ſumendus hora ſomni. Convenit ad Colicam, in temperamento frigid.*

Medicamentum Antihypnoticum

Poſt remedia narcotica modo ſatis fuſe explicata, proxime dicendum eſſet, de medicamentis mere Anodynis: quæ viz. ſpiritus Animales quovis modo perturbatos, aut excandeſcentes, non profligando, aut ſtupefaciendo, ſed tantum leniendo, & demulcendo in quietem allectant, & blande componunt. Attamen circa horum τὸ ὅτι, utrum talia revera exiſtunt? manifeſto conſtare

conſtare oportet, priuſquam τοῦ διότι diſquiſitio inſtituitur: præterquam enim hoc, quod Fotus, Cataplaſmata, Linimenta, exterius exhibita, atque Enemata inteſtinis injecta dolorem quandoque ſedant, nullum alium effectum ab ejuſmodi mere Anodynis, ſaltem quando intus ore aſſumuntur, præſtari novi: quare ſuper his, quibus pro ſomno conciliando, aut terminibus quando atrociter urgent ſedandis minime fidendum ſit, haud operæpretium videtur Ætiologiam quamvis contexere.

At vero cum hactenus de Opiatis, earumque præparatis, & operandi modis ita plene diſſeruimus: juxta methodum ſuperiorem, de medicamentis hiſce contrariis, ſive Antihypnoticis, quæ viz. ſomnum nimis urgentem arcendo, nos vigiles reddunt, modo tractandum ſequeretur; niſi quod olim in cerebri pathologia (ubi de Lethargo aliiſque affectibus ſoporoſis, eorumque remediis agitur) penſum hoc omnibus fere numeris abſolutum peregerim; ita ut non opus ſit eadem hic repetere. Quandoquidem vero tum ibidem, tum aliis in locis, liquoris cujuſdam Coffee dicti ad narcoſin pellendam ſumme efficacis, frequens à nobis mentio facta eſt; haud omnino ex re fore videtur de potu hoc, ejuſque effectibus, & agendi rationibus (quas alibi innuimus) pauca quædam amplius hic ſubjungere. Circa Antiquitatem, & communiſſimum ejus modo apud Turcas, & olim Arabas, alioſque orientales uſum; extra propoſitum noſtrum eſſet hic diſſerere: quandoquidem vero à nuperis annis, hic potus etiam inter noſtrates in morem abiit, & virtutem ejus pro ſomno abigendo fere nullus eſt quin experimento facto ſatis efficacem perſentit; idcirco in effectus hujus ſatis noti, & experti rationes modo inquiramus. Hujus Ætiologiam (in capite de Pervigilio) diximus, in

Potus Coffee.

Effectus ejus.

eo

eo consistere, quod potus iste particulas adustas (quibus abunde sensu tum gustus, tum olfactus indico, scatet) mox sanguini, & dein succo nerveo insinuat, quæ proinde tum incongruitate, tum mobilitate sive inquietudine sua, & cerebri exterioris poros usque apertos detineant, & spiritibus copula quavis alia, & torpore exutis œstra quædam, ac stimulos, à quibus ad munia sua diutius obeunda excitantur, addunt: enimvero ad somnum ineundum, hæc duo necessario requiruntur, quorum modo unum, modo alterum in efficiendo prius ac potius existit. Nimirum oportet cerebri exterioris, sive corticis ejus poros, & meatus omnes à liquore ibidem, à sanguine velut extillato, ac inundante inferciri plurimum, ac impleri, proindeque occludi; dein præterea ad affectum istum acciendum, opus est, ut spiritus Animales poris, & meatibus illis exclusi, ac insuper particulis nutritiis, & serosis sæpe onusti, versus cerebri meditullium se recipiant otio indulturi. Circa hæc pensa ad somnum requisita non semper unus, idemque ordo est. Quandoque enim spiritus Animales primo, & sponte sua istæc spatia derelinquunt, succo nerveo in eadem inanita mox irruente; interdum vero humor nerveus cum sero uberius suffusus, meatus istos primo invadit, spiritus exinde licet invitos propellens, ac intus cogens.

Ætiologia traditur.

At vero operatio *Coffee* utrisque his effectibus contraria videtur. Non statim à potu ejus, particulæ adustæ, summe agiles, ac impigre, in sanguinem delatæ, liquorem ejus nonnihil fundunt, seroso latice versus renes, & habitum corporis detruso; porro illæ cerebrum adpellentes, poros ejus facillime aperiunt, quos, & mobilitate sua valde apertos detinent; dein spiritibus illæ accrescentes, eos particulis quibusque aliis tum gravativis, tum nutritiis denudant, adeoque leves, & pernices

ubique

ubique in motus cient, atque per totum cerebri ambitum oppletione gravi, & obstructione liberum, expandi faciunt.

Interea tamen, dum spiritus ad hunc modum jugiter, ac indefessim exerciti, succi nervei accessu, & assimilatione privantur, copiæ illorum haud satis, ac solito more instaurantur. Spiritus quidem veterani agiliores, ac impigri magis redduntur, at novorum subsidia minuuntur. Hinc ut facile constet, potum hunc communissimo licet in usu, ac in quibusdam casibus valde utilem, & adprime medicum, in aliis forsan noxium aut minus salutarem existere. Ita quidem rem habere, non tantum ratio, sed & vulgaris observatio passim dictitat; in quantum *Coffee* potatores nimii; macilenti, sæpenumero item paralysi, atque veneris impotentiæ obnoxii, evadunt. Prior effectus ita frequens & passim notus est, ut pluribus *Coffee* potum ideo tantum interdixerim, quoniam ad macilentiam disponit.

Commoda ejus ac incommoda notantur.

Quippe cum sanguis ex assiduo, & nimis crebro ejus usu acris, & magis retorridus fiat, proinde ad nutriendum minus habilis existit. Quoad cerebri autem & nervosi generis affectus, existimo me ad eos interdum curandos, hunc potum adeo frequenter præscribere, ut non alius quispiam magis: quippe ad Tabernas, ubi venditur iste, Ægrotantes quosdam potius quam ad pharmocopolia ablegare soleo.

Macilentos facit.

Profecto in morbis, & ægritudinibus plerisque cephalicis, viz. Cephalalgia, vertigine, lethargo, catarrho, & similibus, ubi cum pleno corporis habitu, & temperamento frigido, aut minus calido, atque sanguine aquoso, adsint cerebrum humidius, at spirituum Animalium segnities, & torpor; potus *Coffee* magno sæpe cum fructu sumitur: nam assidue haustus utramque animæ partem mire clarificat, & illustrat, atque functionum

Ad Paralysim disponit.

quarumcunque nebulas omnes diſpellit: verum è contra, qui graciles, & temperamenti bilioſi aut melancholici, ſanguinem acrem, aut retorridum, cerebrum calidius, atque ſpiritus animales nimis incitatos, & irrequietos habent, à potu iſto prorſus abſtinere debent; utpote qui tum ſpiritus, tum humores magis pervertit, & functionibus quibuſque obeundis inhabiles prorſus, ſimulque impares reddit. Obſervavi enim multos ſpirituum copia haud ſatis uberi præditos, ac inſuper cephalalgiæ, vertigini, palpitationi cordis, artuum tremori, aut ſtupori obnoxios, à potu *Coffee* illico deterius habuiſſe quoad iſtos affectus, & ſtatim in toto corpore languorem inſolitum perſenſiſſe.

F I N I S.

INDEX ALPHABETICUS.

A.

ALexiteria sanguinis compagem nimis laxam, aut solutam restituit. P. 242
Eorum formulæ. p. 257
Antimonium crudum non vomitum ciet. p. 60
Antimonii vitrum, flores, crocus, sulphur. p. 61
Una cum præparationum eorum Ætiologiis. p. 62. 63
Antimonium Diaphoreticum. p. 210
Cerussa ejus. ibid.
Aptitudo ad captandum frigus. p. 221
Affectus hujus descriptio, instantia, & Ætiologia. p. 222
Ratio formalis, & causa ejus. p. 225
Curatio. p. 226
Arteriæ habent fibras musculares, & moventur sicut Cor. p. 266
Etiam spasmis afficiuntur. ibid.
Arteriæ descriptio Anatomica. p. 279
Astringentia in Diabete parum juvant. p. 177
Aurum vitæ. p. 71

B.

Bellinus Renum ductus per quos serum secernitur primus notavit. p. 138
Bezoarticum minerale, ejusque Ætiologia. p. 208
Bilis in Dysenteria Londinensi rarius ejicitur. p. 119
Bovii Vomitorium, Hercules dictum. p. 72

C.

Cardiaca, & Alexiteria, p. 237
In sanguinem, & spiritus agunt, potius quam in cor. p. 283

Cardiaca sanguinis accensionem moderantur, aut augent. p. 240
Eorum formulæ. p. 256
Catharseos tres velut gradus. p. 96
Cathartica quomodo operantur intra ventriculum. p. 91
Quomodo intra duodenum, & tenuia intestina. p. 93
Illorum actio in porum bilarium, ductum Pancreatis, Glandulas, & Arteriarum oscula. p. 94
Eorundum actio in sanguinem. p. 95
Non per attractionem, aut electionem operantur. p. 97
Eorundum differentiæ, & rationes notantur. p. 98
Cathartici virtus à quibus particulis dependet. p. 102
Cathârticorum species, & formulæ. p. 104
Raro è mineralibus, sæpissime è vegetabilibus desumuntur. p. 105. 106
Præparatione chymica minime egent. p. 107
Catharticorum formulæ sc. potiones, pilulæ, pulveres boli, morsulæ, vina &c. p. 108. 109
Cervisiæ, & Vina medicata. p. 111
Coffee potus, ejusque effectus boni, & mali notantur. p. 329. 330
Cordis Palpitatio quid sit. p. 260
Ejus descriptio & Ætiologia ibid.
Cynoglossus ejusque præparata. p. 322

D.

Diabetis descriptio ejusque Ætiologia. p. 165
Diabeten spasmodici affectus præcedunt, aut sequuntur. p. 169
Ab Hydrope quomodo differt. p. 170
Ejus causa, & symptomatum rationes. p. 171. 172
Diabete laborantium quare urinæ dulcescunt. p. 173

ALPHABETICUS.

Morbi hujus curatio, cum medicamentorum formulis. p. 175. 176
Curationis Hiſtoria. ibid.
Diaphoreſis nimia ac depravata. p. 216
Affectus hujus deſcriptio ac Ætiologia. p. 217. 218
Diaphoreticorum materies, & particulæ quales eſſe debent. p. 195
Eorundum rationes, & operandi modus. p. 196
Diarrhæa ſymptomatica. p. 118
Diureſis quomodo à Diaphoreſi differt. p. 236
Diureſis nimia ejuſque remedium. p. 164
Diureticorum diſtributio quoad fines, materiam, & formam. p. 164
Diverſimoda exiſtunt juxta quod pro baſi habent ſalem volatilem, fixum, acidum, Alchaliſatum, aut nitroſum. p. 152. 153
Singulorum rationes traduntur. p. 156. 157
Dyſenteria Londinenſis, ejuſque duæ ſpecies. p. 119
Sc. Aquoſa, & cruenta. ibid.
Prioris deſcriptio, cauſæ, & curatio. p. 120. 121
Medicamentorum formulæ. ibid.
Morbi Ætiologia. p. 122
Quare in Autumuo deſævit, & in hac urbe endemia eſt. p. 123
Ejus cauſæ remotiores. p. 125
Dyſenteria cruenta deſcribitur. p. 126. 127
Methodus medendi cum medicamentorum formulis proponitur. p. 128
Morbi Ætiologia. p. 129
Differentiæ ejus. p. 130
Indicationes curativæ. p. 131
Curationum Hiſtoriæ. p. 132. 133

Electuaria

INDEX

E.

Electuaria purgantia. p. 110
Emetica ſtybiata quomodo operantur. p. 66
Emetica Mercurialia quomodo agunt in corpore noſtro. p. 67
Ἐφίδρωσις ob quas cauſas, & occaſiones excitari ſolet. p. 183
Experimenta de liquoribus chymicis ſanguini calenti affuſis. p. 144
Extracta cathartica reſinoſa quomodo parantur. p. 107
Extractum Hellebori nigri. p. 114

F.

Figuræ earumque explicationes quibus Ventriculus, Oeſophagus, Inteſtina, eorumque partes, & contenta exprimuntur. p. 32. 34. 35
Flatus natura, & quomodo in viſceribus gignitur. p. 84. 85
Flores ſalis Armoniaci. p. 210
Quomodo ab aliis ſpiritibus acribus differt. p. 211
Fuliginis ſpiritus. p. 212

G.

Galenus Arteriæ quatuor tunicas recte aſſignavit. p. 279
Glandulæ denſiſſimæ Tunicas interiores Ventriculi, Oeſophagi, & inteſtini obſident. p. 13. 26. 32
Pariter fere in Arteriis habet. p. 282
Guiaci ſpiritus una cum Ætiologia. p. 213
Ejus reſina. p. 214

H.

Helmontii laudanum. p. 321
Hercules Bovii, cum Ætiologia ejus. p. 73. 74
Humorum præparatio ante purgationem, haud neceſſaria. p. 100

Hydrotica

Hydrotica ſunt ſpirituoſa, vel ſalina. p. 197
Eorum ſpecies ac formulæ. p. 199
Quæ pro baſi habent mixti partes integrales, vel elementares. p. 200
Utriuſque ſpecies, & formulæ recenſentur. p. 101. 202
Hydrotica ſalina varii generis. p. 205
Hypercatharſeos cauſæ, & curatio. p. 116
Hypnotica medicamenta. p. 285

I.

Iliaca paſſio ſæpiſſime in inteſtinis craſſis oritur. p. 32
Inteſtina duplicia ſunt, craſſa, & tenuia. p. 24
Priorum fibræ, connexiones, & dimenſiones, p. 25
Nec non Tunicæ, Vaſa, cum ſingulorum uſibus deſcribuntur. p. 26. 27
Craſſa inteſtina deſcribuntur. p. 31
Inteſtinorum motus excretorius, per quas fibras, & quibus ſtimulis perficitur. p. 88
Quot, & quales humores educit. p. 90
Iſchureticorum ſpecies, & formulæ. p. 176

L.

Lactis coagulatio quo ritu fiat, & quibus modis inhiberi, aut tolli poſſit. p. 142
Singulorum rationes traduntur. p. 143
Lactis fuſio & reductio varias ſanguinis alterationes illuſtrant. p. 144
Laudana opiata. p. 318
In forma ſolida, & liquida parantur. p. 320
Laudaniſtarum mala. p. 319

M.

Medicinæ initia, & progreſſus. p. 1. 2
Medicamenta Anodyna, eorumque diſtinctio. p. 313

Hydrotica. p. 199
Cardiaca, & Alexiteria. p. 237
Antihypnotica, eorumque rationes. p. 327
Mercurius vitæ cum Ætiologia ejus. p. 65
Mercurius præcipitatus per se, solaris, communis, cum singulorum Ætiologiis. p. 68. 69
Sublimatus & corrosivus, & dulcis, cum eorum Ætiologiis. p. 112. 113

N.

Narcotica quo ritu spiritus Animales afficiunt. p. 286
Quomodo in cerebrum operantur. p. 288
Quomodo in ventriculum. p. 289
Quomodo in cerebellum. p. 292
Narcoticorum bona sive emolumenta recensentur. p. 292
Hæc aut spiritus, aut sanguinem, aut alios humores respiciunt. ibid.
Quomodo dolorem sedant absque somno. p. 294. 295
Quo ritu spasmos sistunt. p. 297
Qua ratione in calculo, & Arthritide juvant. p. 300
Quomodo urinas, & sudores movent, & quare Alexiteriis accensentur. p. 301
Narcotica nocent capiti, pectori, & visceribus. p. 305
Singulorum modi, & rationes, exponuntur. p. 307. 308
Nepenthe. p. 318
Nervi Arteriis inserti quibus usibus inserviunt. p. 265
Nicotiana, ejusque fumisuctionis mos, & effectus. p. 323 324

O.

Oesophagi descriptio. p. 7
Tunicæ ejus. ibid.
Operationum medicinalium Ætiologia utilis est, sed desideratur. p. 2
Loca & subjecta notantur. p. 3. 4. 5

Operatio-

Operationis Emeticæ modus, ratio, & accidentia. p. 51
Opiata in quibus locis operari incipiunt. p. 288
Quomodo in cerebro, ventriculo, aliisque locis operationes suas edunt. p. 289. 290.
Ea non sanguinem uti spiritus Animales venenant. p. 291
Eorum effectus tum boni tum mali. p. 292
Opii nocumenta, & cautiones circa usum ejus. p. 304
Opium in omnibus haud simili modo operatur. p. 315
Opiologia, & contenta ejus. p. 286

P.

Passio Cardiaca. p. 260
Papaver erraticum ejusque præparata. p. 322
Pharmacia tria præcipue consideranda continet. p. 5
Pharmaciæ subjecta immediata sunt spiritus, & humores; mediata sunt fibræ, & membranæ. p. 6
Pilulæ purgantes. p. 109
Pulveres purgantes. p. 110
Pulsus intermittens una cum Ætiologia ejus. p. 276
Primarum viarum descriptio. p. 6
Quæ sunt Oesophagus, ventriculus, & intestina. ibid.
Purgatio quid sit. p. 83
Purgantia quos humores educunt. p. 90
Purgantia operantur tum irritatione in primis viis, tum fermentatione in sanguine, & humoribus. p. 91
Purgationis Elateriæ mala. p. 99
Ejus notabilis instantia. ibid.
Pylori descriptio, & usus. p. 21

R.

Remedia Cardiaca, & Alexiteria. p. 237
Renum structura, & usus notantur. p. 139
Resina Jalapiæ, & Scammonii. p. 113

IN DEX

S.

Sal Prunellæ, ſive Cryſtallum minerale. p. 158
Sal vitrioli, & Ætiologia ejus. p. 60
Sal ſuccini. p. 163
Sal Tartari pro Tincturis Catharticis quantum valet. p. 107
Sanguinis alterationes qualem cum lactis fuſione & coagulatione analogiam gerunt. p. 144
Sanguinis compages nimis ſtricta, qualia remedia requirit. Viz. p. 243
Imprimis ſalina, eaque varii generis, & ſtatus. p. 244. 245
Seri à ſanguine ſecretio in exceſſu vel defectu peccat. p. 145
Somni, & vigiliæ viciſſitudo, ad vitam neceſſaria eſt. p. 285
Stomachus quo ritu à Cardiacis afficitur. p. 248
Spiritus nitri. p. 159
Spiritus ſalis marini: ejus conficiendi modus compendioſus. p. 160
Spiritus Urinæ. p. 161
Sudationis ratio, & cauſæ. p. 182
Ejus materies tum elementaris, tum humoralis. p. 185
Ejus requiſita ſive conditiones. p. 187. 188
Sudorifera Cardiacis ſunt affinia. p. 174
Sudor Anglicus. p. 230
Deſcriptio, & Ætiologia ejus. p. 233
Symptomatum rationes. p. 234
Diabeti, & Dyſenteriæ Incruentæ affinis eſt. p. 254
Sulphur ſive oleum vini. p. 163

T.

Tartari ſpiritus. p. 215
Tinctura ejus, ejuſque Ætiologia, p. 162
Tranſpiratio cohibita quomodo ſudorem excitat. p. 191
Tremor cordis. p. 269
Ætiologia ejus, & curatio. p. 270. 272

Non

Non à vaporibus oritur. p. 274
Tunicæ quibus Oesophagus, Ventriculus, & Inteſtina prædita ſunt. p. 7
Tunicæ Oeſophagi quibus uſibus inſerviunt. p. 11. 12
Ventriculi quot ſunt, & quibus uſibus inſerviunt. p. 12
Turbith minerale. p. 70
Tympanitis cauſa innuitur. p. 15.

V.

Ventriculi plicæ, & rugæ quomodo naſcuntur, & quibus uſibus inſerviunt. p. 15
Ventriculi fibræ carneæ: earum ordines, p. 17
Nec non munia, & uſus. p. 18
Quibus & quot modis, & propter quos inſtinctus contrahuntur. p. 19
Ventriculi orificia deſcribuntur. Quibus nervis, & plexibus nerveis inſtruuntur. p. 20
Ventriculi quæ vaſa, & quomodo diſtributa, & quibus uſibus inſerviunt. p. 22. 23
Ejus paralyſis ut curanda. p. 82
Vomitio quid ſit. p. 37
Quomodo Ventriculus, & Oeſophagus in ea afficiuntur. ibid.
Eſt motus convulſivus. p. 38
Ab aliis ſpaſmis, & à catharſi differt. p. 39
Quot & quibus modis, & ob quas cauſas excitari ſolet. p. 40. 41
Vel Idiopathica, vel Sympathica eſt. p. 42
Hujus varii caſus & cauſæ notantur. p. 43. 44
Singulorum rationes explicantur. p. 45. ad 47
Vomitoria quo pacto operantur. p. 48
Alia fortiora alia mitiora. p. 49
Qualem, & quotuplicem materiem utraque educunt. p. 50

Non virtute ſpecifica, nec in peculiarem humorem agunt. p. 54
Eorum ſpecies, & formulæ. p. 59
Chymica parantur ex vitriolo, Antimonio, vel Mercurio. ibid. ad p. 65
Vomitionis nimiæ remedium. p. 76
Affectus hujus ſpecies, & cauſæ variæ notantur. p. 77
Curatio ejus cum medicamentorum formulis deſcribitur. p. 80. 81

Urinæ materies, & ſecretionis modus. p. 137
Potiſſimum à ſanguine procedit, à quo modo facile, modo ægre ſecernitur. p. 141
Urinæ ſecretio per lactis fuſionem, coagulationem, & reductionem optime explicatur. ibid.

FINIS.